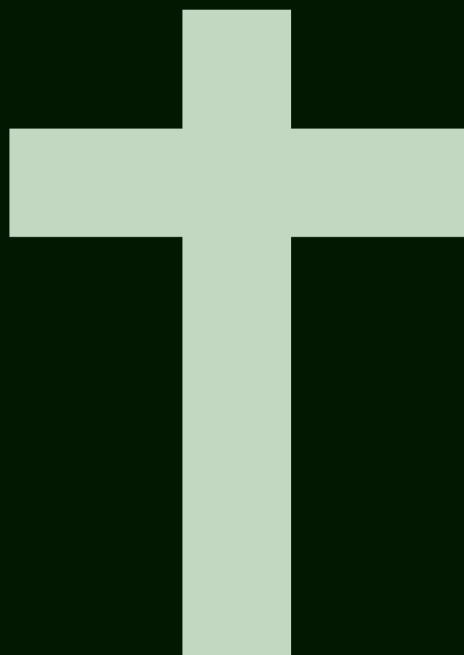

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	50
Luka	80
Apostolo	132
Filipi	181
Kolose	187
Tesalonika Ibi'a	192
Tesalonika Vesu	197

Iesu Keriso Hari Manoga Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,
Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoḡa duḡuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeḡe vize. Feresi'e Esiromo moga,
Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e
Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoḡa duḡuru moze.

E'e madaḡano Babilonia azaḡani'a Isaraela azaḡa teite utitaduni, Isaraela azaḡa
Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ḡarugano,
Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazega, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaḡano, zeḡe ega nidu'a'e 14,
Davida'ono'o onao Isaraela azaḡa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaḡano
zeḡe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaḡano'ono'o onao
Keriso madaḡano zeḡe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auḡa. Anianine izema
hahurogano, Vine Zaḡoḡaono'o Maria'e ahi'eta reiro. ¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haḡai
duduḡa vazega, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuḡune
modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a iḡunao fureraro.
Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaḡa
Maria'e Vine Zaḡoḡaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niḡa'e
Iesu rae turaho'i. Mazaḡa ani'e ane vase sau'azenono'o ḡabozi'uma. ²² A'e ibite
peroveta vazegani'a Zuhi'a Boro ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

* **1:11** Ni 'ahoga'e Iehoiakina

²³ 'Ĝiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaĝa 'ahogani'a ahi'eta re'uma, ebu ubuga 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.
E'e hugani'e, "Badi'a'e emeĝe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuĝure viga'a ĝoere nirote'e idunaĝano haĝaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niĝa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeĝa Azaĝani'a Iesu Vaĝe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniĝa madaĝano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madaĝano, edeĝa azaĝa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ieruselema feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeĝa boro azaĝa. Ebu ze vaze ĝadiziro, raena'a, ² "Iuda azaĝa kini ra'ete'e vazeĝa'e mouma fureraneha? Mazaĝa eme mada'a ite'ete'e moneĝa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kiniĝani'a fureranate'e tahiĝa radu ani mazao kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ĝoere e'e igirotene, zamaĝani'a adudaro. Ebu Ieruselema azaĝa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaĝa ĝihi'aĝa nidu'a zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa nidu'a nu'ozadu ĝadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?" ⁵ Zeĝe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neĝano furera'uma. Mazaĝa peroveta vazeĝa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ O Iudea haba'ano Betelehema neĝa, ĝa'e Iudea neĝa boroboro zamaĝano mene zuhu'a. Mazaĝa ĝae'ono'o ibitozini'ete'e vazeĝa 'ahogani'a onai'uma. Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaĝa, Badi'a vaze ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeĝa azaĝa sifu huzadu no'e madaĝa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeĝa azaĝa Betelehema neĝano tuĝuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaĝo'i. Horono'idene, eĝe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ĝoere igi hauĝirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneĝa haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvaĝani'a bare fureraro. Zeĝe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeĝe'a ne zamaĝa diuĝiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeĝa azaĝani'a ĝuĝuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ĝau manomanoĝeta fuhi'adu ĝahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoĝa manoga ebu murava hohoĝa manoga.

¹² Ebu Badi'a'a iĝunao edeĝa azaĝa ihoziro, raena'a, "Heroda vaĝe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeĝe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeĝa azaĝani'a iĝunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuĝure vigani'a iĝunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iĝuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eĝe'a iĝuno'i rae zi'uma. Mazaĝa kini Heroda'a ane uti azaĝa tuĝuzadu ene kome'a manoga veize vaĝi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene

1:23 1:22-23 Isaia 7:14 * **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' **2:6** 2:5 Mika 5:2
† **2:9-10** 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazeḡa mazao reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

“Izipi haba'anono'o eḡe ubude hune ariro.”

Heroda'a Tahia Kome'a Zimi Hauḡiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeḡa azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani maḡune rudaro. Ani'e edeḡa azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraḡa ḡonaga nidu'a zimi hauḡiro. ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ “Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuau niarote'e igiro. Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro, ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro.”

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iḡunao fureraro, nina'a, ²⁰ “Iḡuno'i. Tahia kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaḡa 'ai rudau hauḡe'ha.”

²¹ E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kiniga reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazeḡani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazeḡa rae re'uma.”

3

*Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)*

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² “Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha.” ³ Ibite peroveta vazeḡa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaḡa hina haḡairo zu boromakau ogaḡa miniḡa hina gabaḡano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemmono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuḡa ḡenaḡa neḡa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaḡe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenirotene Ioridana vuḡano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡa ḡehaḡani'a bapatizo mouga radu Ioane vaḡe onairo. Ebu ani'a ze horozirotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuḡa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa fureno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene

maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ḡiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a vu hina bapatozoi'ohe. Rehano eḡe ḡaruna onaite'e vazega ani ḡiḡi'ani'e ufeta ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga. Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazega rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoga ebu ire roga hina bapatozoi'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaḡano, vaze'a kari hina rouga tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iguḡa'e mene vidau'ete'e ire rogaḡano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a bapatozonioga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ḡae'a eḡe bapatozohifo. Nougahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?" ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge haḡao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu bapatozoniro. ¹⁶ Iesu bapatozonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniḡa teige ane vaḡe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "Adi'e eḡe ubude. Eḡe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro (Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ḡarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaḡoga'ani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaḡano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaḡe onairo, nina'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ḡihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaḡoga'ano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ḡoe'a nidu'ao ḡabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemā neḡa boro zaḡoga tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaḡa Buka Zaḡoga'ano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuḡure viga ḡae vaḡe tuḡuzi'uma.
Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoga'ano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeḡe ḡau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ḡae'a eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma."

* **3:12** Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariḡa idaidaḡa **4:4** 4:4 DEU 8:3 **4:6** 4:6 Salamo 91:11-12 **4:7** 4:7 DEU 6:16

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eġe mazaono'o vaġino'i! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaġine onamiro. Ebu tuġure vigani'a onaadu dananiro.

Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ġu'a neġano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neġano radiro. Ebu neġa e'e modadu Kaperanauma neġa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neġa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaġano. ¹⁴ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e
Galilea du'ura genaġano zu Ioridana vuġa moneafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,
ebu e'e haba'ano Iuda mene azaġani'a zuni radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamaġano radiu'ete'e azaġani'a agaġa boro horoneha.
Rune zauhaġa haba'ano radiu'ete'e azaġa rana agaġani'a agazeha."

¹⁷ E'e madaġanono'o Iesu'a haramoġa ġadaheni, raena'a, "Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġa 'ai haniteha."

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraġa genaġano oname'enogano, vase 'aheu horoziro. Ze'e ġozone mau'ete'e azaġa. Vaze tiba'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ebu negoġa Anderea. Ze du'ura'o re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma." ²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vase 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. "Eġe hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro
(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neġa boro, Iudea haba'a, Ierusalem'a zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vase ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maḡano Haramiro
(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa horozitotene, ani maḡa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaḡe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ “Zamaze zaharaḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roḡeḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa zeḡe 'evorao haba ri'ini'uma.

⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haḡaihi rae inare'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haḡai'uma.

⁷ Vaze vetuḡazi'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ze vetuḡazi'uma.

⁸ Zamaze deheḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a horoni'uma.

⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.

¹⁰ Badi'a ura haḡae'ete'e u'ano, vase'a sausauzi'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eḡe hegote'ete'e u'ano, vase'a rae sausauzine, agirezine ga ḡurire'ena'a ḡoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazaḡa Badi'a'a adureo naeḡa'e boro bagaḡa zini'uma. Vouḡaze'a peroveta ibi'a azaḡa zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaḡa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ḡau manoḡa ra'ete'e teige, za'e, eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'adao dama heuḡa. Rehano dama inigani'a dauḡine, iniga bare furenoga mene idaḡa. Ḡau 'ahoga veize mene manoḡa. A'e mae modadu vase'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaḡa heuḡa. Maḡa hitagano radiu'ete'e neḡa boro'e 'u'uranoga mene idaḡa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uḡano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a agaze'ohe. ¹⁶ Ihure agaḡani'a vase nidu'a agaze'ete'e teige, zae haḡai manoḡa vase mazao ago u'ure to'i, rehano furen'o'i. 'Ougine, vase'a zae haḡai manoḡa horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ḡoe'a

¹⁷ Za'e, eḡe'a Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeḡe ḡoere'a hudanoga veize onairo. ¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauḡogano Mose goro ḡoe'a mirihoḡa kome'a fase zuni mene dauḡi'uma, rehano goro ḡoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ḡoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa bo'aḡano niḡa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ḡoe'a tihitihinine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa bo'aḡano niḡa mae iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ḡoere hegote'eta'a'e, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa haḡaiḡa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maḡunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azağa mazao reirote'e goro gōe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoğa mazao mağunine, kotani'uma. Iniu'a negoğa gōere sau'a nine, Iuda azağa nu'onu'o zamağano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ġa hahizağa,' rae reine, ire roga zamağano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o gāe'a dibu'o fatağano gāhunoğō hau'ete'e madağano negoğō 'ahogani'a gāe mazao mağunirote'e zamaro'idene, ²⁴ gāhunoğō'e fata gēnağano modo'i, ebu negoğō vağe onamadu ane teite uniho manofō'i. E'e gāruganobu'u bare onaadu gāhunoğō hano'i.

²⁵ Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a gāe kotao oho'ihī radu ani teite kota onami'uma. E'e madağano gānine ge ibio uniho manofō'i. Mene 'ouguine, ani'a gā kota vazeğa 'evorao oho'i'uma, ebu gū'a neğa taufe'ete'e vazeğa 'evorao oho'adu gū'a neğano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune gā'ohe, gā mene bua'uma onamo gāe'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeğa, Mose goro gōe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago gēzano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roğae gīağiane'ena'a, ane zamao roğae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma gēzaneha. ²⁹ Ġae eda'e ubumağani'a hağai sau'a hağao'idene, e'e ubumağa gūde modo'i. Mazağa ahiriğō tahiğa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriğō nidu'a ire roga zamağano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu gāe eda'e 'evo'ani'a hağai sau'a hağao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazağa ahiriğō tahiğa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriğō nidu'a ire roga zamağano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeğa, Mose goro gōe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'ağa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma gēzaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma gēzo ibiğano inuga tuğune'ete'e heuğa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roğaeğa teite hahurine, ani zuni ubuma gēzau'ete'e heuğa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azağa mazao reirote'e goro gōe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni gōitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao gōitoro'idene huga hağao'i!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, gōere nagiga 'ahoga ago gōitoro'i. Adure niğano ago gōitoro'i, mazağa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niğano ago gōitoro'i, mazağa raha'e Badi'a'a odağa ti'ete'e haba'a. Ierusalemā niğano ago gōitoro'i, mazağa Ierusalemā'e Kini Boro, Badi'a neğa boro. ³⁶ Goitorirote'e mene hağaine ruda'uma rae ago gōitoro'i, mazağa gāboneze zu zae'a mene hağairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae gūnoga mene idağa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga hağai'uma ro'idene, 'O'e, e hağai'uma', ga 'Mene, e mene hağai'uma' da'o rae ro'i. Gōere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Hağai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeğa Mose goro gōe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a gāe ubuma sausauno'idene ga gāe gōnone vahego'idene, vazeğa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane gōnone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze

'ahogani'a zae eda'e ḡaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ḡaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aḡa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riḡa tuḡuzena'a, zae'a ane ḡau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauḡo'i, zu ḡauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaḡa Zamaro'i
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeḡa Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ḡae nabudi zamaro'i, ebu ḡae agire vazeḡa he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaḡa zamaro'i, ebu zae sausauzi'ete'e azaḡa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaḡa Moze'e vaze manōḡa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haḡai duduḡa zu ve'oḡa veize idane irugu tuḡunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaḡa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeḡa mene zini'uma. Takesi azaḡa'e haḡai sau'a azaḡa rehano, zeḡe zuni ze zamare'ete'e azaḡa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manōḡa haḡaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aḡu'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaḡa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oḡa o'o'a teige, za zu ve'oḡa 'ahoga ago haḡao'i."

6

Ḡahugo'i

¹ Ḡiano'i, za'e vaze'a ḡianoga veize vaze zamao haḡai manōḡa ago haḡao'i, mazaḡa zae Moze adureo naeḡa mene zini'uma. ² E'ano'o ḡau 'ahoga zahara vazeḡa haune, zama guhi azaḡa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaḡa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neḡano zu ibio haḡae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauḡeha. ³ Ḡau 'ahoga zahara vazeḡa haune, zae nabudi uhiḡa vazeḡa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaḡuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru
(Luka 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaḡa teige ago kurano'i. Mazaḡa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neḡano zu ibi boro ḡenaḡano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeḡa nidu'a mae hauḡiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuḡadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa Moze'a horonadu naeḡa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aḡu'a azaḡa teige, huga o'o'a ḡoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaḡa ze'e ḡoere ḡehaḡa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaḡa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeḡa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeḡe Mama adureo,
eme umi'e'ohe, vaze'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma,
¹⁰ ebu ḡa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
ebu adureo ḡae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuḡa rife'eno'i,

¹² ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa zeḡe sau'a rae mode'ete'e teige, emeḡe sau'a zu rae modofoi'i.

¹³ Emeḡe'a haḡai sau'a haḡaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i, ebu Satani'ono'o mae vaḡifo'i.†

¹⁴ Zae'a vase sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vase sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaḡozaḡe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaḡozaḡo'idene, zama guhi azaḡa teige, ago vetuḡarau rado'i. Ze'e, vase'a horozadu zeḡe'a zaḡozaḡe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeḡa nidu'a mae hauḡiro. ¹⁷ Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haḡaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i
(*Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13*)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ḡau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu ḡonotu'ohe. ²⁰ Rehano zae veize ḡauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe. ²¹ Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoḡa reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faïne gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i
(*Luka 12:22-31*)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'u'ete'e niniḡa ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vaseḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaḡa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohoḡore'e vase'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aḡu'a azaḡani'a 'ahiguḡa nidu'a vaḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edeḡa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohoḡore veize ago zamare adudano'i. Mazaḡa ohoḡore gauḡa'e ohoḡoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

† **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ḡa'a ibitozini'ete'e ebu ḡae gigi'a zu agaḡa'e mada tuḡutuḡu oname'ohe. Amen.'

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i. ² Mazaḡa zae'a ḡau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma.

³ Ḡa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴ Ḡae ubumaḡo be'a gado ireḡa 'e'e rehano, ḡa'e negoḡo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi.' ⁵ Ḡa, zama guhi vazeḡa, ibite geno ḡae ubumao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i. Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo ubuma mazaono'o dinunuḡa mae vaḡini'uma.

⁶ Ḡau zaḡoḡa ḡuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ḡuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaḡine hidi'uma ebu iniu'a toketokere ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aḡano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa hube hune ḡau manaḡa zini'uma. ¹² E'ano'o vaze'a zae mazao haḡai manaḡa haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manaḡa haḡao'i. 'Adi'e Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiḡa
(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiḡano diuḡo'i. Mazaḡa runeo diuḡite'e ibiḡa ibihetaḡa'e rafaḡa zu boro, e'ano'o e'e ibiḡano diuḡe'ete'e azaḡa'e ḡehaḡa. ¹⁴ U ḡabone tuḡutuḡu diuḡe'ete'e ibiḡa ibihetaḡa'e kokosiḡa zu e'e ibiḡano onamoga'e riḡa, e'ano'o e'e ibiḡano diuḡe'ete'e azaḡa'e tahiḡa.

Ire ebu Ire Maḡa
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ḡuriro peroveta azaḡa ḡiano'i. Ze mamoe naminamiḡa teige onai'uma, rehano zeḡe zama'e butu ḡuniḡa vihovihoḡa heuḡa. ¹⁶ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa ederi'uma. Vaini maḡa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maḡa'e ḡunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manaḡa nidu'a'e maḡa manaḡa ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manaḡa'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manaḡa mene ini'ohe. ¹⁹ Maḡa manaḡa mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeḡe haḡai horonadu ze'e vaze nagiḡa ederi'uma.

²¹ Eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaḡa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eḡe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaḡano, vaze ḡehaḡani'a eḡe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ḡae nio Badi'a ḡoere ihozido, zu ḡae nio vine sau'a hegoze buzido zu ḡae nio gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido'.

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a ḡoere mene igi'ete'e azaḡa mazao ago barebare ihozi'i.'

²³ 'Ougine, eġe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i.'

Egadu Haġae'ete'e Azaġa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eġe ġoere egadu haġae'ete'e vazegħa'e huhuzaġa. Ani'e vatava rana neġa ogorarote'e vazegħa heuġa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beivotene, e'e neġa'e mene higarro, mazaġa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eġe ġoere egadu mene haġae'ete'e vazegħa'e hahizaġa. Ani'e ni'uri rana neġa ogorarote'e vazegħa heuġa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beivotene, e'e neġa higu bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ġoe'a nidu'a hauġirotene, vase ġuġuvaġani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaġa Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teige mene ihoziro, rehano Badi'a ġiġi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazegħa Fainiro
(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maġanono'o ovairotene, vase ġuġuvaġani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazegħa 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazegħa vaġe onamadu ahi'o ihono'i!"* Ebu ġae'a manorate'e vase'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaġa Ġihi'ani'a Iesu mazao Firo
(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neġa boro diuġirotene, Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eġe tuġure vazegħa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaġa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a ġiginadu ġaniġanau radiu'ohe." ⁷ Iesu'a nina'a, "Eġe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaġa ġihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vase manoġa, e'ano'o ġae'a eġe ne diuġoga'e mene manoġa. Rehano ġoere da'o ro'i, 'ougene eġe tuġure vazegħa'e manori'uma. ⁹ Mazaġa e'e zuni vase 'ahoga 'u'uġano gaue'ohe, zu eġe uti azaġa'e eġe 'u'uġano gaue'ohe. Eġe'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a eġe tuġure vazegħa 'ahoga nina'a, "Adi haġao'i' reine, ani'e haġae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ġoe'a iġirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaġa ziro, raena'a, "Eġe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie ġigaru'ete'e vazegħa'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaġa ġehaġani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaġa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaġano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azaġa ġihi'aġa niro, raena'a, "Onamo'i. Ġa'e eġe mazao fie'ete'e teige, ġae tuġure vazegħa'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaġano tuġure vazegħa e'e manoriro.

* **8:4** A'e, dibu'o vazegħani'a ahiri udahadu manoreha reifine

*Vaze Ġehaġa Faiziro**(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)*

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaġa. ¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ġoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Ani emeġe gigi'a meiro ebu emeġe ugi mae vaġiniro.”

*Iesu Hegote'ete'e Vazeġa**(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horozirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, “Ihore vazeġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.”

²² Rehano Iesu'a nina'a, “Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma.”

*Zavara 'Uiro**(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)*

²³ Ebu Iesu'a ġasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tirirotene. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evanirio, raena'a, “Zuhi'a Boro, emeġe ġabofo'! Eme nariga zubure'ohe!”

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, “Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!” Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roġeru hauġiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, “Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe.”

*Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro**(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)*

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġuġi'eta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa reiro. ²⁹ Ebu ze ġihau bagaġa ani ġorenirio, raena'a, “Badi'a ubuga! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ġa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?”

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminirio, raena'a, “Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i.” ³² Ani vine sau'a zina'a, “Onamo'i!” 'Ouge reirotene, ze vaze 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamirio, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerarote'e hariġa nidu'a me'odozinirio. ³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeġe haba'anono'o vaġinoga uminirio.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro
(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ḡasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neḡa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa faratao bazune teadu ani vaḡe herate onairo. Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro, raena'a, "Ubude, zamaḡo rinedo'i. Ḡae sau'a 'ai aḡutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeḡe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe? ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e niro, raena'a, "Eḡe'a ḡa'ohe, iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i" ⁷ Ebu vaze 'ai iḡunadu neḡa onamiro. ⁸ Vaze ḡuḡuvaḡa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguḡa gigi'aḡa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eḡe hegoto'i." 'Ougirotene ani iḡunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. ¹¹ Farisea azaḡani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazeḡa'e takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano ugi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. ¹³ E'e teiḡe, zeḡe bare haḡai duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu eḡe'a mene onairo. Rehano zeḡe bare haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vaze vetuḡazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ḡoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga
(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Emeḡe zu Farisea azaḡa'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe. Rehano ḡae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaḡozaḡe'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡe'ohe. Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zaḡozaḡi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'ohe, mazaḡa dabu'aḡa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ḡuanadu amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa fuse† amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufi'e, vaini vuḡa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiḡa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiḡa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuḡa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoḡa radiu'ohe."

* 9:8 Ga, vaze harote'e 9:13 9:13 Hosea 6:6 † 9:17 Gouti ogaga hina haḡairote'e fuseḡa

Roḡae Tahī'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onairo. Ebu ani zamao ḡuḡuradu niro, raena'a, "Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ḡabodi'uma." ¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iḡunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaḡano roḡae 'ahoga, roḡae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ḡarunio onairo ebu ani dabua 'ariḡa oboniro. ²¹ Mazaḡa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roḡae e'e ḡianiro, raena'a, "Aboe, zamaḡo rinedo'i! ḡae'a eḡe mazao fiate'e u'ano uḡiḡo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaḡano roḡae 'ai maniro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa neo feurirotene, rune badaḡa haḡae'ete'e azaḡa zu vaze ḡuḡuvaḡani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roḡae tahi'aḡa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eḡofoharo. ²⁵ Vaze ḡuḡuvaḡa enoneo tuḡuze buzirote'e ḡarugano, Iesu'a ne zamaḡa diuḡadu roḡae tahi'aḡa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iḡuniro! ²⁶ Ebu e'e hariḡa'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeḡa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaḡano, ubuma kuru vazeḡa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ḡihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuḡafo'i!" ²⁸ Iesu'a ne diuḡirotene, ubuma kuru azaḡani'a ane vaḡe onairo. Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za eḡe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eḡe mazao fie'ete'e idunaḡano ubumaze'a manori'uma." ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riḡa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ḡauḡa vaze 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaḡano ani hari rae ḡehaniro.

³² Ebu ze neonu'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ḡoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeḡani'a ḡoeriro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguḡa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azaḡani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa gigi'aḡano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaḡa'e Tahīḡa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa manoga haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozirotene, vetuḡaziro, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiḡa. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahī'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro
(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero zu ane negoḡa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoḡa Ioane, ³ Filipo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeḡa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo,

Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duḡuruḡa vazeḡa* niḡa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuḡuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaḡa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neḡa 'ahogani ago diuḡo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauḡirote'e mamoeḡa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neḡaneḡa diuḡe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaḡa faizo'i, rune azaḡa ḡabozo'i, lefera azaḡa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeḡa mene haḡairo, e'ano'o naeḡa ago mae'ena'a ḡahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaḡano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuḡu ago odoho'i, mazaḡa gau vazeḡa'e nagini urate'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neḡaneḡa diuḡine, de'ea mae ḡihizi'uma vazeḡa vaḡo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neḡa mode iḡuno'i. ¹² Ani ne diuḡo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaḡa'e manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeḡe rana radi'uma. U mene manoḡa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaḡi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neḡa 'ahoga azaḡani'a zae mene mae ḡihizo'idene ga ḡoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziuro. Rehano Badi'a kota madaḡano zae mene mae ḡihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma
(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i. ¹⁷ Rehano vaze ḡiazo'i, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o neḡano masizi'uma. ¹⁸ Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaḡano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofu'o. Mazaḡa e'e madaḡano za'a re'uma ḡoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ḡoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ḡoeri'uma.

²¹ Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma. ²² Eḡe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ḡonaga meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausauro'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahi'a'e ane ihore vazeḡa mene vitini'uma ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahi'a'e ane ihore vazeḡa teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Bezebulu§ rae huhine, zae, eḡe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauro'idene, ago ze rihozo'i, mazaḡa u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eḡe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaḡa nidu'a ḡihau rae fureno'i.* ²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaḡa ra'ete'e azaḡa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaḡa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaḡa. ²⁹ Tiburi niniḡa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene ulti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iḡuḡa nidu'a nugu

* **10:4** Duḡuruḡa niḡa'e Zealota † **10:14** A'e vaze'a ze mene mae ḡihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe.

‡ **10:16** Zarama'a maniḡa veize eda'erau avotite'ohe. § **10:25** Niḡa 'ahoga'e Satani * **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaḡano zi'eta'a'e agaḡa zamaḡano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i

zuni edeḡa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniḡa vitine ḡihi'aḡa.

³² Iniu'a vaze ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoḡa, Rehano Benisi
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoḡa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoḡa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roḡae'e ani hadoga roḡaeḡa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaḡa'e zae ne tiba azaḡa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboḡa ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e mene eḡe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ḡabone eḡe 'uano modine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

Naeḡa Hidi'ete'e Vazeḡa
(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ḡihizine ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe, zu iniu'a eḡe mae ḡihihine ani'e eḡe tuḡuhirote'e vazeḡa mae ḡihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazeḡa'e Badi'a ḡoere ra'ete'e vazeḡa rae mae ḡihinine, ani'e peroveta vazeḡa hidi'ete'e naeḡa hidi'uma. Iniu'a duduga vaze'e vaze duduga rae mae ḡihinine, ani'a vaze duduga naeḡa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eḡe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaḡa ra'eta'a'e bo'aḡano 'ahoga vu nahuga bioḡa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeḡa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauḡirotene, de'eano'o iḡunadu ne uhiḡauhiḡano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso
(Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ḡu'a neḡano radirote'e zamaḡano, Keriso'a nagini haḡairote'e hariḡa igiro. Ebu ani Iesu ḡadinoga veize tahi'aḡa tuḡuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ḡadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ḡadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazeḡa'e ḡahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaезiro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaḡa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaḡa'e ragave'ohe, lefera azaḡa'e manore'ohe, teḡaze uhuḡa azaḡa'e igi'ohe zu rune azaḡa'e bare ḡaboze'ohe. Ebu zahara azaḡa hari manoḡa haramozini'ohe. ⁶ Eḡe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeḡa'e manohugaḡeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za vaze nagiḡa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veḡa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vaze nagiḡa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeḡahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaḡa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze nagiḡa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeḡahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazeḡa'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Giano'i. Badi'a'a gae zamao vase 'ahoga ibite tuḡuni'uma.
Ani'e gae zamao gae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vaseḡa bo'aḡano vase nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e za-maḡano ḡonaga vaseḡa zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane BabatISO'a haramirote'e madaḡaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riḡa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vase'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane BabatISO'a izema onairote'e madaḡano, peroveta azaḡa zu Mose goro ḡoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eḡe'a ra'ete'e ḡoe'a mae ḡihinine, ego'i. Ioane'e, vase anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuḡa. ¹⁵ Teḡaḡeta vaseḡa'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e nagingio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.
Ebu eme rune haba'ano niau ḡoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane BabatISO'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.' ¹⁹ U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tibururohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduḡa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene ḡihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haḡai gigi'aḡa ḡehaḡa haḡairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaḡa ze'e sau'anono'o mene ḡihuriro. ²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona* azaḡa mazao haḡaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. ²² E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Turo zu Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma. ²³ Kaperanauma azaḡa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haḡairote'e haḡai gigi'aḡa Sodoma azaḡa mazao haḡaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ḡihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa."

²⁷ Ebu ani'a vase ziro, raena'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vase 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. ²⁸ Taoḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ougene eḡe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga.

E'ano'o eġe ihore mae ġihinadu eġe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaġa e'e namiga zu roġeġa.

12

Bana Madaġa Zuhi'aġa

(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madaġano, Iesu'e Bana Madaġano vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maġa riri'e madu aro. ² Farisea azaġani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ġa tahi'atahi'a'e Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze hauġadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azaġani'a da'o au'ete'e dibu'o berediġa ane ġatinirote'e azaġa teite aro. Zeġe'a Mose goro ġoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ġoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaġano dibu'o azaġani'a kuru neġao gaue'eta'a'e mene ve'oġa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neġa vitine hune'ete'e vazegā ġihi'aġa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaġoġao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuġazoga urate'ohe.' Za ġoe'a e'e huga ederifone, dudugā azaġa mazao ve'oġa rae mene zifo. ⁸ Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

'Evo'a Rudanoga Vazegā Fainiro

(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeġe nu'onu'o neġa diuġiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaġa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zeġe kotao ohonihi radu, ani ġadiniro, raena'a, "Bana Madaġano uġi azaġa faizine idaġahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aġano iniu'a mamoe tibuhugaġeta radu Bana Madaġano mamoeġani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaġini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ġihi'aġa. E'ano'o Bana Madaġano manoga haġae'ete'e idaġa." ¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeġa 'evo'a teige 'evo'aġani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaġani'a buanadu Iesu manoga ibiġa goane vaġiro.

Iesu'e Badi'a Tuġure Vazegā

¹⁵ Iesu'e Farisea azaġani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaġiniro. Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a uġi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riġa ġoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vazegā Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eġe tuġure vazegā.

Ani'e eġe zamarone, eġe matu'oni'ete'e vazegā.

Eġe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo haramo fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae ġoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veġa mene mae vaġine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaġa mene mae vaġizi'uma, onamo

ġau ve'oġa nidu'a mae vaġinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa'e ani niġano ġabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azaḡani'a ḡoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Belezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe." ²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovodadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovodadu utitifone, neḡa ga ne a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeḡe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeḡe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. ²⁸ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeḡa ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazeḡa. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ḡoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. ³² Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoḡa'e maḡa manoḡa ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manoḡa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manoḡa'e zamaḡano manoḡa nu'onadu manoḡa furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vase nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma."

Iona Haḡai Nu Badeḡa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Thore vazeḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe." ³⁹ Iesu'a naenaero, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.

* 12:24 Ni 'ahoga'e Satani † 12:29 Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vaseġa vaġe bare onami'uma.' Ani baradu vase e'e horone'etene, vaseġa'e, neġa huga o'o'a, deheġa hune zu idaidane touga heuġa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuġe radiu'ohe. 'Ougadu vase e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa. De'eguġa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoġa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vase ġuġuvaġa ġorezirote'e zamaġano vi'a zu negoġa duġuru'a feuradu ani teite ġoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ġa vi'u zu negoġo duġuru'e ġa teite ġoerihhi radu enona edau'ohe."‡ ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eġe nanu? Iniu'e eġe nego duġuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eġe nanu zu eġe negohe duġuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eġe Mama adureo urate'eta'a'e haġaine, eġe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaġano Iesu'a neonno'o iġunadu du'ura genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani 'ai ġasio tiradu zamaġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihhi vaseġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Feune ġuzuhiretene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'aġani'a ġuhuġa manadu roraro, mazaġa taġa o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuġa simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogano rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vaseġa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaidaġa Huga Ihoziro

(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vase 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.

Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vaseġa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

‡ 12:47 Fare mirihiretote'e nu'e v. 47 o'o'a.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.
Ze mene 'ouġine, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu duduġa azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e u'ano, aduġa ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamaġano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano raha ġauġa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ġoere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manogano rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a ġoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ġorarota'a'e vitine'ohe, ġae 100, ġae 60 ga ġae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaġa

²⁴ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manogħa ġorarote'e heuġa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaġano, ane agire vazeġani'a aradu vuidi bo'aġano ve ġoraro ebu vaġiniro. ²⁶ Vuidi'a ġuhuradu maġa haġairotene ve zuni ġuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazeġa tuġure azaġani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manogħa ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazeġa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuġure azaġani'a ġadinina'a, 'Ġa'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zeġe tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madaġa. Hirive'ete'e madaġano eġe'a hirive'ete'e azaġa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofu'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eġe suabao zouno'i.'"

Kuava Maġa zu Isiti Hari Idaidaġa*

(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maġa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaġano ġorarote'e heuġa. ³² Ani'e maġa nidu'a bo'aġano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauġa nidu'a bo'aġano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuġa. Roġae 'ahogani'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaġa Hina Ġoeriro

(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvaġa ziro. Ani'e hari idaidaġa hina da'o vaze mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi hağairote'e madağanonono'o 'u'uru tirota'a'e eğe'a furera'uma.”

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vase gūguvağa muhizadu ne zamağa diūgiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diūgadu niro, raena'a, “Mebao ġorarote'e ve hari idaidağa huga ihofo'i.” ³⁷ Ani'a naenaezina'a, “Ezone manōğa ġorarote'e vazega'e eğe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manōğa'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vazegani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada ġonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuğure viga.

⁴⁰ Mada ġonağa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eğe, Vaze Ubuğani'a, eğe tuğure viga tuğuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa'ono'o, vase ibi sau'ao tutuze'ete'e azağa nidu'a zu hağai sau'a azağa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeğe nidu'a'e ire roga gigi'ağano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduğa azağa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamağano mada teige hia'uma. Teğağeta vazega'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidağa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuğa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uğeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vağe'ete'e vazega heuğa. Hadi e'e moni boro zu irağa manōğa u'ano, hoitih radu ragave vağiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidağa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuğa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oğaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vase'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manōğa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguğa re'uma. Tuğure vigani'a onaadu duduğa azağa maza'ono'o sau'a azağa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'ağano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma.”

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, “Za'e eğe ġoere nidu'a huga'e ederahe?” Ze'a naenaenina'a, “O'e.” ⁵² Ani'a ziro, raena'a, “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neğa ġiane'ete'e azağa ġihi'ağahi'ağa heuğa reifo. Ze'e godogo zamağano ġau manomano amahiğa zu ġau manomano iziga ederadu vase ihoze'ohe.”

Nazareta Azağani'a Iesu Hezahoharo

(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidağa e'e haūgirotene e'eano'o vağiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neğa onamadu zeğe nu'onu'o neğano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, “Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manōğa zu hağaiğa gigi'a inarağa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazega ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoğanegoğa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeğa nidu'a'e aha eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?” ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, “Haba nunu nidu'a zamağano vase'a peroveta azağa gubaze'ohe, rehano peroveta azağa zeğe habao zu nezeno da'o vase'a mene gubaze'ohe.” ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neğano hağai gigi'a ġehağa mene hağairo, mazağa ze'e ani mazao mene firo.

14

Ioane Babatiso Rune (Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madaġano Galilea haba'a kiniġa Heroda'a Iesu hariġa igiro. ² Ebu ane gau azaġa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a haġai ġiġi'a inaraġa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipo, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ġu'a neġano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ġuġuvaġa rihoziro, mazaġa ze'e Ioane'e peroveta vazeġa rae mae ġihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaġa meirotene, Herodia aboġani'a vavezaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ġoitoriro, raena'a, "Ġa nagini urate'eta'a'e eġe'a ġani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ġoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaġa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao ġoitorirote'e 'ahine, roġae tahi'aġani'a urate'ete'e ġauġa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazeġa tuġunadu ġu'a neġano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi'aġa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaġe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ġubuziro (Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu vetuġazeadu ugi azaġa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eġe vaġe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aġa ziniro ebu zeġe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeġe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'aġaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roġaeroġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro (Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aġa zogone ibite tuġuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ²³ Tuġuze hauġadu ane da'o maġa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaġano ġasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihuġihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaġe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ġaniġanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eġe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vaġe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu

vaḡe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaḡa zubure ovoiro, ebu ḡaniḡaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ḡaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ḡihiniro, ebu nina'a, "Ḡa, mene gigaru fie'ete'e vazeḡa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ḡasio tirirotene, zavara 'ai dauḡiro. ³³ Ebu ḡasi rana azaḡa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ḡa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azaḡa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeḡe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azaḡani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiḡauhiḡa azaḡa nidu'a veize ḡoere tuḡuriro. Ebu zeḡe'a ugi azaḡa nidu'a Iesu vaḡe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azaḡani'a ani dabuaḡa 'ariḡa tahiḡano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaḡa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Deheno'i
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a Ierusalema'ono'o Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, ² "Ḡa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzue'ohe. Nougadu ze'a eme vouḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaезiro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ḡoe'a'e vari'adu vouḡaze goro ḡoe'a tihitihine'ohe? ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idaḡa, mazaḡa danazi'uma ra'ete'e ḡauḡa 'ahi'e eḡe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idaḡa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduaḡa rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouḡaze goro ḡoe'a u'ano, Badi'a goro ḡoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azaḡa! Peroveta vazeḡa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduaḡa ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe,
rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faḡa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a,
ebu ze'e vaze'a tiirote'e goro ḡoe'a ihoze'ohe."

¹⁰ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa huze ane vaḡiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo diuḡe'ete'e ḡauḡa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ḡauḡani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ḡa'e Farisea azaḡani'a ḡae ḡoere egadu maḡunata'a'e edeḡahe?" ¹³ Iesu'a naenaезina'a, "Adureo eḡe Mama'a mene ḡorarote'e ḡauḡa nidu'a taiga'ono'o ḡuri modi'uma. ¹⁴ Ze mode tauḡo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaḡa heuḡa. Kuruga vazeḡani'a kuruḡa vazeḡa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ḡauḡa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaḡa huga ihof'o'i." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeḡahe? ¹⁷ Za'e edeḡa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuḡe isi zamaḡa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ḡezo, ḡonore, kotao ḡurire ḡoere'ete'e zu vaze rae sausauze'ete'e ra'ohe. ²⁰ De'eguḡani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

*Kanana Roḡaeḡani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)*

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vaḡe aradu ḡihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eḡe vetuḡaho'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." ²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaeni. Ebu ani tahi'atahi'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuḡune vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunuḡunufe'ohe." ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, "E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, dauḡirote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro." ²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ḡuni hanoga'e mene idaḡa."‡ ²⁷ Roḡaeḡa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ḡuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuḡa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Roḡae, ḡa'e eḡe mazaο fie'eta'a'e boro! Ḡa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaḡano ani aboḡa 'ai manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraḡa uni onamiro. Ebu maḡa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vaze ḡuḡuvaḡani'a mene edau'ete'e azaḡa, ubuma kuru azaḡa, oda sau'a azaḡa, mumutafa azaḡa zu uḡi azaḡa nunu ḡehaḡa tutuze ane vaḡe ariro. Ebu ze'e ane oda babaḡano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ḡuḡuvaḡani'a mumutafa azaḡa'e ḡoere'ete'e, oda sau'a azaḡa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaḡa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaḡa'e ehamane'ete'e horozitotene, zaguzagarō. Ebu ze'e Isaraela azaḡa Badi'aḡa matu'oharo.

*Vaze 4000 Ḡubuziro
(Mareko 8:1-10)*

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze 'ahao mada uḡidu eḡe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuḡuzoga mene urate'ohe, mazaḡa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aḡani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu vaze ḡuḡuvaḡa 'ahi ḡubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ḡadizena'a, "Za mazaο beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ḡozone kome'a tahiḡa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ḡuḡuvaḡa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ḡozone madu Badi'a mazaο kuraro. Ebu vahagadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡani'a ḡahugiro. ³⁷ Zeḡe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ḡaha'aḡaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzirote'e ḡarugano, ḡasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

*Haḡai Nu Badeḡa Uratiro
(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)*

¹ Farisea zu Sadukea azaḡani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaḡe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haḡai nu badeḡa ihofo'i." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e, 'Ḡorava mada'a kanaru zuburine, ohoḡore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe. ³ Ebu 'Oherebau adure'a ḡutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraḡa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaḡano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaḡa zu Badi'a mazaο mene

† 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azaḡa'e Iuda mene azaḡa mazaο ḡuni rae huziro.

hune fie'ete'e azağa'e hağai nu badeğa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeğa Iona hağai nu badeğa da'o." Ebu ani'a zeğe mazaono'o vağinadu onamiro.

*Farisea zu Sadukea Azağa Isiti
(Mareko 8:14-21)*

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga ağutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azağa isiti faine ġiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeğe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe? ⁹ Za ize mene edeğahe? Eğe'a beredi fu'o hina vase 5000 ġubuzadu ġaha'ağaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vase 4000 ġubuzadu ġaha'ağaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azağa isiti faine ġiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiğa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azağani'a ġuriro ihoreğa ġianoga veize reiro.

*Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)*

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a ege, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeğa 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ġa'e Keriso, ġabone Badi'ağa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazağa vase'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo ege Mama'a ġa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ġa'ohe. Ġa'e Petero, huga'e vatava. Ege'a vatava e'e rana ekalesia, ege mazao fie'ete'e azağa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ġuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetağa vava'oga veize kiğa ege'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a ġoere riğa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vase ago zo'i!"

*Iesu Runeğa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)*

²¹ E'e madağanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ġadahe ihoziro, raena'a, "Ege'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vase boroboro, dibu'o vazeğa ġihi'ağahi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa mazaono'o aduga ġehağa hidi'uma. Ze'a uğuhi'uma, rehano e'a mada uğiduğa zamağano bare ġabode iğuni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu ane genağano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ġae mazao 'ouge mene fureni'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, ege mazaono'o vağino'i! Ġa'a ege'a uitoga veize ġoere'ohe, mazağa ġa'e Badi'a' ibio mene zamare'ohe, rehano vase ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a ege ġaruna hegotihi are ro'idene, ane ura hağaiğa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, ege hegoti'i! ²⁵ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuğutuğu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone ege 'uano modine, ġabone tuğutuğu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneğa mae vağinine, nagi manoga hidi'uma? Ġau 'ahoga hina zu ġabone tuğutuğu mouga mene idağa. ²⁷ Ege, Vaze Ubuga'e ege Mama agağa zamağano tuğure viga teite onai'uma, ebu vase'a nagini hağairote'e idunağano aneane naeğa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'ağano vase nunu'a izema rudanogano, ege, Vaze Ubugani'a aradu vase ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraḡani'a Nufiro
(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ḡaruḡano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoḡa Ioane zamazadu zeḡe da'o maḡa boro itiro. ² E'ea ani iraḡani'a ze ubumao nufiro. Iraḡani'a mada teige agararo ebu dabuaḡani'a agaḡa teige uraro. ³ E'e madaḡano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite ḡoeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoḡa! Ga'a uratine e taruha uḡidu ogora'uma, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani ḡoere radiu'enogano ḡoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ḡoze zamaḡanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eḡe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ḡoere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ḡuḡuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iḡuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maḡanono'o ovairote'e madaḡano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vaze mazao ago rae furen'o, onamo eḡe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ḡau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vaze'a mene ederadu ani mazao zeḡe'a uratirote'e haḡaiḡa haḡairo. E'e teige, eḡe, Vaze Ubuga zuni zeḡe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ḡoerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maḡa'ono'o vaze ḡuḡuvaḡa vaḡe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ane zamao tue ḡuḡuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eḡe ubude vetuḡano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ḡehaḡa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ḡae tahi'atahi'a vaḡe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oḡa haḡae'ete'e azaḡa! E za teite no'e faḡa radi'uma? E no'e faḡa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eḡe vaḡe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaḡano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeḡe da'o Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaḡa zae fie'eta'a'e tahiḡa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa radu za maḡa 'ahi mazao nina'a, 'Ahaono'o vaḡinadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fiine, ḡau nidu'a haḡaoga'e idaḡa."*

Runeḡa zu Bare Iḡuni'uma Hariḡa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neḡa Takesiḡa

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaḡozagine da'o vine sau'a 'ahiguḡa'e hegone bune'ohe.

²⁴ Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ġa miriho vazegā'e kuru neġa takesi† mene haġae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eġe ihore vazegā'e takesi haġae'ohe."

Petero'a ne diuġirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero‡, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kinigā'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haġae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene maġunozifine takesi haġai'uma. Ġa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara ġuniġano mae feunine'e ufeta manoġa.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vase ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vase haġai sau'ano tutuze'ete'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauġirote'e Hari Idaidaġa

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vaġe ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaġe meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zu dauġoga'e mene urate'ohe.

Nabuġo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiġa

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuġo'a ġae mazao sau'a haġao'idene ane vaġe onamadu ġanine da'o bo'aġano sau'aġa ihono'i. Ani'a egoġanadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiġota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoġano'idene, vase tiba ga 'aheu zamazadu

† 17:24 Girikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa. ‡ 17:25 Girikio, Simona § 17:27 Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa. * 18:10 Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo."

bare onamo'i, mazaġa ġanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uġidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozine, ekalesia zamaġano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aġu'a vazeġa ga takesi vazeġa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, eġe Mama adureo zae veize haġaozini'uma. ²⁰ Mazaġa eġe niġano 'aheu ga uġidu'a nu'oraune, e'e zeġe bo'aġano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuġure Vazeġa Hari Idaidaġa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eġe nabudi'a eġe mazao sau'a haġaine, ġae nuġu e ani sau'a rae modi'uma? Ġae fu'o 'aheu fare ga?"

²² Iesu'a naenaeniro, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaġa 'ahi heuġa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuġure azaġa huzadu ani moni bare meihi rae reiro.

²⁴ Ani'a 'ouge haġairotene, moni borofe‡ meirote'e vazeġa 'ahoga ani vaġe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaġa 'ahine, kini'a riġa ġoreniro, raena'a, 'Ġae inuġo, ubuġo zu ġae mazao ġau nidu'a seronadu eġe moni barono'i!' ²⁶ 'Ougadu tuġure vazeġani'a ani zamao obena hina tuġiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirote, zuhi'aġani'a vetuġaniro ebu moniġa ahiġa radu ani tuġuniro.

²⁸ E'e ġaruġano tuġure vazeġani'a ani mazaono'o moni nu\$ meirote'e tuġure vazeġa 'ahoga, ani teite tiburru gau'ete'e, vaġe onamiro. Ani'a ani matanadu oġorabiġa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eġe moni barono'i!' ²⁹ 'Ougadu ane vaze tuġure vazeġa'e obena hina tuġaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ġae moni baroni'uma!' ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeġa 'ai ġu'a neġano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuġure azaġa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze maġune rudanadu zeġe zuhi'a vaġe onamiro. Ebu hariġa nidu'a ani mazao ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'aġani'a tuġure vazeġa ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a! Ġa'a umihadu ġa eġe mazaono'o meirote'e moniġa nidu'a ahiġa reiro. ³³ Eġe'a ġae vetuġaġadate'e teige, ġae'a zuni ġae vaze tuġure vazeġa vetu'aġanifo!' ³⁴ Zama ġuġi'ano zuhi'aġani'a ani aduga hanoga veize ġu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone haugi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeġe sau'a mene rae modine, eġe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haġai'uma."

19

Roġae Mode'ete'e Moneo

(Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ġoe'a haugirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuġa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaġa faiziro.

³ Ebu Farisea azaġa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Goro zamaġano, ohoze 'ahogani'a haġai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaġahehe?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zaġoġa mene me'odirohehe? Ġadaheġano Badi'a'a ġau nidu'a haġairotene ohoze zu roġae haġairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o

† 18:22 Girikio, Ġae 490 ‡ 18:24 Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeġa heuġa § 18:28 Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeġa heuġa ¶ 19:4 19:4 Gen 1:27

ohoze'e vi'a moga modadu rogae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.'
⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vaze'a mene rovon'i'uma."

⁷ Ze'a gadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro goe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu rogae'ga hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "Za tegaze ri'ga 'ahine, Mose'a rogae modine'e ida'ga reiro. Rehano gadaheganono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e ha'gae'ga ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma g'ezo ha'gai'ga mene ha'gae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu rogae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma g'ezo ha'gai'ga ha'gae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahigu'ani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta mano'ga gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a goere 'ahi mae gi'hinoga'e mene ida'ga. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e aza'ga da'o ida'ga. ¹² Vaze nu'e furerarote'e mada'ganono'o ahiri ugi'geta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gau'hi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi goe'a mae gi'hinoga ida'ga reine, ani'a mae gi'hini'uma."

*Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
 (Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)*

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu va'ge onairo, maza'ga ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e aza'ga roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a e'ge va'ge onaeta'a'e ago gararo'i. Maza'ga Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e aza'ga ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ga'ru'gano, e'ea i'gune onamiro.

*Ma'ora Vaze'ga
 (Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)*

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu va'ge aradu gadiniro, raena'a, "Thore vaze'ga, e nagini mano'ga ha'gaine gabone tu'gutu'gu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeni'ro, raena'a, "Ga'e nougadu e'ge mazao nagini'e mano'ga rae gadi'mu'ohe? Mano'ga'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ga'a gabone tu'gutu'gu hidi'hi ro'idene, Badi'a goro goe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a gadinena'a, "No'e goro goe'a hegoto'i'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago g'ezano'i, ago gonotano'i, kota zama'gano goere ve'o'ga ago goero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ga'a ga'e bare zamare'ete'e teige nabu'go zamaro'i.'" ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro goe'a 'ahi nidu'a ha'gae onae'ohe. Hena nagini ha'gai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ga'e Badi'a ubumao mano'ga hune re'uma rae uratine, onamadu ga'u'go nidu'a serono'i ebu e'e moni'ga zahara aza'ga zeno'i. 'Ougine ga adureo gau manomano me'uma. Ebu aradu e'ge hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vaze'ga 'ahine, Iesu goe'a igirotene, zama'gani'a adudu borore'ena'a, i'guniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vaze'ga'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vaze'ga rouga'e ri'ga baga'ga. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diu'goga'e ri'ga. Rehano ma'ora vaze'ga'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vaze'ga rouga'e ufeta ri'ga." ²⁵ Ane tahi'a'gani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu gadinina'a, "'Ougine iniu'a gabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a g'iazadu zina'a, "'Vazevaze ze'ge'a bare gabone hidoga'e mene ida'ga, rehano Badi'a'a vaze ga'bozi'uma. Maza'ga ani'e gau nidu'a ha'gaoga ida'ga."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ga hegotoga veize gau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e nae'ga nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma mada'gano, e'ge, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, e'ge hogote'ete'e aza'ga zuni kini ehoru haba'a 12

rana ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a ege 'uano neğa, negoğa, ezeğa, vi'a, moga, eneğa ga haba'a modirota'a'e naeğa gae 100 me'uma zu gabone tuğutuğu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azağa geħağa'e ğonagano re'uma, u ğonaga azağa geħağa'e ibiti'uma.”

20

Vaini Meba Gau Azağa Hari Idaidağa

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, “Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuğa. Haba vazeğa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azağa vaĝihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vaze nu horozirotene ziro, raena'a, 'Ege meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauğa moniğa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaĝano tuğuziro. ³ Oherebau mada fu'o ğazağa fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu ege vaini mebağa onamo'i, ebu gauğa moniğa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uĝidu ğoravaĝano bare onamadu 'ouge haĝairo. ⁶ Mada fu'o ğoravaĝano ani onamirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ğadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gau'e'ena'a edau tauĝe'ohe?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazağa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refeha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni ege vaini mebağa onamadu gau'o'i.’

⁸ Mada'a ovorirotene vaini mebağa vazeĝani'a meba taufe'ete'e vazeğa niro, raena'a, 'Gau azağa huzadu ğonaga vazeĝanono'o ibite vazeğa gau moniğa zeno'i.' ⁹ Mada fu'o ğoravaĝano huzate'e azağa'e onairotene aneane mada tiba gau moniğa meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauirote'e azaĝani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniğa idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniğa madu haba vazeğa mazao maĝuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu onaate'e azağa'e mada tahiğa da'o gau'eħa. U eme'a mada gigi'a zamaĝano mada niduga gau boro haĝaeha. Rehano ĝa'e zeĝe moni'e emeĝe teite idane zeneħa!' ¹³ Haba vazeĝani'a zeĝe bo'aĝano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Ege vaze, e'e mene nae da'o badareħa. Ga'e gauadu mada tiba gau moniğa me'uma rae ĝaha. ¹⁴ E'ano'o moniĝo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeğa gau moni'e ĝae moni teite idane ĝanihi ra'ohe. ¹⁵ Ege'a ege moni hina nagini urate'ete'e haĝaine, ve'oĝahe? Ege'a vaze mazao ufeta manoga radu ĝa'e ahiahihe'eħeħe?’” ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “E'ano'o ğonağa azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e ğonagano re'uma.”

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro (Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ieruselema itirote'e zamaĝano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ “Ĝiano'i, eme'e Ieruselema ite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazeğa ĝihi'aĝaĝihi'ağa zu Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'a obohe teadu uĝuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a aĝu'a azağa 'evoreo ri'ihadu zeĝe'a ĝirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uĝiduĝano ege'a bare iĝuni'uma.”

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro (Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeĝe zamazadu Iesu vaĝe ariro, ebu obena hina tuĝadu uminiro. ²¹ Iesu'e ĝadiniro, raena'a, “Ĝa'e nigini urate'ohe?” Ani'a naenaenina'a, “Ĝa'a ibitozini'ete'e madağa mo'idene, ege ubude 'aheu ohozadu ĝihi'ağa iĝu'a zeno'i.” ²² Iesu'a niro, raena'a, “Za'e nagini umihe'eta'a'e aĝu'a. Ege'a gagi'uma bioğa'e aduga hidi'ete'e bioğa. Zae zuni e'e gagi'umaheħe?” Zeĝe'a naenaenina'a, “O'e.” ²³ Iesu'a ziro, raena'a, “Ege'a gagi'uma bioğa'e, zae zuni

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

gagi'uma. Rehano ġihi'aġa iġu'a me'uma azaġa'e eġe'a meme ohozi'uma. U eġe Mama'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ani'a ruhibirote'e iġu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e iġirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeġa, Badi'a aġu'a azaġa haba'ano, zuhi'aġazuhi'aġani'a e'e haba'a azaġa ibitozini'ohe, ebu zeġe ġihi'aġa iġuri azaġani'a inaraze hina haba'a azaġa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i. Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae u'uġano gau'ete'e vazegā rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aġano ibitone vazegā reihi reine, ani'e zae tuġure vazegā rae re'uma. ²⁸ Za'e eġe teiġe haġao'i, mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a vazee eġe tuġure azaġa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vazee tuġure vazegā re'uma radu ariro. Ebu vazee ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaġa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neġa borono'o iġunirotene, vazee ġuġuvaġani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheue ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalem Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem hanitadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horozu'uma. Horozo'idene, fuh'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vazee'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazegāni'a Badi'a ġoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaġa* mazao 'ahige zoi, 'Ġiano'i! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe. Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aġa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo. ⁷ Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro. ⁸ Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vazee nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azaġa zu ġaruna hegotirote'e azaġani'a huario, raena'a,

"Davida mariġa niguno'i!†
Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazegā matu'ohatihi!
Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuġirotene, ne azaġa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vazee ġuġuvaġani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazegā. Galilea haba'a Nazareta neġa vazegā."

* 21:5 Girikio, Zioni aboga 21:5 21:5 Zec 9:9 † 21:9 Girikio, Hosana 21:9 21:9 Salamo 118:26

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e[‡] azaġa fata zu Tubugo niniġa serone'ete'e azaġa ehoro haba'a mae ġihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano za'a kuru neġa'e ġonore azaġa haba'a teige haġae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaġa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vazeġa ġihi'agihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ani haġai gigi'a haġairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neġa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariġa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maġune rudaro.

¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'i!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaġoġa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġuraġaġuraġani'a ani nigunoga ihoziro.'" ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neġa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireġa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalem bare onamirote'e zamaġano ani vininiro. ¹⁹ Ebu figi ireġa ibi ġenaġano horonadu huga vaġe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouġa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ġa mene bare juda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aġani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nouge-nouge figi ireġani'a ġarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haġa'ate'e zae'a zuni haġai'uma. Ebu maġa nina'a, 'Ġihitadu davara zamaġano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauġa'e hidi'uma."

Iesu Gigi'aġa Moneo Ġadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neġa diuġadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ġa no'e gigi'aġa hina 'ahiguġa haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aġa hina 'ahi ġauġa haġae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeġe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma.

²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuġuvaġani'a eme mazao maġuni'uma rihone'ohe, mazaġa zeġe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeġa rae mae ġihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguġa haġaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaġa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro mazao hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidaġa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaġe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ġa izidi vaini mebaġano gau'i onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaġa ġihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veġa vaġe onamadu ene ibi'a nirote'e ġoe'a niro. Ene veġani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.'

[‡] 21:12 Kuru neġa takesi veize 21:16 21:16 Salamo 8:2

Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aḡano iniu'a moga ura haḡairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeḡe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vaḡe onairo, rehano za mene mae ḡihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e ani ḡoere mae ḡihiniro. Za ze'a haḡairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ḡihuradu ani mene mae ḡihiniro."

Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidaḡa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriḡa meraro. Ani'a vaini vuḡa gige'ete'e ḡauḡa haḡairo zu ehamu'ete'e taruhaḡa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu hihi azaḡa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaḡano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaḡa hanitirotene, vaini maḡa nu mouga radu ani tuḡureḡa azaḡa'e hihi azaḡa e'e vaḡe tuḡuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuḡure azaḡa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuḡureḡa azaḡa ibi'a vitine ufeta ḡehaḡa ze vaḡe bare tuḡuziro. Ebu ze'a tuḡure azaḡa e'e mazao haḡai tiba e'e bare haḡairo.

³⁷ Ḡonaḡano, ani'a ubuga ze vaḡe tuḡuniro ebu raena'a, 'Ze'e eḡe ubude u'u ḡubani'uma gaḡi.' ³⁸ Rehano hihi azaḡani'a ubuga horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vazeḡa. Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaḡanono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro ḡadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebaḡa vazeḡa'e hihi azaḡa e'e vaḡe onaine, ze mazao nagihi haḡai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azaḡa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebaḡa'e hihi azaḡa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaḡano zeḡe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡa'e, gaḡa boro hadiḡa raha.

'Adi'e Zuhi'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa. Emeḡe'a ḡiane'etene, manoḡa tauḡi.'

⁴³ E'ano'o eḡe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azaḡa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haḡae'ete'e haba'a 'ahoga azaḡa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu hari idaidaḡa igirotene, Iesu'a zeḡe moneo reiroti'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro, mazaḡa ze ani'e peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidaḡa
(Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuğa. Ani'a ubuga veize hahu muiğa hağairo. ³ Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuğure azağa zeđe vađe tuğuzi. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuğure azağa nu 'ahoga bare tuğuzi, raena'a, 'Eđe'a huzate'e azağa 'ahige zo'i. "Zae veize eđe'a mui ruhibe. Boromakau zu mani igağa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibe. Hahu muiğa u'a aro'i!" ⁵ Rehano ze teğa riraro. 'Ahoga'e mebağa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaği onamiro. ⁶ Nu'e tuğure azağa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruzi. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani mağune rudaro. Ebu uti azağa tuğuzadu gorugoru azağa e'e zimi hauği zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuğure azağa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiğa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azağa'e onaoga mene idağa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azağa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuğure azağani'a ibi boro onamadu hidirote'e azağa nidu'a, manoga zu sau'a azağa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neğa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azağa diuđe ġazirotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuağa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ġadiniro, raena'a, 'Eđe vaze, ġa'e hahu dabuağa mene vidaneha. Nougenuge 'adi diuği areha?' Rehano ani ġoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniğani'a ane gau azağa zina'a, "Evo'a zu odağa batuno'i, ebu enone uzaboğano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ġononeğa atiti'uma." ¹⁴ Ġonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ġehağa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azağa veize ohotirota'a'e tahiğa da'o."

*Takesi Moniğa Roma Kiniğa Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)*

¹⁵ Ebu Farisea azağani'a onamadu Iesu'a ġoere ve'oğa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihiradu tiburunu neneğaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeđe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azağa'e Iesu mazao tuğuzi. Ze ani vađe onamadu niro, raena'a, "Thore vazeğa, eme edeğa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiğa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamağono mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ġa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniğa takesi moniğa haune, idağa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeđe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azağa! Nougadu e so'ohihiradu tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniğa nugo ihoho'i." Ze Roma moniğa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ġadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niğa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniğa viga zu niğa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniğa ġau'e Roma kiniğa hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ġoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ġouriro.

*Runeono'o Iğune'ete'e Ġadimuğa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)*

²³ E'e madağano Sadukea azağa nu'a Iesu vađe onairo. Sadukea duğuru'e vaze'a runeono'o mene bare iğuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena'a, ²⁴ "Thore vazeğa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihi. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoğani'a ġozobağa teite hahuradu negoğa rudarote'e niğa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoğa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoğa 'aheuğani'a ġozobağa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoğa uğiduğa zu onamo fu'o 'aheu fareğa mazao hağai idağani'a fureraro. ²⁷ Ġonağano ġozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu

* 22:19 Giriki, Denari † 22:24 Duet 25:5-6

runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oḡa, mazaḡa Buka Zaḡoḡa ga Badi'a gigi'a'e aḡu'a. ³⁰ Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuḡure viga adureo heuḡa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iḡune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.'‡ Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ḡabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a." ³³ Vaze ḡuḡuvaḡa ani'a ihozirote'e ḡoe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro ḡoe'a ḡihi'aḡa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaḡani'a Iesu'a Sadukea azaḡa ḡadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariḡa igirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeḡe bo'aḡano Mose goro ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ḡadiniro, raena'a, ³⁶ "Thore vazeḡa, Mose goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'aḡa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ḡoe'a ḡihi'aḡa hune'e 'ahi'e'e. 'Ḡae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina zu zamaronēḡo nidu'a hina zamaro'i.' ³⁸ A'e goro ibi'a zu ḡihi'aḡa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ḡihi'aḡan hune 'ahoga'e 'ahiguḡa. 'Ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, ḡae nabugo zamaro'i.' ⁴⁰ Mose goro ḡoe'a nidu'a ebu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haḡairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaḡani'a nu'orarote'e zamaḡano, Iesu'a ḡadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a ḡadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaḡoḡani'a ibito-hanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Eḡe eda'e moneo ehoro'i, onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ḡoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ḡadimu'ete'e mene bare haḡairo.

23

Vaze Ibitoz'i'ete'e Azaḡa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Mose goro ḡoe'a vaze ihoze'ete'e iḡu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haḡao'i. Rehano zeḡe haḡai'e ago hegoto'i, mazaḡa ze'e zae ihoze'ete'e idunaḡano mene haḡae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaḡa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ḡau nidu'a haḡae'ohe. Badi'a ḡoere fefaḡa ufe'ete'e umaḡa ufeta rafane haḡaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faḡafe'ohe. ⁶ Mui zamaḡano ehoro haba'a manōḡano zu nu'onu'o neḡa zamaḡano

‡ 22:32 Exod 3:6 22:37 22:37 Deu 6:5 22:39 22:39 Levi 19:18 22:44 22:44 Salamo 110:1

vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Thore Vazeḡa,'* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Thore Vazeḡa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaḡa eḡe da'o zae ihore vazeḡa zu zae nidu'a'e idaḡa da'o nego zu eze tiba heuḡa.

⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaḡa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa. ¹¹ Zae bo'aḡano vaze ḡihi'a reine, zae tuḡure azaḡa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovo'i'uma, u iniu'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae ḡihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma, mazaḡa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaḡa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaḡa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaḡa ḡihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haḡai sau'ano hegot'e'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuḡutuḡu diuḡadu aduga'e zae vitize ḡae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaḡa heuḡa, rehano ubuma kuru azaḡa ibitozini'ohe. Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ḗoitore a'e mene haḡaine zuni idaḡa. Rehano iniu'a kuru neḡa zamaḡano golo hina ḡoitore'e riḡa, e'ano'o ani'a ane ḡoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriḡa azaḡa! Za golo'e kuru neḡa vitine ufeta ḡihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neḡa'e ufeta ḡihi'a, mazaḡa golo'e kuru neḡa zamaḡano ti'ete'e u'ano golo e'e zaḡoḡa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ḗoitore e'e mene haḡaine zuni idaḡa. Rehano iniu'a dibu'o fataḡano ḡahunoneḡa hina ḡoitore'e riḡa, e'ano'o ani'a ane ḡoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaḡa! Za ḡahunone'e dibu'o fataḡa vitine ufeta ḡihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataḡa'e ufeta ḡihi'a, mazaḡa ḡahunone'e dibu'o fataḡa rana ti'ete'e u'ano ḡahunoneḡa e'e zaḡoḡa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e dibu'o fataḡa ebu e'e ranao ḡau nidu'a hina ḡoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neḡano ḡoitore'eta'a'e kuru neḡa niḡano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aḡa niḡano ḡoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niḡano ḡoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aḡa niḡano ḡoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Mazaḡa za'e tirara mebaḡano eḡa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro ḡoe'ano ḡau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haḡai duduḡa haḡae'ete'e, vaze vetuḡazi'ete'e zu mene ḡurine'ena'a, zama nidu'a hina haḡae'ete'e ra'ohe. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'akome'a zuni haḡao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruḡa azaḡa heuḡa ebu ubuma kuruḡa azaḡa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaḡano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauḡe'ohe.‡

²⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa, mazaḡa zamaze'e toraḡa zu ununu'a iri'ave'ohe. ²⁶ Ubuma kuruḡa Farisea azaḡa! Bio zu siuva zamaḡa geno vuzu'e dehenoi, 'ouguine enoga zu dehera'uma.

* **23:7** Girikio, Rabi † **23:13-14** Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa za'e ḡozoba ḡau ḡonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ḡehaḡa zamao faḡa kurau'ena'a, za'e dubu vazeḡa manoḡa rae ḡurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47) ‡ **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ḡauḡa. Zeḡe'a manoḡa hidoga veize Badi'a goro ḡoe'a mene hegot'e'ohe.

²⁷ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduḡa uruḡa hina feninoga heuḡa. Rune iduḡa enoga ḡianine manoḡa tauḡi, rehano zamaḡa'e rune azaḡa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vaze'a zae ḡiaze'etene, duduga azaḡa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haḡai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e vouḡaze'a ibite zimirote'e peroveta azaḡa ebu haḡai duduga azaḡa, zeḡe rune iduḡa neḡa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouḡafe madaḡano radifone, peroveta azaḡa goruzihi radu zeḡe teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaḡa goruzirote'e azaḡa mariḡa rae ra'ohe. ³² Vouḡaze'a peroveta azaḡa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haḡao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaḡa.

³⁴ E'ano'o eḡe'a peroveta azaḡa, huhuzaḡa azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zae vaḡe tuḡuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neḡano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouḡaze'a duduga azaḡa nidu'a goruzirote'e. A'e ibite Adamu ubuga, duduga vazeḡa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runiro. 'Ougadu e'e naeḡa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem a Duga Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaḡa, Ierusalem azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roḡaegani'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ḡehaḡa zae nu'ozihireiro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o ḡiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!"

24

Kuru Neḡa Fahe Hauḡi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neḡano'o iḡune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaḡe onaadu kuru neḡa iraḡa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ḡau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ḣonaḡano Haḡai Nu Badeḡa
(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maḡano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeḡe da'o ani vaḡe sifu onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ḣa efo'i, kuru neḡa mazao 'ahi ḡauḡa'e nani'a furera'uma? Mada ḡonaḡano zu ḡa'a bare onai'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ḡiano'i. ⁵ Vaze ḡehaḡani'a eḡe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozu'uma. ⁶ Za'e uti hariḡa zu uti ḡoe'a nunu ra'ete'e iḡi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguḡa'e ibite furera'uma, rehano mada ḡonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaḡano zaga'a hia'uma zu haba'a

hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga gādahegā rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vase'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Ege u'ano haba azaḡa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madaḡano vase gēhaḡani'a ege mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ġuriro peroveta azaḡa gēhaḡa zuni iḡunadu vase gēhaḡa so'ozi'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vase gēhaḡani'a zeḡe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaḡa obone gigane onamo ḡonaga meine, ani'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manōḡa'e raha 'adi nidu'a zamaḡano bororanadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ḡonagani'a onai'uma.

Jerusalema Ruini'uma
(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vaseḡa, Daniela'a ḡau nidu'a ruine'ete'e vaseḡa sau'a 'ahoga moneo ḡoeriro. Vaze e'e'a haba zaḡoḡa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaḡani'a ari'uma. (Buka Zaḡoḡa me'ode'ete'e vaseḡa, ḡoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaḡano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa'e maḡa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vaseḡa'e ḡauḡa mouga veize neḡa zamaḡa ago diuḡo'i. ¹⁸ Meba zamaḡano hihe'ete'e vaseḡa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaḡano ahi'eta roḡaeḡa zu nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e fase vetuḡaḡa, feranoga mene idaḡa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaḡano* ga Bana Madaḡano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaḡa e'e madaḡano vase nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a gādaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguḡa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaḡa mene futufine, vase tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaḡa u'ano, e'e madaḡa futufi'uma.

²³ Ebu vase 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁴ Mazaḡa ḡuriro kerisoḡa zu ḡuriro peroveta azaḡani'a fureranadu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡae'ena'a, vase so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa zuni tutuze so'ozoga idaḡa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaḡani'a izema furarogano, ege'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vase 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano, ro'idene, ḡianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaḡano, ro'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vase nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vase nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaḡani'a haugine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.
Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraḡa adureo hagahagani'uma.'

³⁰ Ebu haḡai nu badeḡani'a adureo fureranadu ege, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaḡa nidu'a niau ḡouri'uma. Ebu ege, Vaze Ubugani'a adureo ḡoze zamaḡano gigi'a zu agaḡa manōḡa madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ḡihau hudadu

24:15 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madaḡa, Isaraela haba'ano nahune madaḡa'e nahune boro zu irugu boro radu vase'a ragavoga'e riḡa **24:29** 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10

eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaġa

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa maza'o nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni† aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouriro. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vase 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazegani'a ġonore vazegha'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neġa faine taufi'uma ebu ġonore vazegha'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazegha 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vase a'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazegha'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazegha'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaġa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaġa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ġonone atiti'uma."

25

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaġano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeġe bo'aġano fu'o'e hahizaġa ebu fu'o'e huhuzaġa. ³ Hahizaġa azaġa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuġa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaġa azaġa'e ihurezeta ihure vuġa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoġa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu

† 24:36 Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

hahizağa azağani'a huhuzağa azağa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuğa nuğo eme rifo'i, mazağa eme ihure'e vidau'ohē.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeğē nidu'a veize mene idağa. Ihure vuğa serone'ete'e vazeğa vağē onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuğa hoitoğa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuğa ruhibirote'e azağani'a ani teite mui haba'a diuğiro ebu ibihetağa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizağa nogobağani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavafo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohē, e za ağu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazağa eğē'a bare onai'uma madağa'e za'e ağu'a.

Tuğure Azağa Uğidu Hari Idaidağa
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba fağa ragave'ete'e vazeğa 'ahoga hariğa heuğa. Ani'a iğunirotene, tuğureğa azağa huzadu ani ġau taufoga veize ġauğa ziniro. ¹⁵ Zeğē tibatiba inaraze idunağano, 'ahoga'e moni silivağa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba fağa ragaviro.

¹⁶ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazeğa'e zogone onamadu e'e moniğa hina gauadu moni silivağa fuseğa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazeğa zuni 'ouge hağaadu moni silivağa fuseğa 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivağa fuseğa tiba meirote'e vazeğa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'ağa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada fağa ġarugano tuğure azağa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazeğani'a moni fuseğa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa fu'o iniro. Ebu eğē'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o rağate hideha.' ²¹ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauği, ġa'e tuğure vazeğa manoğa ebu zamağō nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a ġau tahiğa veize zamağō nidu'a faine gauate'e u'ano, eğē'a ġau ġehağa taufe'ete'e vazeğano oho'i'uma. Aro'i, eğē teite matu'ihī!'

²² Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu eğē'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu rağate hideha.' ²³ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauği, ġa'e tuğure vazeğa manoğa ebu zamağō nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a moni tahiğa hina zamağō nidu'a faine gauate'e u'ano, eğē'a moni boro taufe'ete'e vazağano oho'i'uma. Aro'i, eğē teite matu'ihī!'

²⁴ Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vaze riğa. E ederiro vaze'a ġorarote'e ġauğa ġa'a hirive'ohē ebu vaze'a taufirote'e ġauğa ġa'a ma'ohē. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauği'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'ağani'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuğure vazeğa sau'a ebu tubuğa! Vaze'a ġorarote'e ġauğa zu vaze'a taufirote'e ġauğa eğē'a ma'ohē rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ġa nougadu moni ti'ete'e neğano eğē moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'ağani'a niro, raena'a, 'Moni silivağa fuseğa tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazeğa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuğure vazeğa sau'a 'ahi enona uzabo zamağano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoğa atiti'uma.'"

Mamoe zu Gouti

* 25:15 Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivağa 34kg heuğa.

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a aġaġa inaraġaġeta tuġure viga nidu'a teite onai'uma madaġano, e'a kini ehoro haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma.

³² Haba azaġa nidu'a eġe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeġani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuġa'e eġe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuġa'e eġe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eġe, kinize'a eda'e mone azaġa zi'uma raena'a, 'Zae, eġe Mama'a manohuga zini'ete'e azaġa, aro'i, ebu eġe'a ibitohau'ete'e zamaġano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haġairote'e madaġanono'o ruhiniro. ³⁵ Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeġa reinutene, zae neo huhe zoughido. ³⁶ Dabuaha o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene eġe taufido ebu ġu'a neġano radiunutene, ġiahiro.'

³⁷ Ebu duduga azaġani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido? ³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazeġa reirote'e horonadu neo huġade zou'ido? Nani'a eme dabuaġo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido? ³⁹ Nani'a eme ġa ugi'irote'e ga ġu'a neġano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido?' ⁴⁰ Ebu eġe, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eġe negohe ga ezehe 'ahi bo'aġano ġonaġa vazeġa 'ahoga veize 'ouge haġaidota'a'e, eġe veize haġaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eġe, kinize'a vaetadu kauri mone azaġa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maġunozini'ete'e azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i, ebu Satani zu ane tuġure viga veize ruhinirote'e radiu tuġutuġu ire rogaġa zamaġa diuġo'i. ⁴² Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazeġa reinutene, neo mene huhe zoughido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ugihinutene zu ġu'a neġano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ġa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeġa reirote'e ga dabuaġo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga ġu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Eġe'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azaġa bo'aġano ġonaġa vazeġa 'ahoga veize mene haġairota'a'e, eġe veize mene haġairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azaġa'e vaġine ġouradu aduga tuġutuġu hidi'uma, u duduga azaġa'e ġabone tuġutuġu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiġa Vaġiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ġoere e'e nidu'a rae haugirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeġa, mada 'aheu enogano Iġine Mode'ete'e Muiġa'e me'uma ebu eġe, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madaġano dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a dibu'o azaġa ġihi'aġa, niġa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiġa ġo'ane vaġiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano'e mene idaġa. 'Ougine vaze ġuġuvaġani'a utitofi'uma."

Roġae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neġano, ibite lefera'a meirote'e vazeġa, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fataġa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamaġano, roġae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeġa boro'e bioġa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maġuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e haugē taugē'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaġa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'ağa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roġae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e eġe veize manoġa hune haġaeha. ¹¹ Zahara azaġa'e mada nidu'a zae bo'aġano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoġa manoġa eġe ahiri rana beu'ata'a'e, eġe rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaġano no'e haba'ano Badi'a hari manoġa haramine, ani'a haġata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Juda'a Iesu Revoha'uma Reiro
(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'ağa 12 zamaġano tahi'a 'ahoga, niġa Iuda Isakariota'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'ağa vaġe onamiro, ¹⁵ ebu ġadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaġa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaġanono'o ani Iesu zeġe evorao ri'inoga veize ibiġa vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa
(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa* madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Ġa ura'e eme Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuġa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Ierusalem diuġe onamadu vase 'ahoga vaġo'i ebu no'i, 'Ihore vazegani'a 'ahige ra'ohe: Eġe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ġa neo Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuġa au tibura'uma." ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haġaiġa haġaadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibiho.

²⁰ Gorava uġano reirotene, Iesu ani tahi'ağa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aġano vase 'ahogani'a eġe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ġaruġa ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eġehehe?" ²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi eġe teite idaġa siuvao tare au'ete'e vazegani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaġoġano mirihirote'e ġoe'a idunaġano, eġe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazegani'e, fase vetu'aġa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoġa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazegā, Iuda'a nina'a, "Ihore vazegā, eġehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazegā'e ġae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vaheġadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eġe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuġa bioġa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaġa bio 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a vase ġehaġa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vase teite ġoitorirote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ibitohau'ete'e madaġano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma." ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauġadu Olive maġa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro
(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazegā mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

* **26:17** Isiti O'o'a Berediġa Muiġa'e mada fu'o 'aheu fare zamaġano haġae'ohe. **26:31** 26:31 Zec 13:7

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zege nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ga'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ga'e gae ugidu ege o'ohi'uma." ³⁵ Rehano Petero'a goere giharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Gae teite rudaune zuni idağa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro
(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamağa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu ege teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiğa fağa onamadu rahao guğure'ena'a kuraro, raena'a, "Ege Mama, idağa ro'idene ege mazaono'o bio 'adi mae vağino'i. Rehano mene ege ura, gae ura da'o hağao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a ugidu vağe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiğa zuni ege teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a hağai ve'oğa 'ahoga mene hağaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inarağa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu gae 'aheuga kuraro, raena'a, "Ege Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, gae ura hağao'i." ⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazağa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu gae ugiduğa kurau'ena'a, ibite kurarote'e goe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vağe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madağa 'ai maha. Ege, Vaze Ubuga'e, hağai sau'a azağa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iğunadu onamihi. Giano'i! E revoni'ete'e vazeğa 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro
(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize goere'ete'e zamağano, ane tahi'a 12 bo'ağano 'ahoga, Iuda'a vaze guğuvağa teite feuriro. Vaze guğuvağa e'e dibu'o azağa gihi'ağa gihi'ağa zu vaze boroboro'a tuğuzadu benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohaue'ete'e vazeğani'a, ane'a hağai'uma gağa ibite ihoziro, raena'a, "Ege'a hidadu fura'ini'uma vazeğani'e Iesu. Ani obone to'i." ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vağe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazeğa! Manogahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ga'a ahao nagini hağai'uma gağa hağao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azağani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu gati vazeğa 'ahogani'a benisiğa ahase bunadu dibu'o azağa gihi'ağa tuğure vazeğa udiro, ebu teğağa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiğō bare iğū'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azağa'e zege zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Ege'a Mamahe uminine, ane'a tuğure viga geħağa bagağa ġarihe tuğuzadu emege biri'uma. A'e ga ağu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zağoğano ege mazao 'ahiguğani'a furera'uma reirote'e goe'a'e izidi hudanoga veize, ege'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze guğuvağa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeğa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu ege obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neğa haba'ano ihore radiunu. E'e madağano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azağani'a mirihrote'e goe'ani'a hudafine, 'ahiguğani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro
(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuriro. Ne diuḡadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nu'o'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. ⁶⁰ Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Gonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogoraune idaḡa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ḡa ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohe. Ḡa ze mazao ḡoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ḡa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeniro, raena'a, "Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraḡa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ḡae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riḡa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!" ⁷³ Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vaḡe onaadu niro, raena'a, "Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae ago iraḡa'e Galilea haba'a ago iraḡa." ⁷⁴ Ebu ani'a ḡihau te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "E ḡuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ḡoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ḡabiriḡa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ḡoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeḡa gavana, Pilato vaḡe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro

(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazeḡa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ḡoe'a igirotene, ani haḡairote'e u'ano zamaḡani'a adudaro. E'ano'o siliva moniḡa 30 madu dibu'o azaḡa

g̃ihi'aḡaḡhi'aḡa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeḡa revohaneha 'ahine, sau'a haḡaeha." Rehano zeḡe'a raena'a, "A'e ḡa'a bare haḡaeha, mene emeḡe. Ḡae edeḡano haḡao'i." ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neḡa zamaḡano moniḡa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azaḡa g̃ihi'aḡaḡhi'aḡani'a moniḡa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniḡa 'ahine, kuru neḡa moniḡa teite tibune touga'e mene idaḡa." ⁷ Ze ḡo'anirote'e enogano, e'e moniḡa hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazeḡa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha'o avo'a azaḡa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazeḡa, Ieremia'a ibite reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeḡe'a siliva moniḡa 30 meiro.

A'e Isaraela azaḡani'a vaze e'e naeḡa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniḡa e'e hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazeḡa haba hoitiro."

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeḡa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e Iuda azaḡa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ḡa hube ra'ohe."

¹² Rehano dibu'o azaḡa g̃ihi'aḡaḡhi'aḡa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oḡa rae riḡa ḡoeritotene ani mene naenaenziro. ¹³ Pilato'a hena ḡadiniro, raena'a, "Ze'a ḡa'e ve'oḡa ra'ete'e ḡoe'a ḡehaḡa hina ḡa agiroḡane'ete'e mene igi'ehehe?" ¹⁴ Rehano Iesu'a zeḡe ḡoere riḡa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e Roma azaḡa gavana'a Iuda azaḡani'a umide'ete'e idunaḡano ḡu'a neḡa vazeḡa 'ahoga tuḡune bunido. ¹⁶ E'e madaḡano ḡu'a neḡano vaze 'ahoga, niḡa Barabasi'a radiunu. Ani'e niḡa boro. ¹⁷ Vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'orarotene, Pilato'a ḡadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuḡune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazeḡa, Iesu?" ¹⁸ Mazaḡa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeḡa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaḡano, inugani'a ani veize ḡoere tuḡuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i. Ani'e sau'aḡa o'o'a. E'e ohogore ohere ani iḡunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuḡune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaḡa g̃ihi'aḡaḡhi'aḡa zu vaze boroboro'a vaze ḡuḡuvaḡa tuḡutuḡuziro. ²¹ Pilato'a bare ḡadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaḡano, za ura'e e'a iniu tuḡune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" ²² Ebu Pilato'a ḡadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeḡa, Iesu'e nougi'uma?" Zeḡe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" ²³ Pilato'a ḡadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haḡaeha?" Rehano zeḡe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e zeḡe'a ani ḡoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ufeta maḡune haraete'e horonirotene, vaze ḡuḡuvaḡa ubumao vu tahiḡa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eḡe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeḡa mo'i." ²⁵ 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeḡa'e emeḡe zu mariḡafe'a me'uma!" ²⁶ Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ḡirihoharo

(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

²⁷ Gavana uti azağa nu'a Iesu'e gavana ne zamağa tutune onamiro ebu uti azağa nidu'a huze nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuağa fuhi'ohanadu dabua kanağa duhuğa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriğa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġuġure'ena'a ġirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azağa kini!" ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Ġirihohau hauġirotene, vidanoharote'e dabuağa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazega 'ahoga, niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuġa ġau 'ahoga ġiġi'a bagaġa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahoga arahadu zeġe bo'aġano dabuaġa ġahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haġai sau'a haġairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaġa Kini' rae mirihoro. ³⁸ Ebu ġonore azaġa 'aheu zuni ani teite idaġa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ġa'e kuru neġa fahadu mada uġidu zamaġano bare ohoni'uma reiro. Ġa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ġae bare ġabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vase boroboro'a zuni ġirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vase ġabozinu, rehano ane'a ane bare mene ġabone'ohe! Ani'e Iuda azaġa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma! ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ġabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meiotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁶ Ġorava madaġa uġidu meiotene, Iesu'a ġihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Goere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazega Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ġauġa meiro. Ebu vaini vuġa ġiġi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriġa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vase nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalem onamadu de'ea vase ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vase adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani

* 27:46 'Ahoga'e, Eloi 27:46 27:46 Salamo 22:1

hegotiro. ⁵⁶ Zeḡe bo'aḡano Magadala roḡaeḡa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeḡe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ḡorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeḡa niḡa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeḡa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaḡa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruḡa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduḡa iziga, vatava hu'irote'e zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Filato vaḡe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouline, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ouline ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraga'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaḡa'e ḡoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa za'e satauronirote'e vazeḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manogahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiḡa ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taufirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa ihoziro. ¹² Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ḡoaniro ebu idu taufirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiḡe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazeḡa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo

aduga mene hidi'uma.” ¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vase'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahiaḡa Ḡoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro.
¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaḡe aradu ziro, raena'a, “Gigi'aḡa adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezirote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma.”

Iesu Keriso Hari Manoga Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatiso'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoga*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazega* ni'ga Isaia*a, buka za'ogoga* zama'ano tina'a, 'ahige reiro.

'Giano'i! Badi'a'a gae zamao hari odohe dure'ete'e vazega 'ahoga ibite tu'guni'uma, gae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine ha'gae to'i! Ane ibi mae duduno'i!"'

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazega, ni'ga Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o gihuradu bapatiso mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae va'ginifine.' ⁵ Iudea* haba'a aza'ga nidu'a zuni Ierusalem ne aza'ga nidu'a, Ioane va'ge onairo, hari'ga egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vu'gano bapatiso meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo igu'ga, kiba'iga'e boromakau oga'ga, ogomu'ga'e fihore ebu 'avore goda'ga. ⁷ Ani haramena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, e'ge ga'runio onai'uma vazega, ani gigi'a'e gihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene ida'ga. E ani oda baba'gano gu'guraduni, ani oda ga'uga mini'ga fuhi'ohanoga zuni mene ida'ga.

⁸ E'e vu hina bapatisozeha. U ani'e Vine Za'ogoga* hina bapatisozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatiso'niro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e mada'gano, Galilea haba'ano ne ni'ga Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vu'gano, Ioane'a Iesu bapatiso'niro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Za'ogoga tubugo nini'ga teige horoniro. Ani Iesu va'ge ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e e'ge ubude, e'ge zamaroni. E ga maza'o matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Za'ogoga'ni'a Iesu, haba boha'a tu'gune onairo. ¹³ Mada gae ga'za'ga gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*a so'onido. Agire ga'uga zuni de'ea radiro. Rehano tu'gure viga* nu'a ovaadu danairo.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau maza'ga fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane gu'ano ohonirote'e ga'rugano,* Iesu ani Galilea onairo. Ebu Badi'a hari manoga harami ragaviro. ¹⁵ Badi'a'a reirote'e mada'ga 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* mada'ga 'ai haniteha. Ha'gai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoga mae gi'hino'i!'

Iesu'a vaze ga'za'ga huziro, ane ga'runa hegoto'ga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'ura'ga boro* gena'gano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu nego'ga Aniderea teite. Ze'ge gau'e gozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ge ga'runa hegoto'i! Vaze re'evazi'ete'e vazega rouga veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegote onairo.

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a mo'ga'ga bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga ha'gai sau'a ha'gae'ha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a ma'ganadu, gu'ano ohoniro.

¹⁹ Tahiga faa onamiro. E'e zamaano, vase aheu negoita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zege gasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zege moze Zebedeo'e gasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaa teite muhize onairo. Ebu Iesu garunio hegote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vasega fainiro
(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane garunio hegotirote'e azaa, ne niga Kaperanaumao feuriro. Bana Madaa* madaano ani Iuda kuru nea diugiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vase'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaaga Mose goro goe'a* ihoze'ete'e azaa* teige mene haramiro, rehano Badi'a goere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaano, vine sau'a*a ragano reirote'e vasega 'ahogani'a, Iuda kuru nea diugiro, ebu 'ahige houna'e goeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vasega! Eme vage nagini u'ano onaeha? Ga emege ugufoga radu, onaa ga? E edega ga iniu. Ga'e Badi'a gigi'a vasega!' ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago goero'i! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, gihau ganiganaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zege'a bare gadititiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofo'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariiga, Galilea haba'ano garihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi haugiro.

Iesu'a Petero emoaga rogaea fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neanonono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duguru ne diugiro. Iakobo ebu Ioane zu zege teite diugiro. ³⁰ Simona emoaga rogaea'e uginiro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaaga. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vage onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai daugiro. Ebu ani'a igunadu Iesu veize ogomu gorohere haro.

Iesu'a vase gehaaga faiziro

³² Gorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaano, ugi azaa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaa, ane vage tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Ugi nunu azaa gehaaga ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a gehaaga hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a goeroga 'uiro, mazaaga zege edega ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a igunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vage vage onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ga vage'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiiga uhiiga onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaaga e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano nea nea nidu'a onamadu, Iuda kuru nea zamaano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera vasega Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vasega 'ahogani'a ani vage onairo, ebu ane zamao obena hina tugadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga urato'idene faiho'i!" ⁴¹ Iesu'a vetuganiro, e'ano'o 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Gae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ga ai manoro'i!' ⁴² Ebu ani lefara'a tabara daugiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tugune'enaqa, goere

† 1:41 Zege goroe, lefera vasega'e toraga radu, mene oboneete.

riġa hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazegā vaġe onamadu ahiriġo ihono'i! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oġa Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vase e'e'a onamadu, hari e'e, vase vase mazao rae ġehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuġoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vase vase'a, haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vaġe onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazegā fainiro (Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu ġarugano, Iesu ani Kaperanauma neġa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neġano diuġirote'e hariġa, ne azaġani'a iġiro. ² E'ano'o vase ġehaġani'a Iesu'a radirote'e neġa onairo. E'ano'o ehoru haba'a nidu'a vase'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoġa haramo ziniro. ³ Vaze ġazaġani'a, Iesu vaġe, ahi'a mene hagane'ete'e vazegā odohe onairo. ⁴ Rehano vase ġehaġa 'ahine, Iesu uhiġa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazegani'a baze'ete'e farataġa, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazegā niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ġa sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazegā nu'e, e'e zamaġano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vase 'ahi 'ouge ġoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaġini'uma? Badi'a'a da'o haġai'uma.'

⁸ Zeġe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeġe'a zeġe zeġe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazegā nouge nouge rae nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazegā e'e nina'a, ¹¹ "Eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i!"

¹² Ani iġuniro. Ebu Farataġa mae ġihinadu, vase nidu'a ubumao e'e neġanono'o buaro. Ebu zeġe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niġa mae ġihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahigūa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro (Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'uraġa boro genaġa bare onamiro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a, ani vaġe onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaġano, Alefeo ubuġa Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rġa* ufe'ete'e neġano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eġe ġaruna aro'i!' Ebu ani'a iġunadu, Iesu ġaruna hegotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo oġarote'e zamaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaġa vase ġehaġa bagaġani'a, Iesu ġaruna iġaiġa hegotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e Farisea azaġani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ġadiziro. 'Nouġadu Iesu'e |itakesi moni|rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazegā mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. E'e teige, e'e haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo."

‡ 1:44 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

* 2:16 Ze'e vase 'uġuġa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

Ogomu zaḡozaḡe'ete'e ḡadimaro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaḡa*ni'a, Mose goro ḡoe'a idunaḡano zaḡozaḡiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aḡa'e zaḡozaḡe'ohe. Rehano nougadu ḡae tahi'a'e mene zaḡozaḡe'ohe?' ¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazega teite ogau'ete'e zamaḡano, ze zaḡozaḡi'uma ga mene? Zeḡe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaḡano mene zaḡozaḡi'uma. ²⁰ Rehamo e'e madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vaḡini'uma. E'e madaḡano zeḡe'a zaḡozaḡe'ena'a, mene ogau'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma, mazaḡa dabua si'iga iziga'a amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaḡa mahiḡa zamaḡano |ivaini|r vuḡa* iziga mene iḡi'uma. (A'e |ifainafu|r vuḡa heuḡa) Iḡine, vehu'u mani ogaḡa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuḡani'a sori'uma. |iVaini|r vuḡa zu mani ogaḡani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuḡa iziga'e mani ogaḡa iziga zamaḡano da'o iḡi'uma.'

Bana Madaḡa zaḡoe'ete'e ḡadimaro
(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aḡa teite |iuiti|r* (wheat) mebaḡa genaḡano onamiro. Ebu tahi'aḡa'e |iuiti|r maḡa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro. 'Giano'i! Ze'e nougadu Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?' ²⁵ Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zaḡoḡa zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaḡa teite ogomuze'a hauḡadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a reirote'e madaḡano, Davida'a Badi'a ne diuḡiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rḡa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡani'a da'o au'ete'e |iberedi|rḡa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaḡa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaḡa'e, vaze'a manoga hidifine haḡairo. Badi'a'a vaze mene haḡairo, Bana Madaḡa veize. ²⁸ E'ano'o, eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa ibitohau'ete'e zuhi'aḡa.'

3

Iesu'a evo'a beoḡa vazega fainiro
(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neḡano bare diuḡiro. Evo'a beoḡa vazega 'ahoga zuni e'ema. ² Farisea azaḡa zuni e'ea Iesu muirohaudo. Iesu'a Bana Madaḡa madaḡano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoḡa vazega nina'a, 'ahige reiro. 'Iḡunadu aro'i!' ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaḡa ḡadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e, Bana Madaḡa madaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? ḡabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaenziro. ⁵ E'ano'o Iesu ani maḡune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeḡe zama tuhiḡa u'ano, vetuḡazi ruziro. Ebuni evo'a beoḡa vazega niro. 'Evo'o eino'i!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azaḡa ai Iuda kuru neḡanono'o buau ḡouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azaḡa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiḡa vaḡido.

ḡuḡuva du'ura boro genaḡano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraḡa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ḡuḡuvaḡa ani teite ḡiriu onamiro. Ebu ḡuḡuva boro'a, Iudea

haba'anono'o, ⁸ Ierusalemā neḡanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuḡa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaḡa ze'e Iesu'a nagini haḡaireote'e hariḡa nidu'a iḡiro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eḡe veize ḡasi 'ahoga mae to'i, vaze ḡuḡuvaḡani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazaḡani'e, ibite ani'a uḡi azaḡa ḡuḡuva ai faizirote'e u'ano, uḡi azaḡa nidu'a bibitiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. ¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa'a Iesu horonidotene, ane zamao ḡuḡuradu, houna'e ḡoerido. 'Ḡa'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a ḡoere riḡa hina zina'a, 'Ago rae fureno'!' rae reido.

Iesu tuḡure azaḡa gaubanana aheu fare (12) meiro
(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ḡarugano, Iesu ani maḡa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaḡa huziro, ebuni ze ani vaḡe onairo. ¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeḡe'a ane ḡatinoga, zuni haramo tuḡuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a giḡi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niḡa 'ahoga Petero rae turahiro. ¹⁷ Iakobo ani negoḡeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ḡudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeḡa,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeḡa.

Iesu zu Belezebulo
(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neḡa onairo. Rehano vaze ḡuḡuvaḡa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aḡa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariḡa iḡiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaḡa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalemā neḡanono'o, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niḡa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaḡa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ |iGavamani|r neḡa tiba zamaḡano, zeḡe'a rovatadu, utitifone, e'e |igavamani|r neḡani'e mene edau gigarafu. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamaḡano, zeḡe'a rovatadu, utitifone, e'e iduhuḡani'e mene edau gigarafu. ²⁶ Ebu satani zamaḡano, zeḡe'a bare utitadu, rovatifone, ze mene edau gigarafu, rehamo hauḡifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazeḡa ogoru tadu ane neo diuḡi'uma zu ani tohe ḡonota'uma.

²⁸ Hubehune eḡe'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ḡoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aḡutu modi' uma, rehano iḡaiḡa ane mazao radiu tuḡutuḡu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidaḡa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aḡeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoḡa
(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ḡarugano, Iesu vi'a ebu negoḡani'a Iesu vaḡe onairo. Ne enogano edanadu, ḡoere tuḡuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ḡehaḡani'a ḡurune ehoriro, ebu zeḡe'a nina'a, 'Ḡiano'! Vi'u ebu negoḡo'e enoneo edau'ohe. Ḡa vaḡe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ḡurune ehoridote'e azaḡa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura haḡae'ete'e azaḡa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

* **3:18** Zelote vazeḡa'e Isaraela neḡa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazeḡa

4

Hari idaidağa, ezone feune ġorau'ete'e
(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genaġano bare ihoziro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'oraratene, ani ai ġasio tiradu, zamaġano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e rahao du'ura boro genaġano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidağa hina ġau ġehaġa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'i! Hihi vazega 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Ebu feune ġuzuhrotene, nuġone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au haġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ġuhuġa manadu imiraro, mazaġa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure bororadu ezone ġuhuġa simariniro, ebu mene iniro. ⁸ Rehamo ezone nu'e haba manoga buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ġae uġidu gaubanana (30) haġairo. Nu'e huga ġae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haġairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) haġairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teġaġeta vazega'e faifaine egadu huga edero'i!"

Nougadu Iesu'a hari idaidağa reiro
(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaġani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vaġe onamaduni, hari idaidağa reirote'e ġadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidağa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguġani'a furerafine.

Zeġe ehamatite'eba, mene horonoga, zeġe abiti'udemo, mene ederoga, Zeġe zama Badi'a mazao mene ġihuroga veize, ebu Badi'a'a zeġe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariġa huga faine rae fureniro
(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ġadiziro. 'Za hari idaidağa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidağa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? ¹⁴ Ezone ġorau'ete'e vazega'ani'a Badi'a hari ġorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguġa. Ze ġoere igi'ete'e zamaġano, satani'a ġarihe onaadu, zeġe zamao ġorarote'e hariġa mae vaġine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faġa radi'uma. Badi'a ġoere u'ano, aduga ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamaġano rururu' eta'e, ze Badi'a ġoere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha ġauġa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe, ebu ġau nu ġehaġa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ġoere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manoga rururarota'a'e, Badi'a ġoere igi'ohe zu mae ġihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ġae 30, nu'e huga ġae 60, nu'e huga ġae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidağa
(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uġano ga bazuni na'aġa 'u'uġano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheġa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheġa zuni ġiani'uma. ²³ Teġaġeta vazega'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ġoe'a zamare rado'i! Badi'a ġoere'e 'ahiguġa. Ġa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ġani'uma, ebu ġoere 'ahoga 'ahoga zuni ġani'uma.

²⁵ Igi'ete'e vazegani'e, zamağa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazegani'e, zamağa tahiğa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vağini'uma.'

Hari idaidağa, ezona, ane'a bare ġuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiğani'e 'ahiguğa. Vaze 'ahogani'a mebao ezona feune ġorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezona'a ġuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ġoranoga vazegani'e aġu'a nouge nouge ġuhuradu, farau'ohe. ²⁸ Raha ane'a bare ġuhunadu, huga haġae'ohe: Ibite ġuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ġonagano di'iru'ete'e zizugano huga haġae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazağa hirive'ete'e madağani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idağa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niğa fufu,* e'e ezoga heuğa. Rahao ġorau'ete'e zamağano, mağa'e komeğa fase, haba nidu'a zamağano. ³² Rehano ġoraune, ġuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouğa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhağano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidağa, 'ahiguğa ġehağa hina vase mazao haramiro. Zeġe edeğa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidağa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madağano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uiro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madağano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vase ġuġuvağa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiğano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariğa ġuzuo evane kobeğa hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vaseğa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riğa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagaro'i!' Zavara'a dauġiro. Haganı o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vase? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseğa fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'urağa mone afao feuriro. Haba niğa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vaseğa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseğa. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idağa. ⁴ Ġae ġehağa ani odağa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iğaiğa batu ri'ido, ebu odağa batunirote'e auriğa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba mağano ġaniğanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a fağanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuğadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro.

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazaġa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vase 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vase 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*", mazaġa eme'e ġehaġa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobegħa 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vase e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduġa tauġiono'o dure dure ovoadu, du'ura boroo rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobegħa kobegħa azaġa mazao hariġa haire ġehaniro. Ebu vase vase'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairotene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vaseġani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idaġa horonirote, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseġa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vaseġa ani uminiro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' ¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'i!' ²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġairote'e hariġa rae fureniro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa

(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaġano, vase ġehaġani'a ane mazao nu'oraro. ²² Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vaseġa* 'ahoga, niġa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirote, odaġa babaġano ġuġuradu, ²³ zamaġa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.' ²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vase ġehaġa bagaġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, naenaono'o bibine onamiro.

²⁵ Bato ugiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea. ²⁶ Gohe vaseġa ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode hauġiro, rehano ufeta hune sautaro. ²⁷ Ani Iesu hariġa igirotene, vase ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro. ²⁸ Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.' ²⁹ Ebu ġarihe hune ruarote'e ai hauġiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane ugi ai hauġirote'e ederiro.

³⁰ Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vase ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vase vase ġadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?'

³¹ Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ġae e'e horone'ohe, vase ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ġa nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?"' ³² Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro. ³³ Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġiġarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuġuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. ³⁴ Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fiate' e u' ano ugiġo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahio' ugiġa o'o'a rado'i!'

* 5:9 E'e hugani'e uti azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

³⁵ Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazega neon'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ġa nougaduni ihore vazega mazao ize umide'ohe?' ³⁶ Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazega nina'a, 'Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'i!' ³⁷ Ebu ani vase ġuġuvaġa ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazega neo feurirotene, vase ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro. ³⁹ Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' ⁴⁰ Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. ⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!' ⁴² Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro. ⁴³ Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roġae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'i!' Ebu zina'a, 'Roġae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neġa onamiro (Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. ² Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano ihoziro. Ebu vase ġehaġani'a ani haramo igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vase 'adi ġiġi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? Ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe?' ³ Ani ne ogoru'ete'e vazega. Ani Maria ubuġa, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoġa. Ani ezeġa nu zu emeġe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ġoere mene mae ġihiniro. ⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazega'ani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuġa ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' ⁵ E'ea ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa haġaoga mene idararo. Rehano uġi azaġa tiba tiba da'o 'evoreġa ranao teadu, faiziro. ⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duġuru haġai'e 'ahiguġahehe?' Mazaġa ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuġuziro (Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neġa neġano Badi'a ġoere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vase gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuġuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e ġiġi'aġa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaġano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuġuze da'o mo'i. ⁹ Tamakaze'e haġao'i. Dabu'a tiba da'o haġao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuġo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iġuno'i. ¹¹ Haba 'ahogano ne azaġa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruġa fode bunu zeno'i, ze'a nagini haġaate'e ederoga veize.'

¹² Vase gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vase vase zeġe sau'anono'o ġihuroga. ¹³ Zeġe'a vine sau'a ġehaġa hegoze buziro. Ebu uġi azaġa ġehaġa mazao dehoru aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro (Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda* a Iesu hariġa igiro, mazaġa Iesu niġa vaze ġehaġani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso' a runeono'o bare ġabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraġa hina 'ahige haġae'ohe.' ¹⁵ Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazeġa 'ahoga. Peroveta ibi'a heuġa.' ¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eġe'a radu, 'unuġa vari'e ri'irote'e vazeġa, niġa Ioane, ane'a bare ġabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipino, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuġunadu Ioane obone tiro, ebu ġu'ano ohoniro. ¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maġunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. ²⁰ Mazaġa Heroda'e Ioane rihonadu, tuġaniro. Heroda ani edeġa, Ioane ani haġai manoġa haġae'ete'e vazeġa, zu gigi'a vazeġa. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaġa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaġa zamarirote'ea, ogomu boro haġairo. Ebu ne zuhi'aġa zuhi'aġa, zuni uti ġihi'aġa ġihi'aġa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize. ²² E'e zamaġano Herodia aboġani'a diuġi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaġa matu'iro. Ebu Heroda'a roġae tahi'aġa niro. 'Ahige reiro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umido'! Eġe'a ġani'uma.' ²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umidine, eġe'a ġani'uma. Eġe'a ġiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ġani'uma.'

²⁴ Ebu roġae tahi'aġa buanadu, vi'a ġadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roġae tahi'aġani'a Heroda vaġe ġarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoġa.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaġa adudaro, zuni zamaġa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaġa u'ano, ane ġoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazeġa 'ahoga tuġuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi' aġa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduġano teadu hararo.

*Iesu'a vaze ġuġuvaġa daha fu'o (5000) ġubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaġa* Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e zu vaze vaze ihozirote'e hariġa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eġe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazaġa vaze ġehaġani'a zeġe vaġe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaġa zu o'o'a. ³² Hena zeġe da'o ġasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ġehaġani'a zeġe'a onamirote'e horozadu, ze zeġe zeġe'a zamariro. Ebu zeġe nidu'a zeġe zeġe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aġa teite onamirote'e haba'ano. ³⁴ Zeġe'a hebetadu, Iesu'a ġasiono'o buarotene, vaze ġuġuvaġa boro horoziro, ebu vetuġaziro. Mazaġa ze'e mamoe heuġa. Ġiaze'ete'e azaġa o'o'a. E'ano'o hari ġehaġa ihoziro.

³⁵ Ġoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ġuġuvaġa tuġuzo'i, ne uhiġa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i! Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeġe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?' ³⁸ Iesu'a ġadiziro. 'Ahige

reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu ġiano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iberedi|r fu'o zu ġozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vase nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaġe vase vase'a sinahu tiba tiba (100), ebu ġae fu'o gaubanana, ġae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ġozone aheu madu, adure ite ġianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vase vase zenoga veize. Ebu ġozone aheu zuni vahegadu ġahugiro. ⁴² Zeġe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ġaha'a ġaha'a zu ġozone ġaha'a ġaha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaġano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro
(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aġa ziro, raena'a, "Ġasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vase ġuġuvaġa tuġuziro. ⁴⁶ Tuġuze modirote'e enogano, ani haba maġa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererrote'e zamaġano, ġasi'e du'ura boro nemaġano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zeġe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ġiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeġe vaġe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaru. ⁵⁰ Zeġe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ġarihe ġoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eġe. Ago rihano'i!' ⁵¹ Ani'a zeġe teite ġasio ehoriro, ebu zavara'a dauġiro. Zavara'a dauġirotene, ze'e zaguzagau ġouriro. ⁵² Mazaġa ze'e ġiġi'a inaraġa hina vase ġuġuvaġa ġubuzirote'e haġaiġa huga, mene fairu zamariro. Zeġe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaġa faiziro
(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeġe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ġasi e'a ute tiro. ⁵⁴ Ġasiono'o buarotene, vase'a Iesu iraga horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaġano dure onamiro. Ebu ne azaġa Iesu hariġa igirotene, ugi azaġa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeġa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaġa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariġa tahiġa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaġa'e manoriro.

7

Ibi'a azaġa ihozidote'e ġoe'a
(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaġa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu zuni, Ierusalemmono'o onaadu, zeġe teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeġe goro ibiġano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaġa zuni Iuda azaġa* nidu'a zeġe haġai'e, ibi'a azaġa'a ihozirote'e idunaġano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. ⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeġe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaġa goro ġehaġa zuni haġaido, bio zuni ġoġore vuzu'e'ete'e goroġa. ⁵ E'ano'o Farisea azaġa zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ġadiniro, raena'a, 'Nougaduni ġae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaġa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vaseġa Isaia'e za, zamaze aheu azaġa rae zamare'ena'a, buka zaġoġa zamaġano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaḡani'e hebe hina da'o rae ḡihihe'ohe. U zamaze'e nuu. ⁷ Eḡe mazao kurau tauḡe'ohe. Zeḡe 'iradugu ḡoe'ani'e vase goro ḡoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ḡoe'a enonani'ohe. U vase goro ḡoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro ḡoe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazegani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

*Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa
(Mataio 15:10-20)*

¹⁴ Ebuni Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i! ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vase mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vase sausaune'ohe. ¹⁶ Teḡaḡeta vazegani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vase ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vase mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehamo isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ḡoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vase sausaune'ohe. ²¹ Mazaḡani'e vase zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriu baze'ete'e, ²² ḡonore, gorugoru, vase hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezoḡa, ahiahi, ḡuriro ḡoe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vase zamaono'o fureru'ohe. Ebu vase sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo
(Mataio 15:21-28)*

²⁴ Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vase'a ederoga mene uratiro. Rehamo vase'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

²⁵ U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa igirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki| r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manoga.' ²⁸ Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ga ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazegā fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

³² Ebuni vase nu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazegā, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ḡuḡuva zamaḡanonono'o zamahu

vaġiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teġaġa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaġa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ġiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ġoere e'e hugani'e 'Teġaġo bohatano'i') ³⁵ Ebu teġaġani'a bohataro, mazaġa zu manoradu, fairu ġoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. ³⁷ Zeġe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haġae'ohe. Teġaze 'uhuġa azaġa faizadu, ġoere igi'ohe. Ebu ġoe'a o'o'a azaġa faizadu, ġoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ġazaġa (4000) ġubuziro (Mataio 15:32-39)

¹ E'e madaġano, vaze ġuġuvaġani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aġa huziro, ebu ziro. ² 'E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze mada uġidu eġe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuġuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faġanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aġani'a ane ġadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu, 'ahi duġuru ġubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ġadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ġuġuvaġa zina'a, 'Rahao ehoro'i!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vaheġadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize ane tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġa'a ġahugiro. ⁷ Ze'e ġozone komeġa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aġa zina'a, 'Ġahuge ragavo'i!' reiro. ⁸⁻⁹ Zeġe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ġaha'aġaha'a tunahu mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zeġe nidu'a tuġuziro. Iesu ani zogone iġunadu, tahi'aġa teite ġasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaġani'a haġai nu badeġa uratiro (Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaġani'a onairo, ebu Iesu teite ġoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haġai nu badeġa* haġaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamaġani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaġa'e haġai nu badeġa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duġuru veize haġai nu badeġa'e mene haġai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ġasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azaġa zu Heroda |iisiti|r (yeast) (Mataio 16:5-12)*

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aġutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ġasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ġiano'i! Heroda zu Farisea azaġa |iisiti|r ġiano'i!' ¹⁶ Ze'a ġo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ġo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o ġo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboġahehe?" ¹⁸ Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teġazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ eġe'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. ²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ġazaġa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vaġe abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu, evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeni. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohe.' ²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro. Ġau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neġa ize ago diuġo'i!'

*Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)*

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' ²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeġa 'ahoga rae ra'ohe.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

*Iesu'a aduġa hidi'uma hariġa ebu rune hariġa reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)*

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga*ni'a aduġa ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doġo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaġano mae niro, ebu 'Ġa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehdadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eġe mazaono'o vaġino'i! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaiġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegoto'i! ³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeġani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manoġa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazeġa'e, ġabone manoġa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manoġa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma? ³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haġai sau'a haġae'ohe. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama aġaġa manoġa* zamaġano, tuġure viġa zaġoġa zaġoġa teite eġe'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a giġi'a inaraġa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

*Iesu iraġani'a nufiro
(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)*

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeġe da'o maġa boro itiro. Ebuni zeġe ubumao Iesu iraġani'a nufiro. ³ Zuni dabuġani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaġano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeġe mazao fureranadu, Iesu ġoreniro.

⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Ihore vazega! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoga tauqi. Nugo taruha ugidu ogoratihi, tiba gae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani agu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu goze'a feuradu, zege 'uiro. Ebu goze zamaqanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e ege Ubude, ege zamarone. Goe'a egohano'i!" ⁸ Zege'a ehamarotene, vase 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maqanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e gauqani'e, vase mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare gabode igunogano." ¹⁰ Zege'a ani goere egoharo. Rehano zege da'o bone go'ane vairo, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare gabode iguni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zege'a Iesu gadinena'a, 'Nougadu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaqani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, gau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaqoga zamaqano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga gehaga hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano ege'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vase nu'a ane mazao zege ura haqaiqa haqaeaha, ibite buka zaqoga zamaqano tirete'e teigena'a.'

*Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro
(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zege gazaqa'a ane tahi'a fu'o tu gazaqa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze guquvaganina'a, zege fu'o tu gazaqa fare edau gegezoga horoziro. Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaqani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vase guquvaganina'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vage dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a gadizena'a, 'Zege teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a guquva zamaqanono'o naenaeni'ena'a, 'Ihore vazega, e ubudehe gae vage tutune onaeha, mazaqa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, goeroga mene idaga. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Gonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E gae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize gadimana rehano, ze hegone bunihira, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amaqe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaqa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i ege vage.' reiro. ²⁰ Zege'a ane vage tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga gadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaqano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madaqano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Igaiga ire roga zamaqano zu vu zamaqano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e gaboneqa sausaunihi raduni. Ga fainoga edega ro'idene, vetuqafu'i ebu danafo'i!' ²³ Iesu'a niro. ' "Ga edega ro'idene" rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazegani'e, nagi gaqa haqaoqa'e edega. ²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a qarihe qihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano ege'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vase gehaganina'a dure onairote'e horozirotene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ga, vase mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineqa sau'a! Ege'a qa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' ²⁶ Vine sau'ani'a qihau qaniganau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vase gehaganina'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae qihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a igune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diugirotene, tahi'aqani'a sifu sifu gadiniro. 'Nouga'ahi emeqe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguqa'e

kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

Iesu'a rune hariḡa bare reiro
(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vase'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vase'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vaseḡa re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe
(Luka 9:49-50)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Thore vaseḡa, vase 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vaseḡa, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. ⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vaseḡani'e, emeḡe danafe'ete'e vaseḡa. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. ḡae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e
(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihine reine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manoḡa. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoḡa. Hena evo'o aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoḡa. Hena odaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manoḡa. Hena ubumaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiḡa ḡehaḡani'a, vase ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manoḡa, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'i!'

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro (Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaḡahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' ⁴ Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa. ¹² Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro (Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vazeḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa (Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Ihore vazeḡa manōḡa, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa nougaduni "E manōḡa" ra'ohe? Vaze manōḡa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manōḡa. ¹⁹ Ḡa'e Mose goro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." ' ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Ihore vazeḡa, e'e kobēḡanono'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ḡa'e gau 'ahoga ize mene haḡaeha. Onamo'i! Ḡae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rḡa'e toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manōḡa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'i!' ²² Ani'a e'e ḡoe'a igirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'ora* vazeḡa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazeḡa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa.' ²⁴ Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a igirotene, zaguzagararo. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa." ²⁶ Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagararo, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a ḡiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa.'

²⁸ Petero'a Iesu ġoreniro. 'Ġiano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ġae ġaruna hegote'ohe'
²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, moga, eneġa ga haba'a, eġe u'ano zu Badi'a hari manoġa u'ano modine, ³⁰ ani izidi madaġano ġae sinahu e'e bare me'uma. Neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, eneġa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ġonagani'a onaine, ġabone tuġutuġu* me'uma. ³¹ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaġa ġehaġa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ġae uġiduġano ane rune hariġa reiro
(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem a ibiġano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ġianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaġa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "Ġiano'i, eme'e Ierusalem a ite'ohe, ebu eġe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazegā ġihi'aġihi'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a obohe ti'uma. Ebu zeġe'a raena'a, 'Ġa'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aġu'a azaġa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zeġe'a ġirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano, bare ġabode iġuni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaġe onaadu, 'ahige rae niro. 'Thore vazegā, eme gau 'ahoga ġae'a haġaofoga ra'ohe.' ³⁶ Iesu'a ġadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haġao zinihi ra'ohe?' ³⁷ Ze'a raena'a, 'Ġae'a zuhi'a me'uma madaġa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohof'o'i, eme nife boro reifine.' ³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aġu'a, nagini umide'eta'a'e. Eġe'a gage'ete'e bioġa'e aduga hidi'ete'e bioġa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatzohi'uma bapatzogā hina zae zuni bapatzoz'i'umahehe?' ³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatzohi'uma bapatzogā hina, zae zuni bapatzoz'i'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehor'i'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehamo e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehor'i'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazegā heuġa rae re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazegā re'uma. ⁴⁵ Mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vazegā eġe tuġure egoga veize, rehamo eġe'a vazegā tuġure haġaoga veize, ebuni vazegā ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vazegā ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazegā, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazegā hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ġihau багаġa huaru. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazegā huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'i! Iġuno'i! Ani'a huġade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ġa

ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazeġani'a niro. 'Ihore vazeġa, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalem neġa diuġiro

(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalem neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhiġano bone, Iesu'a tahi'aġa aheu tuġuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma." '

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genāġano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaġani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua |idoniki|r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouġeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azaġani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niġa mae ġihino'i! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeġe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'i!

¹¹ Ani'e Ierusalem neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Gau nidu'a ġiane ragave hauġirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aġa teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireġa roniro*

(Mataio 21:18-19)

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireġa rouġeta haba faġanono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireġa u'a onamiro, huga ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairotemo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoniro. Mazaġa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġutuġu, mazaġa ġa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e iġiro.

Iesu'a hoihoi azaġa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġaono'o uhiziro

(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diuġiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaġa, uhize ġururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaġa fataġa, zuni tubugo niniġa hoite'ete'e azaġa ehoru ġauġa mae ġihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Rehano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa iġirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagararo 'ahine, Iesu rihoniro. ¹⁹ Ġorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġanono'o bare Betania neġa onamiro.

|iFigi|r iregani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r irega horoniro. Ane huga mo'ağanono'o rorau ovoiro taiga. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r irega nirote'e goe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazega, giano'i! Gae'a rone sausaunate'e |ifigi|r irega roraneha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i! ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maga 'adi nina'a, "Gihitadu, davara zamağano buano'i" rae re'uma. Ebu zamağa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e hağaiğa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge hağaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao hağai sau'a hağate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae hağai sau'a zuni rae modi'uma.'

Ierusalem zuhi'ağa azağani'a Iesu gigi'ağa gadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Ze Ierusalem neğano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a gahunohau'ete'e Neğa zamağano oname'enogano, Badi'a gahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa, ebu vaze boro boro'a, ani vağe onairo. ²⁸ Ebu zeğe'a gadiniro. 'No'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a e'e gigi'ağa ganiro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Ege'a gadimu tiba gadizi'uma. Zae'a naenaehine, ege'a zi'uma, no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoğa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeğe'a zeğe da'o neneğaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani goere mene mae gihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." ' Vaze geħağani'a mağuni'uma rihoniro. Mazağa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazega.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme ağu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Ege zuni no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebağa giane'ete'e azağa hariğa idaidağa*
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Iesu'a hari idaidağa hina goreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebağa goraro, ebu hadi gabiriğa meraro. |iVaini|r mağa edene gige'ete'e iduğa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hağairo. Ebu e'e mebağa, meba giane'ete'e azağa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r mağa hirive'ete'e madağa feurirotene, tuğure vazega meba giane'ete'e azağa vağe tuğune onamiro, |ivaini|r mağa nu mouga veize. ³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoğa tuğune baroniro. ⁴ Tuğure vazega 'ahoga hena bare tuğuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuğuniro, rehano mau runiro. Vaze geħağa zuni tuğuziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Gonagano, ani tuğune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani ege ubude 'ahine, goe'a egoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba giane'ete'e azağani'a neneğane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazega iğu'a me'uma vazega. Aro matihi! Mebağa'e emeğe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebağa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebağa vazega'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba giane'ete'e azağa zimi haği'uma. Ebuni |ivaini|r mebağa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zağoga zamağano, 'ahige tirote'e goe'a'e me'odiro ga?

“Ne ogoru'ete'e azaḡani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiḡani'e, gaḡa boro hadiḡa re'uma. ¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa. Emeḡe'a ḡiane'etene, manoḡa tauḡi.'

¹² Iesu teite ḡoerirote'e azaḡani'a, hari idaidaḡa 'ahi'e zeḡe veize reirote'e ederirotene, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vase ḡuḡuvaḡa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuhi'aḡa ani |itakisi moni|rḡa

(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Iudea vase boro boro'a, Farisea azaḡa zu Heroda teite rau'ete'e azaḡa Iesu mazao tuḡuziro, ane ḡoere ḡonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vaḡe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Thore vaseḡa, eme edeḡa, ḡa'e huga da'o ra'ete'e vaseḡa, zuni vase mazao mene rihau'ete'e vaseḡa. Mazaḡa ḡa vase tohe mene ḡiane'ete'e vaseḡa. Rehano ḡoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ḡadimu'ohe. Roma zuhi'aḡa |itakesi moni|rḡa haune, idaḡa ga mene? Eme |itakesi|r naeḡa ha'uma ga mene?'

¹⁵ Rehano Iesu ani edeḡa, ze zamaze nufe zamariro. Zeḡe ḡoere teite mene idaḡa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiḡa odohe aro'i, eḡe ḡianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ḡadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeḡe'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aḡa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aḡa* |imoni|r'e Roma zuhi'aḡa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeḡe huga ani ḡoereono'o zaguzagaro.

Runeono'o bare iḡuni'uma ḡoe'a

(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadukea azaḡa* Iesu vaḡe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaḡani'e mada ḡonagano mene iḡuni'uma. Zeḡe'a Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. ¹⁹ 'Thore vaseḡa, Mose'a emeḡe veize 'ahige tiro. “Vaze 'ahoga negoḡa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoḡani'a bare me'uma, ebu negoḡa veize ubuga fureni'uma” ²⁰ Negoḡa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoḡa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoḡa aheugani'a ḡozobaḡa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni hahuriro, rehano haḡai idaḡani'a fureraro. ²² Ebu negoḡa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaḡoḡa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a aḡu'a. ²⁵ Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruḡa heuḡa. ²⁶ Za'e runeono'o iḡuni'uma ga mene, ḡadimu'ehehe? Mose buka zamaḡano butu hariḡa'e'e. Za e'e hariḡa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. “E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a.” ²⁷ Ani'e mene rune azaḡa Badi'a, rehamo ḡabone azaḡa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize ḡaboga. Za'e ve'oḡa boro bagaḡa.'

Goro ḡoe'a ḡihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vaseḡa 'ahogani'a onairo, ebu zeḡe'a ḡo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu ḡadiniro. 'Goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro ḡoe'a ḡihi'a hune'e 'ahi'e'e. “Isaraela* azaḡa, ego'i! Zuhi'a Boro, emeḡe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamaḡo nidu'a hina, ḡaboneḡo nidu'a hina, zamaroḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ḡae Badi'a zamaro'i!” ³¹ Goro ḡoe'a 'ahoga, e'e

hegotoga'e 'ahi'e'e. "Ĝae'a ĝae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro ĝoe'a aheu 'adi'e ĝoere boro. Goro ĝoe'a 'ahoga 'ahogani'a ĝoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e vazeĝani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoĝa tauĝi! Ihore vazeĝa, ĝa'e hube hugano ĝoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamaĝa nidu'a hina, edeĝa nidu'a hina, inaraĝa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haĝaiĝa'e boro bagaĝa. Ĝau nunu Badi'a hau'ete'e haĝaiĝa zaĝoĝa'e, e'e haĝaiĝani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doĝo'ani naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ĝa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeĝa ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani ĝadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a
(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ĝahunohau'ete'e Neĝa zamaĝano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazaĝa Davida ani, Vine Zaĝoĝani'a edeĝa hanadu, 'ahige reiro. "Badi'a'a eĝe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eĝe eda'e moneo ehoro'i, onamo ĝae teite utite'ete'e azaĝa odaĝo 'u'uĝano edeze ĝahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazeĝa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaze ĝuĝuvaĝa matu'uzeta Iesu ĝoere igiro.

Iesu'a Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa haĝai u'ano haramo ziniro.
(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamaĝano, 'ahige reiro. 'Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa ĝiazoi! Ze niguzoga raduni, dabua faĝa haĝaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ĝorezihi ra'ohe. ³⁹ Iuda kuru neĝa zamaĝano, vaze boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehoro haba'a manoĝano da'o ehorihra'ohe. ⁴⁰ Ebu ĝozoba so'onadu, toheĝa nidu'a meine'ohe, zuni kuru faĝa ĝurire kurau'ohe. E'ano'o zeĝe haĝai sau'a, e'e naeĝa'e boro bagaĝa me'uma.'

Ĝozoba'a Badi'a ĝahunanirote'e |imoni|rĝa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ĝahunani'ete'e |imoni|r mauĝaĝa uhiĝano ehoriro. Vaze ĝehaĝani'a mauĝa zamaĝano |imoni|r ufirote'e ĝiane radiro. Ma'ora azaĝa ĝehaĝani'a |imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheĝa o'o'a ĝozobaĝani'a onaadu, |imoni|r komeĝa aheu ufiro. A'e toea aheu heuĝa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'aĝa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheĝa o'o'a ĝozobaĝani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaĝa. Ĝozoba'e boro bagaĝa ofeha. ⁴⁴ Mazaĝa ma'ora azaĝani'a ofata'a'e, zeĝe |imoni|r ĝehaĝaono'o tahiĝa da'o ofeha. Rehano ĝozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniĝa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuĝa hoite a'uma moniĝa nidu'a ufi hauĝeha.'

13

Kuru Neĝa Fahe Hauĝi'uma rae Reiro
(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a ĝahunohau'ete'e Neĝanono'o buarotene, ane mazaono'o edeĝa ma'ete'e vazeĝa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeĝa, ĝiano'i! Hadi iriĝa zuni ne iriĝa 'adi nugo ĝiano'i! Manohuga tauĝi!' ² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne

boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ġonagano ibiti'uma haġaiġa

(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

³ Iesu ani Olive maġano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa naenaġano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeġe'a sifu ġadiniro. ⁴ 'Efo'i! A'e no'e madaġano? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ġiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozi'uma. ⁶ Vaze ġehaġani'a eġe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vaze ġehaġa tutuze so'ozi'uma. ⁷ Uti hariġa, haba hani'a, ga haba faġanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauġa, rehano mada ġonaga'e ize, izema. ⁸ Mazaġa avo'a neġani'a, avo'a neġa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheġano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazaġani'e kanisoro azaġa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neġa zamaġano bouzi'uma. Eġe u'ano, |igavamani|r vazeġa zu zuhi'a, zeġe zamao eda'uma. Ebu zeġe ubumao eġe hari manoġa rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoġa'e, haba nidu'a zamaġano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaġano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofu'i! Madaġani'a feuro'idene, zae'a ġoeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaġa zae'a ġoeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehano Vine Zaġoġani'a ġoere'ohe. ¹² Negoġani'a negoġa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maġuno zini'uma, ebu runeo tuġuzi'uma. ¹³ Vaze vaze nidu'a eġe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau ġigaru onamo meite'e vazeġa'e ġabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ġauġa eda'uma madaġa

(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ġauġa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeġa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa haba maġa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touġariġano ahi'a ohone'ete'e vazeġani'e bare ovoadu, ne mene diuġi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gaue'ete'e vazeġani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaġano, ahi'eta roġaeġa zuni, nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e vetuġaġa. Feranoga mene idaġa. ¹⁸ Iругu madaġano, e'e madaġani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'eano'o onao izidi, 'ahiguġa haġaiġa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguġa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae tirete'e azaġa* u'ano, e'e madaġa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²² Mazaġa ġuriro Kerisoġa zuni ġuriro peroveta azaġa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirete'e azaġa tutuze so'ozihi radu haġai nu badeġa boro багаġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haġai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madaġa hauġine, e'e madaġano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure

ġiane'ete'e gigi'aġani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e madaġano eġe, Vaze Ubugani'a ġoze zamaġano ovai'uma. Gigi'a inaraġa boro zuni aġaġa manaġa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. ²⁷ Ebu hena eġe'a tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirote'e azaġa nu'ozi'uma. Haba ġonaganono'o haba ġonaga azaġa nu'ozi'uma.

Madaga hanite'ete'e edero'i!

(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguġani'a fureru'ete'e horonine'e, eġe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaġa mene hauġi'uma, onamo 'ahiguġaguġa nidu'a furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e hauġi'uma. U eġe ġoere'e radiu tuġutuġu.

Guhiu rado'i!

(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma, emeġe nidu'a aġu'a. Adureo radiu'ete'e aneruġa zuni aġu'a. Badi'a Ubuga zuni aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³³ Zae'a dugute to'i! Ġiane rado'i! Mazaġa za aġu'a, e'e madaġa nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuġa. Ani'a iġune'ete'e madaġano, ane tuġure azaġa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ġiane'ete'e vazeġa nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o fairu ġiano'i! Mazaġa za aġu'a ne zuhi'aġa nani'a bare onai'uma. Ġorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aġu'a. ³⁶ Ani'e, za aġu'a madaġano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eġe'a zae zi'ete'e ġoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: Ġiane rado'i!

14

Iesu ma'uma ibiġa vaġiro

(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ 'Ahi madaġa'e, Pasika muiġa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rġa au'ete'e muiġa madaġa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiġa vaġiro. ² Mazaġa ze raena'a, 'Pasika muiġa madaġano mene haġai'uma. Hena vaze ġuġuvaġani'a utitofi'uma.'

Roġae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro

(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

³ Iesu ani'e Betania neġano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazeġa ne zamaġano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roġae 'ahogani'a botoroġeta diuġiro. Botoro hadi niġa Alabasita*, zamaġano'e dehoru, niġa Narudo, naeġa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro. ⁴ Rehano vaze nu de'ea bone maġunadu, ġadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manaġa mode tauġe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uġidu (300) vitinifo. E'e |imoni|rġa'e toheġa o'o'a azaġa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haġai manaġa eġe mazao haġaeha. ⁷ Mazaġa tohe o'o'a azaġani'e, zae teite iġaiġa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaġa. U e'e zae teite iġaiġa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeġa haġaiġa haġaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eġe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eġe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaġano no'e haba'ano Badi'a hari manaġa haramine, ani'a haġaate'e haġaiġa hariġa re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo
(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazegā 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ḡani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoga vaḡiro.

Pasika muiḡa haḡae tiro
(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)

¹² '|Isiti|r o'o'a '|iberedi|rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ḡadiniro. 'No'e onamadu, ḡae veize Pasika ogomuḡa haḡae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuḡuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ierusalemā neḡa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa ḡudu'oga horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegoto'i! ¹⁴ Ane'a diuḡi'uma neḡano, e'e neḡa vazegā ḡoreno'i. "Ihore vazegā 'ahige ra'ohe. Eḡe'a, eḡe tahi'a tahi'a teite, Pasika muiḡa a'uma neḡa zamaḡa'e, nou'e'e?" ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaḡa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eḡe Pasika muiḡa veize, ne zamaḡa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haḡae to'i.' ¹⁶ Ani anine iḡunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muiḡa ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma hariḡa ibite ziro
(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)

¹⁷ Ḡoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaḡano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eḡe teite idaḡa ogau'ete'e vazegā.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaezi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaḡano, '|iberedi|r eḡe teite idaḡa siuvao 'u'une au'ete'e vazegā. ²¹ Eḡe, Vaze Ubugani'e, buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e idaḡano onami'uma. Rehano, eḡe, Vaze Ubuga revoni'uma vazegā'e, fase vetuḡaḡa! Ani'e mene furerafone, manoga.'

Zuhi'a ane mui ḡonaga au tiburaro
(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)

²² Ze ogarote'e zamaḡano, Iesu'a '|iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu '|iberedi|r vahegaduni, ḡahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eḡe ahiri.'

²³ Hena '|ivaini|r vuḡa bioḡa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe gagiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eḡe ru. Vaze ḡehaḡa u'ano be'ute'ohe. Eḡe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E '|ivaini|r vuḡa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maḡa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ga'a eḡe o'ohi'uma'
(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaḡa buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ḡiane'ete'e vazegā mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ḡouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.'

³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ḡa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ḡae aheu ize, izema uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' ³¹ Rehano Petero ani ḡoere ḡiharo.

'Nagini'a eġe mazao fureraune, e ġae teite ruda'uma madaġano zuni, e'e ġa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

*Iesu Getesemane haba'ano kuraro
(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)*

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aġa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe uġidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaġa ufeta riharo, zuni zamaġa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

³⁵ Hena tahiġa mo bade onamiro. Ebu rahao ġuġuradu, kuraro, raena'a, 'Idaġa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaġino'i!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eġe Mama, ġa gau nidu'a haġaoga edeġa. Eġe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura. A'e ġae ura da'o haġao'i!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uġidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ġa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ġoe'a mene egaduni, haġai sau'a mene haġaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeġe uġidu baze'enogano horoziro. Mazaġa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aġu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ġae uġiduġano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaġa 'ai onaeha. Ġiano'i! Eġe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iġuno'i! Eme haoze onamihi! Ġiano'i! Revoni'ete'e vazeġa 'ai onaeha.'

*Iesu obone tiro
(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)*

⁴³ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeġa 'ahogani'a onairo. Vaze ġehaġa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro zuni, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ebu, vaze boro boro'a, tuġuziro. ⁴⁴ Reva vazeġani'a, ane'a haġai'uma gauġa ibite ihoziro, raena'a, 'Eġe'a hidadu, fura'inite'e vazeġani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaġe onamiro. Ebu 'Thore vazeġa boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazeġa 'ahogani'a, kariġa ahase bunadu, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a tuġure vazeġa agatinirotene, teġaġa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eġe obohe touga veize onahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozido. E'e zamaġano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaġoġa zamaġano trote'e furera'uma haġaiġa.'

⁵⁰ Ebu tahi'aġa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'aġa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoġa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone trote'e azaġani'a, ane zuni obone tihi reirotene, ⁵² dabuaġa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

*Iudea zuhi'aġa nidu'a nu'orarote'e nemaġano Iesu'a edaro
(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)*

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a nu'oraro. ⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro.

Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a ġabiri zamaġano diuġiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaġa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaġa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ġoe'a vaġiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazaġa vaze ġehaġani'a Iesu ġuriro hariġa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iġunadu, Iesu ġuriro hariġa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e iġiro. "E'e Kuru Neġa Zaġoġa* 'adi, vaze'a haġairote'e ġauġa fahadu, mada uġidu zamaġano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haġai'uma ġauġa, ohoni'uma." ' ⁵⁹ Rehano e'e hariġa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa mene naenaenzi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazeġa ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġiġi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma. ⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ġa'e peroveta vazeġa! Ro'i! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazeġa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirote, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazeġa teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Ġae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ġabiriġa ibihetaġa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roġae tahi'aġa ani horonadu, ani uhiġano edarote'e azaġa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahoga.' ⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiġano edarote'e azaġa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. Mazaġa ġae zuni Galilea vazeġa.' ⁷¹ Rehano Petero ani, ġoere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ġa'a ra'ete'e ohozeġa a'a'e, e aġu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ġoe'a zamariro. 'Kokoroku'a ġae aheu izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ġadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiġa.

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, vase boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, kanisoro azaġa nidu'a teite ġo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ġiane'ete'e vazega, niġa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ġadiniro. 'Ġa'e Iuda azaġa zuhi'aġahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Ġae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ġoere aduga aduga ġehaġa ani rana ġoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ġadiniro. 'Ġa mene naenaenzi'ehehe? Ġiano'i, ġoere aduga aduga ġehaġa ġae rana ġoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ġoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuġuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiġa madaġano iġaiġa, Iudea azaġani'a umidirote'e idunaġano, ġutaudote'e vazega 'ahoga tuġune bunido. ⁷ E'e madaġano ġu'a neġano ġutarote'e azaġa teite vase 'ahoga niġa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaġano vase 'ahoga marote'e vazega. ⁸ Vaze ġuġuvaġani'a Pirato vaġe onairote'ea, uminiro, ane'a iġaiġa haġaidote'e haġaiġa haġaoga. ⁹ Pirato'a ġadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaġa zuhi'aġa 'omo tuġune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaġa Pirato ani edeġa, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeġe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a Barabasi tuġune bunoga rae, vase ġuġuvaġa ġunuġano inare ġoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ġadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaġa zuhi'aġa rae hune'eta'a'e nouġi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'!' ¹⁴ Pirato'a hena ġadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haġai sau'a haġairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'!' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vase ġuġuvaġa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuġune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ġoere idunaġano masinadu, satauronoga veize tuġuniro.

Uti azaġa Iesu ġirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaġani'a Iesu gavana ne zamaġa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaġa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ġuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore ġihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azaġa zuhi'aġa o! Mada manoga!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuġadu, so'one kuraro. Zeġe nidu'a tibutibe 'ouge haġairo. ²⁰ Ebu ġirihohau hauġirotene, dabua kanaġa fuh'i'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazega, niġa Simona'a guni'a neġanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaġani'a tuġutuġuniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniġa Gologota. E'e ġoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niġa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuġa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ġahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ġazaġa (9am) zamaġano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ġoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAġA ZUHI'AġA' ²⁷ Ġonore azaġa aheu ane teite idaġa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zaġoga zamaġano tirote'e ġoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haġae tauġi tauġe'ete'e azaġa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ġa Kuru Neġa Zaġoġa fahadu, mada uġidu zamaġano ohoni'uma reirote'e vazega! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ġae'a ġae bare ġabo'o'i!' ³¹ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teite Iesu ġirihohau'ena'a, ġoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ġabozido. Rehano ani'a ane bare mene ġabone'ohe. ³² Keriso, Isaraela azaġa zuhi'aġa, satauroono'o buano'i, emeġe'a ġia'adu, ġae mazao fioga veize.' Ane teite idaġa sataurozirote'e azaġa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madaġa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madaġa uġidu (3pm) meiro. ³⁴ Ġorava madaġa uġidu (3pm) meirotene, Iesu'a ġihau huario. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhiġano edarote'e azaġa nu, e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Ġiano'i! Ani Elia hune'ohe.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maġa fu'ure'ete'e heuġa 'uruġa, |ivaini|r vuġa ġiġi'a zamaġano taradu, gubu somoġano autiro. Ebu Iesu ġohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ġianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ġihau huario. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaġano, Kuru Neġa Zaġoġa 'ue'ete'e dabuaġa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. ³⁹ Uti vazega boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ġiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vaze 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roġae nu zuni mono'o edanadu, ġianiro. Zeġe bo'aġano'e, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roġae 'ahoga, niġa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaġano, ane teite onamiro, ebu tuġureġa egoharote'e roġaeġa. Ebu Iesu teite Ierusalemne neġa erirote'e roġaeġa ġehaġa zuni e'ea.

Iesu hadi iduġa zamaġano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Ġoravararo. A'e Bana Madaġa izema mougano, ogomu haġae ti'ete'e madaġano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazega, Iudea kanisoro vaze boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaġa guhinirote'e vazega. Ani Pirato vaġe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazega boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ġadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuġuniro, Iesu ahiri mougaveize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruġa manoġa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduġa zamaġano tiro. E'e iduġa'e vatava hu'irote'e iduġa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaġa kiune 'uuro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roġaeġa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ġiane radiro.

16

Iesu'a bare ġabode iġuniro

¹ Bana Madaġa madaġa hauġirotene, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roġae 'ahoga, niġa Salome, zeġe uġiduni murava hohoġa manoġa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaġano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeġe da'o neneġaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiġa 'omo kiune vaġinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iġunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiġa'e boro bagaġa. ⁵ Zeġe huga idu haba'a zamaġa diuġirotene, ene maraġaġa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuġani'e 'uruġa bagaġa zuni faġa

bagaga. Rogae ugidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'i! Za'e Iesu, Nazareta nega vazega, satauronirote'e vazega vage'ohe. Ani ai gabode iguneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirete'e igu'a giano'i! ⁷ Ai onamo'i! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunagano, ane teite hidi'uma." ' ⁸ Ebuni zege huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazaqa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni goere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro, mazaqa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne rogaeqa mazao fureraro

⁹ Fura madaqano, oherebau uzeuze, Iesu ani gabode iguniro, ebuni Maria, Magadala ne rogaeqa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e rogaeqa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaqa, zege zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode igunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariqa igiro. Rehano ani goere mene mae gihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeqa ma'ete'e vazega aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalemne ne guni'aga onamirotene, Iesu'a zege zamao fureraro, rehano iraga'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zege goere mene mae gihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuquziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamaqano, Iesu'a zege mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini gozeziro, vaze goere rae mode'ete'e u'ano, zuni zege'a fefene'ete'e u'ano. Mazaqa ani'a gabode igunirote'ea horonirote'e azaqa goere'e mene mae gihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'i! Hari manoga, vaze nidu'a mazao haramo'i! ¹⁶ Haramo mae gihini'uma zuni bapazoni'uma vazegani'e, Badi'a'a gaboni'uma. U mene mae gihini'uma vazegani'e, Badi'a kota boro madaqano, ibiqani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae gihini'uma azaqani'e haqai nu badeqa 'adi haqai'uma: vine sau'a ege niqano hegoze buzi'uma, ago izigano goeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae gihini'uma, rune muravaqa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azaqa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a gozeze haqirotene, Badi'a'a ani adure goha, mae gihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaqano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zege teite gaue tiburaudo, ebuni gigi'a inaraqa haqae'ete'e haqaiqa hina zege goere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaano, emege bo'agano Iesu'a haainute'e horonirote'e azaa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tugure azaa, ebu ze emege zuni ihofiro. Vesu vaze gehaani'a zu tugure azaa me'odirote'e idunaano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariiga nidu'a'e gadaheganono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine dogo'ani ti miriho gane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ mazaaga ibite vaze'a gae iho'irote'e hariiga'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariiga

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniga reirote'e madaano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazea 'ahoga niga Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazea 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaa urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niga Elisabeta'e Arona* mariga azaa. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro goe'a haiga nidu'a faifaine haaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduga rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaaga Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaani'a gau'ete'e madaa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru negano ane urabo azaa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga haainu. ⁹ Ougirotene ze'e zega haai idunaano, kuru negano diugadu uvahu hohoga hufite'e vazea vairo. Ebu e'e veize kagusi arahoga haairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoga hufi'ete'e haba'a zamaa diugiro zu vaze guguvaga'e kuru nega enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaano Zuhi'a Boro tugure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoga hufi'ete'e fataa eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tugure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ga inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma. Ebu niga'e Ioane rae turaho'i! ¹⁴ Ga'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze gehaaga zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Mazaaga ani'e Zuhi'a Boro zamao niga boro re'uma. Ebu vaini vuga zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamaanonono'o Vine Zaogani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azaa gehaaga sau'azeono'o mae gihuzadu Zuhi'a Boro zega Badi'a vage tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aga'e peroveta vazea Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuga zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaa'e duduga azaa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tugure viga niro, raena'a, "E voureha ebu ege rogae zuni voureha. Gae goere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tugure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tugure igi'ete'e aneruaga. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gouga radu ege tuguheha. ²⁰ Giano'i! Madaani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a furera'uma. Mazaaga ga'e ege goere mene mae gihinate'e u'ano, ga'e goeroga mene idara'uma, onamo gae ubuga furera'uma."

²¹ U vaze guguvaga'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru nega zamaano fagahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neganonono'o

* 1:5 Arona'e Mose negoaga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazea

buarotene, ani ze ġorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ġorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neġa zamaġano iġunu teiġe horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru neġano Badi'a mazao gaue'ete'e madaġa haugirotene, Ierusalemaha'aba' modadu neġa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vaġineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariġa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuġure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neġano Maria vaġe ovoe tuġuniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaġa. Ani'e Davida mariga vazega 'ahoga niġa Iosefa teite ira'auniro. ²⁸ Gabiriera'a Maria vaġe onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoga ganate'e rogaega! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e gae teite radiu'ohe." ²⁹ Maria ani e'e igirotene, zaguzagaru zu ada'adaniro, ebu 'Goere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. ³⁰ Ebu tuġure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'i! Mazaġa Badi'a'e gae mazao matu'e'ohe. ³¹ Ġiano'i! Ġa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niġa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niġa boro re'uma ebu vase'a ani'e Badi'a ġihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouġa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azaġa† kiniġa tugutuguġa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene haugi'uma." ³⁴ Ebu Maria'a tuġure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize aġu'a. Nougenouge uguġani'a furera'uma?" ³⁵ Ebu tuġure viga'a naenaenina'a, "Vine Zaġoġani'a gae vaġe ovai'uma, zu Badi'a ġihi'a gigi'a'e gae zauha ġadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aġa'e zaġoġa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Ġiano'i! Ġa nabugo Elisabeta zuni vouġa ebu ani'e gabani rae huni'uma. Rehano ene ohozega teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haġaoga idaġa!" ³⁸ Ebu Maria'a tuġure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuġure rogaega. Gae'a rata'a'e eġe mazao fureraune manoga." Ebu tuġure viga'a ani mazaono'o vaġiniro.

Maria'a Elisabeta Vaġe Onamiro

³⁹ E'e ġarugano Maria ani ġarihe iġunadu Iudea guni'a neġa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuġiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manogahehe?" ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaġano hagariro, ebu Vine Zaġoġani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria ġihau nina'a, "Badi'a'a manohuga ġaneha. Ġae'a rogae nidu'a vitizoga. Ġa'a furenite'e tahi'aġa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Eġe Zuhi'a Boro vi'a'e eġe vaġe onaeha! Badi'a'a eġe veize manoga boro haġaeha! ⁴⁴ E'e ġa ago egatene, eġe isi zamaġano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ġa'e Badi'a manohuga hide'ete'e rogaega, mazaġa Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a mae ġihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eġe Zuhi'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e eġe sau'anono'o ġabohe'ete'e Badi'aġa mazao matu'e rudau'ohe,

⁴⁸ mazaġa e'e tuġure rogaega zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aġutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vase nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ġane'ohe!

⁴⁹ mazaġa inaraġo gigi'a Badi'aġani'a gau boro eġe veize haġaeha. Ebuni ani'e zaġoġa!

† 1:33 Giriki, Iakobo neġa

50 Badi'a'e ane gubaze'ete'e azağa zu ze mariga nidu'a vetuğazi'ohe.

51 Ani'e evo'a inarağa hina gau gigi'ağa hağairo, ebu zeğe bare mae ġihize'ete'e azağa hegoze ġururuziro.

52 Ani'e kini zeğe ehoro haba'anono'o hegoze vağiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azağa mae ġihiziro.

53 Ani'a vinize'ete'e azağa ġau manoğa zenadu ze idararo. U ma'ora azağa'e 'evore isoğa tuğuze onamiro.

54-55 Badi'a'a emeğe vouğa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuğutuğu vetuğazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu ege zu ane Isaraela tuğure azağa danafiro."

56 Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uğidu radadu bare neğa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

57 Elisabeta'a ene ma'ete'e madağa meirotene, ani ubuga fureniro. 58 Ebu neğa azağa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. 59 Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogağa rana iğuri hağae'ete'e hağaiğa‡ ġianifine onairo. Zeğe tahi'a 'adi niğa'e moga Zakaria ni turahihi reiro.

60 Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niğa'e Ioane rae turahi'uma." 61 Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ġa nabugo bo'ağano ni 'adi'e o'o'a!" 62 Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro.

"Ġa'a zamare'etene, niğa iniu rae re'uma?" 63 Ebu Zakaria'a ire rafağa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niğa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeğe nidu'a zaguzagaro. 64 E'e madağano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoğani'a buaro, ebu Badi'a niguniro!

65 Ne azağa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neğa azağa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro.

66 E'e igirote'e azağa nidu'a'e 'ahige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagiga re'uma?' Mazağa Zuhi'a Boro 'evore gigi'ağani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

67 E'e enoğano Vine Zağoğani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

68 "Zuhi'a Boro Isaraela azağa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazağa ani'e Isaraela azağa vağe onadu danaziro, ebu agire azağa evora'ono'o mae vağiziro.

69-70 A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zağoğa azağa hebeono'o reirote'e ġoe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeğe sau'aono'o ġabofifine, ane tuğure vazeğa Davida mariga'ono'o Keriso tuğuniro.

71 Keriso'e emeğe agire azağa mazaono'o ġabofi'uma, ebu emeğe he'ehe'efe'ete'e azağa evora'ono'o mae vağifi'uma.

72 Badi'a'e vouğafe vetuğaziro, ebu zeğe teite ġoitorirote'e ġoe'a zamariro,

73 a'e vouğafe Aberahamo mazao ġoitorirote'e ġoe'a.

74 Badi'a'e emeğe agire azağa evora'ono'o mae vağifi'uma, e'ano'o emeğe mene rihau'ena'a, ane gau hağai'uma.

75 Ebu emeğe ġabone zamağano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao hağai duduğa da'o hağae'ena'a, gauğa hağai'uma."

76 Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

‡ 1:59 A'e Isaraela azağa hağai, Badi'a ġoitorirote'e vazeğa rae ihozifine.

“Ioane ubude, ġa'e Hitagahune Badi'aġa veize gau'ete'e peroveta vazegā rae huġadi'uma, mazaġa ġa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.

⁷⁷ Ebu vase haġai sau'a'ono'o ġabone zini'ete'e ibiġa Isaraela azaġa ihozi'uma.

⁷⁸ Badi'a'a emeġe vetuġafi rufe'ete'e u'ano, emeġe ġabofoga veize Keriso tuġuni'uma. Mada'a iġunadu hitana'ono'o emeġe rana agaġani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.

⁷⁹ Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaġano radiu'ete'e agaġa zini'uma, ebu uniho manoġa ibiġano ibitofi'uma.”

⁸⁰ E'e enoġano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaġa mazaο feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

¹ E'e madaġano Roma haba'a kiniġa niġa Augusto, ani'a ane gau haġae'ete'e azaġa veize ġoere 'ahige tuġuriro. “Za Roma haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a nize mo'i*!” ² Kurenio'e Siria haba'a gavana vazegā ra'ete'e zamaġano ni ma'ete'e ibi'aġa meiro. ³ E'ano'o vase nidu'a'e nize zouzifine, zeġe zeġe haba onamiro.

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neġano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neġa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neġa onamiro. ⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. ⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neġano feurirotene, i'udo neġa zamaġano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neġano radiro. E'ea radinute'e zamaġano, ene fureniuma madaġa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azaġa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaġa'e Beterehema neġa uhiġano haba tauġiġano mamoe taufe radiudo. ⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuġure viga'a tabara zeġe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaġani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuġure viga'a ziro, raena'a, “Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariġa manoġa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. ¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ġabozi'uma vazegā, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. ¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano bazunoga horonine, za tahi'aġa'e Keriso rae ederi'uma.”

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuġure viga ġuġuvaġani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ “Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaġa bo'aġano uniho manofe'ohe!”

¹⁵ Aneru nidu'a'a ġoere hauġirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaġa'e zeġe'a bare neneġaniro, raena'a, “Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ġauġani'a hudanate'e ġianoga veize Beterehema neġa onamihi!”

¹⁶ 'Ougadu ze ġarihe Beterehema neġa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaġadu tahi'a kome'a boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano baze'enoga horoniro. ¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuġure viga'a ġoerirote'e ġoe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe

* 2:1 sensisi

taufe'ete'e azaḡani'a reirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagau ḡouriro. ¹⁹ Rehana Maria ani 'ouge furerarote'e haḡaiḡa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauḡinu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaḡa'e tuḡure viga'a zirote'e ḡoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaḡano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaḡa rana iḡuri haḡairo, ebu vi'a mogani'a niḡa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuḡure viga'a reirote'e niḡa.

Iesu Ierusalemaba Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoḡano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ḡoe'a idunaḡano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaḡa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalemaba haba'a zamahu itiro. ²³ Mazaḡa Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeḡa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaḡozaḡoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ḡoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo ninḡa 'aheu ga nini komeḡa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalemaba haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ḡoeriro

²⁵ E'e madaḡano Ierusalemaba haba'ano ohoze 'ahoga niḡa Simeona'a radiunu. Ani'e haḡaiḡa duduga zu Badi'a ḡoere hegote'ete'e vazega. Ani'e Isaraela azaḡa ḡabozu'uma vazega Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaḡoḡa'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zaḡoḡani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ga'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaḡoḡani'a ibito hanadu kuru neḡa diuḡiro. E'e madaḡano Mose goro ḡoe'a idunaḡano haḡaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuḡiro.

²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ḡa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ḡa izema rudanoḡano vase sau'a'ono'o ḡabozite'e vazega, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eḡe, ḡae tuḡure vazega'e zama roḡeḡaheta rune moneo tuḡuhe onamo'i!

³¹ Zuhi'a Boro, ḡa'e vase nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Agaḡa teḡe, ani'e Iuda mene azaḡa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ḡae tahi'a Isaraela azaḡa nize rae ḡihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro.

³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaḡa nu'e ani mene mae ḡihinine, ze'e ḡabone ibiganono'o bua'uma. U vase nu'e ani mae ḡihinine, ze'e ḡabone ibigano eda'uma. Ebu vase'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehana vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vase zamaronenze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ḡoune'ete'e teḡe, zamaḡo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Ḡoeriro

³⁶ Peroveta roḡaeḡa 'ahoga niḡa Ana, ani zuni Ierusalemaba haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboḡa ebu Asera mariga roḡaeḡa. Ani'e roḡae vouḡaḡa. Ani hahuradu muri 7 enoḡano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu ḡozoba radiu onamo izidi muriḡa 84 'ai meiro. Ani'e iḡaiḡa kuru neḡa onaminu ebu madai zu ohere zaḡozaḡe'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite ḡoerirote'e zamaḡano, Ana'a zeḡe vaḡe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vase ziro, raena'a, "Vase nidu'a'e Ierusalemaba agire azaḡa 'evoreono'o mae buzite'e vazega faḡa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeḡe'a guhine'ete'e vazega!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaḡano Ierusalemaba'ano gau nidu'a hauḡirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neḡa bare feuriro. ⁴⁰ Tahia kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vase huhuzaḡa reiro, zu Badi'a manoga'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neḡano Ḡoeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano Iesu vi'a moga'e Ierusalemaba'a itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meiotene, iḡaiḡa haḡaidote'e teiḡe, e'e Muiḡa augifine zeḡe'a Ierusalemaba'a itiro.

⁴³ Ebu Mui hauḡadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalemaba'ano muhinirota'e aḡu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vase ḡunuḡano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeḡe teite onamirote'e azaḡa bo'aḡano Iesu vaḡiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaḡe'ena'a Ierusalemaba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada uḡiduḡa zamaḡano, kuru neḡano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite ehore radiunu, ebu zeḡe ḡoere iginu, zu ḡadimu nu haḡainu.

⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edeḡa zu ane'a naenaezirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagaru.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaru. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a ḡae vaḡeha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeni, raena'a, "Za nougadu e vaḡeha? 'Ahi'e eḡe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirotu'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoḡano Iesu ani zeḡe teite Nazareta neḡa ovoiro, ebu zeḡe tuḡure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e ḡauḡa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaroneḡani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vase'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniḡa radu muri 15 zamaḡano ibitohaunu. E'e madaḡano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaḡa. Heroda'e Galilea haba'a kiniḡa, negoḡa Firifo'e Iturea zu Taronito haba'a kiniḡa ebu Rusaniana'e Abirene haba'a kiniḡa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa ḡihi'aḡa reiro. E'e zamaḡano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ḡoere'a ane mazao buaro.

³ Ani'e Ioridana vuḡa uhiḡano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saua'ono'o ḡihuradu bapatiso mo'i! 'Ougine, Badi'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vaseḡa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiḡa ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!"

⁵ Ebu do'oḡa nidu'a tuni'uma, maḡa boro zu maḡa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oḡa be'oḡa duduni'uma, haba bekuḡa bekuḡa nidu'a sebani'uma†.

⁶ Ebu vase nidu'a Badi'a'a vase sau'aze'ono'o ḡaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vase ḡuḡuvaḡa bapatiso mouga radu Ioane vaḡe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheḡa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine feru muhino'i!" Rehano feranoga'e mene idara'uma!

⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i,

* 3:4 Isaia 40:3-5 † 3:5 Hari idaidaḡa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zae zi'ohe, Badi'a'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaḡa. ⁹ Ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoḡa mene ini'ete'e ireḡa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vase ḡuḡuvaḡani'a ḡadiniro, raena'a, "Eme nouge haḡaifone manoḡa?" ¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaḡa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaḡa o'o'a vazeḡa hano'i, ebu iniu ogomuḡeta ro'idene vininate'e vazeḡa teite ḡahugotito'!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaḡa zuni bapatzizo mougara radu ariro ebu Ioane ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, eme nouge haḡaifone manoḡa?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaḡano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaḡani'a zu ḡadiniro, raena'a, "Eme nouge haḡaifone manoḡa?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauḡo'i, ebu ḡuriro moneo vase ago debaze tauḡo'i! Zae moni gauḡano da'o matu'o'i!"

¹⁵ Mazaḡa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. ¹⁶ Ebu Ioane'a zeḡe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatzizozeha. Rehano onai'uma vazeḡa'e gigi'aḡa ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga zu eḡe'a ani tamaka miniḡa fuhi'e'ete'e tuḡureḡa vazeḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoḡa zu ire roga hina abatisozi'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e madaḡano, vase'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iguḡa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.‡"

¹⁸ Ebu Ioane'a ḡoere ḡehaḡa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoḡa hina haramoziniro. ¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniḡa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaḡa ani'e negoḡa inuga niḡa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haḡai sau'a sau'a ḡehaḡa haḡaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ḡu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema ḡutanogano, vase nidu'a bapatzizo meirotene, Iesu zuni bapatzizo meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaḡano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaḡoḡani'a Tubugo niniḡa teige ane rana eho'i ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "Ga'e eḡe ubude. Eḡe'a ḡae zamare borofe'ohe ebu ḡa mazao matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Duḡuru

(Mareko 1:1-17)

²³ Iesu'e muriḡa 30 reirotene, ani gauḡa ḡadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

²⁷ Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

‡ 3:17 Giriki, vuidi hirive'ete'e hariga idaidaḡa

- 28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,
 29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,
 30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,
 31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,
 32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,
 33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,
 34 Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,
 35 Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,
 36 Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,
 37 Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,
 38 Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro (Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

¹ Iesu'e Ioridana vuḡa mode iḡunirotene, Vine Zaḡoḡani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamaḡano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madaḡano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ḡonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ḡihune beredio no'i!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma. Rehano vine ogomuḡano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eḡe'a ḡa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'aḡa zu manohuga nidu'a ḡani'uma. A'e eḡe enoga ḡauḡa 'ahine, eḡe'a urate'ete'e vaze hau tauḡoga zuni idaḡa da'o. ⁷ E'ano'o ḡa e mazao kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o haḡao'i!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalemaha haba'a onamiro. Ebu kuru neḡa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ḡa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i! ¹⁰ Mazaḡa Buka Zaḡoḡano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruḡa tuḡuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine, ḡae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zaḡoḡano raena'a, 'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i!"

13 Ebu Satani'e Iesu tuhune hauḡirotene, mada manoḡa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iḡuniro.

*Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)*

14 Iesu'e Vine Zaḡoḡa gigi'aḡani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamaḡano bororaro. 15 Ani'a nu'onu'o neḡano ihozido ebu zeḡe nidu'a'e ani niguniro.

*Nazareta Azaḡani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)*

16 Ebu Iesu'e Nazareta neḡa onamiro. E'e Neḡa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madaḡano ane'a iḡaiḡa haḡainute teige, nu'onu'o neḡano diuḡi onamiro. Ebu Buka Zaḡoḡa me'odoga radu iḡune edaro. 17 Iḡune edarotene kuru neḡa ḡiane'ete'e vazegani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukaḡa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

18 "Zuhi'a Boro Viga'e eḡe rana reiro. Zahara azaḡa mazao hari manoḡa haramoga veize ani'a eḡe ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaḡa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azaḡani'a ehama'uma zu aduḡani'a ḡahizirote'e azaḡa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a eḡe tuḡuhiro.

19 Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vase ḡaboze'ete'e madaḡa momeo furenoga radu tuḡuhiro."

20 Iesu'a buka me'ode hauḡirotene buka 'uadu mae harote'e vazegā bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neḡa zamaḡano vase nidu'a ani ḡiaḡianiro. 21 Ebu Iesu'a ḡadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zaḡoḡano ḡoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha." 22 Zeḡe nidu'a ani mae ḡihine ḡoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ḡoe'a manoḡa egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ḡoere mene iḡi'uma."

23 Ebu Iesu'a ziro. "E edeḡa za'e eḡe mazao ḡoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazegā, ibite ḡae'a uḡiḡo faino'i, ebu vase 'ahoga uḡi faino'i!' Ebu raena'a, 'Iesu, ḡa Kaperanauma neḡano haḡai gigi'a haḡairote'e teige, ḡae haba 'adao zuni haḡao'i! 'Ougine, emeḡe'a ḡae ḡoere'e mae ḡihini'uma.' 24 E hube hune zi'ohe. Zae'a eḡe ḡoere mene mae ḡihine'ete'e teige, peroveta azaḡa zuni zeḡe habao vase'a mene mae ḡihize'ohe.

25 Rehano zamaro'i! Peroveta vazegā niḡa Elia madaḡano, muri uḡidu zu ḡaha'a zamaḡano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaḡano zahara boro'a buaro. E'e madaḡano ḡozoba ḡehaḡa'e Isaraela haba'ano radiunu. 26 Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ḡozoba azaḡa mazao mene tuḡuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiḡano ne 'ahoga niḡa Zarepatio radiunute'e ḡozobaḡa 'ahoga mazao tuḡuniro. Zarepati neḡa'e mene Isaraela haba'a

27 Ebu peroveta vazegā niḡa Elisa madaḡano Isaraela haba'ano lefera azaḡa ḡehaḡani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazegā niḡa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eḡe zuni adama haḡai gigi'a mene haḡai'uma, rehano ne 'ahoga vaḡe onami'uma, mazaḡa za'e mene mae ḡihihe'ohe."

28 Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neḡa zamaḡano vase nidu'a maḡune rudaro.

29 Zeḡe nidu'a iḡunadu, e'e haba'anono'o ani tuḡune vaḡiniro. Ebu dofarao duine

* 4:17 Isaia 61:1-2

feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro. ³⁰ Rehano Iesu'a vase ġunuġano onamadu ane edeġano dauġiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neġa ovoadu Bana Madaġano nu'onu'o neġano vase ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaru, mazaġa ani ġoere'e gigi'a, Badi'a ġoere heuġa.

³³ Bana Madaġa 'ahogano vine sau'aġeta vazegā 'ahoga'e nu'onu'o neġano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazegā! Eme ago ġunuġunu'o'i! Ġa eme ruifoga radu arahehe? Ġa iniu'e e edeġa. Ġa'e Badi'a vase zaġoġa!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeġe nidu'a bo'aġano vase e'e mae rahao higonadu buau dauġiro. Rehano vase a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaru ebu zeġe zeġe'a bare raena'a, "Ani ġoere'e nagigā? Ani'a inaraġa zu gigi'aġa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariġa'e uhiġa uhiġa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehaġa Faiziro
(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neġa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoġa roġaeġa'e ahi'ani'a giginu runiro, e'ano'o ani fainoga veize vase'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiġano edanadu ahi'a gigi'a e'e ġoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vaġiniro. Ebu Simona emoġani'a zogone iġunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaġano, vazevaze'a ugi iragā nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeġe tiba tiba rana teadu manore hauġiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huaru, raena'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuġa!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vase o'o'a haba'a onamiro. U vase ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoga harami'uma, mazaġa de'e u'ano, eġe tuġuhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro
(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vase ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, "Tahiġa duine bunu'i!" Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vase ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauġirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!" ⁵ Simona'a naenaeniro, raena'a, "Eme ohere faġa gau boro haġae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma." ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a

oġanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahoġano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uguġa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeġa, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'i!" Iesu'a naenaeniro. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vaze re'evazi'uma." ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeġa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vaze 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'i!" ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ġoere riġa hina niro, raena'a, "Nagini'a ġae mazaon fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa vaġe onamadu ahiriġo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oġa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma." ¹⁵ Rehano Iesu hari'e ġarihe bororu onamiro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a Iesu ġoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaġe onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazeġa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro

(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haramete'e zamaġano, Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu uhiġano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalem haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inaraġa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madaġano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vaze ġuġuvaġa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vaze ġuġuvaġa bo'aġano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ġa sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeġa? Nougadu Badi'a sausaune ġoere'ohe? Badi'a'a da'o vaze sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeġe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu eġe ġoere 'adi zamare'ohe?" ²³ Ani mazao nougenouge nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e?" ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa e'e nina'a, "Eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i!"

²⁵ Ebu vaze e'e'a zogone zeġe zamabe'ano'o iġune edanadu farataġa meiro ebu Badi'a ni mae ġihine'ena'a neġa onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ġihiniro, raena'a, "Eme izidi haġai nu badeġa horoneha!"

Levi Zamaharo

(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

* **5:14** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iḡunirotene takesi vazeḡa 'ahoga, niḡa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eḡe hegoto'i!" ²⁸ Ebu Levi ani ḡauḡa nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haḡairo. E'ea takesi azaḡa ḡehaḡa zu vase nunu zeḡe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea azaḡa zu zeḡe moneo Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu tahi'atahi'a mazao maḡune ḡoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaḡa zu sau'a azaḡa teite ogau tiburu'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vaseḡa mene vaḡe'ohe, rehano ugi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. ³² E'e teiḡe, e'e duduḡa rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzadu zeḡe sau'anono'o ḡihuroga veize onairo."

Ihore Iziga

(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

³³ Ebu hena vase nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatiso tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaḡa tahi'atahi'a zuni 'ouge haḡae'ohe. Rehano nougadu ḡa tahi'atahi'a'e iḡaiḡa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡi'uma. ³⁵ Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zeḡe'a zaḡozaḡi'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiḡa teite horone tibunoga zuni mene manoga re'uma.

³⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuḡa baige † amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuḡani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuḡa'e sore rururanadu baige amahiḡa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuḡa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma. ³⁹ Rehano vaini vuḡa amahiḡa gagidote'e azaḡa'e vaini vuḡa iziga mene urate'ohe, mazaḡa ze'e raena'a, "Amahiḡa'e ufeta manoga‡!"

6

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maḡa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaḡinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaḡa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madaḡa goroga varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoga zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa aro. Ani'e goro ḡoe'a varadiro ebu ane ḡatinirote'e azaḡa zuni ziniro." ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neḡa diuḡadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vaseḡa zuni radiunu. ⁷ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Iesu'a Bana Madaḡano vase e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaḡa ani'a vase e'e fainine, zeḡe kotao ohonoga uratiro.

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti ogaḡa hina haḡairote'e baige ‡ 5:39 Hari idaidaḡa e'e zamaḡano, ḡau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ḡau amahiḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a idaniro

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeḡa niro, raena'a, "Iḡunadu vaze ḡuḡuvaḡa zama 'ada eda aro'i!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ḡadize'ohe. Mose goro ḡoe'a'e Bana Madaḡa zamaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Manoḡa haḡai'uma ga sau'a haḡai'uma? Ḡabozi'uma ga zimi'uma?" ¹⁰ Iesu'a zeḡe nidu'a ḡiaze ḡemadu vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maḡune rudanadu zeḡe zeḡe'a Iesu mazao nagini haḡai'uma rae ḡoaniro.

Iesu'a Apostolo Azaḡa 12 Zamaziro

(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madaḡano Iesu ani maḡa onamadu ohere faḡa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaḡa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niḡa 'ahoḡa'e Petero, Petero negoḡa niḡa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuḡa niḡa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duḡuruḡa* vazeḡa niḡa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuḡa niḡa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazeḡa, Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaḡano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovaradu haba sebaḡano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaḡa ḡuḡuvaḡa ebu haba nunu azaḡa ḡehaḡani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalema neḡa boro zu davara genaḡa neḡa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoḡa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuḡadu sausauzirote'e azaḡa zuni faiziro. ¹⁹ Zeḡe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazaḡa ugi faine'ete'e inaraḡa'e ani mazaono'o buanadu zeḡe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga

(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ḡiaze'ena'a ziro, raena'a,

"Za, zahara azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa vesu'u matu'e eḡofi'uma.

²² Eḡe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ḡoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouḡa'a peroveta azaḡa mazao zuni 'ouge haḡaido. 'Uguḡani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazaḡa peroveta azaḡa teige, Badi'a'a adureo zae naeḡa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaḡa za'e ibite ḡau manoḡa nidu'a mae hauḡiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eḡofe'ete'e azaḡa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaḡa vesu'u niau'ena'a vetuḡara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa vouḡaze'a zuni ḡuriro perovetaḡa azaḡa 'ouge niguzido.

* **6:15** Giriki, duḡuruḡa niḡa'e Zealota

Agire Azaḡa Zamaro'i

(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

²⁷ Eḡe ḡoere egoni'ete'e azaḡa'e zi'ohe. Agireze azaḡa zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e azaḡa mazao manoḡa haḡao'i! ²⁸ Za rae sausauze'ete'e azaḡa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ḡanigo fa'ono'idene, naeḡa zu notonohano'i! Vaze'a dabuaḡo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauḡo'i, ebu iniu'a ḡauḡo mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao haḡai manoḡa haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manoḡa haḡao'i!

³² Za'a zae vetuḡazi'ete'e azaḡa da'o vetuḡazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni zeḡe vetuḡazi'ete'e azaḡa vetuḡazi'ohe. ³³ Ebu za'e zae mazao manoḡa haḡae'ete'e azaḡa mazao da'o manoḡa haḡaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ³⁴ Ebu za'e ḡauze bare zini'uma ra'ete'e azaḡa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni ḡauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azaḡa ḡauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azaḡa vetuḡazo'i, zu zeḡe mazao manoḡa haḡao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeḡa boro zini'uma, ebu za'e ḡihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaḡa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azaḡa ebu sau'a haḡae'ete'e azaḡa zuni Badi'a'a vetuḡazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuḡazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuḡazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaḡa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haḡao'idene, riḡa ago ḡorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riḡa mene ḡorezi'uma. Zeḡe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Gauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aḡa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruḡa vazeḡani'a kuruḡa vazeḡa ibito-haune, anianine ho'ona 'uite ovo'i'uma. ⁴⁰ Tah'i'a'e ani ihore vazeḡa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeḡa teigi'uma.

⁴¹ Ḡa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴² Ḡae'a ubumaḡo be'a gado ireḡa izema ḡianogano, negoḡo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi!' Ḡa, zama guhi vazeḡa! Ibite geno ḡae mazao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i! Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo mazao ubuma dinunuḡa mae vaḡini'uma.

Ire ebu Ani Maḡa

⁴³ E'e teige, ire manoḡa'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manoḡa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa edere'ohe. Figi maḡa'e ire renoga zamaḡano mene ini'ohe zu vaini maḡa'e ḡunu renoga zamaḡano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vaze manoḡa'e zamaḡano manoḡa zamaradu manoḡa furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaḡa nagini zamaḡano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa

(Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ḡoere'ete'e haḡaiḡa'e mene haḡae'ohe? ⁴⁷ Eḡe vaḡe onaadu ḡoerehe egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e iniu heuḡa rae eḡe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riḡa rana neḡa ohone'ete'e vazeḡa heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e

haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazağa haba riğano ogoraro. ⁴⁹ Rehano ege goere egadu hağaiğa mene hağae'ete'e vazega'e, haba zoreğano neğa ogoru'ete'e heuğa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau guzuhi'uma.

7

Uti Azağa Ğihi'a'a Iesu mazao Firo (Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e goe'a nidu'a rae hauğirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neğa onamiro. ² E'ea Roma uti azağa ğihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuğani'ete'e tuğureğa vazega'e uquine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azağa ğihi'a'e Iesu hariğa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuğure vazega faine ğabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vase boroboro'a Iesu uminoga veize tuğuzi.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminoro, raena'a, "Uti azağa ğihi'a ani manoga tauği! Mazağa ani eme vetuğafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neğa ogoraro. Ğa ani dananine manoga!" ⁶ E'ano'o Iesu'e zege teite uti azağa ğihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azağa ğihi'a'a ane vase nu Iesu vađe tuğuzi. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azağa ğihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ğa e neo diuğoga rae ago zamaro'i, mazağa e'e mene vase manoga. ⁷ E'ano'o ğa vađe mene ameha. Goere da'o ro'i! 'Oquine ege tuğure vazegani'a manori'uma. ⁸ Mazağa e'e vase 'ahoga 'u'uğano gaue'ohe, zu uti azağa ege 'u'uğano gaue'ohe. Ege'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Ege'a tuğure vazega 'ahoga nina'a, 'Adi hağao'i!' reine, ani'e hağae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e goe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azağa ziro, raena, "Ege'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azağa zamağano ize mene horoneha!" ¹⁰ Ebu ze bare uti azağa ğihi'a ne onamirotene tuğure vazega'e manoroga haninoro.

Iesu'a Ğozoba Ubuğa Rune'ono'o Ğabonoro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niğa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vase ğehağani'a ani ğatinoro. ¹² Ebu ze onamadu ne ğutu'ağano feurirotene, ne azağa'e rune vazega herate buni ariro. A'e ğozoba 'ahoga ubuğa. Ani tibuhuga e'e da'o furenoro. Ne azağa ğehağa zuni ğozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ğozoba e'e horonirotene, ani vetuğaniro, ebu nina'a, "Ago niano!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauğa heratirote'e azağa vađe onamadu mauğa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, ege'a ğa'ohe. Iğuno'i!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazegani'a iğune ehoradu goe'a ğadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zege nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'ağano fureraneha! Badi'a'a ane vase, emege danafeha!" ¹⁷ Ebu Iesu'a nagini hağairote'e hariğani'a Iuda haba'a ebu uhiga haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ğu'a neğano radiute'e zamağano tahi'ağani'a ane vađe onamadu Iesu'a hağairote'e hariğa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vađe onamadu 'ahige ğadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazega Keriso'e ğahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ğadinoga veize eme tuğufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazega Keriso'e ğahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaġano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazegħa ġehaġa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaġa ġehaġa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vaze 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e edau'ohe, lefera azaġa'e manore deheru'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manogħa haramo zini'ohe. ²³ Eġe mazao fi mene mode'ete'e vazegħa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuġzirote'e azaġani'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagigħa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vaze nagigħa horonoga veize onamiro? Naeġa boro dabuaġa vidau'ete'e vazegħahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ġau manomanoġeta radiu'ete'e vazegħa'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vaze nagigħa horonoga veize onamiro? Peroveta vazegħahe? O'e! Eġe'a zi'ohe. Peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazegħa'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ġiano'i! Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazegħa bo'aġano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonoga vazegħa zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ġoere igirote'e azaġa nidu'a zu takesi azaġa raena'a, "Hube, Badi'a haġae'ete'e ibi'a'e dudugħa!", mazaġa ze'e Ioane'a bapatizozadu ġihuriro. ³⁰ U Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e Ioane bapatizo hezaho hanadu mene ġihuriro. 'Ougadu zeġe veize Badi'a'a urate'ete'e haġaiġa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaġa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuġa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau goinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatizo'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ³⁴ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e dudugħa rae re'uma."

Haġai Sau'a Roġaeġani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazegħa 'ahoga niġa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazegħa ne onamadu oga'uma haba'ano taviro.

³⁷ E'e haba'ano'e haġai sau'a haġainute'e roġaeġa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazegħa neo ogauete'e ederirotenne, dehoro hohoga manogħa naeġa boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roġae'a ne diuġadu Iesu ġaruġa onamadu niau'ena'a, odaġa babaġano ġuġuriro. Ebu niġa vuġani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguġa hina odaġa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaġa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazegħa Simona'a roġae e'e'a 'ouge haġairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta

vazeḡa reine, ani roḡae nagigani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roḡae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ḡe'uma." Simona'a nina'a, "Thore vazeḡa, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vaze 'ahoḡa mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauḡa moniḡa. U 'ahoḡani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauḡa moniḡa. ⁴² Ebu vaze 'aheu'e moni vazeḡa mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazeḡani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e hauḡirotene, Simona ḡadiniro, raena'a, "'Ougine, anianine bo'aḡano'e iniu'a moni vazeḡa mazao ufeta zamare borofi'uma?" ⁴³ Simona'a naenaeni. "E zamarone, vaze moni 500 madu moni vazeḡani'a ḡararo harote'e vazeḡa." Ebu Iesu'a nina'a, "Ḡa naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roḡae tehe ḡianadu Simona niro, raena'a, "Ḡa roḡae 'ada'a eḡe mazao haḡate'e horonahe? E ḡa ne diuḡatene, ḡa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roḡae 'ahi'e eḡe oda ani ni vuḡa hina abunadu iguḡa hina zauhe imineha.

⁴⁵ Ḡa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roḡae 'ahi'e eḡe'a diuḡi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ḡa'e vadiniheo dehero mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehero hohoga manoḡa beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eḡe'a ḡa'ohe. Moni 500 madu moni vazeḡa'a ḡararo harote'e vazeḡa teige, roḡae 'ahi'e ane sau'a ḡehaḡa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eḡe zamare borofadu 'ouge haḡaeha. Rehano moni 50 madu moni vazeḡa'a ḡararo harote'e vazeḡa teige, sau'a ufiḡa haḡae'ete'e vazeḡa'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae nina'a, "Ḡa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotenene, Iesu teite ogarote'e azaḡa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roḡae niro. "Ḡa'e eḡe mae ḡihiheha, e'ano'o ḡae sau'anono'o ḡabodeha. Zamaḡo roḡenadu onamo'!"

8

Roḡae Roḡae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibito-hau'ete'e haba'a, hariḡa manoḡa haraminu ebu tahi'aḡa 12 zuni ane ḡatininu. ² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu uḡi nunu'a meirote'e roḡaeḡa roḡaeḡa'e ugize manoradu Iesu duḡuru danazi. Ze bo'aḡano Magadala neḡa roḡae niḡa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roḡaeḡa. ³ Ebu Kuza inuḡa niḡa Ioana. Kuza ani'e kiniḡa Heroda gau zu neḡa taufe'ete'e vazeḡa. Roḡae 'ahoga niḡa Susana zu roḡae 'ahoga 'ahogani'a zeḡe zeḡe ḡau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danazi.

Ezone Feune Ḡorarote'e Hari Idaidaḡa (*Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20*)

⁴ Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaḡe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. Ani mebaḡano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiḡano rururaro. E'e ezoneḡa'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au hauḡi. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneḡa'e ḡuhuriro, rehano roraro, mazaḡa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ḡuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ḡuhuḡa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoḡano rururadu faine ḡuhure bororaro, ebu vesu huga'e ḡae 100 hudaro." Iesu ani ḡoere hauḡirotene, ani ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ḡadiniro. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaḡani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma. Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eḡe'a ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a ḡoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a ḡoere mene mae ḡihinadu ḡabone mene hidifine, Satani'a zeḡe zamaono'o Badi'a ḡoere mae vaḡine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuḡa, e'ano'o mada tahiḡa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaḡano rururu'eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaḡano, zamaronne aduga borofe'ohe, haba toheḡa ufeta zamare'ohe zu haba ḡauḡa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manoḡano rururu'eta'e, mene ḡurire'ena'a zama manoḡano Badi'a ḡoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haḡaiḡa haḡae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaḡa
(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uḡano mene ti'uma. Rehano ne diuḡe'ete'e vaze'a aḡaḡa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ḡau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ḡahine'ete'e ḡauḡa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eḡe'a zi'ete'e ḡoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a ze'e tahiḡa edeḡa rae zamare'ete'e zuni mae vaḡini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoḡa
(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoḡa duḡuru'a ani vaḡe onamiro, rehano vaze ḡuḡuvaḡa 'ahine ani uhiḡa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'a ḡia'ihhi radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a ḡoere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e eḡe nanu zu eḡe nego."

Zavara 'Uiro
(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ḡasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamaḡano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ḡasi kafere diuḡadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuḡiro! ²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riḡa ḡoreziro, raena'a, "Sifu radadu roḡerano'i!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauḡiro zu du'ura'a roḡeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eḡe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeḡe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ḡadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riḡa ḡorezitene, ḡoe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'aḡeta Vazeḡa Fainiro
(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'urağa moneafa ruhau faradu Gerasa* azağa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazega 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada fağa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehağa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniğa riğa hina evo'a zu odağa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riğa ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ġihi'ahune Badi'ağa Ubuga! Ġa'e eġe mazaonagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'i!" ³⁰ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa niġo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni!†", mazağa vine sau'a ġehağa vaze e'e ranao radiunu. ³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano‡ ago tuġufo'i!" ³² E'e madaġano aba ġehağa'e haba maġano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazaonagini tuġufo'i!" Iesu'a naenaenina'a, "Idağa, bu'anadu onamo'i!" ³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ġehağa mazaonagini ġouriro. Aba ġehağa 'ai maġa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiğa neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariğa vazevaze mazaonagini me'odiro. ³⁵ Vaze ġehağa'a nagini'a furerarote'e ġianoga veize Iesu vaġe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aġeta vazega e'e dabua vidanadu zamarone manogano Iesu oda babaġano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ġouriro. ³⁶ Ebu furerarote'e haġaiğa nidu'a horonirote'e azaġani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azağa mazaonagini Iesu'a vine sau'aġeta vaze e'e nougenouge ġabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azağa nidu'a'e riho'a mae ġouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaġinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ġasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazega'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuġune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. Ġa bare neġo onamadu Badi'a'a ġae mazaonagini haġai manoga haġate'e nabuġo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazaonagini haġairote'e haġaiğa me'odo ziniro.

Iairo Aboğa ebu Ugi Roġaeġa

(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ġehaġani'a hidadu mae ġihiniro, mazaonagini ze'e mada fağa guhiniro. ⁴¹ Ebu vaze 'ahoga niğa Iairo'a onamadu Iesu oda babaġano ġuġuriro. Ani'e nu'onu'o neġa ġiane'ete'e vazega ġihi'ağa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'i!" ⁴² Ani aboğa'e tibuhuga e'e da'o zu muriğa'e 12. Ani'e uġine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaġano vaze ġuġuvaġani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vaze ġehağa bo'aġano, roġae 'ahoga'e roġae uġi'a madu muri 12 zamaġano adudu radiro. Rehano gohe vazega 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e uġiġani'a manoroga veize Iesu ġaruna hegote aradu dabuağa ariga tu'iniro. 'Ougirotene, uġiġani'a ġarihe hune hauġiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a ġadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'ihaha?" Vaze nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'i'eha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vaze ġuġuvaġani'a bibi'e'ete'e u'ano, vaze ġehaġani'a ġa tu'i'eha." ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vaze 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vaze e'e faineha." ⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roġae e'e ani mazaonagini'a furerarote'e u'uranoga mene idağa rae zamariro. Ebu

* **8:26** Gerasa'e Iuda haba'a enogano † **8:30** E'e hugani'e uti azağa 6000 heuġa ‡ **8:31** vine sau'ani'a ġutau'ete'e haba'a

ani rihau'ena'a rereru Iesu vaḡe onadu ani oda babaḡano tuḡe ḡuḡuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ḡarihe manorate'e hariḡa vaze nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae e'e nina'a, "Aboe, ḡa'e eḡe mazao fiata'e u'ano, uḡiḡo'a manoreha. E'ano'o matu'uḡota onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roḡae e'e ḡorene'enoḡano vaze 'ahogani'a Iairo neonono'onaadu Iairo niro, raena'a, "Ḡa aboḡo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazeḡa'a ḡa ne onamoga veize ago umine bano'i!" ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamaḡo ago adufo'i! Eḡe mazao fio'i! 'Ougine, ḡa aboḡo'e bare ḡabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roḡae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuḡiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diuḡirotene, vaze nidu'a'a ne zamaḡano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe." ⁵³ Ze'a ani eḡofoharo, mazaḡa ze'e roḡae tahi'a'a rudanata'a'e edeḡa. ⁵⁴ Ebu Iesu'a roḡae kome'a abine ḡihinadu hune niro, raena'a, "Eḡe tahi'a, iḡuno'i!" ⁵⁵ E'e zamaḡano ani vigan'i'a bare onaadu ḡarihe hune ḡabode iḡuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!" ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ḡoere riḡa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'i!"

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuḡuzi-ro (Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu uḡi azaḡa faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu uḡi azaḡa faizoga veize tuḡuzi-ro. ³ Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i!" ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'idene, ne e'e mode iḡuno'i! ⁵ Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma." ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoḡa haramiro zuni uḡi azaḡa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro (Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniḡa'e Iesu hariḡa igirotene, ani'e zamaḡa 'ada'adiro, mazaḡa vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ḡabodeha." ⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazeḡa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'aḡa vazeḡa 'ahoga, ebu bare ḡabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahiḡe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazaḡa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ḡoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ḡianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ḡubuzi-ro (Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azaḡani'a Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeḡe teite vaḡinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze ḡuḡuvaḡa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeḡe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ḡihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu uḡi azaḡa faiziro.

¹² Ḡorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vaḡe aradu niro, "Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaḡoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiḡa uhiḡano tuḡuzoi!"

¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'i!" Ebu ze ani naenaeni-ro. "Mene

idağa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ġozone 'aheu da'o. Vaze ġehağa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġehağa hoitine manoğa!" ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'aġano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoro'i!" ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunaġano vaze nidu'a ehoriro. ¹⁶ E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoğa tauġi reiro. Ebu beredi zu ġozone tahi tahe vaheġe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuġe ġemiro. ¹⁷ Zeġe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro
(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" ¹⁹ Zeġe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazega 'ahogani'a ġabode iġuniro.'" ²⁰ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ġa'e Badi'a'a tuġu'irote'e vazega, Keriso!" ²¹ Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "'Adi ġoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!"

²² Ebu ani raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a aduga ġehağa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma zu uġuhi'uma. Rehano mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa
(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeġe nidu'a zina'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoto'i!" ²⁴ Mazaġa iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagini manoğa hidi'uma? ²⁶ Vaze'a eġe zu eġe ġoere o'onine, eġe'a eġe aġaġano, mamahe aġaġano ebu tuġure viga zaġoġa aġaġano bare ovaine, eġe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. ²⁷ E hube hune zi'ohe, faifaine ego'i! Izidi zae bo'aġano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraġani'a Nufiro
(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uġidu fare ġarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maġa rana kuranoga radu itiro. ²⁹ Ani kurau'ete'e zamaġano, iraġani'a nufiro zu dabuaġani'a uranadu vazavazahiro. ³⁰⁻³¹ E'e madaġano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ġoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu aġaġa zu ani uhiġano vaze 'aheu edanoga horoziro. ³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaġa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoğa tauġi! Emeġe uġidu'a nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aġu'a. ³⁴ Ani 'ouge reirotene ġoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. ³⁵ Ebu ġoze zamaġanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "'Ahi'e eġe Ubude, eġe'a ohotirote'e vazega. Ani ġoere egohanoi!" ³⁶ Ago'a hauġirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeġe uġidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro
(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e g̃arugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maḡanonono'o ovairo, ebu vaze g̃uḡuvaḡa hidiro. ³⁸ Vaze g̃uḡuva zamaḡanonono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Thore vazeḡa, e ḡa umi'e'ohe. Eḡe ubude tibuhuga 'adi ḡabono'i! ³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ḡaniḡana'ena'a, bero'ude ḡeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. ⁴⁰ Eḡe'a ḡae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vaze g̃uḡuvaḡa e'e naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaḡa! E mada faḡa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'i!" ⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaḡano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ḡemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'i!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro. ⁴³ Ebu vaze nidu'a Badi'a g̃igi'aḡa boro horonadu zaguzagararo.

Runeḡa Hariḡa Bare Reiro

(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haḡairote'e haḡaiḡa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ "Ḡoere 'adi faifaine zamaro'i! Eḡe, Vaze Ubuḡa, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma." ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaḡa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruḡa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ḡadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niḡa Ḡihi'aḡa Ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boaḡano iniu'e niḡa ḡihi'aḡa radu zeḡe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeḡa zamahu ane babaḡano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eḡe u'ano tahi'a komeḡa 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano eḡe tuḡuhirote'e Badi'a zuni mae ḡihine'ohe. Zae boaḡano iniu'a ane bare niḡa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niḡa ḡihi'aḡa rae ra'ohe."

Eme Mone Vazeḡa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, mazaḡa ani'e emeḡe teite mene tiburu'ohe." ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeḡani'e, zae mone vazeḡa."

Samaria Azaḡani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaḡani'a hanitirotene ani Ierusalemaha'aba'aba onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuḡuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neḡa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaḡani'a Iesu mene mae ḡihiniro, mazaḡa ani'e Ierusalemaha'aba'aba onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ḡadiniro. "Zuhi'a Boro, ḡa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuḡuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!" ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. "Ago 'ouge ro'i!" ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ḡa'a no'e onamine, e ḡa hegoti'uma." ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ḡuniḡa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniḡa'e nezeta. Rehano eḡe, Vaze Ubuḡa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vase 'ahoga huniro, raena'a, "Eġe hegoto'i!" Rehano vase e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe." ⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azaġa'a rune azaġa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo haramo ragavo'i!"

⁶¹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi." ⁶² Iesu'a naenaenenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaġa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eġe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaġa."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuġuziro (Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vase 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro. ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ġauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederihhi ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize ġauġa azaġa'e o'o'a. E'ano'o ġauġa azaġa nu tuġuzadu ani ġoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a umino'i! ³ Onamo'i! Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'i! Ebu ibio vase 'ahoga hido'idene mada hauġena'a ago ġoreno'i!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuġo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roġeġa zini'uma!' ⁶ Ne e'e zamaġano vase 'ahoga'e zama roġeġa vaseġa reine, za'a rate'e zama roġeġa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roġeġa e'e zae bare vaġi'uma. ⁷ Diuġe'ete'e neġano da'o rado'i! Ebu zeġe'a zini'ete'e ogomuġa ano'i zu gago'i, mazaġa ġauġa azaġani'a naeġa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

⁸ Neġa 'ahoga onamadu mae ġihizo'idene, nagi ogomuġa zini'ete'e ano'i! ⁹ Ebu e'ea uġi azaġa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha.' ¹⁰ U neġa 'ahoga onamadu mene mae ġihizo'idene, ibi boro onamo'i! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoġa odateo kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha!" ¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ġiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaġa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoġa rovoni'uma madaġa meine, zae mene mae ġihize'ete'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haġai ġiġi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona azaġa mazao haġaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ġuzuhe'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo. ¹⁴ Kota madaġano, za'e Turo zu Sidono azaġa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaġa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ġoere egozine, a'e eġe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozine, a'e eġe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eġe hezahonine, eġe tuġuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e ġauġa haġairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ġa niġano vine sau hegozatene, ze eme ġoere egadu feraneha!" ¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ġarihe fase vaġinate'e horoneha. ¹⁹ Ġiano'i! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeġe agire Satani ġiġi'a vitinifine, eġe'a inara

gigi'ağa ziniro. Ġau 'ahogani'a mene sausauzi'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ġoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazaġa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

*Iesu'a Matu'e Kuraro
(Mataio 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ E'e madaġano Iesu'e Vine Zaġoġani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'ağa! E nigu'e'ohe, mazaġa ġae'a eda'eġa zu edeġa boro azaġa mazao hube hune haġaiġa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeġa o'o'a rae zamarete'e azaġa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haġirota'e ġae'a urate'ete'e ġauġa." ²² Ebu vase zina'a, "Eġe Mama'a ġau nidu'a eġe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aġu'a, rehano eġe Mama da'o edeġa. Ebu vase 'ahoga'e eġe Mama aġu'a, rehano eġe, Ane Ubuga da'o edeġa. Ebu e eġe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaġa da'o eġe Mama edeġa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ġiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaġa nagini'a fureru'ete'e haġaiġa horone'ohe. ²⁴ Eġe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaġani'a, zae'a horone'ete'e haġaiġa 'adi ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariġa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeġa Manoġa Hari Idaidaiġa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vaseġa 'ahogani'a iġunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, "Ihore vaseġa, e nougenougine, ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ġa'a nouge me'ode horone'ohe?" ²⁷ Ebu vase e'e'a naenaenina'a, "Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ġae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina zu zamaronēo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'i!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma."

²⁹ Ebu vase e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ġa'e duduġa, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniiro. "Iniu'e eġe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vaseġa 'ahoga'e Ierusalemabaono'o Ieriko neġa boro ovinu. Ebu ibi nemao ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuh'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vaseġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vaseġa e'e horonirotene, ġenaġano teiġe vitaro. ³² Vesu kuru neġano gau'e'ete'e Levi idu'u vaseġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vaseġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teiġe vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vaseġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vase e'e horonadu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vaseġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e hauġirotene, Mose goro ġoe'a ihozi'ete'e vase e'e ġadiniro, raena'a, "Vaze uġidu 'adi bo'aġano, ġae zamaronēe iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vaseġa nabuga?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuġanirote'e ebu dananirote'e vaseġa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuġiro

* 10:35 Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Mareta'a neġano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazega veize ruhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eġe da'o gaue'ohe! Ġa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeni, raena'a, "Mareta, eġe vase, ġa'e gau ġehaġa u'ano zamaġo'e adudu'ohe zu ġunuġunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eġe ġoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eġe babaġano e'ore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vase 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'aġa Kuru Ihoziro

(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru hauġirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiġa ihozirote'e teige, emeġe zuni nougenouge kurau'ete'e ihof'o'i!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vase'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma, ebu ġa'a vase nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuġa rife'eno'i!

⁴ ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa nidu'a zeġe sau'a rae mode'ete'e teige, emeġe sau'a zu rae modof'o'i!

Ebu Emeġe' a haġai sau' a haġaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i'"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano vase tiba'e vaseġeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vase vaġe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uġidu nu eno'i, ⁶ mazaġa e vasehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuġa o'o'a.'"

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Ane vase'a ne zamaġanonono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huġane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iġunadu ġau ni 'ahoga mene ġani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vase u'ano da'o, iġunadu berediġa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iġunadu umide'ete'e ġauġa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougene ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vazega'e ha'uma, vaġe'ete'e vazega'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vazega'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aġano moze nagiġa'e, ane ubugani'a ġozone umidine, mohe ha'umahe?

¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maġa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haġai sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa, Vine Zaġoġa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ġoere'ete'e vase 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ġoerirotenne, vase ġuġuvaġa'e zaguzagaro. ¹⁵ Rehano vase nu'e

horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'ağa Satani, niğa 'ahoga Belezebulo, ane inarağa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o hağai nu badeğa hağao'i'

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamağano zeğe'a rovodadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamağano zeğe'a rovodadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eğe'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ougine, Satani'e zeğe bare rovozadu utiti'uma ebu zeğe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'a'ono'o! ¹⁹ Eğe'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oğa rae re'uma. ²⁰ Rehano eğe'a vine sau'a'e Badi'a inarağa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoğa idaidani'uma. Inara vazega'e uti gauga gauga hina neğa taufine, ani gauga nidu'a manoga radi'uma. ²² Rehano inarağa ufeta boro vazega 'ahogani'a aradu vase 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti gauga nidu'a meine haugi'uma. Ebu ane ne gauga zu nidu'a meinadu gahuge guzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inarağa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani ege agirehi'ete'e vazega. Ebu iniu Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu ege teite mene gau tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazega."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vage'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E ege'a vaginate'e vazega vage bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vase e'e horonetene, ani'e neğa deheğa hune zu idaidane touga heuga. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuge radiu'ohe. Ebu vase e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuga."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamağano rogae 'ahogani'a vase guguvaga bo'aganono'o goere iguniro, raena'a, "Gae fure'irote'e zu gubue borofrote'e vi'uga'e Badi'a'a manohuga haro!" ²⁸ Rehano Iesu'a naenaenina'a, "Badi'a goere egadu hağaiğa hağae'ete'e azağa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Hağai nu Badeğa
(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vage onairote'e azağa'e ufeta gehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Hağai nu badeğa ihofoi!' rae ra'ohe. Rehano e hağai nu badeğa'e mene furenzini'uma, u peroveta vazega Iona mazao furerarote'e hağai nu badeğa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenirote'e hağaiğa'e Nineva azağa mazao hağai nu badeğa reiro. E'e teige, ege mazao nagini'a furera'uma hağaiğa'e izidi ega mazao hağai nu badeğa re'uma.

³¹ Ibite madağano Siba haba'a kini rogaeğani'a haba fağanono'o kini Solomona goere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazega'e ege, rehano za ege goere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Siba kini rogaeğani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!' ³² Ibite madağano Nineva azağa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o gihure gouriro. Izidi Iona vitinoga vazega'e ege, rehano za'e ege goere abitoga mene urate'ohe ebu mene gihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Nineva azağani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'"

Ahiri Agağa
(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuḡine agaḡa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ġa ubuma'e ahi'o ihureḡa heuḡa. Ġa ubumaḡo manōḡa reine, ḡa ahiri'e agaḡani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ḡa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ḡae zamao agaḡa'e uzabo ga mene ḡiano'i! ³⁶ Ġa ahiri'e agaḡani'a iriva'adu uzaboḡa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaḡa bagaḡa ihureḡa ḡae rana agaru'ete'e heuḡa."

*Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ro'aze Ġoeriro
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)*

³⁷ Iesu'a ḡoere hauḡirotene, Farisea vazeḡa 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataḡa zamaine ehoriro. ³⁸ Farisea vazeḡa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguza-garo, mazaḡa zeḡe vouḡa haḡaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaḡa ziro, raena'a, "Farisea azaḡa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa heuḡa, mazaḡa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraḡa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaḡa! Badi'a'a enone da'o mene haḡairo, rehano zama zuni haḡairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni dehenoi! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaḡano ḡauze* zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheḡa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e tirara nebaḡano eḡa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haḡai duduḡa haḡae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'a kome'a zuni haḡao'i! ⁴³ Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e nu'onu'o neḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ḡorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e rune iduḡa u'uruḡa heuḡa. Rune ahi'a'e idu zamaḡano ruhuḡa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraḡa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeḡa! Ġa 'ouge ḡoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuḡa." ⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, zae zuni fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaḡa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe. ⁴⁷ Zae, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa peroveta azaḡa'e vouḡaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduḡa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouḡaze'a peroveta azaḡa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouḡaze'a haḡai duduga haḡairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaḡa, ani reiro, raena'a, 'Eḡe'a peroveta azaḡa zu apostolo azaḡa nu zeḡe mazao tuḡuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaui'uma,' reiro. ⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haḡairote'e madaḡanono'o peroveta azaḡa zimiro. E'ano'o e'e adugaḡa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa vaze'a Badi'a edeḡa me'uma neḡa ibihetaḡa vava'e'ete'e kiḡa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuḡi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuḡihi ra'ete'e azaḡa zuni zae'a 'ue'ohe."

* **11:41** Zae'a meirote'e ḡauze

⁵³ Iesu'e ġoere hauġadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ane mazao maġunu monede riġa ġadiġadiniro. ⁵⁴ Mazaġa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonih rae inariro.

12

Ġoe'a Riġa zu Inaraġa (Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madaġano, vaze ġuġuvaġani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azaġa haġaize ġiano'i! Mazaġa ze'e zama guhi azaġa ebu Isiti heuġa. ² Rehano izidi 'u'uruġa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ġoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neġa zamaġano nagini gumude ra'ete'e ġoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuġa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaġa ago rihozo'i, mazaġa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazeġa'e Badi'a da'o! Mazaġa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aġa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniġa fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguġa nidu'a nugu'e edeġa. E'ano ago rihano'i, mazaġa za'e Badi'a ubumao tiburi niniġa vitinoga.

⁸ Ġiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eġe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuġure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eġe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eġe zu Badi'a tuġure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eġe, Vaze Ubuga rae sausahine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaġoġa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neġa, zuhi'aġa zu ġihi'aġa azaġa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ġoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaġa za edanadu nouge rae ġoerite'e moneo Vine Zaġoġani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeġa mazao Ġoere rae Idaniri

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ġuġuvaġa bo'aġanono'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeġa, mamafe'a mode rudarote'e toheġa nu rovonadu naeġa eġe enoga veize negohe no'i!"

¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze ġahuge'ete'e haġaiġa veize e mene ohohiro." ¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu haġaiġa mene haġaifine, zamaze gigano'i! Mazaġa vaze'a tohe ġehaġaono'o ġabone mene hide'ohe."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniri, raena'a, "Ma'ora vazeġa 'ahoga'e mebaġano ogomu manomano'a hudaro. ¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariri, raena'a, 'E ogomuhe godoġoga neġa'e o'o'a. E nagini haġai'uma?' ¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoġa! Ogomu ti'ete'e neġa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' ¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faġa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' ²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ġa'e mene huhuzaġa! Eġe'a izidi ohere ġae ġabone mae vaginine, ġa'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

²¹ Iesu'a ġoere ġonagano reiro, raena'a, "De'eguġa vazeġa'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeġa ra'ohe."

* **12:6** Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

Ago Zamare Adudano'i
(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i!
²³ Mazaġa ġabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene ġorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! ²⁵ Zae bo'aġano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiġa zuni fara'umahe? Mene! ²⁶ Ġau kome'a e'e haġaoga zu mene idaġa reine, za nougadu ġau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?

²⁷ Butu kakaġa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakaġa 'ahoga'e ma'ora vazega kini Solomona'a haġairote'e dabuaġa manomano vitinoga. ²⁸ Ebu butu veġa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe! ²⁹ Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i! ³⁰ Mazaġa Badi'a aġu'a azaġa'a 'ahiguġa nidu'a vaġe'ohe, rehano Moze'e za'a e'e ġauġa urate'eta'e edeġa. ³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vaġo'i, ebu e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuġa, ago rihano'i, mazaġa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe. ³³ Ebu toheze seronadu moniġa'e zahara azaġa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuġano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauġi'uma ebu de'ea'e ġonore zu zuhi'a mene sausauni'uma. ³⁴ Mazaġa za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuġure azaġa teige, gau dabuaġa haġae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiġanonono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ġarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuġure azaġa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaġa vidanadu ogau'ete'e fataġano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuġure azaġani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a ġonore vazega'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ġonore vazega'e diuġoga mene idarafine, ani'e neġa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġae'a hari 'adi'e emeġe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?" ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaġa zu zama tibano gau'ete'e azaġa zi'ohe. Tuġure vazega 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i! 'Ougadu ani'e onami'uma. ⁴³ Tuġure vazega'e 'ouge gauine zu zuhi'aġani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuġure vazega'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuġureġa azaġa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraane, ⁴⁶ zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e madaġano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirote'e azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma.

⁴⁷ Tuḡure vazega'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haḡaiḡa edeḡa rehano, mene ruhibine zu haḡaiḡa mene haḡaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuḡure vazega'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oḡa haḡaine, ani'e fa'one tauḡi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro haḡaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoḡa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eḡe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatozoga 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ḡonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eḡe'a raha 'adi uniho manoḡa mae ovairo ga? Mene! Eḡe'a rovoze ḡuzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azaḡa'e rovoti'uma, mazaḡa nu'e eḡe mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azaḡa'e fu'o reine, zeḡe bo'aḡano rovotadu uḡidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uḡidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboḡa teite agiretiti'uma ga aboḡani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madaḡa'e Nougenouge Ederi'uma
(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Ḡoze'a ḡutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ḡoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azaḡa! Adure zu raha iraḡa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeḡa. U izidi madaḡano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe. ⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haḡai duduga rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ḡa'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ḡae kotao oho'ihiradu ani teite onami'uma. E'e zamaḡano ḡanine ge ibio uniho manofoi! Mene 'ouline, ani'a ḡa kota ibitohau'ete'e vazega 'evorao oho'i'uma, ebu ḡu'a neḡa taufe'ete'e vazega evorao oho'adu ḡu'a neḡano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ḡa'ohe, ḡa mene bua'uma onamo ḡae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ḡihuradu Badi'a Vaḡe Aro'i

¹ E'e madaḡano vase nu'e Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Galilea azaḡa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaḡano Pilato, Roma gavana vazega, ani'a uti azaḡa nu tuḡuzadu ze zemeha." ² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azaḡa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eḡe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ḡihurine, zae zuni zeḡe teiḡe 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeḡa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vase 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azaḡa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eḡe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ḡihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Figi Ireḡa Huga O'o'a Hariḡa Idaniri

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniri. "Vaze 'ahogani'a vaini nebaḡano figi ireḡa ḡoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ḡiane'ete'e vazega niro, raena'a, 'E muri uḡidu zamaḡano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higonoi, mazaḡa haba iriva'one taufe'ohe!' ⁸ Ebu neba ḡiane'ete'e vazegani'a naenaenina'a, "Eḡe zuhi'a, ge muri

† 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ḡoze'a ite'etene' ‡ 12:55 Girikio, 'Za ḡuzu'ono'o zavara horone'etene'

tiba modo'i! Ege'a mazaḡano busi mumuḡa teadu ḡiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaḡano hudaune manōḡa, u mene hudano'idene, udi higoḡo'i!"

Iesu'a Bana Madaḡano Oda Sau'a Roḡaeḡa Fainiro

¹⁰ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neḡano Badi'a ḡoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roḡae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ḡaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vaḡe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roḡae, ḡa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'a'e maḡuniro, mazaḡa Iesu'a Bana Madaḡano ugi roḡaeḡa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaḡano gau'uma. E'ano'o ugi azaḡa'e e'e madaḡano aradu faizi'uma, mene Bana Madaḡano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaḡa! Za'e Bana Madaḡa madaḡano boromakau zu donikize vu gagoga veize maḡuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roḡae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu ege'a Bana Madaḡano 'ouge fui'e modiro. E'e haḡai duduḡa haḡaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maḡunoharote'e azaḡa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e, ane'a haḡai manomano nidu'a haḡairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ḡoeriro
(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuḡa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maḡa kome'a tiba vaze'a madu nebaḡano ḡorau'ete'e heuḡa. Ebu ḡuhure ire boro radu nini'a rafiū are ezagano kamadu neḡa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuḡa. Roḡae'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiḡa
(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemā haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "Ḡabone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'i! Ege'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gau'o'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazeḡani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonaō edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i! Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburaunu zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa!' ²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i!"

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozu'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma. ²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma. ³⁰ Ḡiano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemā Haba'a U'ano Niaro
(Mataio 23:37-39)

* 13:19 Girikio, Fufu

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, "Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!" ³² Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu ugi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Nagini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalemaba'aba'aba onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemaba'aba'aba enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaba'aba'aba, Ierusalemaba'aba'aba! Zae'a peroveta azaḡa zimi'uma zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruzi'uma. Kokoroku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu!

³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!"

14

Iesu'a Bana Madaḡano Ugi Vazeḡa Fainiro

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa neo ogomu anoga veize onami'uma. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡianiro. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uginadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaḡano ugi vazeḡa fainoga idaḡa ga mene?" ⁴ Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a ugi vazeḡa obone'ena'a, fainadu tuḡune vaḡiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aḡano Bana Madaḡano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaḡa ovoine, ḡarihe mae ḡihini'uma ga mene?" ⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Haḡai Ovoroga Haḡao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaḡa hitana ehorogano ehoroga horozitene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiḡa auḡoga veize ḡa huḡadine, hitana ehorogano ago ehoroi! ⁹ Mazaḡa ufeta hitaga vazeḡa zuni hunine, ḡanine huzate'e vazeḡani'a onadu ḡani'uma, raena'a, 'Ḡa ehorohaba'aba'aba vaze 'adi hano'i!' 'Ougine ḡa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaro'adu raha ehoroga vaze onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeḡani'a huḡado'idene, raha ehorogano ehoroi! 'Ougine, mui haḡae'ete'e vazeḡani'a horo'adu ḡa vaḡe ari'uma. Ebu ḡa'ena'a, 'Vazehe, iḡunadu hitana ehorogano ehoroi! 'Ougadu ḡae teite huzate'e azaḡani'a ḡa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vaze ane'a bare niḡa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niḡa mae ovoine, ani'e mae ḡihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeḡa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeḡo, negoḡo, nabugo ga ḡae uhiḡano radiu'ete'e ma'ora azaḡa ago huzo'i! 'Ougine ze'a ḡa bare naena'e huḡadi'uma. ¹³ Rehano ḡa muio'idene, zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, edanoga mene idaḡa azaḡa ebu ubumaze kuruḡa azaḡa huzo'i! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaḡa ze'e baronoga'e mene idaḡa 'ahine, duduga azaḡani'a bare ḡabode iḡune'ete'e madaḡano, ḡa'e Badi'a'a naeḡa ḡani'uma."

Mui Boro Hariḡa Idaniro (Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu ḡoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaḡa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ḡehaḡa huzi'uma. ¹⁷ Mui madaḡa reitene, ani tuḡure vazeḡa'e huzirote'e azaḡa mazao tuḡunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ḡau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i!' ¹⁸ Ebu tuḡure vazeḡa'e 'ouge ḡoeriro, rehano ze

tiba tiba'e goere nufenufiro. Ibite nirote'e vazegani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e giani onamihi. E mene amate'e moneo ago maguno'i!' ¹⁹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maguno'i!' ²⁰ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'

²¹ Tuḡure vazega ani'e bare onamadu ze'a reirote'e goe'a zuhi'aḡa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vazega'e magune rudaro ebu tuḡure vazega niro, raena'a, 'Ne ibigano zu ibi kokosiḡano ḡarihe onamadu zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, ubumaze kuruḡa azaḡa zu edanoga mene idaḡa azaḡa huzo'i!' ²² Tuḡure vazega onamadu 'ouge haḡairo. Ebu bare onaadu zuhi'aḡa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a ehate'e ḡauḡa haḡaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aḡani'a tuḡure vazega niro, raena'a, 'Ibi boro zu maḡa neḡa ibigano buau onamadu vase vaḡo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eḡe ne iriva'o'no'i!' ²⁴ Ḡiano'i! Eḡe'a ibite mui veize huzirote'e azaḡa nidu'a'e, eḡe mui tahiḡa zu mene auḡi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa

(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vase ḡuḡuvaḡa hune'a Iesu ḡaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotoga urato'idene, eḡe zamare borofu'i! Moḡa zu vi'a, inuḡa zu ubuḡa, negoḡa zu ezeḡa, ebu ḡaboneḡa zuni ago zamare borofu'i! 'Ouge haḡaine, ani'e eḡe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e eḡe mene tahi'a rae re'uma.

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano, vase 'ahogani'a ne hitaḡa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauḡi'uma rae ḡiani'uma. Zu ani moniḡa'e ne e'e ogoranoga veize idaḡa ga mene rae ḡiani'uma. ²⁹ Iḡite ohonadu mene ogoru hauḡine, vase ḡehaḡani'a e'e horonadu ḡiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauḡoga'e mene idaraneha!'

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eḡe uti azaḡa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaḡa'e 20,000. E'e kiniḡa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ḡiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaḡa reine, kiniḡa e'e ize faḡano, ani teite uniho manoga mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega tuḡuni'uma. ³³ E'e teige, zae bo'aḡano iniu vase ane ḡau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eḡe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuḡa. Dama'e manoga, rehano inigani'a dauḡine, nougenouge damaḡa bare haḡai'uma? ³⁵ Damaḡa mene bare haḡaine, raha ga ogomu ḡuhune'ete'e busiḡa'e mene manoga, e'ano'o mae modi'uma. Za teḡazeta ro'idene, eḡe goere faifaine abito'i!"

15

Mamoe'a Dauḡirote'e Hariḡa Idaidaḡa

(Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azaḡa ebu haḡai sau'a azaḡani'a nu'oranadu Iesu goere abitinu. ² Rehano Farisea azaḡa ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa ze mene matuiro ebu ufeta goereriro, raena'a, "Iesu'e haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa mae zouze'ohe ebu zeḡe teite ogau tiburu'ohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. ⁴ "Zae bo'aḡano vase 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a dauḡine, ani'e mamoe'e 99 haba boha'a nobe'a modadu dauḡoga mamoe'ega vaḡe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vase, negoḡa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eḡe mamoe'e dauḡoga ḡauḡa horoneha, e'ano'o eḡe teite matuihi!'

⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, haḡai sau'a vazeḡa tiba'e ane sau'a'ono'o ḡihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ḡihuri'uma haḡaiḡa o'o'a ra'ete'e duduga azaḡa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roḡae 'ahoga'e moniḡa nidu'a* ¹⁰ rehano tibani'a dauḡine, ani nagini haḡai'uma? Ani ihureḡa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ḡiane vaḡi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vaze, negoḡa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eḡe'a daunirote'e moni tiba vaḡe horoneha, e'ano'o eḡe teite matu'ihhi!' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teiḡe, Exhaḡai sau'a vazeḡa tibani'a ane sau'a'ono'o ḡihurine, Badi'a tuḡure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veḡani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ḡae toheḡo zamaḡano eini'uma ḡau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ḡau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ḡarugano, ubuga veḡani'a ḡauḡa nidu'a nu'onadu haba faḡa vaḡine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniḡa au tauḡe'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniḡa nidu'a mode hauḡirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeḡa 'ahoga vaḡe onamiro, ebu vazeḡani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauḡa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihhi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ ḡonagano zamaḡani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe mama veize gau'e'ete'e azaḡa'e ogomuze ḡehaḡa bagaḡa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vaḡe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ḡa zu Badi'a mazao haḡai sau'a haḡaeha. ¹⁹ E'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i, rehano ḡae veize gau'e'ete'e azaḡa teige huho'i!" ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iḡunadu moga vaḡe bare onamiro.

Ani ize faḡano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuḡaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha, e'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i!' ²² Rehano mogani'a tuḡure azaḡa zina'a, 'Dabua manoḡa ḡarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriḡa redohano'i, zu tamaka redohano'i! ²³ Ebu boromakau modohuḡa iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi! ²⁴ Mazaḡa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ḡabodeha, ani dauḡirotene ebu bare horone maha!' E'ano'o tuḡure azaḡani'a ani'a reirote'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ebu mui boro haḡadu zeḡe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaḡano ubuga ibi'ani'a mebao gau'e radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiḡano feurirotene, muie haraḡa igiro. ²⁶ Ebu ani tuḡure vazeḡa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ḡadiniro. ²⁷ Tuḡure vazeḡani'a naenaenina'a, 'Negoḡo ani manoḡa bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuḡa iga manadu mui boro haḡaeha.' ²⁸ 'Ouge reirote'e ubuga ibi'a ani maḡune rudaro ebu ne zamaḡa diuḡoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuḡadu eḡe teite muio matu'ihhi!' ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ḡehaḡa tuḡure vazeḡa teige ḡae veize gau'e onae'ohe zu ḡae ḡoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eḡe vazehe duḡuru teite matu'u veize ḡae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ḡezo haḡaiḡano ḡae moni mode hauḡadu ne u'a bare onatene, ḡa boromakau modohuḡa iga mano haneha!' ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eḡe ubude! ḡa mada

* 15:8 Girikio, '10 Derakema, Derakema tiba'e mada tiba gau naeḡa

nidu'a eġe teite radiu'ohe, e'ano'o e ġau nidu'a'e ġae veize. ³² U negoġo ani'e rudaro ebu bare ġabodeha, zu dauġiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeġe'a mui haġadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeġa Ġau Taufe'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeġa ġau nidu'a taufe'ete'e vazeġani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ġau taufe'ete'e vazeġani'a ani moni au hauġinute'e igiro. ² 'Ougadu ma'ora vazeġa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ġae moneo hari egata'e hubehehe? Ġa'a eġe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaġa ġa'e eġe ġau mene bare taufi'uma!"

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eġe zuhi'a'a gauono'o mae vaġiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauġa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagaroh'e'ohe. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haġaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeġe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ġau meirote'e azaġa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeġe bo'aġano vaze tiba ġadiniro, raena'a, 'Ġa'a eġe zuhi'a ġau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroga 800 galeni meiro.' Ġau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ġae'a meirote'e umine meirote'e so'aġa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniġa rae bare mirihe to'i!' ⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ġadiniro. 'Ġa eġe zuhi'a ġau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

⁸ Ma'ora vazeġani'a ani ġau taufe'ete'e vazeġani'a nagini haġairote'e igirotene, ani ġuriro vazeġa rehano, niguniro, mazaġa haġaiġa'e huhuzaġa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aġu'a azaġa'e zeġe veize gauoga ufeta huhuzaġa. Agaġa azaġa vitize'ohe. ⁹ Eġe'a zi'ohe, za'e raha ada ġau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ġauġo nidu'a hauġadu zae zu rudaune, za'e tuġutuġu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeġa veize ane zama hina faine haġaine, gau boro zuni 'ouge haġai'uma. U iniu'a gau kome'ano ġuririne, gau boro zuni ġuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ġau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraġa huga mene me'uma. ¹² Za vaze nu ġau mene faine odohe gauine, zae ġauġa mene me'uma.

¹³ Tuġure vazeġa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaġa."

¹⁴ Farisea azaġa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ġoere igirotene, ze Iesu eġofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduga ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeġa. Vaze'a ġau boro ra'ete'e ġauġa'e, Badi'a'a agirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'a vaze ibitoziniro. E'e ġarugano Badi'a hari manaġa'e eġe'a haram'e'ohe, ebu vaze ġehaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga veize inare'ohe. ¹⁷ Adure zu raha'e dauġi'uma, rehano Mose goro ġoe'a kome'a hune zuni mene dauġi'uma.

¹⁸ Mose goro ġoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roġae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeġa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeġa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriġa manōġa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manōġa aunu ebu ne manōġa huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ġabiriġa ibihetaġano zahara vazeġa niġa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ġunuġa. ²¹ Ani ma'ora vazeġani'a fatao oganadu mumuġani'a rururaudote'e ufe atihhi reinu. Rehano ġuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Ġonagano Lazaro'a rudarotene tuġure viga'a ovadu Aberahamo vaġe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeġa zuni rudanadu guriro. ²³ Ma'ora vazeġa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ġaniġanau'ena'a ite ehamaro, ebu faġano Aberahamo babaġano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huaro, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eġe vetuġaho'i! Lazaro tuġunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuġa zamaġano gigi'a boro hide'ohe!' ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ġa 'ahi zamaro'i! Ġa'a rahao ġabode radiudote'e madaġano ġau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahaio matu'e rudau'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ Ġau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeġe bo'aġano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahanu'o ġa mone fare amoga mene idaġa, ebu eme none fare aroga mene idaġa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeġani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ġa umi'e'ohe. Lazaro eġe ne tuġune onamo'i! ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eġe'a ahaio gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haġai'uma, mazaġa Mose zu peroveta azaġa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoġa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeġe vaġe tuġunine, ze'e haġai sau'anono'o ġihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaġa mene egozine, runeono'o ġabode iġune'ete'e vazeġa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro (Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ġauġa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e vazeġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aġano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeġa'e hadi horeġa unuġano aute varahadu davarao feunine'e manōġa. ³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabugo'a sau'a haġao'idene, riġa ġoreno'i, raena'a, 'Ġa ve'oreha haġai sau'a ago haġao'i!' Ebu ani haġai sau'anono'o ġihuro'idene, sau'aġa rae modo'i! ⁴ Ani'a mada tiba zamaġano ġae 7 sau'a ġae mazao haġaine zu ġae 7 bare onaadu 'E ġa mazao haġai sau'a haġaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aġutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaġani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ġa mazao fiie'ete'e ufeta borofu'o!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa rehano, za'a Irimo ireġa nina'a, 'Irimo ire, ġae'a bare taigota iġunadu davarao ġuhuro'i,' rae reine, ani za ġoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aġano vaze 'ahogani'a tuġure vazeġa 'ahogaġeta reine, tuġure vazeġa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eġe veize ġorava ogomuġa ġoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaġano danaho'i! E'e ġaruganobu'u ġa'a ogano'i!' ⁹ Ebu tuġure vazeġa'e gau haġate'e veize ani zuhi'a'a manōġa tauġi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauġa haġae hauġo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuġure azaġa roġeġa. Eme'e gau'e tauġeħa.'"

Lefera Azağa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ieruselema haba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemağano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuğirotene, lefera azağa 10 fağano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ġihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuğafadu dehefe faifo'i!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azağa vađe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ġiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamağano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferağani'a manoroga horonirotene, Iesu vađe bare onadu ġihau huau'ena'a, Badi'a niğa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazega. Ani Iesu oda babağano rahao ovoe ġuğuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'a deheheha! Manoga tauği!" ¹⁷ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e? ¹⁸ Iuda mene vazega ġa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iğune edanadu onamo'i! Ġae'a eđe mazao fie'ete'e'a ġabo'eha."

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro (Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azağani'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ġianoga mene idağa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazağa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'ağano* radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eđe, Vaze Ubuga ġiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'Ġiano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuğa. ²⁵ Rehano e'e ġauğa izema fureranogano, e'e aduga ġehağa hidi'uma zu izidi azağani'a eđe hezahohi'uma.

²⁶ Eđe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vazevaze'a Noa madağano hağainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madağano vazevaze'a radiunute'e radoneğano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuğiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeđe nidu'a ruize hauğiro. ²⁸ Ebu eđe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vazevaze'a Lota madağano hağainute'e teigi'uma. Zeđe'a radiunute'e radoneğano ogaunu, gaginu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iğunirotene, ire roga zu ire roga hadiğani'a adureono'o iruğu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauğiro. ³⁰ Eđe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madağa teigi'uma.

³¹ E'e madağano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ġauğa mouga veize neğa mene diuği'uma! Meba zamağano hihe'ete'e vazega zuni neğa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougađu rudaro! ³³ Iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuğutuğu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eđe 'uano ahetine, ġabone tuğutuğu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohe, e'e bare onait'e ohe'ano vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamağano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma. ³⁵ Roğae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamağano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma†." ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma fureru'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

* 17:21 zae zamağano † 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamağano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğui'uma.'

18

Ĝozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaĝa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iĝaiĝa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazega 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vase mene gubazinu. ³ E'e haba'ano ĝozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazega vaĝe onamadu niro, raena'a, 'Eĝe agire vazega'a eĝe mazao haĝairote'e haĝaiĝa'e mene duduĝa. E'ano'o ĝa ani mazao nagini'e haĝai duduĝa ihono'i!' ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazega ani faĝa hune ĝozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vase mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano ĝozoba ada'a, e ufeta ĝunuĝuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduĝa rae ni'uma. 'Ouge mene haĝaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuĝofuĝohe ruhi'uma!'"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazega ani zuni mene duduĝa vazega. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaĝani'a ohere zu mada'i ani uminine, ani zogone nagini duduĝa ra'ete'e ĝauĝa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduĝa ra'ete'e ĝauĝa ĝarihe zini'uma. Rehano eĝe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaĝano, Badi'a mazao fie'ete'e vase nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazeĝa zu Takesi Ufe'ete'e Vazeĝa

⁹ Iesu'a zeĝe'a zeĝe bare duduĝa rae ra'ete'e zu vase edeze ĝahize'ete'e azaĝa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vase 'aheu, Farisea vazega zu takesi vazegani'a kuranoga radu kuru neĝa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazegani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga tauĝi! Mazaĝa e'e vase sau'azeta nu, a'e ĝonore azaĝa, haĝai sau'a azaĝa ebu ubuma ĝezo azaĝa mene heuĝa. Takesi ufe'ete'e vazega omo zu mene heuĝa! ¹² Fura tiba zamaĝano, e ĝae 'aheu zaĝozaĝe'ohe zu e'e hide'ete'e ĝauĝa nidu'a zamaĝano gaubanana tiba ĝa ĝane'ohe.' ¹³ U takesi vazega ani faĝano edaro. Ani adure ĝoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazega, vetuĝaho'i!'"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazega'e mene duduĝa reiro. Rehano takesi vazega ani duduĝa radu ani neĝa onamiro. Iniu vase ane'a bare niĝa mae itine, Badi'a'a niĝa mae ovo'i'uma, rehano iniu vase ane'a bare niĝa mae ovoine, Badi'a'a niĝa mae iti'uma."

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a (Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vase nu'a zeĝe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaĝe ariro, mazaĝa Iesu'a 'evo'a zeĝe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaĝa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vase e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a eĝe vaĝe tuĝuzo'i, zu ago gararo'i! Mazaĝa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a ĝoere igi'ete'e vazega. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ĝihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazeĝa (Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azaĝa ibitozini'ete'e vazega 'ahogani'a Iesu ĝadiniro, raena'a, "Thore vazega manoga, e nagini haĝaine ĝabone tuĝutuĝu hidi'uma?" ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ga nougadu e manoga rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoga, u vase 'ahogani zu mene hune manoga. ²⁰ Rehano ĝa ĝadimu moneo naenae'ih. Mose goro ĝoe'a ĝa edeĝa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ĝezano'i, vase ago mano'i, ago ĝonotano'i,

kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ġa goro ḡoe'a haḡaiḡa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ḡauḡa nidu'a haḡae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ġa ḡau tiba iḡine'ohe. ḡauḡo nidu'a seronadu zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine ḡa radone tuḡutuḡu haba'ano naeḡa me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i!"

²³ Ani'a Iesu ḡoere igirotene, zamaḡani'a adudu bororaro, mazaḡa ani'e ufeta ma'ora vazega 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vase 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riḡa."

²⁶ E'e igirote'e azaḡani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haḡaoga mene idaḡa ḡauḡa'e, Badi'a'a haḡaoga idaḡa." ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡau nidu'a modadu ḡa ḡaruna hegote'ohe." ²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neḡa, inuga, negoḡa, vi'a moga ga tahi'aḡa mode iḡunine, ³⁰ izidi madaḡano ani naeḡa ḡae ḡehaḡa hidi'uma, zu zama moneo ḡabone tuḡutuḡu me'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Ġo'aniro
(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeḡa eme Ierusalem haba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaḡani'a eḡe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ḡauḡani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaḡa evora ri'ih'i'uma. Ebu ze'a ḡirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eḡe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uḡuhi'uma, rehano mada uḡiduḡano bare ḡabode iḡuni'uma." ³⁴ Rehano ani ḡoere huga'e 'u'uruḡa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaḡa Kuruḡa Vazega Fainiro
(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruḡa vazega 'ahoga'e ibi genaḡano ehoradu vase mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vase ḡuḡuvaḡani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ḡadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazega'ani'a vitau'ohe." ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iḡuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazega, eḡe vetuḡaho'i!" ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaḡani'a riḡa ḡoreniro. "Ġa sifu rado'i!" Rehano ani ḡihau baḡaga huauna'a, "Davida mariga vazega, eḡe vetuḡaho'i!" ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'i!" ⁴¹ Ubuma kuru vazega'ani'a aradu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "Ġa ege'a ḡa veize nagini haḡaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!" ⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'i! Mazaḡa ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a mano'eha." ⁴³ Ebu vase e'e ubumaḡa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ḡaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeḡe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vase 'ahoga niḡa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaḡa ḡih'i'aḡa zu ma'ora vazega. ³ Ani Iesu ḡianihi reiro, rehano ani'e vase futu'a 'ahine vase ḡuḡuvaḡa bo'aḡanono'o Iesu horonoḡa'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaḡano Nuguri ireḡa 'ahoga sibiriro, mazaḡa Iesu ani e'e ibiḡano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ġarihe bua ovao'i! E izidi ḡae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ḡarihe sibire buanadu matu'u boroḡeta ane neo

Iesu mae ġihiniro. ⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude ġoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazeġa neo diuġe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iġune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'i! E izidi eġe ġau ġaha'a zahara azaġa zini'uma. Zu eġe'a vaze mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazaġa bare barono zini'uma."

⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azaġa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazaġa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohe. ¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azaġa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

*Tuġure Azaġa 10 Hari Idaidaġa
(Mataio 25:14-30)*

¹¹ Iesu'a Ierusalemaha haba'a hanitrotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaha haba'a diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niġa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureġa azaġa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofu'o'i onamo eġe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azaġa tuġuzadu haba zuhi'aġa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azaġa huzadu ze'a nougenouge moni borofrote'e ederihhi rae reiro. ¹⁶ Ebu tuġure vazeġa ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa taugi! Ġa'e tuġure vazeġa manoġa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuġure vazeġa 'aheuġani'a onaadu zuhi'aġa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa taugi! Ġa zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuġure vazeġa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ġa'e vaze riġa. Vaze'a trote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a! Ġa'a ra'ete'e ġoe'a u'ano, e ġa aduga ġani'uma! E'e vaze riġa radu vaze'a ti'ete'e zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone, ²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazeġa hano'i!' ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihhi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'i!"

*Iesu'a Ierusalemaha Habu'a Diuġiro
(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)*

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalemaha haba'a u'a itiro. ²⁹ Olive maġano Betefage zu Betania neġano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuġuziro. ³⁰ Ebu

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

⁵ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vase mazaono'o reine, vase nidu'a hadi hina uḡue rui'uma, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vaseḡa rae mae ḡihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e gigi'a hina haḡai 'ahi haḡaete'e mene ihozi'uma."

Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa
(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vase mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoranadu hihi azaḡa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ḡauḡa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragavinu. ¹⁰ Vaini maḡa ri'i'ete'e madaḡa reirotene, vaini maḡa nu mouga radu ani tuḡureḡa vaseḡa 'ahoga hihi azaḡa e'e vaḡe tuḡune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoḡa tuḡune baroniro. ¹¹ Ani hena tuḡure vaseḡa 'ahoga bare tuḡuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoḡa tuḡuniro. ¹² Ebu ani tuḡure vaseḡa uḡiduḡa bare tuḡuniro, rehano e'e vaseḡa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Gonagano vaini mebaḡa vaseḡani'a 'ahige reiro. 'E nagini haḡai'uma? Eḡe ubude zamarone tahi'aḡa tuḡuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuḡuniro.

¹⁴ Rehano hihi azaḡani'a horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro. 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vaseḡa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!' ¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaḡanono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaḡa vaseḡe ze mazao nagini haḡai'uma? ¹⁶ Ani onaadu hihi azaḡa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaḡa'e vase nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguḡa mene fureraune manoḡa!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaḡa, rehano Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihirote'e ḡoe'a huga'e zamaro'i!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡani'e, gaḡa boro hadiḡa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiḡa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiḡa e'e'a vase 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa'e Iesu hari idaidaḡa zeḡe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaḡa vase ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniḡa Takesi Moniḡa
(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a Iesu faine ḡianiro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduga rae ḡurire'ete'e azaḡa madu Iesu mazao tuḡuziro, mazaḡa Iesu ani ḡau nu rae ve'onine Roma gavana vaseḡa mazao utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vaseḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ḡadimatihi. Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ "Roma moniḡa* ihoho'i! Iniu viga zu iniu niḡa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniḡa† viga zu niḡa." ²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa ane hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a ane hano'i!" ²⁶ E'ano'o ze vasevaze ubumao Iesu'a reirote'e ḡoe'a'e

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ḡadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

*Runeono'o Iḡune'ete'e moneo Ḡoe'a
(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)*

²⁷ E'e ḡarugano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe ariro. Sadukea azaḡa'e vase'a runeono'o mene bare ḡabode iḡuni'uma rae reiro. ²⁸ Ze Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vaseḡa, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneḡa 'o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu ani rune negoḡa niḡa mouga veize ene fureno ha'uma. ²⁹ Negoḡa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. ³⁰ Negoḡa 'aheuḡani'a ḡozobaḡa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni ani teite hahuriro, rehano haḡai idaḡani'a fureraro. ³¹ Ebu negoḡa nidu'a 7 ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azaḡa 'adi veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iḡunadu Badi'a habao radoga idaḡa ra'ete'e azaḡa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaḡa ze'e tuḡure viga heuḡa. Ze'e runeono'o iḡunirote'e azaḡa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iḡuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaḡoḡa zamaḡano mirihiro. Ani butu zamaḡano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaḡa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ḡabode'ena'a Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a. Zeḡe nidu'a ani ubumao'e ḡaboḡa."

³⁹ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a naenaeniro. "Ihore vaseḡa, ḡa faifaine raha!" ⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ḡadine'ete'e mene bare haḡairo.

*Keriso'e Iniu Mariga?
(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)*

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vase'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaḡano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,
"Eḡe eda'e moneo ehoro'i,

⁴³ onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

*Mose Goro Ḡoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ḡiano'i
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)*

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaḡano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa faine ḡiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faḡa haḡadu oname onaihi, ebu vasevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ḡorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neḡa zamaḡano vase boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manoḡano da'o ehorihi ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ḡozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faḡafe ḡurire kurau'ohe. E'ano'o zeḡe haḡai sau'a u'ano, aduga boro bagaḡa hidi'uma.

21

Ĝozoba'a Ĝahunanirote'e Moniĝa (Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neĝano ma'ora azaĝani'a Badi'a ĝahunani'ete'e moni mauĝaĝano zeĝe ĝahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ĝozobaĝa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ĝozobaĝa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaĝa. Ĝozoba'e boro hune ofeĥa. ⁴ Ma'ora azaĝani'a zeĝe moni ĝeĥaĝaono'o tahiĝa da'o ofeĥa. U ĝozoba 'adi'e zahara roĝaeĝa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniĝa nidu'a ofeĥa."

Mada Ĝonagano'e Haĝai nu Badeĝa (Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neĝa hadi manoĝa hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoĝa biri ragano tirote'e ĝo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ĝauĝa e'e nidu'a'e agire azaĝani'a ruine hune hauĝi'uma. Madaĝani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ĝadiniro, raena'a, "Ihore vazeĝa, 'ahi ĝauĝa'e nani'a furera'uma? E'e haĝaiĝa nidu'a furera'uma madaĝano, nagi haĝai nu badeĝani'a ibite furera'uma?" ⁸ Ani'a naenaeziro. "Ĝiano'i, vaze'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eĝe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaĝa 'ai haniteĥa!' Rehano ĝoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariĝa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ĝauĝa'e ibite furera'uma, rehano mada ĝonaga'e zogone mene ari'uma." ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaĝano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riĥo ĝauĝa zu haĝai nu badeĝa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ĝauĝa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neĝano zu ĝu'a neĝano ohoze ti'uma. Eĝe u'ano, kini zu gavana azaĝa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeĝe mazao eĝe hari rouga madaĝa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ĝoe'a re'uma rae ago ibite zamare borof'o'i! ¹⁵ Mazaĝa za'a nagini re'uma ĝoe'a'e eĝe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuĝuzi'uma. ¹⁷ Za'e eĝe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'eĥe'ezi'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau gigaraune za'e ĝabone tuĝutuĝu hidi'uma.

Ieruselema Haba'a Ruini'uma (Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ieruselema haba'a'e uti azaĝani'a ganaĝeĝanoga horono'idene, a'e Ieruselema haba'a ruini'uma madaĝa 'ai haniteĥa rae ederi'uma. ²¹ E'e madaĝano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaĝa'e haba maĝa ferau ito'i! Ieruselema haba'a zamaĝano radiu'ete'e azaĝa'e ferau vaĝino'i! Ieruselema haba'a enogano radiu'ete'e azaĝa'e Ieruselema haba'a ago diuĝo'i! ²² Mazaĝa e'e madaĝano Badi'a'a Ieruselema azaĝa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaĝoĝano peroveta azaĝani'a mirihirote'e ĝauĝa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaĝano ahi'eta roĝaeĝa zu nune hina ene guraĝa ĝubuze'ete'e roĝaeĝa, ze'e fase vetuĝaĝa, feranoga mene idaĝa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaĝa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maĝuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina ĝouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ĝu'a azaĝa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaĝani'a Ieruselema haba'a sausaune radi'uma onamo zeĝe mada'a hauĝi'uma.

*Iesu'a Onaite'e Madaḡa**(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)*

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano haḡai nu badeḡa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaḡano, davara zu sa'u boroboro guguga u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. ²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaḡa adure ḡianete'e gigi'aḡani'a'e hagahagari'uma. ²⁷ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano gigi'a inaraḡa boro zuni agaḡa manoḡa madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ²⁸ 'Ahi ḡauḡani'a ḡadahe furerano'idene, iḡunadu dude ehamano'i, mazaḡa Badi'a'a zae ḡabozi'uma madaḡa 'ai haniteha."

*Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa**(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)*

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireḡa zu ire nidu'a ḡiano'!
³⁰ Rouḡani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe.
³¹ E'e teige, 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i! ³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaḡa'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡaguḡani'a furera'uma. ³³ Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'i! Za mene 'ougine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ḡaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eḡe'a bare onae'ete'e madaḡano'e zaguzaga'uma, mazaḡa e'e 'ahiri miniḡani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma. ³⁵ Raha 'adi azaḡa nidu'a e'e madaḡa hidi'uma. ³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eḡe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'i!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neḡano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaḡinadu Olive maḡa onamadu e'ea radiunu. ³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ḡoere abitoga veize kuru neḡa onaminu.

22*Iuda'a Iesu Revoharo**(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)*

¹ Isitiḡa O'o'a Beredi Muiḡa, niḡa 'ahoga'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡa hanitiro.
² Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu manoga ibiḡa vaḡiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazeḡa niḡa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaḡano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuḡiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu kuru neḡa taufe'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro. Ebu zeḡe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiḡa vaḡe ḡoeriro.
⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ḡoere tiro, nina'a, "Moni ḡani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoḡa!" Ebu ani vaze ḡuḡuvaḡa o'o'a zamaḡano Iesu ri'inoga veize mada manoga vaḡiro.

*Iḡine Mode'ete'e Muiḡa Ruhibe Tiro**(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)*

⁷ Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa madaḡa ibi'a'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ebu dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuḡuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeḡe oganoga veize Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibe to'i!" ⁹ Ebu zeḡe'a ḡadiniro. "Ḡa ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusema haba'ano diuḡine, ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa odohe'ete'e horoni'uma.

Ebu ani ġaruna hegotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'i! ¹¹ Diuġadu e'e ne vazegħa 'ahige ġoreno'i, 'Thore vazegħani'a ane tahi'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa* a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadimu'ohe.' ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neġa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!" ¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i! ¹⁸ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e eġe ahiri. Zae zini'ohe. Eġe zamaroga radu haġaiġa 'adi haġao'i!"

²⁰ Ġorava ogomuġa enogano ani vaini vuġa bioġa madu ziro, raena'a, "Bioġa 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ġoitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ġiano'i! Eġe revoni'uma vazegħa'e emeġe teite ogau tiburu'ohe. ²² Eġe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eġe revoni'uma vazegħa'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, "Emeġe bo'aġano iniu'a 'ouge haġai'uma?"

Iniu'e Niġa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aġano iniu'e niġa boro raena'a zeġe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kiniġakiniġani'a zeġe haba azaġa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaġani'e haba azaġani'a 'Du'u vazegħa' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'aġano iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e vase niġa kome'a heuġa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuġure vazegħa heuġa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niġa boro? Ehore ogau'ete'e vazegħa ga tuġure vazegħa? A'e ehore ogau'ete'e vazegħa. Rehano e'e zae bo'aġano tuġure vazegħa heuġa.

²⁸ Eġe'a aduga hide onainute'e zamaġano za'e eġe teite radiu onaeha. ²⁹ E'ano'o eġe Mama'a vase nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aġa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aġa zini'ohe. ³⁰ Ebu eġe'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eġe teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mene daugiġine ġae rana kuraneha. E'ano'o ġae'a ġihuradu eġe vaġe bari'uma madaġano negoġo duġuru inarazono'i!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ġae teite ġuta'uma, ebu ġae teite ruda'uma zuni idaġa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eġe'a ġa'ohe, ohogore uzeuze ġae'a ġae uġidu 'o'ohena'a, e aġu'a rae re'uma. E'e ġaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

* **22:11** Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa † **22:31** Vuiti hirive'ete'e zamaġano, vuiti zuizuinine, huga'e zamaġano radi'ohe ebu ogaġa'e buau rururu'ohe

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe gau haġaoga veize tuġuzirote'e madaġano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaġano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i!† ³⁷ Ibite eġe moneo peroveta vazeġa Isaia'a Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ġonore azaġa zamaġano 'ahoga rae reiro.' Eġe'a zi'ohe, e'e ġoe'a'e hube hune furera'uma. Eġe hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeġe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "Ai ahiġa!"

Iesu'a Olive Maġano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iġaiġa haġainute'e teige Olive maġa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine eġe mazao fie'ete'e'a mene dauġifine, kurano'i!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuġadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ġa urato'idene, eġe mazaono'o bioġa aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i!" ⁴³ Ebu tuġure viga'a adureono'o ane vaġe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaġa ufeta adudu'ena'a, zamaġa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauġadu ane tahi'atahi'a vaġe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaġa ze'e vetuġa rarote'ano'o ahirize'a taoraro. ⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nouġadu baze radiu'ohe? Iġuno'i! Satani'a so'oso'ozadu eġe mazao fie'ete'e mene dauġifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ġoere'enogano, vaze ġuġuvaġani'a ani vaġe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aġano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiġa onairo. ⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ġa'e eġe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihiohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederiotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozinine idaġahehe?" ⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa tuġure vazeġa vari'iro. 'Ougadu eda'e teġaġa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'i!" Ebu Iesu'a vaze e'e teġa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaġa, Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, kuru neġa ġiane'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eġe obohe touga veize onaahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neġano radiunu. E'e zamaġano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eġe obohe'ete'e madaġa zu uzabo ġigi'a madaġa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa ne tutune onamiro. Petero zu faġanono'o zeġe ġaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ġabi'a zamaġano ire roga hofadu ehore ġeġemaġiro. Petero zuni zeġe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuġure roġaeġa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuġano ehore'enogano horoniro. Ani ġiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!" ⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roġae, e vaze a'e aġua!" ⁵⁸ Mene faġa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ġa zuni Iesu gatine'ete'e vazeġa 'ahoga!" Rehano Petero'a

† 22:36 E'e ġoere idaidaġa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

nina'a, "Ohoze, e'e mene!" ⁵⁹ Mada tahiġa ġarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaġa ani zuni Galilea vazega!" ⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ġa'a nagini ra'eta'a'e aġu'a!"

Petero ani ize ġoere'ete'e zamaġano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ġianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohoġore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ġa'a ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa neon'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaġani'a Iesu Ġareġareniro

⁶³ Iesu ġiane'ete'e azaġani'a ani ġareġareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaġa 'uadu bare ġadiġadiniro, raena'a, "Ġa peroveta vazega 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazega ihofo'i!" ⁶⁵ Ebu ġoere sau'a sau'a hina ġareġareniro.

Vaze Ġihi'aġa Ġihi'aġani'a Iesu Ġadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa. Zeġe kota zamaġano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zeġe'a niro, raena'a, "Efo'i! Ġa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Eġe'a 'O'e' rae zine, za'e eġe ġoere mene mae ġihini'uma. ⁶⁸ Ebu eġe'a 'E Keriso ga?' rae ġadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eġe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aġa eda'e naeo ehoru'uma."

⁷⁰ Zeġe nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe." ⁷¹ Ebu zeġe'a zeġe bare neneġaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oġa rae ra'ete'e vazega mene vaġi'uma, mazaġa emeġe'a ane hebeono'o ġoere ve'oġa rate'e hube hune egeha!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

¹ Kota e'e azaġa nidu'a iġuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro.

² Ebu zeġe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeġe ne azaġa so'ozadu ibi ve'oġano tutuze'ohe. 'Roma kiniġa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e hube Iuda azaġa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube." ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oġa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haġai ve'oġa ibiġano tutuze'ohe!" ⁶ Pilato ani ġoere 'adi igirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazegahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazega rae ederiradu ani Heroda vaġe tuġuniro. E'e madaġano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazaġa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariġa igiro 'ahine, Iesu'a haġai gigi'a haġaoga horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġehaġa Iesu mazao haġairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a iġunadu ġoere riġa ġehaġa Iesu rana ġoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azaġa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoġa haġaohanadu Pilato vaġe bare tuġune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madaġano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, vaze boroboro ebu haba azaġa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oġano ibitoziniro radu tutune areha. Eġe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oġa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oġa 'ahogani mene horonadu ani emeġe vaġe bare tuġune onaeha. Ġiano'i! Iesu mazao'e runeo tuġuni'uma ve'oġani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eġe'a uti azaġa tuġuzadu Iesu masini'uma ebu tuġune buni'uma*."

¹⁸ Rehano vaze ġuġuvaġa nidu'a huau iġuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuġune buno'i!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalemaha haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ġuġuvaġa teite ta'irotitiro, mazaġa ani Iesu tuġune bunihi reiro. ²¹ Rehano ze'a huario, raena'a, "Sataurono'i! Sataurono'i!" ²² Pilato'a ġae uġiduġano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa haġaeha? E ani rune moneo tuġuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine tauġi'uma ebu tuġune buni'uma!"

²³ Rehano vaze ġuġuvaġani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huario. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiġano haġaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vazeġa, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vaze ġuġuvaġani'a uratirote'e idunaġano, Iesu'e satauronoga veize uti azaġa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazeġa 'ahoga niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaġani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro. ²⁷ Vaze ġuġuvaġani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeġe bo'aġano roġaeroġae'a Iesu vetuġanadu niau kuario. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalemaha roġaeroġae, eġe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i! ²⁹ Mazaġa aduga boro hidi'uma madaġa 'ai onai'uma. E'e madaġano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roġaeġa zu ene ize 'izema mouga roġaeġani'e manoġa tauġi!" ³⁰ E'e madaġano ze maġamaġa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeġe ġahifo'i!" ³¹ E'e ire ġaboġa heuġa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roġa azaġa heuġa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Ġonore boro vazeġa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niġa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vazeġa 'aheu satauroziro, vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeġe haġai sau'a aġutu modo'i, mazaġa ze'e nagini haġae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahoġa arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vaze ibitozini'ete'e azaġa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vaze 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazeġa reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azaġani'a zuni arahoharo ebu vaini vuġa ġiġi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azaġa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaġa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vazeġa 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ġa'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i ebu emeġe zuni ġabofo'i!" ⁴⁰ Rehano ġonore boro vazeġa 'ahogani'a ġonore boro vazeġa omo ġoere riġa hina naenaenina'a, "Ġa Badi'a mene rihone'ehehe? Ġae zuni ane teite idaġa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeġe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vaze 'adi'e haġai sau'a 'ahogani mene haġairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iġine Mode'ete'e Muġano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

ona'idene eġe zuni zamaro'i!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eġe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neġa dabuaġani'a nemaο zigau 'a'adaro. ⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huario, raena'a, "Mama, eġe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaġa ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vaze 'adi'e duduġa!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e muririrote'e azaġa ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuġa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roġaeroġaeġa nidu'a faġanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niġa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manoġa zu duduġa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azaġa boro zamaġano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaġe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduġa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaġa veize ruhibe'ete'e madaġa ġoravaġa, ebu Bana Madaġa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoġa zu dehoru hohoġa manoġa ruhibiro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roġaeroġae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro. ² Ze feurirote'e, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vaze 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahoġa vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġae'a rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vazeġa rune haba'ano vaġe'ohe? ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma.'" ⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġae'a Iesu'a reirote'e ġoe'a zamariro.

⁹ Roġaeroġae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roġaeroġae'e Magadala roġaeġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa Ioana, Iakobo vi'a niġa Maria ebu roġae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaġa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ġoere'e ġiriho hariġa radu mene mae ġihiniro. ¹² U Petero ani iġunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ġuġuradu idu

zamağa ġianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuağa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

*Iesu'a Emausa Neġa Ibiġano Fureraro
(Mareko 16:12-13)*

¹³ E'e madaġano roġaeroġae ġoere igirote'e azaġa bo'aġano tahi'a 'aheu'a Emausa neġa ibiġa onaminu. E'e neġa'e Ierusalemaha'ano'oni'ani faġa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ġauġa nidu'a ġo'ane onaminu. ¹⁵ Zeġe'a ġo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeġe uhiġa aradu idaġa onamiro. ¹⁶ Zeġe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaġa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ġo'ane'ohe?" Ebu ze vetuġarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'aġano vaze 'ahoga niġa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ierusalemaha'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeġa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ġa'a da'o aġu'ahehe?" ¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeġe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vazeġa hariġa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazeġa raha. Ani'e haġaiġa ġiġi'a haġainu zu ġoere ġiġi'a haraminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ibitozini'ete'e azaġani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azaġa aġireono'o mae vaġizi'uma vazeġa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaġanono'o onao mada uġidu maha.

²² U eme bo'aġano roġaeroġae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeġe mazao fureranadu Iesu'e bare ġabodeha rae raha.' ²⁴ Emeġe bo'aġano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roġaeroġae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaġa! Peroveta azaġani'a reirote'e ġoe'a mene ġarihe mae ġihine'ohe. ²⁶ Peroveta azaġani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ġabodadu ane haba aġaġano diuġi'uma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zaġoġa zamaġano Mose'ono'o onamo peroveta azaġani'a ani moneo mirihrote'e ġoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neġa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ġorava ranaha zu mada'e hauġeha. E'ano'o emeġe teite bazih!" 'Ougadu ani zeġe ne diuġi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeġe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamaġano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeġe ubumao ani dauġiro. ³² Ebu anianine ġoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ġoeratene zu Buka Zaġoġa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neġa'ono'o zogone iġunadu Ierusalemaha'ano'oni'ani bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeġe teite radiunute'e vaze nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ġabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu'e'e'a zuni zeġe mazao Emausa ibiġano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariġa me'odoziniro.

*Iesu'a Tahi'aġa mazao Fureraro
(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)*

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamaġano Iesu'a tabara zeġe bo'aġano edaro, ebu raena'a, "Zama roġeġa zae teite rado'i!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaro zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i!

* **24:34** Niġa 'ahoga'e Petero

Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evorega zu odağa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu goere mene mae gihiniro. Ebu Iesu'a gadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zege'a gozone kiroga harotene, ⁴³ ani'a madu zege ubumao aro.

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Goere Gonaga Ziro

(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a zae teite radiunute'e madağano 'ahige gozeziro. 'Mose goro, peroveta azağa buka zu Salamo zamağano ege moneo mirihirote'e goe'a nidu'a hube hune hudafo.'" ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zege Buka Zağoga goe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zağoga zamağano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada ugidu zamağano runeono'o bare gabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaha'ano'o onamo haba nidu'ao, ane nigano hari manoğa harami'uma, raena'a, 'Gihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a hağaize sau'a agutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e goe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vase 'ahoga 'ahoga zuni ege hari haramozini'uma. ⁴⁹ Gi'ano'i! Mama'a goere tirote'e Vine Zağoga ege'a zae mazao tuğuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zağogani'a ovadu gigi'ağa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro

(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'ano'o ze tutuzadu Betania neğa uhiğa onamiro. Ebu eva'a gihinadu zege veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure goha mae gihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalemaha'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iğaiga kuru neğano radiu'ena'a, Badi'a niğa mae gihininu.

Apostolo Azağa Hağai

Goere Gadaheğa

Buka 'adi'e "Apostolo azağa hağai" Uare (Kware) goereo tiro. Uare goere'e Garihe (Garia) goere teite ago tiba. Uare zu Gariheo goere'ete'e azağa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Goere huga" e buka 'adi gonagano tiro, goere aduga ga iğaiğa mene igi'ete'e goe'a buka zağogano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazağa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Ege'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zağogani'a ibitohau'ena'a apostolo azağa goere ziniro, ebu adure goha mae itiro. Apostolo azağa'e Iesu'a inahe meirote'e azağa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada gae gazağa gaubanana (40) apostolo azağa mazao fureraro. E'e zamağano ani 'ize gaboga ra'ete'e ihozoga veize hağai geħağa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma goe'a rae furenido. ⁴ Zege'a nu'orarote'e madağa 'ahogano Iesu'a goere ziniro, raena'a, "Ierusalem neğano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e goe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e goe'a'e za ege mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatizozido rehano, za'e, mada geħağa 'izema mougano, Vine Zağoga hina bapatizozu'uma."

Iesu adure goha mae gihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamağano, Iesu gadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madağano'e emege'a Isaraela haba'a bare madu emege'a emege bare gıafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madağa'e Mama'a ane niğano rae tiro. Za'e mene ederi'uma gauga. ⁸ Rehano Vine Zağogani'a zae vağe ovami'uma madağano za'e gigi'ağa me'uma. Ebu za'e ege hari rae fureni'uma, Ierusalem neğano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba gonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zege ubumao adure goha mae gihine itiro, ebu goze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure goha ite'enogano, ze adure gohani gagau gıane rune radiunu. Ebu gıano'i! Aneru ahe'u'a zege genağano edaro. Ze dabua 'uruğa hağairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azağa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure gohani gıane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure goha mae gihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neğano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive mağanono'o bare Ierusalem neğa itiro. E'e ibiğa'e kilomita tiba heuğa. ¹³ Ze Ierusalem neğa feurirotene, hitaga neğa itadu zege'a radiu'ete'e haba'a diuğiro. E'e zamağano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niğa Iakobo, Zelote vazega, niğa Simona, ebu Iakobo ubuga, niğa Iuda. ¹⁴ Zege nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iğaiğa kuraunu. Roğae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoğa duğuru zuni zege teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iğuri meiro

¹⁵ E'e madağa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azağa nu'onu'o bo'ağano Petero'a iğune edaro. Zege nidu'a'e mağa tiba zu gae ahe'u gaubanana (120) heuğa. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zağogani'a Davida neadu, buka zağogano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azağa ibito zinirote'e hariğa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe

meirote'e tahi'ağa 'ahoga. Ane zuni emeğe teite gau tiba hağaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniğa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiğani'a ğudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Ierusalem azağa nidu'a igiro. E'ano'o zeğe'a haba a'a'e zeğe ğoereo Akeledama rae huniro. Ğoere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazağa Salamo zamağano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ğahuturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iĝu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iĝuri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeğe teite radiudote'e madağa nidu'a, emeğe teite raudote'e vazeğa 'ahoga me'uma.

²² E'e madağa'e, Ioane'a Iesu bapatonirote'eano'o onamo Iesu emeğe mazaono'o adure ğoha mae ğihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ğabode iĝunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeğe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niğa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ğa'e vaze zama nidu'a edeğa. E'ano'o ihofi'i, vaze aheu 'adi bo'ağano ğae'a mate'e vazeğa'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauğa iĝu'a mouga veize. Iuda'e ane hağai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuğiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kağusi arahoğa hağairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azağa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madağano Vine Zağoğani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ğabode iĝunirote'e ğarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madağa meiro. E'e madağano Zuhi'a Boro mone azağa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamağano zavara boro'a onae'ete'e teige guguga boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e gugugani'a zeğe'a nu'orarote'e neğa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heugani'a mazane teige rovtadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zağoğani'a e'ea radiunute'e azağa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zağoğani'a ibito zenadu, ğoere 'ahoga 'ahogano ğoeriro.

⁵ E'e madağano'e, Iuda azağa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muiğa 'auğoga rae Ierusalem neğa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azağa. ⁶ E'e harağa igirotene, vaze ğuğuvağani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazağa Zuhi'a Boro mone azağani'a ane ane ğoereo ğoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azağani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ğoe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "'Adi duğuru'e nidu'a Galilea azağa rehano, ⁸ nouga'ahi emeğe tiba tiba ğoereo ğoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azağa, Media azağa, Elama azağa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azağa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azağa, zu Libia haba'a zamağano Kurene neğa uhiğano radiu'ete'e azağa. Ebu Roma neğano radiu'ete'e azağa. ¹¹ E'e zamağano'e Iuda azağa zu, Iuda mene azağa rehano zamaze ğihuradu Iuda azağa teite kurau tiburu'ete'e azağa. Ebu Kerete 'umuğa azağa zu Arabia haba'a azağa. Eme zeğe'a Badi'a gigi'a hağaiğa emeğe tiba tiba ğoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaru ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "'Adi nagini?" rae ğaditiro. ¹³ Rehano vaze nu'e ğiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuğa borofe gageha."

* **2:1** Pentekosi ğoere e'e huga'e ğae fu'o gaubanana (50). Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'o me'ode onamo mada ğae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muiğa madağa me'uma.

Petero'a vase ġuġuvaġa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaġa gaubanana tiba fare (11) teite iġune edanadu, vase ġuġuvaġa mazao agoġa borofe'ena'a haramiro. "Tuda azaġa, zu Ierusalem neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a, e'e, haġai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eġe ġoere fairu abito'i! ¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuġa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazaġa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazega Ioela'a amahi rae furenrote'e haġaiġani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madaġa madaġano,
vaze nidu'a mazao eġe Vine Zaġoġa
ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
eġe hari rae fureni'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e haġaiġa
zamaze hina horoni'uma,
zu vase boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e haġaiġa iġuna'uma.

¹⁸ E'e madaġa madaġano tuġure azaġa
ġu'a teige gaue'ete'e (slaves),
ohoze zu roġae mazao zuni
eġe Vine Zaġoġa owoe be'unadu,
iriva'ozi'uma,
ebu zeġe zuni eġe ġoere
rae fureni'uma.

¹⁹ Ebu eġe'a zaguzaga'uma haġaiġa
adureo fureni'uma,
zu eġe tahi gigi'a haġaiġa
rahaio fureni'uma.

A'e ru, ire roga ebu ġisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu
bato'e ru teige kanara'uma.
E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro
zu manoġa hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao
umide'ete'e azaġa nidu'a'e
ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azaġa, ġoere 'adi ego'i! Za edeġa. Iesu, Nazareta neġa vazega ani, Badi'a'a tuġunadu, gigi'a haġaiġa, zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi haġaiġa ġehaġa zae bo'aġano haġaido. Badi'a ani e'e haġaiġa Iesu mazaono'o haġaadu, Iesu'e ane'a tuġunrote'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toġunrote'e zu furera'uma rae ederrote'e haġaiġa. Ebu za'e Badi'a goro ġoe'a aġu'a azaġa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazega'e Badi'a'a rune zamaġano ġaniġanau'ete'eano'o mae vaġinadu, bare ġaboniro, mazaġa rune gigi'aġa'e Iesu obone touga mene idaġa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

'E'e mada nidu'a eġe uhiġano
Zuhi'a Boro horoninu.
Mazaġa ani eġe eda'e moneo radiu'ohe.
E'ano'o ġau 'ahogani'a zuni

mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,
zu hebehe hina
Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.
E'a zamare'etene, ahirihe zuni
runeono'o bare gaboni'uma
rae re'uma.

²⁷ Mazağa ga'e ege'a rudaune,
vinehe rune haba'ano
mene modi'uma,
ebu gae tuğure hağae hune'ete'e vazega'e
ahi'ani'a ruhuranoga veize
mene modi'uma.

²⁸ Ga'e gabone ibiğa ihoheha.
E'e gae zamao matu'u hina
iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouğafe Davida'e rudanadu ġuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. ³⁰ Ani'e peroveta vazega 'ahine, ani edeğa Badi'a'a ane mazao goe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iğuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma hağaiğa horone'ena'a, Keriso'a bare gabode iğuni'uma hariğa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare gaboniro. Emege nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zağoga madu emege mazao ovoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zağoga'e Badi'a'a tuğuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e hağaiğa izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ġoha mene mae ġihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a ege Zuhi'a Boro niro.
Ege eda'e moneo ehoro'i!

³⁵ Onamoo ege'a agirego mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azağa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazega, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuğano babaharo, ebu Petero zu apostolo azağa ġadiziro. "Negofe duğuru, eme nagini hağaine manoga?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ġihuno'i, ebu Iesu Keriso niğano bapatizo mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zağoga zini'uma. ³⁹ Badi'a'a goere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emege Badi'a'a zamazi'uma azağa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba fağa fağa azağa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare goere ġehağa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Hağai ve'oğa azağa 'adi mazaono'o vağinadu, gabone mo'i!" ⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ġihinirota'a'e bapatizoziro. Ebu e'e madağano vase mağa boro uğidu (3000) heuğa bapatizo madu zege moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azağa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azağani'a ihozidote'e abito zinido ebu datitido, tibururo ogaudo, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azağani'a zaguzaga'uma hağaiğa zu Badi'a tahi gigi'a hağaiğa ġehağa hağaido, ebu vase nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azağa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ġauze nidu'a ġahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibuo Neğano tibano nu'oranadu

kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azağa nidu'a zeğe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ġabone hide'ete'e azağa ragate ragate mae zouzido.

3

Odağa sau'a vazega fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madağano Dibu'o Neğa itiro. A'e ġorava mone mada uġidu (3 koroko) zamağano. ² U ibiheta 'ahoga, niğa Irağa Manoğa ra'ete'e genağano, odağa sau'a vazegani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neğa diuğe'ete'e azağa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neğa diuğihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ġiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ġiafo'i!" ⁵ Odağa sau'a vazegani'e ġau 'ahoga ini'uma rae zamare ġiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, ege mazao radiu'ete'e ġauğa ġani'uma. Ege'a ġa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neğa vazega niğano iğunadu onamo'i!" ⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreğa madu mae ġihinrotene, odağa zu kekeğani'a tabara inariro. ⁸ E'ano'o ani rafate iğunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zege teite Dibu'o Neğa diuğiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonrotene, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neğa ibihetağa, niğa Irağa Manoğano iğaiğa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazega rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neğano haramiro

¹¹ Odağa manorrote'e vazegani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamağano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zege vağe isau dure onairo. A'e Solomona touraği ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ġehağani'a onaoga horozitene, ziro, raena'a, "Isaraela azağa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ġiağiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeğe'a ġiğ'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeğe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?"

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouğafe'a kurano haudote'e Badi'ağani'a ane tuğure vazega Iesu mae ite nigune ġihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuğune bunihhi rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eni. ¹⁴ Za'e Vaze Zağoğa zu Duduğa he'ehe'eni, ebu vaze runedirote'e vazega 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ġabone zini'ete'e Zuhi'ağa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edeğa vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni ġiğ'ağa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, ege edeğa, Iesu marote'e madağano bone za'e ağu'a, ani mazao nagini hağairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni ağu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azağa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige hağae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuğunite'e Kerisoğa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ġihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madağani'a onai'uma, ebu zae ġabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonrote'e vazega tuğuni'uma. Niğa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ġau nidu'a izifi'uma madağani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zağoğa azağa tuğuzadu rae furenirote'e hağaiğa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'ağanono'o peroveta vazega 'ahoga ege heuğa zae veize tuğuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ġoere mene ego haune, zege nidu'a Badi'a'a meirote'e azağa mazaono'o mae vağizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela

zu ane ġarunio peroveta azaġa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ġauġa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaġa mariga, zu Badi'a'a zae vouġa mazao rinede tirote'e ġoe'a meirote'e azaġa. Mazaġa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuġa nidu'a'e marigoono'o manogahe me'uma.' ²⁶ Badi'a'a ane Tuġure Vazeġa tuġunirotene, Isaraela azaġa zae mazao ibite tuġuniro, zae tiba tiba haġaize sau'anono'o mae vaġizadu manoga zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vaze ġehaġa ġoreze'ete'e zamaġano, dibu'o hau'ete'e azaġa, Dibu'o Neġa ġiane'ete'e boro, zu Sadukea azaġani'a zeġe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaġa aheu mazao maġune rudaro, mazaġa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ġabodirote'e teiġe, vaze'e runeono'o bare ġabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai ziburiro 'ahine, ġu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeġe haramo igirote'e azaġa'e ġehaġani'a zeġe ġoere mae ġihiniro, ebu mae ġihinirote'e azaġa'e maġa boro fu'o (5000) heuġa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaġa, vaze boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Ierusalemema neġano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaġano'e, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa nabuga duġuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeġe zamao mae ohozadu ġadiziro, raena'a, "No'e gigi'aġa hina, ga iniu niġano odaġa sau'a vazeġa 'adi faineħa?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaġa zu Iuda azaġa boroboro, ⁹ odaġa sau'a vazeġa mazao haġai manoga haġaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ġadimu'e heħe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaġa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano vaze 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'oħe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazeġa. ¹¹ Ani'e 'Zae, ne ogoru'ete'e azaġani'a, he'eħe'enirote'e hadiġa rehano, izidi du'e'ete'e hadiġa boro re' onaħa.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeġe ġabofi'uma. Mazaġa haba nidu'a zamaġano Badi'a'a emeġe ġabofoga veize'e ane da'o tuġuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ġoeroga horozirotene, zaguzagaro, mazaġa zeġe'a ġiazirotene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaġa, edeġa o'o'a. Zu ze edeġa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaġa. ¹⁴ Zuni odaġa sau'ani'a manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ġoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeġe da'o ġo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeġe mazao nagini haġaine manoga?" rae ġadititiro. "Ierusalemema azaġa nidu'a'e edeġa, zeġe'a gigi'a haġaiġa boro haġaata'a'e. Eme zeġe haġai o'onoga mene idaġa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaġa bo'aġano bororatite'e 'uoga veize, riħo ġoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niġano vaze mazao ago bare ġoero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niġano ago hune zu bare ġoero'i, zu ago hune zu bare iħozo'i!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ġadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ġoere mene egadu, zae ġoere egoga'e manoga ga?"

²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vase nidu'a Badi'a niḡa nigune radiro 'ahine. ²² Gigi'a haḡaiḡano manorirote'e vaseḡa muriḡa'e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buzirotene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vase boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro. ²⁴ Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ²⁵ Ḡae'a Vine Zaḡoḡa tuḡunadu, ḡae tuḡure vaseḡa vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e maḡune rudaro,

zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e huga mene hidi'uma haḡaiḡa haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶ Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a utitoga radu onairo,

ebu vase ḡihi'a ḡihi'ani'a

zeḡe teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haḡaiḡa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaḡa zu Isaraela azaḡa teite Ierusalem neḡano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneḡaniro. Iesu'e ḡae Tuḡure Vazeḡa zaḡoḡa, ḡae'a Keriso rae ohonirote'e vaseḡa. ²⁸ Rehano ze'e, ḡae'a irina ḡae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e haḡaiḡa Iesu mazao haḡairo.

²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeḡe'a riho ḡoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ḡae tuḡure azaḡa inara rifo'i, emeḡe'a inare hunadu ḡae ḡoere rae furenoga veize! ³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaḡani'a manoroga, zu ḡae tahi gigi'a furen'o'i ebu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao'i, Iesu, ḡae Tuḡure Vazeḡa zaḡoḡa niḡano!"

³¹ Ze kurau haḡirotene, zeḡe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeḡe nidu'a Vine Zaḡoḡani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ḡoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡauze ḡahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaḡa'e zama zu zamaronenze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "'adi'e eḡe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ḡahugo titiro.

³³ Ebu apostolo azaḡani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ḡabodirote'e hariḡa rae furene onaminu, ebu Badi'a ḡahunone manoḡa boro'a zeḡe nidu'a mazao radiunu.

³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaḡa habazeta azaḡa zu nezeta azaḡani'a e'e seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa vaḡe odohe onaadu, ³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaḡa ḡahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niḡa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuḡa vaseḡa. Ani'e apostolo azaḡani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vaseḡa. ³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa zamao tiro.

¹ Vaze 'ahoga niġa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aġa tahiġa seroniro. ² Ebu Anania ani inugeta ġoere idanadu, e'e moniġa nu'e obone tiro. Ebu ġaha'a da'o apostolo azaġa vaġe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaġo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaġoġa mazao ġurireha? Ġa'e seronirote'e moniġa ruga ġae veize obone teha. ⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaġano'e ġae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniġa'e ġae moni. E'e hina ġae ura ġauġa haġaoga idaġa. Rehano ġa nougadu 'uguġa haġaiġa haġai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ġa'e vaze mazao mene ġurira rehano, Badi'a mazao ġurireha."

⁵ Anania'e ġoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariġa igirote'e azaġa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tah'i'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ġuriro.

⁷ Mada uġidu (3 hours) enogano, inugani'a diuġi' onairo. Ani aġu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ġadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniġa'e zae haba seronirote'e moniġa hehe?" Ani'a naenaenina'a, "O'e, naeġa'e dei'e'e." ⁹ Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ġanine ġoere idanadu Zuhi'a Boro Vineġa so'oneha! Ġiano'i! I'u gurate'e azaġani'e ibihetao e'e diuġi' onae'ete'e. Ġae zuni zeġe'a herate buġadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaġano ani'e Petero oda babaġano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aġa iziga izigani'a diuġi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiġano ġuriro. ¹¹ Ekalesia azaġa nidu'a zu e'e hariġa igirote'e azaġa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaġani'a vaze ġehaġa faiziro

¹² Apostolo azaġani'a Badi'a tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa ġehaġa vazevaze bo'aġano haġaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaġa nidu'a Solomona touraġio nu'oraudo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaġa'e zeġe teite 'auġoga mene idaġa 'ahine, tibani zuni mene 'auġiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaġa horozadu, "Ze'e vaze manoġa." reiro. ¹⁴ Rehano ohoze zu roġae ġehaġani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido. ¹⁵ 'Ougadu ibi genaġano zuni, ugi azaġa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeġe uhiġano vitatite'ea, ane ahiri zauhaġani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalem'a uhiġa neġa neġanono'o zuni vaze ġuġuvaġani'a ugi azaġa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaġa tutuze onaido, ebu zeġe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaġa sausauziro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu ane teite rau'ete'e azaġa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaġa'e Sadukea azaġa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaġa oboze teadu, ġu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuġure viga'a e'e ohe'ano ġu'a neġa ibihetaġa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuġure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dib'u'o Neġa zamaġano edanadu, ġabone iziga 'adi hariġa nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!" ²¹ E'e egadu irarirote'e, Dib'u'o Neġa diuġadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu ane teite rau'ete'e azaġani'a nu'oranadu, kanisoro azaġa zu Israela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaġa ġu'a neġanono'o tutuze onaoga veize vaze tuġuziro. ²² Rehano zeġe'a ġu'a neġano feurirotene, apostolo azaġa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ "Ġu'a neġa ibihetaġa'e fairu biroga, zu ġu'a neġa gadine'ete'e azaġa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaġano'e vaze 'ahoga mene horoneha." ²⁴ E'e hariġa igirotene, Dib'u'o Neġa ġiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haġaiġanono'o nagini'a furer'a onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ĝiano'i! Zae'a ĝu'a neĝano ohozate'e azaĝani'e Dibu'o Neĝa zamaĝano edanadu, vaze ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibu'o Neĝa ĝiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaĝa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaĝa vaze rihoziro, iĝite vazevaze'a maĝunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoga.

²⁷ Ebu apostolo azaĝa tutuze onairotene, kanisoro azaĝa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝani'a ĝadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ĝoe'a riĝa zae ziniro, vaze 'adi niĝano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem azaĝa nidu'a zae'a ihoze hauĝadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeĝe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azaĝani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ĝoere igi'uma, u vaze ĝoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouĝafe'a kurano haudote'e Badi'aĝani'a runeono'o bare ĝaboniro. ³¹ Izidi e'e vazeĝa'e vaze ibito zini'uma Zuhi'aĝa, zu vaze ĝabozi'uma vazeĝa radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaĝani'a zamaze ĝihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e haĝaiĝa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaĝoga zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaĝoga'e Badi'a'a ane ĝoere igi'ete'e azaĝa mazao tuĝuniro."

Gamaliela'a iradugu ĝoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaĝani'a Petero ĝoere igirotene, maĝune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazeĝa 'ahoga, niĝa Gamaliela'a kanisoro azaĝa bo'aĝano iĝune edaro. Ani'e goro ĝoe'a ihoze'ete'e vazeĝa, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "Ahi duĝuru gezo enona tuĝuze buzo'i!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaĝa ziro, raena'a, "Isaraela azaĝa, fairu zamaro'i, 'adi duĝuru mazao nagini haĝaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iĝunadu, 'E'e nihe boro' radu, vaze maĝa ĝazaĝani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaĝa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a haĝaidote'e haĝaiĝa'e nidu'a hauĝiro. ³⁷ Ani ĝarugano, vaze nidu'a ni meirote'e (census) madaĝano, Galilea vazeĝa niĝa Iuda'a iĝunadu, vaze nu zamazadu Roma gavamani teite utitihii reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaĝa'e ferefere'uhiro. ³⁸ Eĝe iradugu ĝoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duĝuru mazao ĝau 'ahoga ago haĝao'i! Tuĝuze buzo'i! Mazaĝa haĝai 'adi'e vaze mazaono'o reine'e, ane'a hauĝi'uma. ³⁹ Rehano haĝai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeĝe'a Gamaliela ĝoere mae ĝihiniro, ebu apostolo azaĝa huze zouzadu, uti azaĝani'a masiziro. Ebu "Iesu niĝano ago ĝoero'i!" rae zeadu, tuĝuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaĝa'e kanisoro neĝanono'o matu'e'ena'a buaro, mazaĝa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaĝa radu, Iesu niĝa u'ano nize sausaune'ete'e zamaĝano tuĝuziro 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neĝa zamaĝano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoga ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauĝano vaze fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ĝeharu onaminute'ea, Iuda azaĝa bo'aĝano, Giriki ĝoe'ano ĝoere'ete'e'a, Heberu ĝoe'ano ĝoere'ete'e mazao ufeta ĝoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ĝahuge'etene, eme ĝozoba'e ogomu moneo iĝize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaĝa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaĝa'e Badi'a ĝoere haramoga mene haĝaadu, ogomu ĝahuge'ete'ea mada hauĝoga'e mene idaĝa. ³ Nego nabudi, zae bo'aĝanono'o vaze fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ĝiazadu, zamazeo Vine Zaĝogani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaĝa mo'i! Eme e'e gauĝa zeĝe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ Ĝoere e'e igirotene, zeĝe nidu'a e'e ĝoe'a mae ĝihiniro. Ebu vase 'ahoga niĝa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaĝoĝani'a iriva'one'ete'e vaseĝa. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vaseĝa, niĝa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vaseĝa rehano, zamaĝa ĝihunadu Iuda azaĝa teite kurau tibur'u'ete'e vaseĝa. ⁶ Ze apostolo azaĝa zamao ohoziro, ebu apostolo azaĝani'a kuranadu, 'evoreze zeĝe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ĝoere harame ĝehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemene ĝehano ĝeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaĝa ĝehaĝa zuni Iesu mazao fiuro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ĝahunone manoĝa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vase bo'aĝano zaguzaga'uma haĝaĝa zu Badi'a tahi gigi'a haĝaĝa boroboro haĝaido. ⁹ E'e madaĝano'e, ĝutarote'e teige tuĝure vaseĝa haĝairote'eano'o vaĝinirote'e azaĝani'a Iuda azaĝa kuru neĝa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neĝa'e tuĝure vaseĝanono'o vaĝinirote'e azaĝa kuru neĝa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaĝa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaĝani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neĝanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. ¹⁰ Stefano ani Vine Zaĝoĝani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ĝoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vase nu so'oze tuĝuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeĝe'a egeha."

¹² E'ano'o zeĝe'a vase ĝuĝuvaĝa, vase boroboro zu goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa tutuze so'ozadu, harae iĝuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaĝa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeĝe'a vase nu tuĝuzadu ĝuriro ĝoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibu'o Neĝa zu Mose goro ĝoe'a rae sausaune'ena'a mene ĝonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neĝa vaseĝani'a Dibu'o Neĝa fahi'uma, ebu Mose'a emeĝe mazao ri'inirote'e haĝaĝa'e ĝihuni'uma.'" ¹⁵ Kanisoro azaĝa nu'onu'o zamaĝano ehorinute'e azaĝa nidu'a Stefano ĝiane runirotene, ani iraga'e tuĝure viga heuĝa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaĝa zamao ĝoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝani'a ĝadiniro, raena'a, "Zeĝe'a ĝae rana ti'ete'e ĝoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eĝe'a ĝoerite'e egono'i! Aĝaĝa Boro Badi'aĝani'a vouĝafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neĝa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ĝae haba zu nabugo mode iĝuno'i! Ebu eĝe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!'

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaĝa haba modadu, Harani neĝa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuĝunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madaĝano'e Badi'a ani haba tahiĝani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ĝoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ĝa zu ĝae marigo, ĝarugoo onate'e azaĝani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ĝa marigo'e haba faĝano radi'uma, ebu muri maĝa ĝazaĝa (400) ĝutarote'e teige tuĝure haĝae'ena'a, gau'uma, ebu tuĝuze sausauze ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuĝutuĝuzirote'e azaĝa, zeĝe haĝai sau'a naeĝa, eĝe'a haĝai'uma. E'e ĝaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eĝe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ĝoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ĝoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iĝuri haĝao'i' rae

reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uḡidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iḡuri haḡairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouḡafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeḡe mazaono'o Iuda azaḡani'a ḡehararo.

⁹ Iakobo ubuga duḡuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vaseḡani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ḡutarote'e teige tuḡure vaseḡa haḡaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamaḡanono'o mae vaḡinido. Badi'a'a edeḡa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kiniḡa Farao'a Iosefa'e manōḡa rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ḡau nidu'a ḡianoga veize Iosefa'e Izipi ḡihi'aḡano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaḡa ḡaboneze'a rirau ḡouriro. Aḡife Iakobo duḡuru zuni ogomuze'a hauḡiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaḡano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duḡuru tuḡuziro, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ḡadaheḡa. ¹³ Ḡae aheuḡano tuḡuzirotene, Iosefa'a negoḡa duḡuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoḡa duḡuru'a onamirote'e hariḡa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ḡoere tuḡuriro. Negoḡa, nabuga nidu'a'e ḡae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduḡano ḡuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duḡuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ḡoe'ani'a* huda'uma madaḡani'a hani-tirotene, Isaraela azaḡa'e Izipi haba'ano ḡehararo. ¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariḡa aḡu'a vaseḡani'a Izipi kiniḡa reiro. ¹⁹ Ani'e goro ḡoe'a sau'a ohonadu, aḡife duḡuru sausaufe ruziro, ebu 'Eneze guraḡa mae modo'i, zeḡe rudanoga veize!' rae tuḡutuḡuziro.

²⁰ E'e zamaḡano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manōḡa tauḡi. Ebu bato uḡidu ani'e Mose ane moga neo ḡubuniro. ²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboḡani'a horone madu, ane ubuga raena'a ḡubune borofiro. ²² Ebu Mose'e Izipi azaḡa edeḡa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraḡeta ḡoerido zu haḡaiḡa haḡaido.

²³ Mose ani muriḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaḡa ḡiazi' onamihi reiro. ²⁴ Ane'a ḡiazi' onamirote'e zamaḡano, Izipi vaseḡa 'ahogani'a Isaraela vaseḡa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeḡa haḡaihi radu Izipi vaseḡa mau runiro. ²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duḡuru'e ederi'uma, ani'e zeḡe danazoga veize Badi'a'a tuḡuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vaseḡa aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a hauḡoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ḡa negoḡota sausaute'ohē?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vaseḡani'a Mose duine vaḡinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ḡa'e iniu'a emeḡe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vaseḡano oho'iro? Ḡa'a mene zuhi'afi'uma. ²⁸ Ḡa'e ohoḡore Izipi vaseḡa mau runate'e teige eḡe zuni uḡuhihi ra'e hehe?' ²⁹ Mose'a ḡoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferou onamiro, ebu ani gariḡa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) enogano Sinai maḡa uhiḡano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaḡanono'o, tuḡure viga'a Mose mazao fureraro. ³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, 'Omo'e nagini?' rae zamariro. Ani fairu ḡianoga radu uhiḡa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. ³² 'E'e vouḡaḡo

* **7:17** A'e Isaraela azaḡa Izipi haba'ano ḡutarote'e teige tuḡure azaḡa haḡairote'eano'o Badi'a'a mae vaḡizi'uma reiro.

Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duḡuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaḡino'i, mazaḡa ḡae'a edau'ete'e haba'a'e zaḡoḡa. ³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaḡa sausaufe'ete'e horozeha, zu ḡaniḡanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaḡizoga veize ovaeha. Izidi ḡa'e Izipi haba'a bare tuḡu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azaḡani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazega. 'Ḡa'e emeḡe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazega'ano iniu'a oho'iro? Ḡa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaḡa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaḡizite'e veize Badi'a ane'a tuḡuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaḡano tuḡure viga'a Mose mazao fureranadu, ḡoere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azaḡa Izipi haba'ano'o tutuze vaḡiziro. E'e zamaḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaḡa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) 'ouge haḡaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaḡa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aḡanono'o peroveta vazega 'ahoga eḡe heuḡa tuḡuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouḡafe nu'onu'o zamaḡano radiro. Ebu vouḡafe zu tuḡure viga nemaḡano edaunu. Ebu Sinai maḡano tuḡure viga'a Mose teite ḡoeradu, ḡabone ḡoe'a haro, ebu emeḡe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouḡafe'e Mose ḡoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeḡe ibitofoga veize badi'a nuḡo haḡafo'i! Mose ani Izipi haba'ano'o tutufe vaḡifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aḡu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ḡuriro badi'aḡa boromakau ubuga iraḡano haḡairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haḡairote'e badi'aḡa nigune'ena'a e'e matu'uḡa haḡairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ḡaruni ziniro, ebu zeḡe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haḡai a'a'e peroveta azaḡani'a buka zaḡoḡa zamaḡano tiro, raena'a, 'Isaraela azaḡa, za'e haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) eḡe, mene dibu'oniro zu ḡahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niḡa Moroko,
ane kuru neḡa taruhaḡa,
zu badi'a rae hune'ete'e
buzuvaḡa 'ahoga, niḡa Refani,
zae'a kurano hanoga radu
haḡairote'e badi'aḡa herate ragavinu.
E'ano'o za'e, eḡe'a Babulonia haba'a ro'ane,
haba faḡano tuḡuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)''

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ḡoere'ena'a, "Vouḡafe'a haba boha'ano radiudote'e madaḡano, zeḡe mazao'e Mose goro ḡoe'a ti'ete'e taruhaḡa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ḡauḡa idane haḡairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouḡafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaḡa haba 'adaono'o hegoze vaḡizadu, Iosua'a vouḡafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diuḡadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. ⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouḡafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a radi'uma neḡa ogoratihi reiro. ⁴⁷ Rehano e'e neḡa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡani'e vase'a haḡae'ete'e neḡano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazega 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.
Adure'e eḡe ehoru haba'a,

zu raha'e eḡe oda ohone ti'ete'e haba'a.
E'ano'o za'e eḡe ne ogoronouga
mene idaḡa,
zu eḡe'a radi'uma haba'a
ogoronouga mene idaḡa.

⁵⁰ Adure zu raha ḡauḡa nidu'a
eḡe 'evore hina haḡairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teḡa riḡa azaḡa! Zamaze'e tuḡa zu Badi'a ḡoere mene egohu'ohe. Ebu Vine
Zaḡoḡa iḡaiḡa hezaho hau'ohe. Zae vouḡa'a haḡaidote'e haḡaiḡa, zae zuni haḡae'ohe.

⁵² Peroveta azaḡa bo'aḡano zae vouḡa'a mene sausaunidote'e vazēḡa 'ahoga 'e'e ga?
Vaze Duduḡani'a onait'e hariḡa irina rae furenirote'e azaḡa zuni zeḡe'a zimi ruzido.
Ebu izidi za'e e'e vazēḡa onairotene, revo hanadu mau runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuḡure
viga tuḡuzadu goro ḡoe'a meiro, rehano goro ḡoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ḡoere igirote'e azaḡa'e zamaze ḡugize ruziro, ebu ani mazao ḡononeze
atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, adure ḡohani ḡiane'egano,
Badi'a aḡaḡani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga
horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ḣiano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu
Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teḡaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeḡe nidu'a
ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ierusalem neḡanono'o ahase onamadu, hadi hina mau
sausauniro. Kota zamaḡano ḡuriro ḡoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaḡani'e dabuaze
mae vaḡinadu, ene iziga 'ahoga, niḡa Saulo oda babaḡano tiro.

⁵⁹ Zeḡe'a hadi hina mau'ete'e zamaḡano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro,
raena'a, "Zuhi'a Iesu, eḡe vine mae ḡihino'i!" ⁶⁰ Ebu obenaḡa hina tuḡadu huario,
raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeḡe haḡai sau'a 'adi naeḡa zeḡe rana ago to'i!" Ani 'ouge
reiirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ḡihiniro.

Ekalesia azaḡa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madaḡano Ierusalem ekalesia azaḡa sausaune ruze'ete'e
haḡaiḡani'a fureraro. E'ano'o zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe edeḡano Iudea zu Samaria haba'a
ferau onamiro, u apostolo azaḡa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e
azaḡa nu'e Stefano ahiri mae ḡuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaḡano
Saulo ani neḡaneḡa diuḡadu, ohoze roḡae ahase buzadu ḡu'ano ohozido, ebu ekalesia
mae ḡuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaḡa, Ierusalem neḡanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene,
Badi'a ḡoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari
haramiro. ⁶ Vaze ḡuguvaḡani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa
haḡaoga horonirotene, zeḡe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaḡa vine
sau'a sau'ani'a, zeḡe'a ragano reinute'e azaḡa ḡehaḡa mazaono'o ḡihau bagaḡa huau
ḡaniḡanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaḡa zu oda sau'a azaḡa
ḡehaḡani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neḡano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazēḡa, niḡa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niḡa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neḡano radiunu.
Ani'e muri nu zamaḡano baidi zu naho gaḡa haḡaido, ebu Samaria azaḡa e'e

haronirotene, zaguzagauo. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niġa mae ġihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaġa, zuhu'anono'o onamo boro ġonaga nidu'a, ani ġoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aġa furene'ohe. E'e badi'aġa'e 'ġihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho ġaġa haġaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ġoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariġa manoġa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ġoere'e hube rae ġihiniro, ebu ohoze zu roġae, bapatozo meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ġoe'a mae ġihinadu, bapatozo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haġaiġa zu gigi'a haġaiġa boroboro haġaoga horonidotene, zaguzagauo.

¹⁴ Samaria azaġani'a Badi'a ġoere mae ġihinirote'e hariġa, apostolo azaġani'a Ierusalemene ġeġano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaġa u'a tuġuziro. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaġa veize kuraro, zeġe'a Vine Zaġoġa mouga veize, ¹⁶ mazaġa Vine Zaġoġani'e zeġe zeġe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatozo da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeġe rana tirotene, ze'e Vine Zaġoġa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaġani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaġoġa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eġe zuni gigi'a e'e eno'i! Eġe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeġe Vine Zaġoġa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniġo'e ġae teite rudau onamo'i! Ġa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaġa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a ġau 'adi zamaġano niġo o'o'a, mazaġa ġa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduġa. ²² Zamaġo ġihunadu haġai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguġa zamaroneġa zamaġoo meirote'e, aġutu modi'uma. ²³ Mazaġa eġe'a horo'e'etene, ġa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haġai sau'ani'a zamaġo obone ti'ohe." ²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eġe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ġae'a rate'e ġauġani'a eġe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeġe ubumao haġaidote'e haġaiġa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ġoere haramiro. E'e enogano ze iġunadu Samaria ne ġehaġano Badi'a hari manoġa harame ragave'ena'a, Ierusalemene neġa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazeġa hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuġure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iġunadu Ierusalemene neġanono'o Gaza neġa ovoe'ete'e ibiġa ġuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiġa." ²⁷ E'ano'o ani iġunadu e'e ibiġano ovoirotene, Etiopia vazeġa boro 'ahogani'a e'e ibiġano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniġa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vazeġa zu oma arinute'e vazeġa. Ani kuini moni nidu'a ġianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalemene neġa itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamaġano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuġa zamaġano ehoradu, peroveta vazeġa, Isaia bukaġa me'ode radiunu. ²⁹ E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ġiriu onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazeġani'a Isaia bukaġa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ġadinena'a, "Ġa'a me'ode'ete'e ġoe'a huga'e, edeġa hehe?" ³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaġa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaġoġa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:

"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
mamoeġa teige,
zu mamoe iguġa vari'e'ete'e
vazeġa 'evorao
sifu radiu'ete'e mamoeġa

ubuga teige, mene ġoeriro.

³³ Ani'e niġa mae ovoe'ena'a,

ġuriro ġoe'a hina kotaniro.

Iniu'a ane mariga hariġa

rae fureni'uma?

Rae furenoga'e mene idaġa,

mazaġa ġaboneġa raha 'adaono'o

mae vaġiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazegani'a Firifo ġadinena'a, "E ġadimu'ohe. Peroveta vazegā'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vase 'ahoga hariġa?" ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaġoġa ġoe'a, e'eano'o ġadaheni'ena'a, Iesu hari manoġa ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "Ġiano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaġa hehe?" [³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ġae'a zamaġo nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaġa." Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ġihine'ohe."] ³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuno'o buanadu, vu zamaġano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro.

³⁹ Zeġe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaġoġani'a Firifo zogone mae vaġiniro. E'ano'o Etiopia vazegā'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uġeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neġano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neġaneġa nidu'ao hari manoġa haramido, onamo Kaisarea neġano feuriro.

9

Saulo'a zamaġa ġihuniro

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa vaġe onamadu, ² uminiro, raena'a, "Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalemā neġa tutuze onaoga veize." ³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitrotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo. ⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausauhe ruhe'ohe?" ⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausauhe ruhe'ete'e vazegā. ⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'i! Ġae'a haġai'uma gauġa e'eabu'u ġe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazegā mene horoniro. ⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro. ⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. ¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vase niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazegā 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe. ¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vase 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalemā neġano Badi'a mone azaġa sausauzidote'e haġaiġa nidu'a igiro.

¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a,

“Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haḡaoga veize eḡe'a mae tiro, Iuda mene azaḡa zu zeḡe kini azaḡa, zu Isaraela azaḡa mazao eḡe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eḡe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma.”

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuḡiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, “Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ḡae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aḡa, ane'a tuḡuhadu onaeha, ḡae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaḡoḡani'a ḡae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ḡozone eḡoḡa heuḡani'a ubumaḡa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iḡunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neḡano Keriso harami ḡadaheniro

Saulo ani Damaseko neḡano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azaḡa kuru neḡa neḡa onamadu, “Iesu'e Badi'a Ubuga” rae haramiro. ²¹ Iuda azaḡani'a e'e igirotene, zeḡe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, “Vaze 'adi'e Ierusalem neḡano Iesu ni rae kurau'ete'e azaḡa sausauzirote'e vazega. 'Adao zuni e'e azaḡa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaḡe tutuze onamoga radu onaeha.” ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a harami onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doḡo'anerotene, Iuda azaḡa, Damaseko neḡano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ḡehaḡa hauḡirote'e enogano, Iuda azaḡa'e Saulo matihi radu neneḡaniro, ²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaḡa'e ohere zu madai Damaseko ḡabi'a ibihetaḡano Saulo matihi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaḡano ohonadu, ne ḡabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalem neḡano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalem neḡa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auḡihi reiro, rehano zeḡe nidu'a Saulo rihoniro, mazaḡa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaḡa vaḡe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiḡano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ḡorenirote'e zu, Damaseko neḡano Iesu niḡano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaḡa teite Ierusalem neḡano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niḡano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaḡa, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiḡa vaḡiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaḡani'a e'e ederirote'e, Kaisarea neḡa tutune ovoiro, ebu Taso neḡano tuḡuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaḡano ekalesia azaḡani'e uniho manoga madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaḡoḡa zuni danaze'ena'a nabudize'a ḡeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niḡa Lidao Zuhi'a Boro mone azaḡa ḡiazi' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niḡa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uḡidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, “Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohere. Iḡuno'i, ebu evaneḡo hego'i!” Ebu ani zogone iḡuniro. ³⁵ Ebu Lida neḡa zu Saroni haba'a azaḡa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirote'e, zamaze ḡihunadu Zuhi'a Boro mazao firo.

Petero'a Tabita runeono'o ḡaboniro

³⁶ U Iopa neḡano'e roḡae 'ahoga, niḡa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roḡaeḡa 'ahoga. Tabita'e Heberu ḡoe'a, u Giriki ḡoe'ano'e Doreka*. Ani'e iḡaiḡa haḡai

* 9:36 E'e huga'e “dia”.

manoġa haġaido, zu ġauze o'o'a azaġa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neġano radiunute'e zamaġano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neġano bazune tiro.

³⁸ U Lida neġa'e Iopa neġa uhiġano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neġano radiu'ete'e iġirotene, vase aheu ane vaġe tuġuzi. Ebu ze Petero umiġiro raena'a, "Ga emeġe teite ġarihe aro'i!" ³⁹ Ebu Petero ani zeġe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neġa tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiġa ihoni. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeġe nidu'a tuġuze buziro, ebu obenaġa hina tuġadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roġaeġa moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iġuno'i!" Ebu ani ubumaġa ra'aro, ebu Petero horonadu, iġune ehoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoni. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa zu ġozoba nidu'a huze diuġiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e ihoziro.

⁴² E'e hariġa'e Iopa neġa azaġa nidu'a iġiro, ebu vase ġehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fi. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neġano mada nu radiunu. Ani'e vase 'ahoga, niġa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogaġa ġuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niġa Korunelio'a Kaisarea neġano radiunu. Ani'e Itali uti azaġa rae huze'ete'e ibito ziniro.* ² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaġa. Ani'e Iuda azaġa, tohe'a fereze'ete'e azaġa borofe danazido, ebu iġaiġa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ġorava 'ahogano mada uġidu (3 koroko) zamaġano, iġunu'ete'e teiġiro. E'e zamaġano Badi'a tuġure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoni. Ebu tuġure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. ⁴ Korunelio ani ġiġarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ġa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. ⁵ Izidi 'ada vase nu Iopa neġano tuġuzo'i, vase 'ahoga niġa Simona zamahanoga veize. Niġa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. ⁶ Ani'e vase 'ahoga, niġa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vaseġa. Ani ne'e davara genaġano."

⁷ Ani ġorenrote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuġure vaseġa aheu zu ane uti vaseġa 'ahoga ane tuġure haġae'ete'e huze onairo. Uti vaseġa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vaseġa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuġuzi.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro.† ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vase'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teiġiro. ¹¹ E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoni, ebu dabua rafaġa boro bagaġa heuġani'e ariġa ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoni. ¹² E'e ragano'e odaġa ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure niniġa nunu ġehaġa horoni. ¹³ Ebu ago 'ahoga iġiro, raena'a, "Petero, iġuno'i! E'e manadu ano'i!" ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido." ¹⁵ Bare

* **10:1** Ani uti azaġa maġa tiba (100) ibito ziniro. † **10:9** Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'i!"
¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro. ¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" ¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Ġiano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe. ²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuġuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vaze uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazeġa'e eġe. Za nougadu onaeha?" ²² Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa. Ani vaze duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazeġa. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuġure viga zaġoġani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.'" ²³ E'ano'o Petero ani vaze uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeġe teite iġuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanono'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ġorava moneo Kaisarea neġano feuriro. U Korunelio ani, nabuġa zu ane vaze manoġa manoġa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaġa babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iġuno'i!" raena'a, ani mae ġihiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vaze tauġi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġi, ebu vaze ġehaġani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheġa ga sau'a rae mene re'uma.'" ²⁹ E'ano'o ġae'a ġoere tuġuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ġadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ġazaġa modate'ea, ġorava mone mada uġidu zamaġano (3 koroko) e'e nehe zamaġano kuraunu. E'e zamaġano vaze 'ahogani'a eġe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ġae kuru iginu zu ġahugoneġo horoninu. ³² 'Ougadu vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga, niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazeġa. Ani ne'e davara genaġano.'" ³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoġa tauġi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoġa igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheni, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae ġihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe. ³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoġa tuġurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama roġeġa me'uma hariġa. Ani'e vaze nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatizo'a haramena'a, 'Babatizo mo'i!' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vazeġa, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoġa haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaḡano, zu Ierusalemā neḡano haḡaidote'e haḡaiḡa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uḡidu zamaḡano bare ḡaboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeḡe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeḡe zu Badi'a'a ohotirote'e azaḡani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ḡabode iḡunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tuḡufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ḡabone zu rune azaḡa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'i!' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azaḡa nidu'a'a hariḡa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azaḡa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeḡe sau'a aḡutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaḡa Vine Zaḡoḡa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ḡoere e'e harame radiunute'ea, ḡoere igi radiunute'e azaḡa nidu'a mazao Vine Zaḡoḡani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamaḡano Iuda azaḡa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iḡuri haḡairote'e azaḡa. Zeḡe'a, Iuda mene azaḡa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaḡoḡa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro, ⁴⁶ mazaḡa Iuda mene azaḡani'a ḡoere 'ahoga 'ahoga hina ḡoere'enoga zu Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine.‡

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeḡe mazao zuni Vine Zaḡoḡa tuḡuneha, emeḡe mazao tuḡunirote'e teige. E'ano'o eḡe'a zamare'etene, 'adi duḡuru'e iḡu'a o'o'a rehano bapatizo mouga idaḡa." ⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duḡuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niḡano bapatizo mo'i!" Ebu e'e enogano zeḡe'a Petero uminiro, zeḡe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalemā ekalesia azaḡa mazao Badi'a'a Iuda mene azaḡa veize nagini haḡairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamaḡano, apostolo azaḡa zu Zuhi'a Boro mone azaḡani'a, Iuda mene azaḡa zuni Badi'a ḡoere mae ḡihinirote'e igiro. ² E'ano'o Petero'a Ierusalemā neḡa itirotene, ahirize iḡurizeta azaḡa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ḡa'e Iuda mene azaḡa ne onamadu, zeḡe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iḡuri o'o'a azaḡa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doḡo'ani rae fureno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neḡano radadu, kurau'egano, iḡunu'ete'e teigiro, ebu dabua rafaḡa boro heuḡa ariḡa ḡazaḡano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eḡe uhiḡano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eḡe'a faine ḡianirotene, rahao odaḡa ḡazaḡa maniḡa nunu, agire maniḡa, dare'ete'e avazoga heuḡa zu adure niniḡa nunu ḡehaḡa horoniro. A'e emeḡe, Iuda azaḡani'a mene au'ete'e bonariḡa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iḡuno'i! Manadu ano'i! ⁸ Ebu eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaḡa! E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a zamaḡano mene deheḡa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariḡa eḡe hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariḡa'e ufire rae ago ro'i! ¹⁰ E'e haḡaiḡani'e ḡae uḡidu fureraro. E'e ḡarugano bone dabua rafaḡa zu e'e rana tirote'e ḡauḡa nidu'a adure ḡoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaḡano Kaisarea neḡanono'o tuḡuzirote'e vazeḡa uḡidu'a eḡe'a radirote'e neḡano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaḡoḡani'a ihina'a, 'Zeḡe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaḡa rehano, ago zamare 'ada'ado'i! Ebu Zuhi'a Boro mone azaḡa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ḡatihena'a, Kaisarea neḡa ovoiro. Ebu eme'e eḡe veize

‡ 10:46 Iuda azaḡa ze 'ane ahiri rana iḡuri o'o'a azaḡa'e Badi'a'a mene mae ḡihizi'uma rae zamariro. Iuda azaḡa'e ahirize rana iḡurizeta, u Iuda mene azaḡa'e iḡurize o'o'a.

gōere tuḡurirote'e vazegā neo feuradu diuḡiro. ¹³ Ebu e'e vazegāni'a ane neo tuḡure viga'a nouge nouge furerarote'e hariḡa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neḡano vaze nu tuḡuzo'i, ebu vaze 'ahoga niḡa Simona zamahano'i! Niḡa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡa nidu'a'e e'e egadu ḡabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eḡe'a gōere ḡadahirotene, Vine Zaḡoḡani'a zeḡe vaḡe ovairo, ibite emeḡe vaḡe ovairote'e teige. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ḡoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatiso'e vu hina bapatoziro, u za'e Vine Zaḡoḡa hina bapatozi'uma.' ¹⁷ Ebu emeḡe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaḡano Badi'a'a ḡahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaḡa zuni ḡahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haḡai 'uoga mene hune idaḡa." ¹⁸ Zeḡe'a e'e igirotene, mene bare ḡoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaḡa zuni Badi'a'a zamazadu, ḡabone tuḡutuḡu mouga veize zamaze sau'anono'o ḡihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaḡanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaḡa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalemā neḡanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuḡa, zu Suria haba'ano Antioka neḡa onamiro. Ze'e Iuda azaḡa mazao da'o hari manoḡa haramē'ena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaḡa nu'a Antioka neḡa onamadu, Giriki azaḡa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariḡa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a gigi'ani'a zeḡe ranao radiunu 'ahine, vaze ḡehaḡani'a haramoze mae ḡihinadu Iesu mazao firo, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariḡa Ierusalemā ekalesia azaḡani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niḡa Banabasi tuḡune onamiro, Antioka neḡa. ²³ Ani Antioka neḡano feurirotene, Badi'a'a ḡahunone manoḡa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeḡe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie gigaru rado'i!" ²⁴ Mazaḡa Banabasi'e vaze manoḡa zu Vine Zaḡoḡani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazegā. 'Ougadu vaze ḡehaḡa bagaḡani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaḡoga radu Taso neḡa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neḡa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaḡa azaḡa teite nu'oranadu, vaze ḡehaḡa bagaḡa ihozido. Ebu Antioka neḡanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ḡadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaḡano, peroveta azaḡa nu'a Ierusalemā neḡanono'o Antioka neḡa ovairo. ²⁸ E'e zamaḡano vaze 'ahoga niḡa Agabo'a, nu'onu'o zamaḡano iḡuniro. Ebu Vine Zaḡoḡani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaḡano zahara boro'a fureru'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aḡa reirote'e madaḡano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neḡano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azaḡa veize tuḡuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one hauḡirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalemā ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ḡu'ano ohoniro

¹ 'Ouge haḡairote'e zamaḡano, kini Heroda Agripa'a* tuḡuzadu, Ierusalemā ekalesia azaḡa nu sauzoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuḡuzadu, Ioane negoḡa, niḡa Iakobo, diribi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azaḡani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuḡa Au'ete'e Muiḡa madaḡano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ḡu'ano ohoniro, ebu uti azaḡa 'evorao

* **12:1** Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aḡi. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamaḡano.

tiro. Uti azağa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vaze ġazağa ġazaġani'a mada 'aune 'aune gadine gauido. Heroda ani ura'e, Iġine Mode'ete'e Muiġa ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azaġani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neġanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriġa ahehuna batunadu uti azağa ahehuna bo'aġano baze radiunu, ebu uti azağa ahehuna 'ahoga'e ġu'a neġa ibihetaġano edau radiro. ⁷ E'e zamaġano Zuhia Boro tuġure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neġa zamaġa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeġa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Ġarihe iġuno'i!" 'Ouge reirote, auri adiriġani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuġure viga'a nina'a, "Kiba'iġo rinedo'i, ebu tamakaġo haġao'i!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogato dabuaġa vidanadu, eġe hegote aro'i!"

⁹ Petero ani, tuġure viga hegote buaro, rehano e'e zamaġano tuġure viga'a haġairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iġunu'ete'e teiġe'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azaġani'a ġiane edau'ete'e haba'a ahehuna vitiniro, ebu enona auri ibihetaġano feuri' onairotene, e'e ibihetaġa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene faġa oname'enogano, tuġure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamaġa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhia Boro'a tuġure viga tuġuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azaġani'a togahirote'e haġaiġa sau'anono'o mae vaġiheha."

¹² E'uge ederirote, Petero ani Ioane vi'a, niġa Maria ne onamiro. Ioane niġa 'ahoga'e Mareko. Vaze ġehaġa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetaġano toketokerirote, tuġure roġaġa, niġa Roda'a ġianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraġa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuġiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeġe'a nina'a, "Ġa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeġe'a raena'a, "A'e Petero ane tuġure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeġe'a iġunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'i!" reiro, ebu Zuhia Boro'a nouge nouge ġu'a neġanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhia Boro mone azağa ihozo'i!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neġa gadine'ete'e azaġani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iġuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azağa tuġuzadu Petero faifaine vaġiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azağa ġadiġadiziro. Ebu gadi azağa'e zimi ruzoga veize tuġuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iġunadu, Kaisarea neġa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neġa azağa mazao maġune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neġa azağa'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuġure vazega boro, niġa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoga mouga rae umidiro, mazaġa ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iġaiġa meido 'ahine. ²¹ Heroda ġiani'uma madaġa meirote, ani kini dabuaġa haġaadu kini ehoro haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azağa mazao haramiro. ²² E'e igirotene, e'e azaġani'a ġihau bagaġa ġoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vaze'a." ²³ 'Ogirotene, Zuhia Boro tuġure viga'a zogone Heroda runediro, mazaġa ani'e

vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a goere'e bororu onaminu, ebu vase gehagani'a egadu mae gihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azağa moni zini' onamirote'e gauga haugirotene, Ierusalem neğanonon'o bariro. Tahia 'ahoga niğa Ioane zu zamahu Antioka neğa ovoiro. Ani niğa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoğa harami ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiağa zamağano'e peroveta azağa zu ihore azağa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niğa 'ahoga'e Niğera, ebu Kurene vazega, niğa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazega, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zağozage'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamağano Vine Zağogani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e ege gau veize meirobobo, ege veize avo ohozo'i!" ³ E'ano'o ze zağozagi ro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuğuze onamiro.

Paulo'a ibite harami ragavirote'e

Kupro 'umuğano harami

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zağogani'a tuğuze'ena'a, Seleukia toğatoğağa ovoiro, ebu e'eano'o gasi hina Kupro 'umuğa ruhau fariro. ⁵ Ebu Salami neğano feurirotene, Iuda azağa kuru neğa neğa diuğadu Badi'a goere harami. Ioane, niğa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zege danazoga veize gatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuğa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafu neğano feuriro. Ebu Iuda vazega 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu gururo peroveta vazega, niğa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuğa gavanağa teite vazetite radiunu. Gavana vazega niğa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoğa, faifairu zamare'ete'e vazega. Ani Badi'a goere igihi reiro. E'ano'o vase tuğunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazega e'e, niğa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki goe'a. Goere e'e huga'e nabone. Ane'a zege goere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize gunugununiro. ⁹ U Saulo, niğa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zağogani'a iriva'onadu, Eluma giane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ga'e Satani ubuga. Hağai duduga nidu'a agireni'ete'e vazega. Gururo zu so'oso'o hağaiğani'a gae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduga gunugunune'ete'e hağaiğa mene mode'ohe. ¹¹ Giano'i! Zuhi'a Boro gigi'a'a gae rana raha. Ga'e ubumağoa kura'uma, ebu mada nu agağa horonoga mene idara'uma."

Ebu goze zu uzabo'a ubumağa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vase vağiro. ¹² Ebu gavana vazega'e furerarote'e hağaiğa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro hağai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neğano harami

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azağa'e Pafu neğanonon'o iğunadu, Pamufulia haba'ano Perega neğa gasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duğuru muhizadu, Ierusalem neğa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neğanonon'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neğano feuriro. Ebu Bana Madağa madağano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azağa kuru neğa diuğadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro goe'a zu peroveta azağa goere me'odirote'e enogano, Iuda azağa kuru neğa giane'ete'e azağani'a, Paulo duğuru veize goere tuğuriro. "Negofe duğuru, za emege veize inara goe'a e'e ro'idene, haramine idağa hehe?"

* **13:6** Bari-Iesu, goere e'e huga'e Iesu ubuga.

¹⁶ Paulo ani iḡunadu 'evo'a mae ḡihiniro, zeḡe'a ḡoe'a ego hanoga veize. Ebu ḡoe'a ḡadaheni-ro, raena'a, "Isaraela azaḡa, zu Iuda mene azaḡa Badi'a gubane'ete'e, ego'i!
¹⁷ Isaraela azaḡa Badi'a'a, aḡife duḡuru meiro, ebu zeḡe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ḡehararo zu inari-ro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buzi-ro. ¹⁸ Ebu muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaḡano, ze'e Badi'a ḡoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhizi-ro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaḡa'e, Badi'a'a zimi hauḡadu, habaze'e Isaraela azaḡa zini-ro. ²⁰ Muri maḡa ḡazaḡa zu ḡae fu'o gaubanana (450) zamaḡano, 'ouge haḡainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaḡa bo'aḡanono'o Isaraela azaḡa ibito zini'uma azaḡa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haḡae onamo peroveta vazega Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaḡa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga urati-ro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoni-ro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazega. Ani, muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) Isaraela azaḡa ibito zini-ro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gaḡanono'o mae vaḡinadu, Davida madu kini iḡu'ano ohoni-ro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eḡe zama'a urato hau'ete'e vazega. Ani'e eḡe'a urate'ete'e gauga nidu'a haḡai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiḡano, Davida mariganono'o vase ḡabozi'uma vazega fureno zini-ro, ebu ani Isaraela azaḡa mazao tuḡuni-ro. Niḡa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatizo'a Isaraela azaḡa nidu'a mazao harami-ro, raena'a, "Sau'anono'o ḡihuradu, bapatizo mo'i!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau hauḡe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazega'e ariga onae'ohe. E'e ane tuḡure vazega radu, tamakaḡa miniḡa fuhi'o hanoga zu mene idaḡa. Ani ni'e eḡe ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ḡoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaḡa, ebu Iuda mene azaḡa, Badi'a gubane'ete'e! Emeḡe veize, Badi'a ani, vase ḡabozi'uma ḡoe'a tuḡuri-ro. ²⁷ Ierusalem azaḡa zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa ḡoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡunirotene, e'e ḡoe'a haḡae huni-ro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoni-ro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato umini-ro.

²⁹ Ebu buka zaḡoḡano tirote'e ḡoe'a nidu'a ane mazao haḡae hauḡirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboni-ro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neḡa itirote'e azaḡa mazao mada ḡehaḡa zamaḡano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e hariḡa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoḡa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae tirote'e ḡoe'a'e, ³³ vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e Iesu runeono'o bare ḡaboni-ro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ḡa'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboni-ro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ḡahugoneḡa manoḡa zae zini'uma.

E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,

zu e'e ḡoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ḡa'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Ġoere 'adi'e Davida hariġa mene tiro, mazaġa Davida ani'e, ane radone madaġano Badi'a ura gauġa haġae haugirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouġaġa idu haba'ano ġuriro, ebu ahi'a'e ruhurararo. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazegħa'e 'ahi'a mene ruhurararo.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae haġai sau'a aġutu modi'uma ġoe'a'e, Iesu'a nagini haġaofirote'eano'o zae mazao harame'ohe. ³⁹ Mose goro ġoe'a haġae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubumao duduġa rouga mene idararo, mazaġa vaze haġai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haġaiġa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fiine, Iesu'a nagini haġaofirote'eano'o Badi'a'a aġutu modadu, e'e sau'aġanonono'o mae vaġizi'uma. ⁴⁰ E'ano'o peroveta azaġani'a reirote'e haġaiġa zae mazao mene fureranoga veize ġiano'i! ⁴¹ 'Ahige touga, raena'a,

'Ġiano'i!

Za'e, Badi'a ġoere he'ehe'ene

ġoere'ete'e azaġa,

zaguzagano'i, ebu rudano'i!

Mazaġa e'e, zae radone madaġano

haġai 'ahoga fureni'uma.

Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,

zae ihozine zuni,

“Uguġa haġaiġa'e

mene furera'uma.” radu,

e'e ġoe'a mene mae ġihini'uma.” (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azaġa kuru neġanonono'o buau'enogano, e'ea kurarrote'e azaġani'a umiziro, zeġe moġa Madaġa Zaġoġano zuni ġoere e'e 'aune bare haramoga. ⁴³ Vaze 'ai rururu ġourirotene, Iuda azaġa, zu Iuda mene azaġa, Badi'a mone ġihurirote'e ġehaġani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduġuziro, raena'a, “Badi'a ġahunoneġa manoġa zamaġano fie ġigaru onamo'i!”

⁴⁴ Bana Madaġa Madaġa bare meirotene, ne e'e azaġa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ġoere egoga veize nu'orararo. ⁴⁵ Rehano Iuda azaġani'a, vaze ġehaġani'a nu'orarrote'e horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu ġoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e ġoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e ġoere figure'ena'a, “Eme, ibite zae Iuda azaġa veize Badi'a ġoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ġoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ġabone tuġutuġu mene me'uma azaġa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaġa veize haramo oname'e'uma. ⁴⁷ Mazaġa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaġa mazao

eġe ġoere rae furenite'e agaġa

rouga veize ġa oho'iro,

ġae'a haba nidu'a zamaġano

Zuhi'a Boro'a vaze ġabozi'uma

hariġa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaġani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ġoere niguniro. Ebu ġabone tuġutuġu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaġa'e nidu'a ane ġoere mae ġihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ġoere'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaġa'e, Iuda roġae nize boro azaġa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neġa ibito zini'ete'e azaġa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sausauga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaġiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ġoeri'uma heuġa, odaze hu'uruġa fode rurunadu, Ikonio neġa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaġoġani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neḡano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neḡano onamirotene, iḡaiḡa haḡae'ete'e teige Iuda azaḡa kuru neḡano diuḡiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaḡa zu Giriki azaḡa ḡehaḡa bagaḡani'a Iesu mazao fiuro. ² Rehano Iuda azaḡa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azaḡa zama ḡunuḡununiro. Ebu Paulo duḡuru agirezouga veize Iuda mene azaḡa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faḡa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ḡahunofi'uma hariḡa'e ḡoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azaḡa 'evore hina ane tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao ziniro. ⁴ Rehano e'e neḡa azaḡani'e rovotadu, nu'e Iuda azaḡa mone reiro, u nu'e apostolo azaḡa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azaḡa nu zu Iuda azaḡa nu'a zeḡe ne ibito zini'ete'e azaḡa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azaḡa zimi sauzouga veize, neneḡaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariḡa igirotene, e'e neḡa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neḡano zu e'e uhiḡa uhiḡa haba'ano ⁷ hari manōḡa haramiro onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neḡano odaḡa sau'a vazeḡa fainiro

⁸ U Lusitera neḡano odaḡa sau'a vazeḡa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ḡiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odaḡa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ḡihau ḡorene'ena'a, "Iḡune edano'i!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iḡunadu edau ragaviro.

¹¹ Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a, Paulo'a haḡairote'e haḡaiḡa horonirotene, ze Lukaonia ḡoe'ano huario, raena'a, "Badi'a'a vaze radu emeḡe vaḡe ovaeha." ¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaḡa Paulo ani iḡaiḡa haramido 'ahine.* ¹³ Dio dibu'o neḡa'e Lusitera neḡa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeḡani'a, vaze ḡuḡuvaḡa teite boromakau nu zu ḡeḡene haḡairote'e kakaḡa Lusitera neḡa ibihetaḡa odohe onairo. Ebu apostolo azaḡa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaḡani'a nagini haḡaihi ra'ete'e igirotene, mene haḡai'uma haḡaiḡa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡa ḡunuḡano dure diuḡe'ena'a, huau ḡoeriro, raena'a,

¹⁵ "Nego nabudi, za nouḡadu 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ohe? Emeḡe zuni vaze tauḡi, zae teite idaḡa. Eme zae mazao hari manōḡa haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haḡaiḡa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aḡa vaḡe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haḡairo, ebu e'ea radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ¹⁶ Amahi madaḡano bone, haba'a haba'a azaḡa nidu'a zeḡe zeḡe edeḡa haḡaiḡa haḡainutene, Badi'a'a ḡiaze modinu. ¹⁷ Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a haḡai manōḡa manōḡa fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuḡuninu, ogomu madaḡa madaḡa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaḡa'e boromakau manadu, ḡahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ḡonagano e'e haḡaiḡa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ḡarugano Iuda azaḡa nu'a Antioka zu Ikonio neḡanonu'o onaadu, e'e neḡa azaḡa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. ²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabaḡeḡene edau'enogano, ani iḡunadu, e'e neḡa bare diuḡiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neḡa onamiro.

Suria haba'a Antioka neḡa bariro

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azaḡa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aḡa.

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoga haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro. ²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'i!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaġozaġe'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'aġa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoga haram'e'ta'a'e Antioka neġanono'o ġadaheni. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manoga'ni'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziro.

Ebu anianine e'e gauga haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fii'uma ibiġa Badi'a'a bohanirote'e hariġa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalem neġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife ihoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a igirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalem neġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalem neġano tuġuziro. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e hariġa neġaneġano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa igirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeġe'a Ierusalem neġano feurirotene, Ierusalem ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġairote'e gauga nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu'a iġunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaġa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iġu'a haġai'uma, ebu Mose goro ġoe'ano tirote'e haġaiġa zuni haġai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ġoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faġa ġo'anirote'e enogano, Petero'a iġunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeġa, ibite zae bo'aġanono'o Badi'a'a eġe tuġuhiro, Iuda mene azaġani'a hari manoga egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vaze zama edere'ete'e Badi'aġa. E'e Badi'aġani'a Iuda mene azaġa mazao zuni Vine Zaġoga tuġuniro, emeġe mazao tuġunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaġa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaġa zu eme'e mene nunu, mazaġa zeġe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeġe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeġe zu vouġafe'a haġaoga mene idararote'e haġaiġa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, haġai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a

Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'eano'o eme ġabofeha. Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a e'e ibiġano ġabozeha.”

¹² Petero ġoere igirotene, e'ea radirote'e azaġa nidu'a mene ġoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeġe gauono'o Iuda mene azaġa bo'aġano ane tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaġano, e'ea radirote'e azaġani'e abite radiro.

¹³ Zeġe'a ġoere hauġirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iġunadu ġoeriro, raena'a, “Nego nabudi, eġe ġoere ego'i! ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaġa zamaradu, Badi'a mone reifine zeġe bo'aġanono'o ġadaheġano vase nu zamazirote'e hariġa, Petero'a rae fureneha. ¹⁵ Peroveta azaġa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neġa fahanoga'e,

eġe'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu neġa'e

bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamaġano

radiu'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

Ebu Iuda mene azaġa bo'aġano

eġe mone ra'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

E'e haġaiġa fureni'uma

Zuhi'aġa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenrote'e ġoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eġe'a zamare'tene, haġai aduga'e, Iuda mene azaġa bo'aġanono'o Badi'a mone ġihure'ete'e azaġa, mene zini'uma, ²⁰ rehano zeġe veize so'ao mirihadu, 'ahige ġoere tuġuri'uma. Ze, ġuriro badi'aġa mazao ti'ete'e ogomuġa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazegha teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuġano harine runate'e maniġa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazaġa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neġaneġano Iuda azaġa kuru neġano Bana Madaġa Madaġano me'ode haramo onaido.”

Jerusalemia ekalesia azaġani'a Iuda mene azaġa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuġuriro

²² E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azaġa nidu'a teite ġo'anadu, zeġe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neġano tuġuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niġa Iuda, niġa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niġa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaġa ibito zini'ete'e azaġa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuġuriro, raena'a,

“Eme, zae negoze, apostolo azaġa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azaġani'a, Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neġano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ġoe'a tuġure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vase nu'a emeġe mazaono'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunuġununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeġe'a mene tuġuziro. ²⁵ E'ano'o emeġe nidu'a ġo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoġa Banabasi zu Paulo teite zae vaġe tuġuzi'uma ra'ohe. ²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeġe ġabone ahetirote'e azaġa. ²⁷ E'ano'o eme

Iuda zu Silasi tuḡuze'ohe, emeḡe'a so'ao mirihate'e ḡoe'a, zeḡe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaḡoḡani'a ibitofeadu, emeḡe'a ḡo'anate'e ḡoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haḡaiḡa nunu haḡao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haḡai'uma haḡaiḡa'e 'ahi da'o. ²⁹ Ḡuriro badi'aḡa veize teate'e maniḡa mene a'uma, ebu ru zu 'unuḡano harine runate'e maniḡa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vaseḡa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haḡai 'uguḡa mene haḡaine, za'e haḡaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'il"

³⁰ E'ano'o zeḡe ḡazaḡa'e tuḡuzadu, Antioka neḡa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaḡa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeḡe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ḡoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azaḡa. Ze Zuhi'a Boro mone azaḡa mazao iradugu ḡoe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e zama roḡeḡa veize zeḡe rana kuranadu bare tuḡuzi'ro. Ebu ze Ierusalem'a neḡa bare onamiro, zeḡe tuḡuzirote'e azaḡa vaḡe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neḡano radadu, vase ḡehaḡa teite Zuhi'a Boro ḡoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovotiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeḡe'a ibite Zuhi'a Boro ḡoere haramirote'e neḡaneḡa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡani'a nouge radiu'ete'e ḡiazihii." ³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niḡa Ioane, niḡa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoḡa rae zamariro, mazaḡa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeḡe teite mene gaue onamiro. ³⁹ Paulo zu Banabasi'e ḡoereze'a rira' onamirotene, ze rovotadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuḡa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Zuhi'a Boro ḡahunone manoḡani'a zeḡe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iḡuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡa inaraziro.

Paulo'a haba faḡano haram'e ragavirote'e aheuḡa

16

Timoteo'a Paulo ḡatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neḡa onamiro, ebu hena Lusitera neḡa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niḡa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roḡaeḡa. Zuhi'a Boro mazao finu, rehano moga'e Giriki vaseḡa. ² Zuhi'a Boro mone azaḡa, Lusitera neḡa zu Ikonio neḡano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vase manoḡa." reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeḡe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azaḡa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeḡa Timoteo moga'e Giriki vaseḡa. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iḡuri haḡairo, hena iḡite Iuda azaḡani'a ḡoeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neḡaneḡa ragave oname'ena'a, Ierusalem'a neḡano apostolo azaḡa zu vase boroboro'a ḡoere idanirote'e ḡoe'a ihozido, zeḡe e'e haḡaiḡano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azaḡa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaḡa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaḡa Vine Zaḡoḡani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuḡihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaḡoḡani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neḡa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iḡunaro. Makedonia vaseḡa 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a,

“Makedonia haba'a fare onaadu, emeḡe danafo'i!” ¹⁰ Paulo'a iḡuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoga haramoga veize Badi'a'a tuḡufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ḡarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao firo

¹¹ Eme Toroa neḡanono'o ḡasi hina, roḡoroḡe Samotarake 'umuḡa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toḡatogaḡa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neḡa onamiro. Filipi neḡa'e Makedonia haba'a zamaḡano ne boro zu Roma azaḡa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaḡano, eme Filipi neḡa ḡabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaḡani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roḡaeḡa roḡaeḡa ḡoreziro. ¹⁴ Paulo ḡoere abito haunute'e roḡaeḡa 'ahoga'e niḡa Lidia. Ani'e Tuatira neḡa roḡaeḡa, ebu dabua kanaḡa serone'ete'e gaḡa boro haḡaido, zu Badi'a kurano haudote'e roḡaeḡa. Zuhi'a Boro'a zamaḡa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ḡoere egadu mae ḡihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaḡa bapatizozirotene, ane'a umifiro, raena'a, “Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eḡe ne onaadu e'ea rado'i!” Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ḡu'a neḡano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuḡure roḡae tahi'aḡa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haḡae'ena'a ane boro azaḡa veize moni boro haḡaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeḡe hegote'ena'a, ḡihau ḡoere iḡuniro. “'Ahi duḡuru'e Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡa tuḡure azaḡa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ḡabozite'e ibiḡa rae fureno zini'ohe.” ¹⁸ Ani mada ḡehaḡa 'ouge da'o haḡae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuḡoniro. E'ano'o tehadu roḡae tahi'aḡa zamao radiu'ete'e vineḡa sau'a e'e niro. “Iesu Keriso niḡano, eḡe'a ḡa'ohe. Roḡae tahi'aḡa e'e mazaono'o buano'i!” ḡoere e'e ariḡano vine sau'ani'a roḡae tahi'aḡa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuḡure roḡae tahi'aḡa e'e boro azaḡa'e ederiro, ani zeḡe veize moni mene haḡai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaḡani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azaḡa vaḡe tutuze onamadu ziro, raena'a, “'Adi duḡuru'e Iuda azaḡa. Ze'e haḡai nunu vaze ihozadu, emeḡe ne azaḡa zama ḡunuḡunune'ohe. Zeḡe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaḡani'a mae ḡihinoga zu haḡaoga'e goro.”

²² Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zuni Paulo zu Silasi aḡirezi'ete'e azaḡa teite 'auḡiro. Ebu gavamani azaḡani'a zeḡe tahi'a tahi'a tuḡuzadu, “Dabuaze zigi vaḡinadu somori hina bouzo'i!” reiro. ²³ Ze bouze sausauzirote'e enogano, ḡuano ohoziro, ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa nina'a, “Fairu gadizo'i!” reiro. ²⁴ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa'e e'e ḡoe'a egadu, ḡu'a neḡa zamaḡa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanema Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ḡu'a azaḡa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaḡano haba'a tabara ḡihau hagariro. E'ano'o ḡu'a neḡa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ḡu'a neḡa ibihetaḡa nidu'a tabara bohataro, ebu ḡu'a azaḡa 'ufuzirote'e auriḡa nidu'a butau ḡouriro. ²⁷ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡani'a evatadu, ḡu'a neḡa ibihetaḡa bohatanoga horonirotene, kariḡa hizi madu, ane'a bare ḡounihi reiro, mazaḡa ani 'ane ḡu'a azaḡa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ḡihau ḡoere iḡune'ena'a, “Ago 'ougo'i! Emeḡe nidu'a 'ada.” reiro.

²⁹ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazeḡa'e ḡurizabu raena'a ihure huḡane madu ḡu'a neḡa dure diuḡiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ḡuḡuriro. ³⁰ Ebu ani ḡu'a

neḡanono'o mae buzadu ḡadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haḡaine ḡabone hidi'uma?"

³¹ Zeḡe'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡani'e ḡabone hidi'uma." reiro. ³² Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazēḡa zu neḡano raidiu'ete'e azaḡa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ḡoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, ḡu'a gadine'ete'e vazēḡani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iḡu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a zogone bapatzizo meiro. ³⁴ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazēḡani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neḡa azaḡa nidu'a teite matu'u boro haḡairo, mazaḡa ze'e Badi'a mazao firo 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaḡani'a zeḡe gau azaḡa tuḡuziro, ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazēḡa nouga veize, raena'a, "E'e azaḡa tuḡuze buzo'i!" ³⁶ Ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazēḡani'a Paulo niro. "Gavamani azaḡani'a ḡoere tuḡureha, zae tuḡuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roḡeḡano onamo'i!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaḡa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaḡa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ḡu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuḡufe bufihi ra'ohē. Mene 'ougi'uma! Zeḡe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaḡani'a gavamani azaḡa vaḡe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaḡa." reirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaḡa'e zeḡe vaḡe onamadu umiziro, zeḡe mazao nagini sau'a haḡairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaḡani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neḡa mode iḡuno'i!" ⁴⁰ Ebu anianine ḡu'ano'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa hidadu, inara ḡoe'a ziro, ebu Filipi neḡanono'o iḡuniro.

17

Paulo Tesalonika neḡano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neḡa vitau onamadu, Tesalonika neḡano feuriro. E'e neḡano'e Iuda azaḡa kuru neḡa 'e'e. ² Paulo ani iḡaiḡa haḡae'ete'e teige, Bana Madaḡa madaḡano Iuda azaḡa kuru neḡa diḡadu, buka zaḡoga me'ode'ena'a Iuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡidu meiro. ³ Ani'e buka zaḡoḡanono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eḡe'a rae furene'ete'e vazēḡa, niḡa'e Iesu, ane huga'e Keriso." ⁴ Ebu Iuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neḡano nize boro roḡaeḡa ḡehaḡa zuni 'auḡiro.

⁵ Rehano Iuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau tauḡe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihira radu harae ḡuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vaze ḡuḡuvaḡa mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu'ahasise buzadu, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vaze mae ḡunuḡunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diḡeha. ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohē, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohē. Niḡa'e Iesu." ⁸ E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanisoro azaḡani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ḡouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duḡuru mazaono'o mae buzite'e moniḡa madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neḡano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Paulo zu Silasi zogone tuḡuzadu Berea neḡa onamiro. Berea neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa diḡiro.

¹¹ Berea azağa'e zamaze mene riğa, Tesalonika azağa mene heuğa. E'ano'o Paulo'a haramete'e'ē goe'a faifairu igiro, zu ane haramo goe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zağoğa me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azağa ġehağani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roğaeğa zu Giriki ohozeğa nize boroboro ġehağani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azağa Tesalonika neğano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neğano zuni Badi'a ġoere haramirote'e igirotene, zeğe zuni Berea neğa onamadu, Berea azağa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azağa'e Paulo da'o zogone tuğune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neğano radiro. ¹⁵ Paulo ġatinirote'e azağa'e Paulo Atena neğa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeğe mazao Silasi zu Timoteo veize ġoere tuğuriro, raena'a, "Eğe vağe ġarihe aro'i!" reiro. Ebu ze ġoere odohe, Berea neğa bare onamiro.

Paulo Atena neğano

¹⁶ Paulo'a Atena neğano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ġuriro badi'ağa ġehağa e'ea horonirotene, zamağani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azağa kuru neğa diuğadu, Iuda azağa, zu Giriki azağa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ġo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ġo'anido. ¹⁸ Ebu edeğa azağa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ġoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariğa zu Iesu'a rudanadu bare ġabodirote'e rae furenirotene, vaze nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ġoe'a fu'a vazeğa 'adi nagini reih ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago mağano kanisoro azağa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeğe'a nina'a, "Ġae'a rae furene'ete'e ihoreğa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe, ²⁰ mazağa emeğe teğao ibite mene hune zu igirote'e hariğa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe." ²¹ Mazağa Atena azağa, zu haba 'ahoga 'ahoga azağa e'ea radiu'ete'e hağai'e 'ahiguğa. Zeğe nidu'a, zeğe radiu tauğe'ena'a, ihore iziga ġoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azağa zamao edanadu ġoeriro, raena'a, "Atena azağa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ġehağa kurano hau'ete'e azağa. ²³ Mazağa ege'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ġauğa ġehağa horoneha. E'e zamağano dibu'o fatağano ġoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĞU'A BADI'AĞA VEIZE". Za ağu'a badi'ağa mazao kurau'ohe. E'ano'o ege'a Badi'a a'e iniu rae furenihi ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamağano radiu'ete'e ġauğa nidu'a hağairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neğa zamağano mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neğa. ²⁵ Ane huga'e ġabone, ġabone iriga zu ġau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'ağa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ġauğa o'o'a. Vaze'a ane veize ġau 'ahoga mene hağao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga hağaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azağa nidu'a hağairo, vaze'a haba nidu'a zamağano radoga veize. Ebu zeğe'a radi'uma madağa rae tiro, zu radi'uma haba'a ġonanega hağairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vağoga veize, ebu inare vağadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeğe nidu'a mazaono'o mene fağa. ²⁸ Mazağa eme ane ġabone zamağano ġabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'ağano bada garahe'ete'e vazeğa 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeğe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu hağae'ete'e ġauğa teite idağa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vaze ağu'a 'ahine, 'uguğa hağaiğa hağaidote'ea, Badi'a ani ġiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ġihuno'i!

³¹ Mazağa ani'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa ibi dudugano kotazite'e

madağa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazega zuni ohoniro. E'e vazega'e ani'a runeono'o bare gaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vase nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize goere onamihi ra'enogano, Atena azağani'e, rune vazegani'a bare gabodirote'e goe'a igirotene, vase nu'e Paulo egofo haro. U vase nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariğa'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, goe'a nema'o 'uadu, kanisoro azağa mode iguniro. ³⁴ Rehano vase nu'e Paulo teite 'auğadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamağano'e, Areopago kanisoro vazega 'ahoga, niğa Dionusio, zu roğae 'ahoga, niğa Damari, ebu vase geħağa zuni.

18

Paulo Korinto neğano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neğa modadu, Korinto neğa onamiro. ² E'ea Iuda vazega 'ahoga, niğa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazega. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neğa onaadu, mada nu da'o radiro, mazağa Roma zuhi'ağa, niğa Klaudio'a, "Iuda azağa'e nidu'a Roma neğanono'o vağino'i!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro. ³ Paulo zu zege moni gağa'e tiba: taruha ogone'ete'e farağa rafağa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zege teite radadu gaido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madağa madağa nidu'a, Iuda azağa kuru neğano haramido, ebu Iuda zu Giriki azağani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare goerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azağa mazao "Iesu'e Keriso." rae doğo'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue goerinu, zu goere sau'a hina roninutene, ani'e dabuağa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga diğo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduga'e ege mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azağa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azağa kuru neğa modadu, vase niğa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vazega. Ani ne'e Iuda azağa kuru neğa genağano. ⁸ Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vazega'e niğa Krisipo. Ani zu neğano radiudote'e azağa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neğa azağa geħağa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapatiso meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iğunao Paulo niro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize haramo onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i! ¹⁰ Mazağa e'e ġae teite radiu'ohe. Vase 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ġani'uma, mazağa ne 'adao'e ege none re'uma azağa geħağa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neğano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a goere ihozido.

¹² Vase 'ahoga, niğa Galio, ani'a Akai'a haba'a gavanağa reirote'ea, Iuda azağani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro. ¹³ Ebu raena'a, "Vase 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azağa goro." ¹⁴ Ebu Paulo'a goerihi ra'enogano, Galio'a Iuda azağa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azağa! Vase 'ahogani'a goro vari'ifo, ga hağai sau'a boro hağaifone, ege'a goereze ego zinifo. ¹⁵ Rehano za'e Iuda azağa mone goe'a ga niğa ga goroğa nunu moneo ta'irote go'ano'idene, zae da'o go'ane faino'i! E'e 'uguğa kotağa mene hağai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuğuze buziro. ¹⁷ Ebu zege nidu'a, Iuda azağa kuru neğa ibitohau'ete'e vazega, niğa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiğano bouniro. U Galio'e ġiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neğanono'o Antioka neğa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neğano 'ize mada geħağa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azağa muħizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ġatine onamiro.

Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toġatogāgano iguġa vari'iro, mazaġa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ġoere rinede tirote'e zamaġano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neġano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa teite hari manogā ġo'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeġe teite e'ea faġa radoga uminiro rehano, ani mene mae ġihiniro. ²¹ Rehano ani muhize iġune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vaġe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neġanonon'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neġano feurirotene, Ierusalemā neġa onamadu, ekalesia azaġa teite hido titiro, ebu bare Antioka neġa onamiro.

Paulo'a haba faġano haramē ragavirote'e uġiduġa

²³ Paulo ani, mada mene ġehaġa Antioka neġano radirote'e enogano, e'eano'o iġunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazegā 'ahoga, niġa Apolo, ani Efeso neġa onairo. Ani'e Alesandria neġa vazegā. Ani faifairu ġoere'ete'e vazegā zu buka zaġoġa zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederrote'e vazegā, ebu zama nidu'a hanadu inare ġoerido zu Iesu hariġa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatzozirote'e da'o edeġa. ²⁶ Apolo ani Iuda azaġa kuru neġano mene rihau'ena'a ġoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ġoe'a iġirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirote, Zuhi'a Boro mone azaġani'a inara ġoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuġuriro, zeġe ani'a onamite'ea mae ġihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ġahunone manogā zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaġa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazaġa ani'a buka zaġoġanonon'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaġa teite hunio ġihau ġo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neġano

¹ Apolo'a Korinto neġano radiunute'e madaġano, Paulo ani maġa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neġano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ġadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaġano, Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaġoġa ra'ete'e zuni mene iġiro." ³ E'ano'o Paulo'a ġadizena'a, "Za nagi bapatzizo meiro?" reirote, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatzizo meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatzozirota'a'e, zae'a zamaze ġihunadu, haġai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eġe ġaruna onaitte'e vazegā mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze ġoere e'e iġirotene, Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatzizo meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeġe rana tirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ġoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ġoe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaġano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuġani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, e'ea bato uġidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ġoe'a Iuda azaġa teite ġihau ġo'aniro, zeġe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azaġa nu'e, teġa riranadu, Paulo ġoere hezaho haro, ebu vaze ġehaġa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ġoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaġa kuru neġa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neġa onamadu, mada nidu'a e'ea ġo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haġae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaġa zu Giriki azaġa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ġoere iġiro.

Sikeva ubuga duġuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haḡaiḡa iḡaiḡa mene horone'ete'e haḡaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoḡa zu vidau gaudote'e dabuaḡa afa'a madu, ugi azaḡa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.

¹³ U Iuda azaḡa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae harame'ete'e, e'e niḡano ḡa'ohe. Vaze mazaono'o buano'i!" rae reiro. ¹⁴ Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, niḡa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haḡairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eḡe edeḡa, zu Paulo eḡe edeḡa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineḡa sau'ani'a radiu'ete'e vazeḡani'a, zeḡe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeḡe teite mene idaḡa 'ahine, zeḡe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neonon'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neḡano Iuda azaḡa zu Giriki azaḡani'a e'e hariḡa igirotene, zeḡe nidu'a ḡiḡaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ḡihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaḡa ḡehaḡani'a onaadu, aneane haḡai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaḡa ḡehaḡa'e zeḡe murava bukaḡa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaḡa naeḡa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniḡa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ḡoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neḡano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neḡano 'uguḡani'a furerarote'e ḡarugano, Vine Zaḡoḡani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalem neḡa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem neḡa onamite'e ḡarugano, Roma neḡa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeḡa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuḡuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaḡa heuḡano, Efeso neḡano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ḡihine'ete'e azaḡa moneo fureraro. ²⁴ E'e haḡaiḡa'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niḡa Demetrio'a radiunu. U Efeso roḡae badi'aḡa niḡa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aḡa dibu'o neḡa kobefe idane haḡae'ete'e gauḡa odohe durido, ebu tahi'a ḡehaḡani'a ane 'u'uḡano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azaḡa zu ane gau heuḡa haḡae'ete'e azaḡa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeḡa, eme'e gau 'adi haḡaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neḡano zu Asia haba'a nidu'a zamaḡano Paulo'a vaze ḡehaḡa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haḡae'ete'e badi'aḡa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niḡani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roḡae badi'aḡa boro, ane dibu'o neḡa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roḡae badi'aḡa, ani niḡa ḡihi'a ra'ete'e'a dauḡi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaḡani'a e'e igirotene, maḡune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaḡa roḡae badi'aḡa, Atemisi'e niḡa boro bagaḡa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neḡa azaḡa nidu'a'a houna'adu harae ḡuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ḡatine onairote'e azaḡa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeḡe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaḡa dure diuḡiro. ³⁰ Paulo ani, vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezihi radu zeḡe ḡunuḡano diuḡihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duḡuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamano gaue'ete'e azaḡa nu'e Paulo vaze. Zeḡe zuni umide ḡoere tuḡurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuḡo'il" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a harae ḡuzuhido. Ze ḡoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaḡano vaze ḡehaḡa'e aḡu'a, nagini u'ano diuḡirota'a'e. ³³ Iuda azaḡa nu'a, vaze 'ahoga, niḡa Alesana, ani vaze ḡuḡuvaḡa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga

* **19:24** E'e badi'aḡa'e huga ḡehaḡa haḡai'uma badi'aḡa rae zamariro.

veize 'evo'a ġihiniro, ebu vase ġuġuvaġa ġorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazegħa. Vaze ġuġuvaġani'a e'e ederiotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa Atemisi'e niġa boro bagaġa!" reiro. Ġoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada ahe (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamaniġa veize seketeri gauġa haġae'ete'e vazegħa 'ahogani'a vase ġuġuvaġa hara garariro, ebu zeġe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaġa, vase nidu'a edegħa, Efeso neġa'e roġae badi'aġa boro Atemisi dibu'o neġa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iragħa hadiġa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azaġani'a 'ouge'eta'a'e, haġai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Gurizabuo ġau 'ahoga ago haġae tauġo'i! ³⁷ Za vase aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeġe kuru neġano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeġe roġae badi'aġa niġa mene sausaune ġoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaġa'e vase 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoġa. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaġani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manoġa. ³⁹ Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani gorogħano ne azaġani'a nu'oru'ete'e zamaġano ġo'anine manoġa. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ġuzuhate'e haġaiġa u'ano, nouġine'e gavamani azaġani'a emeġe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaġa o'o'a 'ahine, eme'e emeġe moneo ġoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ġoeradu, vase ġuġuvaġa tuġuze ġouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neġano harae ġunuġunirote'e'a hauġirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ġoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaġa inara ġoe'a ġehaġa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uġidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ġasi hina onamihi reirotene, Iuda azaġani'a Paulo matihi radu neneġani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neġa vazegħa, niġa Sapatere, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neġa azaġa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neġa vazegħa'e niġa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaġa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iġunadu, Toroa neġano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiġa haġairote'e enogano, Filipi neġanono'o ġasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neġano guhife'ete'e azaġa teite 'auġiro, ebu e'ea mada fu'o zu ahe fare (7) radiro.

⁷ Satadei ġorava uġano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuġa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaġano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaġa irarine, muhize iġuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neġano nu'oru radiro. E'e zamaġano'e ihure ġehaġa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aġa 'ahoga, niġa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaġano, ane huga ne hitaga uġiduġanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ġihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ġuġuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'i! Ani ġaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neġa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediġa zeġe teite au tiburaro, ebu ġoere onamo, irarirotene, iġuniro. ¹² Nu'onu'o azaġa'e ohoze tahi'aġa ġabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haġairo.

Paulo'a Toroa neġanono'o Mileto neġa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neġa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ġasi hina ibite e'e neġa onamiro, ebu eme ani e'ebau'u ġasio mae ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neġano emeġe teite 'auġirotene, ġasio ofadu, Mitulene neġa ruhau onamiro.

¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuḡa uhiḡano vitaro. Ebu ruhau onamo, moḡa madaḡano Samosi 'umuḡano feuriro. Ebu e'e moḡanobu'u Mileto neḡano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a haugoga mene uratadu, Efeso neḡa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaḡa 'izema mougano, Ieruselema neḡano feuroga radu ḡarihe ḡarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neḡano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ḡoere tuḡuriro, ane vaḡe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ḡoreziro, raena'a, "Zae huga edeḡa, eḡe'a Asia haba'a diuḡirote'e madaḡa ḡadaheḡanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuḡure haḡaidote'e zamaḡano, vaḡute'ena'a zu nihe vuḡa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaḡa nu'a uḡuhihi radu, eḡe mazao haḡai sau'a sau'a haḡaido rehano, rinede gauido. ²⁰ Ebu danazi'uma ḡoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. ²¹ Ebu Iuda azaḡa zu Iuda mene azaḡa mazao hari tiba hina da'o harame hunido, raena'a, 'Haḡai sau'a modadu Badi'a vaḡe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!"

²² Ebu ḡiano'i! Vine Zaḡoḡani'a tuḡutuḡuhadu, Ieruselema neḡa oname'ohe. Rehano e aḡu'a, de'ea nagini'a eḡe mazao furera'uma. ²³ Eḡe'a ragave'ete'e neḡaneḡano Vine Zaḡoḡani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ḡu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ḡabonehe modine zuni idaḡa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiḡa oname haugine, zu gauḡa haḡae haugine manoga. A'e Badi'a'a manoga vase ḡahunu zini'uma hariḡa manoga rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aḡano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariḡa harame ragavido. ḡiano'i! Izidi e edeḡa, zae nidu'a iraha mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eḡe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ḡabone ibiḡa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaḡa Badi'a'a zae'a haḡaoga urate'ete'e ḡoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ḡae ḡae'a ḡae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaḡa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaḡoḡani'a 'evorezeo tiro, zae'a ḡiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaḡa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaḡa. ²⁹ E edeḡa eḡe'a muhizite'e enogano, ḡuriro haramo vazeḡa 'ahoga 'ahogani'a agire ḡuniḡa teige zae bo'aḡano diuḡi'uma, ebu ḡaboneze manoga sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aḡanono'o vase nu'a iḡunadu, huga ḡoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeḡe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eḡe'a muri uḡidu zamaḡano madai zu ohere nidu'a nihe vuḡa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ḡahunone manoga ḡoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ḡoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inaha meirote'e azaḡa nidu'a teite ḡahugoneḡa manoga me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaḡano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeḡa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eḡe zu eḡe teite rau'ete'e azaḡa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ḡabonehe nidu'a zamaḡano, inare gauadu ḡau'a fereze'ete'e azaḡa danazido, zae'a ḡiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'ḡau vase mazao ḡahuge'ete'e haḡaiḡa'e vase mazaono'o ma'ete'e haḡaiḡa vitinoga. ḡahuge'ete'e vazeḡa'e Badi'a'a manoga boro ha'uma.' Za e'e ḡoe'a zamare'eno'i!"

³⁶ Paulo ani ḡoere haugirotene, obenaḡa hina tuḡadu zeḡe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuḡano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaḡa Paulo'a zina'a, "Za'e iraha mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ḡatine ḡasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ieruselema neḡa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiradu Koso 'umuḡa roḡoroḡe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuḡa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neḡa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ḡasiḡa horonirotene, e'e ḡasiḡano tiradu iḡuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuḡa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neḡano hebetiro, mazaḡa ḡasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaḡadu, fura tiba zeḡe teite radiro. Ebu e'e azaḡa, Vine Zaḡoḡani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalem neḡa ago ito'i!" ⁵ Rehano iḡuni'uma madaḡa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ḡatife ne ḡutu'aḡano tuḡufi' ovoiro. Ebu e'ea emeḡe nidu'a hesao obenafe hina tuḡadu kuraro. ⁶ Eme zeḡe teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neḡanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neḡano hebetiro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa teite matu'otite ḡoeradu mada tiba zeḡe teite radiro. ⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neḡano feuriro. Ebu hari manoga haramete'e vazega 'ahoga, niḡa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalem ekalesia azaḡani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahē meirote'e vazega 'ahoga. ⁹ Ani aboga nogobaḡa ḡazaḡa (4). Ze Badi'a'a ḡoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neḡano mada ḡehaḡa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazega 'ahoga niḡa Agabo'a feuri' ovairo. ¹¹ Ani emeḡe vaḡe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaḡa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaḡoḡani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazega'e, Iuda azaḡa Ierusalem neḡano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaḡa 'evorao ri'ini'uma.' "

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaḡa zu e'ea radirote'e azaḡani'a "Ierusalem neḡa ago ito'i!" rae Paulo uminiro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nougadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niḡa u'ano Ierusalem neḡano ḡu'ano ohohoga idaḡa, zu rudanoga zuni idaḡa. E zamahe hanēha." ¹⁴ Eme ani gararo ḡizirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaḡa, tohefe ruhinau, Ierusalem neḡa itiro. ¹⁶ Kaisarea neḡanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalem neḡano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazega, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ḡiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalem neḡano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a matu'e'ena'a mae ḡihifiro. ¹⁸ Irarirotene, Paulo zu emeḡe nidu'a'e Iakobo ḡiani' onamiro. Ierusalem ekalesia azaḡa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeḡe teite hide ḡoretite hauḡirote'e enogano, ane gau zamaḡano Badi'a'a Iuda mene azaḡa mazao haḡairote'e haḡaiḡa nidu'a fairu doḡo'ani rae furenido.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ḡae edeḡa, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a 'ai Iesu ni mae ḡihineha, ebu zeḡe nidu'a Mose goro ḡoe'a zu mae ḡihine hune'ohe. ²¹ Ze hariḡo 'ahige igiro. Iuda azaḡa nu'e Iuda mene azaḡa bo'aḡano radiu'ohe. Ḡa'e zeḡe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ḡoe'a'e modo'i! Ebu eneze guraḡa guraḡa ahiri rana iḡuri ago haḡao'i! Zu Iuda azaḡa ibi'a haḡaiḡa nidu'a modo'i!' ²² Eme nougine manoga? Ze ḡa'a onaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ḡa'e emeḡe'a ḡeite'e haḡaiḡa haḡao'i! Emeḡe bo'aḡano Badi'a ubumao ḡoere riḡa rae teadu gore modirote'e ohozeḡa ḡazaḡa 'ada. ²⁴ 'Ahi duḡuru Dibu'o Neḡa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haḡaiḡa zeḡe teite haḡao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeḡa ḡae'a feino zeno'i! 'Ougine, vase nidu'a ederi'uma, hariḡo igirota'a'e mene huga, rehano ḡa Mose goro ḡoe'a ibiḡano oname'ete'e horoni'uma.

²⁵ U Iuda mene azağa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeğe'a hağai'uma hağaiğa so'ao mirihadu tuğuro ziniro, raena'a, Ğuriro badi'ağa mazao ġahuno hanate'e ogomuğa ago ano'i! Zuni 'unuğano harine runedate'e maniğa zu ru'e ago ano'i! Ebu vase 'ahoga ane teite mene hahurate'e vaseğa teite ibi ago ve'ono'i! "

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vase ġazağa zamazadu dehera'uma hağaiğa zeğe teite hağairo. Ebu dibu'o neğa diuğadu, zeğe'a Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğa hauği'uma madağa, zu zeğe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğa hağae'ete'e furağa 'ai nariga hauğirote'e madağano, Iuda azağa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neğano Paulo horoniro. Ze vase ġuğuvağa nidu'a tutuze harae iğunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azağa, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vasevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azağa hağaišo ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neğa rae sausaune'ohe. Zu emeğe Dibu'o Neğano Giriki azağa tutuze zouzadu, haba zağoga 'adi sausaune'ohe." ²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vaseğa Torofimo'e Paulo teite Ierusalemne neğano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neğa zamağano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalemne azağa nidu'a harae ġunuğuniro, ebu vase nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neğanono'o ahase buniro. Ebu ibihetağa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamağano, hariğani'a Roma uti vaseğa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalemne ne nidu'a hara'a iri'aveha." ³² Ebu ani zogone uti azağa ibito zini'ete'e zu uti azağa zamazadu vase ġuğuvağa u'a dure ovoiro. Harairote'e azağani'a uti vaseğa boro tahi'ağeta onaoga horozirotene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vaseğa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'ağa tuğuzadu auri adiriğa ahehu hina batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "'Adi iniu? Ani nagini hağaeha?" reiro. ³⁴ Ebu vasevaze'a ġuğuva ġunuğano ane ane edeğano ġoere iğuniro. Uti vaseğa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'ağa zina'a, "Vaze 'adi uti azağa radone neğa tutune onamo'i!" reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'ağano reirotene, vase ġuğuvağani'a naenaeno'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro. ³⁶ Mazağa vase ġuğuvağani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'i! Mau runo'i!" reiro.

Paulo'a vase ġuğuvağa mazao ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azağa radone neğano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vaseğa boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idağa hehe?" Ebu uti vaseğa boro'a zağuzagau'ena'a, "'Ahi ġa Giriki ġoe'a edeğa hehe?" rae ġadimaro. ³⁸ "Ĝa'e, Izipi vaseğa ibite Roma gavamani teite utitihiradu, gorugoru azağa mağa boro ġazağa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vaseğa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vaseğa. Nehe niğa Taso, Kilikia haba'a zamağano ne boro. E vase ġuğuvağa 'adi ġorezoga rae umi'e'ohe." ⁴⁰ Ebu uti vaseğa boro'a ġoe'a mae ġihinirotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vase'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauğe hunirotene, Paulo'a Heberu* ġoe'ano ġoreziro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eğe'a izidi 'aha eğe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'i!" ² Ani'a Heberu ġoe'ano zeğe mazao ġoerirote'e iğirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

* **21:40** Heberu ġoe'a'e Iuda azağani'a ġoere'ete'e ġoe'a niğa.

³ “E'e Iuda vazega. Kilikia haba'ano Taso neḡano fureraro, ebu Ierusalemā neḡano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uḡano diuḡadu, vouḡafe goro ḡoe'a riḡa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haḡae'ete'e teige. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azaḡa sausauido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roḡae batuzadu, ḡu'a neḡano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu Iuda kanisoro azaḡa zuni eḡe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaḡa ze Iuda azaḡa Damaseko neḡano radiu'ete'e veize miriho ḡoe'a tiro. Miriho ḡoe'a e'e eḡe'a madu Damaseko neḡa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaḡa oboze teadu, Ierusalemā neḡa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neḡa haniti' onamirotene, madai nemaḡano, eḡe rana aḡaḡa bagaḡani'a adureono'o tabara aḡara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ḡa nouḡadu eḡe sausaue'ohē?' ⁸ E ḡadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ḡa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neḡa vazega.' rae reiro. 'Ḡae'a sausaue'ete'e vazega.' ⁹ U ḡatihe onamirote'e azaḡa'e aḡaḡa horoniro rehano, ḡorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini haḡaine manoḡa?' Ani'a raena'a, 'Iḡunadu, Damaseko neḡa onamo'i! E'ea eḡe'a ḡanirote'e ḡauḡa nidu'a iho'i'uma.' ¹¹ Ebu e'e, aḡaḡa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ḡatihe'ete'e azaḡani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neḡa onamiro.

¹² E'ea vase 'ahoga, niḡa Anania'a radiudo. Ani'e goro ḡoe'a ibiḡano da'o onamido, ebu Iuda azaḡa Damaseko neḡano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vase manoḡa tauḡi reiro. ¹³ Ani onaadu, eḡe genaḡano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i! E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouḡafe Badi'a'a ḡa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduḡa horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoḡa egoga veize. ¹⁵ Mazaḡa Zuhi'a Boro veize ḡa'a horonirote'e zu igirote'e ḡauḡa vase nidu'a mazao rae fureni'uma. ¹⁶ E'ano'o ḡa ago zamare 'ada'ado'i? Iḡuno'i! Iesu Keriso niḡano kuranadu bapatiso mo'i, ebu haḡaiḡo sau'a vuzu'e modo'i!

¹⁷ Ierusalemā neḡa bare erirote'e enogano, dibu'o neḡano kurarote'e zamaḡano, iḡunu'ete'e teigiuro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ḡorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ḡariho'i! Ierusalemā neḡanono'o zogone iḡuno'i! Mazaḡa ḡae'a eḡe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalemā azaḡani'a mene mae ḡihini'uma'

¹⁹ Rehano eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eḡe'a Iuda azaḡa kuru neḡa nidu'a onamadu, ḡae mazao fie'ete'e azaḡa madu ḡu'a neḡano ohozido zu bouzidota'a'e, zeḡe edeḡa. ²⁰ Ebu ḡae hari rae furenidote'e vazega, Stefano mau runirote'e zamaḡano, eḡe zu zeḡe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaḡa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaga'e eḡe'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazaḡa eḡe'a Iuda mene azaḡa, haba faḡano radiu'ete'e mazao tuḡu'i'uma.' ”

²² Vaze ḡuḡuvaḡani'e igi onao, Paulo'a ḡoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iḡuniro, raena'a, “'Uguḡa vazega'e mau runo'i! Ani'e ḡabode radoga mene idaḡa.”

²³ Ze dabuaze feune ḡihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ḡunuḡuniro.

Paulo'e Roma mone vazega

²⁴ Roma uti vazega boro'a uti azaḡa zeadu, Paulo'e uti azaḡa radone neḡano mae zouniro. Ebu hariḡa rae furenoga veize “Masino'i!” rae ziro. Ani'e nouḡadu vase ḡuḡuvaḡani'a ane mazao maḡune harae'ete'e ederihi reiro. ²⁵ Uti azaḡani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. “E'e Roma mone vazega rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohē. A'e Roma gorogano idaḡa hehe?”

²⁶ Ibito zini'ete'e vazega e'e igirotene, uti vazega boro vage onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazega. Ga nougi'uma?"

²⁷ Uti vazega boro'a Paulo vage onamadu gadiniro, raena'a, "Eho'i! Ga Roma mone vazega hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazega boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazega."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu gadimu vagihi reirote'e azaгани'e, ane mazaono'o zogone ie vaginiro. Ebu uti vazega boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, giganiro, mazaга Roma mone vazega obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaга nu'onu'o zamaгano goeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazega boro ani, Iuda azaга'e nougadu Paulo mazao magunirote'e huga ederihhi reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaга nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zege zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaга giazе hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduga hanadu, nagini nagana hage onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e gihiaга, niga Anani'a'a Paulo babaгano edau'ete'e azaга zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!" reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ga, sau'ago 'u'uru touga raduni feni 'uruга hina fenine'ete'e biriga heuga! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ga e'ea ehoradu, goro goe'a ibigano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ga'e goro goe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiгano edaunute'e azaгани'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e gihiaга'e Badi'a'a ohoniro rehano, goere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e agu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e gihiaга. E ve'oreha, mazaга buka zaгogano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazega'e goere sau'a ago no'i!" ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaгани'a nu'onu'o zamaгano radiu'ete'e horozitotene, zege bo'agano goere giharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazega, zu Farisea vazega ubuga. E'e, rune vazegani'a bare gabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaга zu Sadukea azaгани'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaга nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaга'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazega'e mene bare gabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tugure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaга'e e'e nidu'a mae gihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaгano, goro goe'a ihoze'ete'e azaга nu'e Farisea azaга. Zege'a edanadu, riga ta'iro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tugure viga 'ahogani'a goreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaгани'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazega boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaга zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaга mazaono'o Paulo riga mae vagino'i, ebu uti azaга radone negano bare mae zouno'i!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiгano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Gae'a Ierusalemа negano ege hari rae furenirote'e teige, Roma negano zuni rae fureniuma"

Iuda azaга nu'a Paulo matihhi rae neneгaniro

¹² Irarirotene, Iuda azaга nu'a nu'oranadu, Paulo matihhi rae sifu neneгaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, goere riga gore ti modiro. ¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaга'e, gae gazaга gaubanana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e

boroboro zu vaze boroboro vaġe onaadu ziro, raena'a, "Eme ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaġa'e uti vazeġa boro uminine idaġa hehe, zae mazao Paulo bare tuġunoga? Za so'e faifairu bare ġadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeġa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariġa igiro. E'ano'o Roma uti azaġa radone neġa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeġa boro vaġe tutune onamine idaġa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohe." ¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazeġa boro vaġe tutune onamiro.

Uti azaġa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ġu'ano radiu'ete'e vazeġa, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazeġa boro vaġe tutune onamo'i!' raha. Mazaġa ani'e hari 'ahoga rae fureno ġanihi ra'ohe."

¹⁹ Uti vazeġa boro'a tahi'a e'e genaġa abine onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa nagini ihihi ra'ohe?" ²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azaġani'a ġoere idanadu, ohoġore Paulo'e Kanisoro azaġa mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ġadinihi re'uma. ²¹ E'ano'o ġoereze ago ego'i. Mazaġa ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga azaġani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaġano, ze'e ġa ġoere guhine'ohe."

²² Uti vazeġa boro'a nina'a, "Ġa'a ihohi' arate'e moneo, vaze 'ahoga ago no'i!" Ebu tuġune onamiro.

Paulo Kaisarea neġano tuġuniro

²³ Ebu uti vazeġa boro'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa aheh huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaġa maġa aheh (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaġa maġa aheh (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaġa ġae fu'o zu aheh fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaġano iġunadu, Kaisarea neġa ovoro'i! ²⁴ Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazeġa Feliki vaġe fairu tutune onamo'i!'

²⁵ Uti vazeġa boro ani, gavana vazeġa veize miriho ġoe'a tiro, raena'a,

²⁶ 'Eġe Klaudia Lusija'a, ġihi'a vazeġa manoga, gavana vazeġa Feliki mazao manoga tauġi ra'ohe. ²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azaġani'a obone teadu matihi reiro, rehano eġe'a uti azaġa nu teite onamadu, Iuda azaġa mazaono'o mae vaġiniro, mazaġa ani Roma mone vazeġa rae reirote'e igiro 'ahine. ²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaġani'a maġunirote'e ederih radu, Kanisoro azaġa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro. ²⁹ Ebu eġe'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azaġa goro ġoe'a vari'irote'e u'ano maġuniro. 'Uguġa haġaiġa'e ġu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuġuni'uma ġauġa. ³⁰ E izidi Iuda azaġani'a ani matihi rae neneġanirote'e ega 'ahine, ġae vaġe zogone tuġune'ohe. Ebu Iuda azaġa zuni zeha, zeġe zu ġae vaġe ovamadu, ġae zamao ani'a haġairote'e haġaiġa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano uti azaġa ze, zirote'e idunaġano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neġano onamiro. ³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaġani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neġa ovoiro. U uti azaġa odao onamirota'a'e, Ierusalem neġa bare itiro. ³³ Uti azaġa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neġano feurirotene, gavana vazeġa Feliki miriho ġoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. ³⁴ Ebu gavana vazeġani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa no'e vazeġa?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, ³⁵ gavana vazeġani'a raena'a, "Ġae 'utirote'e azaġani'a feuri'udu'u, ġae'a nagini haġainute'e ġoe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azaġa

zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane ġabogano ogorarote'e neġano ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evora'o to'!' reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anania'a, vase boroboro nu zu Roma goroġa edeġa vazeġa, niġa Teretulo teite Kaisarea neġa ovairo. Ebu ze gavana vazeġa mazao Paulo haġai rae fureniro. ² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeġa mazao 'ute'ena'a haġaiġa rae fureniro, raena'a, "Feliki, ġihi'a hune vazeġa, ġae u'ano eme uniho manoġa faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġauġani'a manoreha. ³ Eme ġae haġai manoġa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohe. ⁴ Rehano madaġo'a hauġite'e veize eġe ġoere tahiġa ge egoga umi'e'ohe.

⁵ Vaze 'adi'e emeġe'a ġiane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azaġa tutuzadu harae ġunuġune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaġa ibito zini'ohe. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neġa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaġa goro ġoe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazeġa boro, Lusja'a onaadu emeġe 'evoraono'o riġa mae vaġiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'!' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma." ⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalem neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vase teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalem neġa zamaġano vase ġuġuvaġa mene tutuze harae tauġitaugido. E zeġe ubumao 'uguġa haġaiġa mene haġaido. ¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tiirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vase manoġa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vase ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoġa haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalem neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize.

¹⁸ E dehehe'ete'e haġaiġa hauġadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vase ġuġuvaġani o'o'a zu harae tauġitaugoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ Ga Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, naġi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenine manoġa. ²¹ Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vase'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e ġoe'a mae ġihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

* 23:35 Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

²² Feliki ani, e'e ibiḡa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaḡa 'uadu, 'ahige rae ḡoeriro. "Uti vazega boro, Lusia'a ovai'udu'u, ḡoere ḡonaga rae fureni'uma." ²³ Ebu Feliki'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega nina'a, "Paulo'e ḡu'a gadize'ete'e azaḡa 'evorao to'i, rehano ibihetaḡa'e ago 'ufuno'i, zu vase'a dananoga ago gararo'i!" reiro.

²⁴ Mada nu ḡarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niḡa Dunisila. Ani'e Iuda roḡaega. Ze uti azaḡa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariḡa Paulo mazaono'o igiro. ²⁵ Paulo'a haḡai duduḡa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ḡonagano Badi'a'a vase kotazi'uma hariḡa rae furenitotene, Feliki ani ḡiḡaronadu niro, raena'a, "'Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoḡa horonine, bare huḡadi'uma." reiro. ²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ḡae ḡehaḡa Paulo hune onaadu, ane teite ḡoerido.

²⁷ Muri aheu meitotene, Porokio Festo'a Feliki iḡu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaḡa zama'a manoroga veize Paulo'e ḡu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aḡani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazega rouga radu Kaisarea neḡano feuradu, mada uḡidu meitotene, Ierusalemene neḡa itiro. ² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ḡoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, ³ "Eme ura haḡaofine idaḡa hehe, Paulo Ierusalemene neḡa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneḡaniro. ⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neḡano obone ti radiu'ohe, ebu eḡe zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vase boroboro nu zuni eḡe teite ovao'i! Ebu Paulo'a haḡai sau'a haḡairo ro'idene, e'ea e'e hariḡa rae fureno'i!"

⁶ Festo ani, Ierusalemene neḡano mada fu'o zu uḡidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neḡa ovoiro. Iraritotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaḡa zeadu, Paulo zamahu zouniro. ⁷ Paulo'a diuḡitotene, Ierusalemene neḡanono'o ovairote'e azaḡani'a ḡeḡemaḡe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ḡoe'a aduga ḡehaḡa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge haḡaoga horonitote'e vazega o'o'a. E'ano'o e'e hariḡani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ḡoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neḡa sausaune'ete'e haḡaiḡa mene haḡairo, zu Roma goro ḡoe'a mene vari'iro." ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaḡa zama'a manoroga veize, Paulo ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e Ierusalemene neḡa itadu, kota 'adi'e eḡe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azaḡa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaḡa kotao kotahine manoḡa. Ḡa'e hubehune edeḡa, e'a Iuda azaḡa mazao haḡai sau'a mene haḡaidota'a'e. ¹¹ Eḡe haḡai sau'a u'ano uḡuhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaḡa. Rehano Iuda azaḡa 'ada'a rae furene'ete'e ḡoe'a'e mene huga ro'idene, vase 'ahogani'a uḡuhoga veize zeḡe 'evorao ri'ihoga'e mene idaḡa. E'e Roma zuhi'aḡani'a kotahoga urate'ohe." ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azaḡa ḡadizitote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ḡa'e Roma zuhi'aḡani'a kota'oga urateha. E'ano'o ḡa'e Roma zuhi'aḡa vaḡe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ḡo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeḡa, niḡa Berenike'a Kaisarea neḡa onairo, matu'u ḡoe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada ḡehaḡa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariḡa Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vase 'ahoga ḡu'ano ohone modiro." reiro. ¹⁵ "Eḡe'a Ierusalemene neḡa ititotene, dibu'o hau'ete'e boroboro

zu Iuda azağa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu ege'a kota gonaga goe'a ro'i rae umidiro, runeo tugunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroğa'e 'ahiguğa. Kota zamağano'e vase 'ahoga 'utine, vase a'a'e ge 'ute'ete'e azağa zamao edanadu ane mone goe'a rae fureniuma. E'e garuganobu'u gonaga goe'a rae furenadu, zege 'evorao ri'ini'uma.'

¹⁷ E'ano'o zege'a ege teite Kaisarea neğa ovairotene, madağa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azağa zeadu e'e vaseğa zamahu zouniro.

¹⁸ Ane 'utirote'e azağani'a goe'a rae furenirotene, ege'a zamarirote'e hağaiga sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zege Badi'a mazao fie'ete'e hağaiga moneo, zu vase 'ahoga, niğa Iesu, ani rudaro rehano 'ize gaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariğa rae fureniro. ²⁰ E'e ağu'a e nouge nouge goeri'uma'e. E'ano'o Paulo gadiniro, ani urate'e ga, Ieruselema neğa itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea neğano radadu Roma zuhi'ağani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azağa zina'a, 'Paulo'e gu'ano ohone rado'i! Onamoo madağa meine, Roma zuhi'ağa mazao tuguni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Ege gatana zuni ane goere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ga ohogoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone goe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoga rohorohogeta hağaadu, nu'onu'o neğa diugiro. Ebu uti azağa boroboro zu Kaisarea neğa azağa boroboro zuni diugiro. Ebu Festo'a uti azağa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azağa nidu'a, vaseğa 'adi'e'e. Ieruselema neğano zu Kaisarea neğano Iuda azağani'a raena'a, 'Gabode radoga mene idağa.' rae tatate'ete'e vaseğa. ²⁵ E'a ani goere abitirotene, runeo tuguni'uma hağaiga mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'ağani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'ağa mazao tuguni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'ağa veize nouge rae mirihi'uma? Mazağa ani, hağai sau'a 'ahoga mene hağairo. E'ano'o Kini Agripa gae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo gadinadu ege'a mirihite'e goe'a ederoga veize. ²⁷ Mazağa ege'a zamare'tene, gu'a vaseğa Roma zuhi'ağa mazao tugune'ete'e zamağano, 'ute'ete'e goe'a mene mirihoga'e mene idağa."

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Gae moneo goero'i!"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae gihinadu, goere iguniro. ² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazağa e Iuda azağani'a goere aduga nidu'a ege rana ri'ine'ete'e u'ano, ege noneo goere'e 'ahine. ³ Gae edeğa, Iuda azağa hağai zuni zege'a ta'irote'ete'e goe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Ege goere 'adi fairu igi onamo'i gonaga!

⁴ Iuda azağa zege nidu'a edeğa, ege'a kobe'anono'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azağa bo'ağano ebu Ieruselema neğano. ⁵ Ze, gabonehe gadaheganono'o edeğa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vaseğa rae re'uma zu idağa. Farisea azağa'e Iuda azağa goro goe'a faifaine hağae'ete'e azağa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emege vouğa mazao rae tirote'e goe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. ⁷ Emege iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e goe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tugure inare hağae'ohe. Kini vaseğa! E'e, e'e goe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azağani'a ege rana goere aduga ri'ine'ohe. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azağa bare gabozi'uma ra'ete'e goe'a mene mae gihine'ohe?

⁹ Ege zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neğa vaseğa, Iesu niğa 'u'uoga veize inare gauine manoga rae zamariro. ¹⁰ E 'uguğa hağaiga Ieruselema neğano hağairo. Ebu Dibuo hau'ete'e boroboro niğano, Zuhi'a Boro mone azağa gehağa gu'ano

ohoziro, zu zimi ruzihi reirotene, e'e gōe'a mae gihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azağa kuru neğa nidu'a diuğadu, 'Bouzo'il' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niğa sausaune gōero'il' rae tatariro. Zuni e mağune rudaro 'ahine, haba fağano neğa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azağa vağadu sausauziro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niğano zu gōereze odohadu, Damaseko neğa onamiro. ¹³ Kini vazeğa! Madai nemağano e'e ibiğano onamirote'ea, e adureono'o agağa boro'a agaranoga horoniro. E'e agağa'e mada agağa vitinoga. Ege zu ege teite onamirote'e azağa agafi' ovairo. ¹⁴ Ebu emege nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda gōe'ano ihi'ete'e agoğa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ğa nouğadu ege sausauhe'ohe? Ğa ire meiga meiga futune'ohe. A'e gae'a gae bare sausau'e'ohe.'

¹⁵ Ebu ege'a gadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ğa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, gae'a sausauhe'ete'e vazeğa. ¹⁶ Iğunadu edano'i! Ege'a gae mazao fureranata'a'e, ege tuğure vazeğano oho'ifine, zu horohate'e hariğa vaze mazao me'odo zinifine, zu ege'a iho'ite'e gōe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azağa zu Iuda mene azağani'a sausau'ihireite'e zamağanonono'o mae vaği'i'uma. Ebu zege mazao bare tuğu'i'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agağa moneo mae gihuzoga veize, zu Satani 'u'uğanono'o mae vağizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze ege'a rae modi'uma, zu ze'e ege mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azağa teite 'auği'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiğano da'o dure'ohe. ²⁰ E ibite Damaseko neğa azağa mazao, ebu Ierusalemene neğa zu Iudea haba'a nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa mazao, ebu Iuda mene azağa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze gihunadu, Badi'a vağe aro'i! Ebu hağai manoga hağaena'a, zamaze gihunate'e furenono'i! ²¹ Ege'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azağani'a dibu'o neğano obohe tiro, ebu uğuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vaze zuhu'anono'o boro gonaga zege nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e gōe'a'e peroveta azağa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e gōe'a da'o. ²³ E'e gōe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare gabodi'uma, ebu ane'a Iuda azağa zu Iuda mene azağa mazao gabone hidi'uma agağa haramoga harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a gōere gihau'ena'a, "Paulo! Ğa baboraneha. Ğa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ğihi'a vazeğa Festo, e'e mene baboraneha. Ege'a ra'ete'e gōe'a'e gōere huga zu eda'eğa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi hağaiga nidu'a edeğa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazağa e edeğa kini Agripa'e hağai 'adi nidu'a igi hauğiro, mazağa e'e hağaiga'e guni'ano mene fureraro. ²⁷ Kini Agripa, ğa peroveta azağa gōere mae gihine'e hehe? E edeğa, ğa mae gihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ğa mada futu'ano gōere tahiğa rae furenadu, ege'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idağa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga fağa'e ago zamaro'i! Mazağa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, gae zu 'ada igi'ete'e azağa nidu'a ege teigoga, rehano ğu'ano ohohe'eta'a'e ahiğa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazeğa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azağa nidu'a iğune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neğanonono'o buau'ena'a goretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuğuni'uma ga ğu'ano ohoni'uma hağaiga sau'a mene hağairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'ağani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ğu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaġa meirotene, Paulo zu ġu'a azaġa nu'e uti vazegħa 'ahoga, niġa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħa 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramateno ne ġasiġano tiro. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazegħa 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniro, Paulo ane edegħa azaġa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuġa genaġano 'afe ruhau onamiro, mazaġa zavara'e emeġe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraġa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neġano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiġa horoniro. A'e Alesandria neġa ġasiġa. Eme e'e ġasiġano tutufe tiro. ⁷ Ebu mada ġehaġa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraġa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaegħa onamadu, Kerete 'umuġano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuġa genaġa uni ruhau onamo, "Toġatoġa Manoġa" rae hune'ete'e toġatoġaġano hebetiro. A'e Lasea neġa uhiġano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ġehaġa foure hauġiro 'ahine, ġasio ruhau onamoga'e riġa zu ġiġaroġa. Mazaġa Iuda azaġani'a iġaiġa ogomu moneo zaġozaġi'uma madaġa vitaro. E'e huga'e zavara madaġani'a feuriro, ebu ruha'uma batoga 'ai hauġiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eġe'a ġiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ġasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ġabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħa'e Paulo ġoere mene mae ġihinadu, ġasi mirune'ete'e vazegħa zu ġasi vazegħa ġoere da'o mae ġihiniro. ¹² Zeġe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaġano'e mene manoġa. E'ano'o vaze nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toġatoġaġa onamihi reiro. Ebu e'e toġatoġaġanobu'u zavara zu nahune madaġa me'uma reiro. Foinike toġatoġaġa'e Kerete 'umuġano ġasi'a hebetete'ete'e toġatoġaġa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoġani'a onaeha reiro. E'ano'o ġasi hanigaġa hutube zounadu, Kerete 'umuġa genaġa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faġa onamirote'ea, zavara boro bagaġa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niġa "Iurakulon*" rae hune'ete'e zavaraġa boro. ¹⁵ Ebu ġasio ragati' aradu, zavara roġoroġe onamoga mene idaġa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuġa kome'a genaġa 'afe diuġirotu'u, ġasi kome'a ġaruna ahasinute'e riġa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ġasi ahase zounirotene, mini hina ġasi boroo tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aġano, niġa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ġasi faraġa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauġiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheġa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uġiduġa meirotene, ġasio odohe gaue'ete'e toheġa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ġehaġa mada zu buzuva mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeġe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

* 27:14 E'e goe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraġa boro.

²¹ Ze mada ġehaġa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iġune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eġe ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuġanono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazaġa vazeni 'ahoga mene dauġi'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuhi'a Boro, eġe'a kurano hau'ete'e zu tuġureġa haġae'ete'e Badi'aġa, ani tuġure viga'a ohogore ohere eġe uhiġano edanadu ²⁴ ġoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ġa'e Roma zuhi'aġa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoġa'e ġae teite u'ano, ġae teite idaġa ruhau'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ġabozi'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuġure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. ²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aġano ġasi'a ehor'i'uma."

Ġasi'a fahau ġuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ġazaġa fare (14) meirrote'ea zuni, Adaria Davaraġano zavara'a 'ize hudi vaevae'finu. Ebu e'e ohe'a nemanemaġano ġasio gaue'ete'e azaġani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazaġa gaubanana (40) heuġa. Ebu tahiġa guhianadu bare idanirotene, mita ġae uġidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ġiġaroze ruziro, mazaġa hena ġasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ġasi hanigaġa ġazaġa (4) ġasi ariġa ġuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ġaiġai iraroga veize guhiu radiro. ³⁰ E'e zamaġano ġasio gaue'ete'e azaġa'e feranoga radu, so'e ġasi hanigaġa o'oe bune'ohe rae, ġasi kobe'a fui'adu zazo'ano'o o'oe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeg'a tahi'aġeta ziro, raena'a, "Ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi 'adaono'o vaġinine, za'e mene ġabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaġani'a ġasi kobe'a o'oe dabanate'e miniġa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitiro'ene, Paulo'a zeġe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ġazaġa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ġabone hidoga veize. Eġe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauġi'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae ziro'ene, 'uvahu madu vase nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro. ³⁶ 'Ougadu zeġe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. ³⁷ Ġasi e'e zamaġano bone emeġe nidu'a 276-'a radiro. ³⁸ Zeġe nidu'a ogomu au idararotene, ġasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ġasi'a Melita 'umuġano fahau ġuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aġu'a. Rehano ze'e haba ġuniġa hesaġeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaġa ranao ġasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ġasi hanigaġa davara zamaġano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniġa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ġihinadu, hesa mone tarine onamiro. ⁴¹ Rehano ġasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ġoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaġa ġuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

⁴² Ebu uti azaġani'a ġutarote'e azaġa'e zimi hauġi'uma rae togaziro, mazaġa hena ze'a ġemabe onamadu feraw ġouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazeg'a'e Paulo ġabonihi reiro 'ahine, uti azaġa garariro. Ebu tuġuzena'a, "Ġema edeġa azaġa'e ibite rafatadu ġemabe onamo'i, ebu gabao tiro'i!" reiro. ⁴⁴ "U ġema aġu'a azaġa'e, ġasi ireġa rugaruga hina kame ġemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haġae'ena'a zeġe nidu'a gabao ġemabe tiradu ġabode ġouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuḡano

¹ Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuḡa. ² 'Umu e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ḡihife'ena'a, ire rabibofiro. ³ U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanonono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaḡani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorogoru vazega gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aḡa'e ane'a ḡabode radoga mene urateha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ḡiane radiro. Ze faḡa hune 'ouge ḡiane radiunu rehano, ḡauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aḡa, niḡa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ḡihife'ena'a, neḡano tutufe zoufadu mada uḡidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e uḡiḡa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaḡa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuḡe ḡianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. ⁹ Uguḡani'a furerarotene, uḡi azaḡa 'umu be'a radiunute'e azaḡa nidu'a, Paulo vaḡe onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuḡanonono'o ruhau vaḡinihi reirotene, ze ferefe'ete'e toheḡa ḡehaḡa rifiro.

Paulo'a Roma neḡano feuriro

¹¹ Eme bato uḡidu e'e 'umuḡano radirote'e enogano, ḡasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iḡuniro. E'e ḡasiḡa'e nahune madaḡani'a hauḡoga veize, Melita 'umuḡano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ḡasiḡa, niḡa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neḡano hebetadu, mada uḡidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neḡano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ḡasi ḡaruḡa moneono'o zavarara onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuḡano Puteoli toḡatoḡaḡano feuriro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeḡe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ḡaruganobu'u eme'e, zavarara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ḡonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e emeḡe'a hanite'ete'e hariḡa igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiḡano, nu'e Taveni Uḡidu rae hune'ete'e i'udi neḡano hido titiro. Paulo ani, horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaḡani'a inariro.

Paulo'a Roma neḡano haramiro

¹⁶ Eme Roma neḡano feurirotene, Paulo'e tuḡunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazega tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uḡidu meirotene, Paulo'a Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeḡe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeḡe nabudi mene sausauziro, zu vouḡafe haḡai mene he'ehe'eni. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalem neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'ihaha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro, mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiḡa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaḡani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ḡiazoga zu ḡorezoga veize huze onaeha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazega u'ano, e'e ḡu'a neḡano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuḡuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ḡa moneo sau'ani

'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ġa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaġa eme edeġa, haba nidu'a zamaġano vaze nidu'a ġae mone ra'ete'e azaġa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaġa meirotene, Iuda azaġa'e ġehaġa bagaġani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ġorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ġoe'a rae fureno ziniro. Ebu zeġe'a Iesu mae ġihinoga rae, Mose goro ġoe'a zu Peroveta azaġa buka zamaġanono'o Iesu hariġa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ġoere mae ġihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeġe bo'aġano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neonno'o buau ġouriro. Paulo'e zeġe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaġoġani'a peroveta vazeġa Isaia-ono'o vouġaze zirota'a'e ġoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaġa 'ahige zo'i!

Ġae egoga igi huni'uma,

rehano mene ederi'uma.

Ġae horonoga horone huni'uma,

rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaġa 'adi duġuru zama'e tuġa zu teġaze'e 'uhuġa, ebu ubumaze zuni kuruġa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,

zu teġaze hina mene igifine,

ebu zamaze hina

mene zamare horonifine.

'Ougadu mene ġihure baradu,

eġe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ġoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ġabone hidi'uma ġoe'a tuġure'eta'a'e, Iuda mene azaġa veize tuġureha, ebu ze mae ġihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ġoreze hauġirotene, Iuda azaġa 'ai oname ġouriro ebu zeġe'a zeġe bare riġa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ġu'a zamaġano rehano, ane'a naeġa haġae'ete'e neġano radiunu, ebu iniu ane vaġe onaidotene, nidu'a mae ġihizido. ³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaġa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eġe Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azaġa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neġano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaġa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaġa*, zu diakono azaġa veize tuġure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reih: Badi'a emeġe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama roġeġa zini'eno'i!

Paulo'a Filipi neġano ekalesia azaġa u'ano Badi'a mazao manoga tauġi ra'ohe zu zamare'ohe

³ Eġe'a zae zamare'ete'e madaġano bone, iġaiġa eġe Badi'a mazao manoga tauġi ra'ohe. ⁴ Eġe'a zae nidu'a veize kurau'etene, iġaiġa matu'uheta kurau'ohe. ⁵ Mazaġa zae'a hari manoga ġadahe mae ġihinirote'e madaġanono'o onao izidi, eġe'a hari manoga haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'aġano gau manoga fureniro, 'ouge haġae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madaġa me'uma. E'e madaġano zae zamao furenirote'e gauga manoga haġae haugi'uma.

⁷ Za'e eġe zamao iġaiġa radiu'ohe. E'ano'o eġe'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoga. Mazaġa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauga eġe'a haġaoga veize danahe onainu. E ġu'a neġano'o 'ada radiu'ete'e zamaġano zuni, kotao hari manoga birirote'e madaġano zuni, ebu hunio hari manoga'e mene tugahe harame inarinite'e madaġano zuni danahiro. ⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Eġe'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeġa, e huga ġoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduġa ga ve'oġa horone ederoga, ebu 'ouge haġae'ena'a, zae'a zae bare zamarotite'ete'e haġaiġani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamġano nagini'e manoga ederoga, zu zamaze dehenoga, zu haġai sau'a mene hunezuni haġaoga, ebu 'ouge haġae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaġa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ġabone'e duduġa da'o re'uma. Eġe'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae haġai manoga horonadu, Badi'a ġubane'ena'a zu niġa mae iġihinoga veize.

Paulo'a ġu'a neġano radiu'ete'eano'o hari manoga'ani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga ġehaġa eġe mazao fureru'ete'ano'o, hari manoga'ani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu eġe'a Keriso u'ano ġu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aġa ne enoga taufe edau'ete'e azaġa, zu vaze nunu ġehaġani'a edere ġouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaġa'e, eġe'a ġu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ġoere inare harame'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariġa harame'eta'a'e, ze eġe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihhi ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e eġe danahhi radu, hari manoga harame hunihi radu, zama manoga hina harame'ohe. ¹⁶ Zama manoga hina harame'ete'e azaġa'e, hari manoga biroga veize, Badi'a'a e ġu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zeġe zamarone eġe mazao teadu harame'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaġa'e nize boro reih radu Keriso hariġa harame'ohe. Ze harame'eta'a'e, zamaze'e mene deheġa. Ze 'ouge'ena'a, eġe'a ġu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauġe'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zeġe'a harame'eta'a'e, zamaze'e duduġa ga mene, ago zamaro'i! Ġoere boro'e Keriso hariġa harame'ete'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama

* 1:1 ga bisofu

mone zuni matu'e ona'uma, mazaḡa e edeḡa, zae'a eḡe veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaḡoḡani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a ḡu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ḡabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eḡe mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazaḡarohi'uma. U e'e iḡaiḡa inare ḡoere'ete'e teige, izidi zuni inare ḡoeri'uma. Ebu e ḡabode radine, ga rudaune, eḡe haḡai nidu'a'ono'o vase nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazaḡa eḡe mazao'e, ḡabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoḡa hune hidi'uma. ²² Rehano eḡe'a ḡabode radine, eḡe gau u'ano vase ḡehaḡani'a Badi'a ḡoere egadu, ḡabone hidi'uma. E'ano'o e aḡu'a, no'e ibiḡano onamine manoḡa. ²³ E zamahe aheu nemaḡano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoḡa tauḡi. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ḡabode radine, manoḡa. 'Ougine zae danazoga idaḡa. ²⁵ E hube hune 'ouguine manoḡa rae zamare'ohe. E edeḡa, e'e ḡabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu eḡe'a bare amine, za'e eḡe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaḡa'e ḡahunoneḡa manoḡa hidi'uma

²⁷ Ḡoere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoḡa mae ḡihine'ete'e vaseḡa ra'ete'e haḡaiḡano da'o onamo'i! 'Ougine, eḡe'a ḡiazi' amine, ga haba faḡanono'o harize iḡine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoḡa aḡiro hau'ete'e azaḡa'ono'o hari manoḡa inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azaḡa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ḡoere'ete'e eḡe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haḡaiḡa, aduga zini'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ḡabone hidi'uma. 'uguḡa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ḡahunoneḡa manoḡa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ḡahunoneḡa manoḡa zuni zeneha. ³⁰ Eḡe'a hidirote'e adugaḡa zae'a horonirote'e heuḡa, zae'a e'e adugaḡa hide'ohe. Ebu eḡe'a ize e'e adugaḡa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manoḡahe? Za Vine Zaḡoḡa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vase mazao manore'e'hehe, zu vetuḡazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ḡirigi'iro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gau'o'i! Za'e 'ouge haḡae'ena'a, eḡe matu'u borofe huno'i! ³ Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vase zamare ḡihizo'i, u za'e ze 'u'uḡano rae zamaro'i! ⁴ Zae zae'a manoḡa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vase'a manoḡa hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamaḡano haḡaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haḡaidote'e teige haḡao'i!

⁶ Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaḡa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niḡa boro mene obone giganiro.

⁷ Ebu niḡa boro modadu, vase raena'a, tuḡure vaseḡa teigi'iro.

⁸ Ebu ani vaseo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a ḡoere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiḡa rehano onaminu.

Ebu vase haḡaiḡa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ḡihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ḡihi'a haro.

E'e niḡa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uḡano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ḡuḡuroga veize.

¹¹ Ebu ḡuḡurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro. Ze 'ouge haḡae'ena'a, Badi'a emeḡe Mama ni mae ḡihi'uma.

Ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazehe manoḡa nidu'a, zae'a Badi'a ḡoere ibiḡano iḡaiḡa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i! U mene eḡe'a zae teite radiu'ete'e zamaḡano da'o, rehano izidi eḡe o'o'ano zuni borofe inare gauo'i!

¹³ Mazaḡa zae'a Badi'a ura haḡaiḡa haḡaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haḡae'ohe.

¹⁴ Ḡau nidu'a zamaḡano ago ḡoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haḡao'i! ¹⁵ 'Ougine za'e vaze duduga tauḡi re'uma, zu vaze'a mene debaze ḡoeri'uma. Ebu izidi ega, haḡai ve'oḡa azaḡa ḡunuḡano, sau'ani 'ahoga mene haḡaadu, Badi'a ubuga ubuga teige, radifo. Za'e, e'e ḡunuḡano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! ¹⁶ Ebu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma ḡoe'a vaze veize rae fureno'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madaḡano, eḡe'a zae bo'aḡano gau aduga haḡaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eḡe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. ¹⁸ E'ano'o zae zuni eḡe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azaḡa u'a Timoteo tuḡuni'uma

¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vaḡe Timoteo ariga tuḡune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eḡe zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuḡa zae zamare'ete'e e'e vazeḡa 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazaḡa vaze ḡehaḡa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ḡauḡa mene zamaradu, zeḡe hune'a urate'ete'e ḡauḡa zamare borofe'ohe. ²² U za edeḡa, Timoteo'e haḡai manoḡano Badi'a gau haḡae'ohe, mazaḡa ani hari manoḡa haramoga veize eḡe teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige eḡe teite gaue onainu. ²³ E'ano'o 'adao eḡe mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vaḡe tuḡuni'uma. ²⁴ Ebu eḡe zuni zae vaḡe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiḡa'e Zuhi'a Boro'a haḡaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaḡa vaḡe tuḡuni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani eḡe nego. Ani eḡe teite gaue'ohe, zu uti azaḡa teige eḡe teite hari manoḡa bire'ohe. Ani'e zae'a eḡe u'a tuḡuniro. E'ano'o ani onaadu e ḡau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vaḡe bare tuḡunine manoḡa ra'ohe. ²⁶ Mazaḡa ani zae nidu'a ḡiazihhi radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaḡa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuḡaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamaḡano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuḡaniro rehano, eḡe zuni vetuḡahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ḡarihe zae vaḡe tuḡune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eḡe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ḡihino'i! Za ani heuḡa vazeḡa nigunine manoḡa! ³⁰ Mazaḡa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauḡa haḡaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamaḡano haḡai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Ege'a ibite iraduguzirote'e goe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e ege mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a agu'a zu hagai sau'a hagae'ete'e azaqa veize giano'i! Ze'e Iuda azaqa. Iuda azaqa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iguri hagine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauge'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaqa. Eme'e Badi'a Vine Zaogani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iguri hague'ete'e. Zu Badi'a ubuga rouga radu zege edegano gauete'e azaqa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a hagaiqa. ⁴ Rehano vase 'ahogani'a ani'e vase nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ghini'uma ra'ete'e borofe zamarine, ege zuni ege moneo borofe hune rouga idaga.

U vase 'ahogani'a ahiri gauqa gehaga hague'ohe rae zamarine, a'e ege'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu ugidu fare meiotene, ahirihe rana iguri hagairo. E'e Isaraela vazeqa, Beniamini iduhu vazeqa, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro goe'a moneo'e Farisea vazeqa, goro goe'a faifaine haido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e eklesia azaqa ege'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaqa goro goe'a faifairu haqaadu, duduqa ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Ege'a ahi gauga'e manoga tauqi zu gau boro bagaga rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederiotene, 'uguqa hagaiqa'e huga o'o'a hagaiqa rae zamarinu, mazaqa e'e Keriso ederihhi reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haidote'e hagai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, ege Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoga boro bagaga. E'e, Keriso u'ano hagaihe amahiga nidu'a modiro. Ebu 'uguqa hagaiqa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi ege inarao goro goe'a haqaadu, Badi'a ubumao duduqa rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduqa rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaqa ege'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihhi, zu ani'a runeono'o bare gabodirote'e gigi'aga ederihhi, zu ane zaharanirote'e teige ege zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige ege zuni hagai sau'a moneono'o rudau vaginihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, ege'a Keriso teite runeono'o bare gabode igunadu, e'e gaboneqa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguqa hagaiqa nidu'a hague haqeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teige duduqa hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hagaiqa hague hunihi rae ize inare'ohe, mazaqa, e'e Keriso hune teigoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teige huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, gau tiba 'adi hague hunihi ra'ohe: E'e, garuni moneo hagairote'e gauga nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone gauga da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gae'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teigoga veize inare oname'ohe zu gonagano Badi'a'a naega ini'uma. E'e naega'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazaqa Keriso'a ege veize gau hagairo.

¹⁵ E'ano'o emege nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoga meirote'e azaqa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu hagai nu zamaqano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo dogo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano goere boro'e emege iniuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunaqano hague onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, ege teigo'i zu emege'a ihozirote'e hagaiqano radiu'ete'e azaqa faine giane'ena'a zege zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazaqa vase gehagani'a agire teige Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguqa azaqa hagai 'ai gae gehaga me'odo ziniro rehano izidi zege hagai zamaradu nihe vugani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e gonagano

rudaune, irerogao diugi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haḡaiḡa da'o haḡae radiu'ohe. Ebu mazagaro haḡaiḡa haḡae'e rehano, a'e zeḡe'a bare ite'ohe, zeḡe'a zamare'ete'e ḡauḡa nidu'a'e raha 'adi ḡauḡa. ²⁰ Rehano emeḡe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ḡabofi'uma vazega, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ḡau nidua'a zuhi'ani'et'e inaraḡa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaḡano, e'e inaraḡa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziḡa manoga heuḡa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare rudau'ohe zu giazihira'ohe. Ebu za'e eḡe matu'ohi'ohe, zu eḡe'a niguze'ete'e azaḡa.

Inara Ḡoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azaḡa bobo zamaze tibuno'i. ³ Eḡe teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazega, ḡa'a roḡae ahe'u e'e danazite'e eḡe'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize eḡe teite inare gaido. Ze'e Kelemenito zu eḡe teite gaidote'e azaḡa nunu teite gaido. Ebu zeḡe nidu'a ni'e Badi'a'a ḡabone bukaḡano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize haḡairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roḡeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roḡega rae horozoga. Za 'adi zamara'o'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Ḡau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ḡauḡa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iḡaiḡa Badi'a Mazao manoga tauḡi ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roḡega zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazaḡa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roḡega a'a'e boro bagaḡa zu hoe'aḡa, vaze'a zamaroga zu mene idaḡa.

⁸ Nego nabudi, ḡoere ḡonagano 'ahige reihira! Haḡai 'ahiguḡa zamare onamo'i! Huga ḡoere'ete'e haḡaiḡa, gubatite'ete'e haḡaiḡa, haḡai duduḡa, zama deheḡa haḡaiḡa, vaze'a matui'uma haḡaiḡa manoga zu vaze'a rae ḡihini'uma haḡaiḡa manoga. Nagi haḡai manoga tauḡi ga vaze'a niguni'uma haḡaiḡa manoga horono'idene e'e zamare'eno'i! ⁹ Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a, zae radone zamaḡano haḡao'i! Ebu zama roḡega rife'ete'e Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauḡa tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. ¹¹ E ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaḡa eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. ¹² E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e 'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoga tauḡi.

¹⁵ Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manoga ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iḡunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro.

¹⁶ Eḡe'a Tesalonika neḡano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. ¹⁷ E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e ḡauḡa nidu'a 'ada. A'e boro bagaḡa. Zae'a eḡe

veize tuḡurirote'e ḡauḡa, Epafrodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauḡa'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoḡa manōḡa heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohe, zu matu'e'ohe. ¹⁹ Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa* neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manōḡani'a zae vine teite radiu'eno'i!

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo'a emege nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauḡano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emege mama'a manohuga zu zama roḡeḡa zeno'i!

Paulo'a manoḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emege Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manoḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariḡa manoḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manoḡani'a vaze zamao gauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manoḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a ḡeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoḡa ihoziro. Ani'e emege teite gaue'ete'e zu emege zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gaue'ena'a emege danafe'ohe. ⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeḡe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahige umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manoḡa reifine, zu zae'a haḡai manoḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahige kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a onaite'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahige kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeḡe Mama mazao manoḡa tauḡi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaḡani'a Badi'a haba aḡaḡa zamaḡano radiu'ena'a me'uma manohugaḡa, zae zuni zeḡe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeḡe mae vaḡifiro, ebu ane ubuga zamaroneḡani'a zuhi'ani'ete'e zamaḡano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeḡe ḡabofiro, ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaḡa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraḡa furene'ohe. Iesu Keriso'e, ḡau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ḡau nidu'a'e ani 'u'uḡano. ¹⁶ Mazaḡa Kerisono'o Badi'a ḡau nidu'a haḡairo, adure zu rahao radiu'ete'e ḡauḡa, horone'ete'e zu horonoga mene idaḡa ḡauḡa haḡairo. Badi'a'a vine zuhi'aḡa, tuḡure viga inaraḡa ebu ḡau inaraḡa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haḡairo. ¹⁷ Keriso'e ḡau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ḡau nidu'a radiu oname'ete'e zu ḡau nidu'a gaue tiburu'ete'e haḡairo. ¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. ḡadaheḡano'e ḡau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ḡabodi'uma azaḡa bo'aḡano ane'a ibite ḡabodiro. A'e ḡau nidu'a ane'a zuhi'anoga veize. ¹⁹ Mazaḡa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaḡano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haḡai

furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vase zu ġau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu ġau nidu'a bo'aġano zama roġeġa veize Keriso'a satauroo ruġa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ġauġa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haġai sau'a haġaidote'e u'ano, za zama'e agireġa radu, Badi'a mazaono'o fararo. ²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduġa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manogā zamaġano, ġabone manogā me'uma reirote'e ġoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduġa re'uma. E'e hariġa manogā'e haba nidu'a zamaġano harama onaeha. Ebu eġe, Paulo'e Badi'a'a hari manogā harama'ete'e ġauġano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manogā haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiġe, eġe zuni eġe ahiri hina e'e aduġaġa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e haġaiġa'e Keriso ahiri'e ekalesia azaġa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaġa tuġure ġauġano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ġoere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e ġauġa 'a'a'e amahi hune azaġa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaġa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e ġauġa manogā 'a'a'e, Iuda mene azaġa bo'aġano Badi'a inahe meirote'e azaġa mazao rae fureni'uma reiro. E'e u'uru radirote'e'e ġauġa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manogā hune u'ano zae zuni manogā hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeġafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vase nidu'a mazao Keriso hariġa harama'ohe, mazaġa emeġe ura'e emeġe'a danazadu vase nidu'a'a Badi'a zama fafairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduġa vazeġa radu, Keriso ane zamao ohozi'uma. ²⁹ 'Ouge haġae'ete'e veize eġe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aġa hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Eġe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eġe'a zae, zu Laodikea neġa azaġa, ebu ize mene horohate'e azaġa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru ġauġa edere hunoga. U'uru ġauġa a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneġa boro bagaġa ederi'uma. ⁴ Eġe'a 'adi ra'eta'a'e, vase'a zamaguhi ġoe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Ġiano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eġe zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a haġai manogāno radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Ġabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ġihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teiġe, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ġoere ihozidote'e teiġe obone gigan'o'i! Ebu Badi'a mazao iġaiġa manogā tauġi ro'i! ⁸ Vaze ġoere faine ġiano'i! Hena, zeġe'a tutuze ve'ozi'uma. Ze'e Badi'a edeġa zu vase'a nouge nouge radiu'ete'e edeġa nidu'a raha adi ibiġano ihozi'uma. Zeġe ġoere'e huga 'o'o'a zu ġuriro ġoe'a. Ġoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaġa edeġanono'o zu haba 'adi vineġanono'o. ⁹ Ġiano'i! Mazaġa Badi'a ġabone zu haġai nidu'a'e Keriso zamaġano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vase reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaġano Badi'a haġai nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite

tibuziro zu ani mazaono'o haġai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aġa, zuhi'a nidu'a zu ġau nidu'a'e Keriso 'u'uġano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaġa'e, Badi'a mone ra'etene, vase 'evore hina ahiri oġaġa vari'e modadu iġuri haġae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ġaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iġuri haġairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ġihinadu bapatzio meirote'e zamaġano, Keriso teite ġuriro, ebu Keriso ane teite bare ġabode iġuniro. Mazaġa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ġabonirote'e gigi'aġa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o faraunu. U e'e madaġano'e, zae ġabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haġairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ġaboziro. Ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeġe haġai sau'a u'ano emeġe 'ute'ete'e Iuda azaġa goro ġoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haġae'ena'a, Badi'a'e goro ġoe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haġae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aġa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazaġa goro ġoe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e ġoe'a hina emeġe 'utoga mene idaġa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaġano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze haugirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiġa, bato iziġa muiġa zu Iuda azaġa Bana Madaġa u'ano, vase 'ahogani'a zae ve'oġa rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azaġa goro ġoe'a zu muiġa 'uġuġa'e Badi'a'a rae tirote'e ġauġa manoġa emeġe rifuma vineġa isoġa. Rehano izidi ġau manoġa a'e fureraneha. E'e ġauġa huga'e Keriso. ¹⁸ Ġurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuġure viga mazao kurau'ete'e azaġa ġoere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihhi ra'ohe. Ze'e tuġure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ġoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaġa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaġa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a ġigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineġa zuhi'aġaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaġa haġaio radiu'ete'e teige zeġe ġoere igi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!" ²² 'Ahiguġa goro ġoe'a'e vase mazaono'o onae'ohe. E'e goro ġoe'a'e mene faġa haġae'ohe zu dauġe'ohe. ²³ Goro ġoe'a 'uguġa'e edeġa boro ġoe'a iraġa, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeġe bare inahirote'e ġauġa'e vase maza'ono'o zu ze'e ġurire'ena'a nize ufeta mae ovo'i'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ġoe'a 'uguġa'e gigi'aġa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaġini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Ġabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro ġoe'a 'uguġa'e gigi'aġa o'o'a. E'ano'o ġabone ġauġa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaġo'i! Mazaġa za'e Keriso teite ġabozadu, ġabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraġeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ġauġa da'o zamaro'i! U raha 'adi ġauġa'e ago zamaro'i! ³ Mazaġa za'e ibi'a haġaiġa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaġano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a aġu'a azaġa'e e'e ederoga mene idaġa. ⁴ Keriso'e ġabone iziga zini'ete'e vaseġa. Keriso ane'a bare onai'uma madaġano, zae zuni ani teite agaġa manoġano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haġaiġa nidu'a mae mode hauġo'i! A'e ubuma ġezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ġau mae buroga urate'ete'e. Ebu ġau ġehaġa ago urate rudano'i, mazaġa 'uguġa vaseġa'e ire emoga* mazao

* 3:5 Ire hina vase haġadu Badi'a teiġe ane mazao kurau'ohe.

kurau'ete'e heuḡa. ⁶ E'e guḡa haḡaiḡa u'ano Badi'a'e zamaḡa ḡugine runadu, e'e naeḡa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa teite tibururu radiudo, ebu 'uguḡa haḡaiḡa haḡaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maḡunu, zama ḡugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune ḡoere'ete'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a modo'i! Ebu ufire ḡoea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vaze teite ago ḡurirotito'i, mazaḡa za'e sau'a haḡaoga urate'ete'e zamaroneḡa zu ibite raha 'ada haḡairote'e haḡaiḡa modiro, ¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze haḡairote'e iraḡa idunaḡano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ḡabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaḡa ga Iuda azaḡa, ahi'rio iḡuri haḡairote'e azaḡa ga iḡuri mene haḡairote'e azaḡa, guni'a azaḡa ga Sikute azaḡa†, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa ga boha'a azaḡa. 'Ouge eme'e emeḡe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeḡe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeḡe nidu'a zamao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azaḡa zu ane'a zamare borofe'ete'e azaḡa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetuḡazeadu danazo'i! Haḡai manoga vaze mazao haḡao'i! Ḡae'a ḡae bare niḡo mae ovoro'i! Roḡeru rado'i! Ago ḡarihe maḡuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazao haḡai sau'a haḡao'idene, ago maḡuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeḡe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu haḡai manoga 'adi nidu'a ro'anoga ḡauḡa'e zamarone. Za'e vaze teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manoga radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roḡeḡani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iḡaiḡa Badi'a mazao manoga tauḡi ro'i! ¹⁶ Keriso ḡoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoga tauḡi radu, Salamo badaḡa, kuru badaḡa zu Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e badaḡa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ḡoero'idene, ga nagini haḡao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano ḡau nidu'a haḡao'i! Ebu ane niḡano Badi'a, emeḡe Mama mazao manoga tauḡi ro'i!

Goro ḡoe'a Keriso mone ra'ete'e azaḡa veize ra'ohe

¹⁸ Roḡae, ohozeze ḡoere ego'i, mazaḡa 'ouGINE, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roḡaeḡani'a haḡai'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! ²⁰ Tahia kome'a kome'a, za'e iḡaiḡa vi'u mogo ḡoere nidu'a ego'i, mazaḡa za'e 'ouge haḡaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuḡara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

²² Tuḡure azaḡa, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa, zae gau nidu'a zamaḡano, zuhi'aze tuḡureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gau'o'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gau'o'i! ²³ Ebu nagini gauḡa zae zuhi'a veize haḡao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'e'ete'e teige haḡao'i! Za'e vaze veize da'o mene gau'e'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'e'ohe. ²⁴ Mazaḡa ḡiano'i! Za edeḡa, Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zini'uma reirote'e ḡauḡa'e, zae'a gau'e'ete'e naeḡa haḡae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize haḡae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe. ²⁵ Ḡiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vaze'a haḡai sau'a haḡaetene, e'e naeḡa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azaḡa, zae tuḡure azaḡa'e haḡai duduḡano da'o zuhi'azo'i, ebu vaze nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaḡa za mene 'ouGINE, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, haḡaize ḡianadu e'e naeḡa zini'uma.

† 3:11 Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azaḡa

Inara Ġoea Kuru moneo

² Za'e iġaiġa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manōga tauġi ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeġe veize zuni kurano'i, emeġe'a Badi'a ġoere harami'uma ibiġa ane'a haġaifine. 'Ougine, Keriso hariġa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeġe'a harame fureni'uma. E'e Keriso hariġa harame'ete'e u'ano ġu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunaġano Keriso hariġa eġe'a doġo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manōga hido'idene Keriso aġu'a azaġa danazoga veize faine zamare haġao'i! ⁶ Ebu zeġe teite ġoero'idene, iġaiġa ġoere iniga hina namize ġorezo'i! 'Ougine za ze teite ġoretitine faine naenaenzi'uma.

Ġonaga Ġoea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuġune'ohe. Ani'e emeġe nego zu emeġe zamarone. Ebu anie ekalesia azaġa faifairu danaze'ete'e vazegā, zu Zuhi'a Boro tuġure haġae'ena'a eġe teite gaue'ohe. Ani'e 'adama eġe'a nouge nouge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuġune ami'uma. Ani'e emeġe nego zu emeġe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeġe'a nouge nouge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Eġe teite ġu'ano radiu'ete'e vazegā 'ahoga, niġa Arisitako'a zae veize uhiu tuġure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuġure'ohe. Ane'a ami'uma ġoe'a eġe'a ibite tuġuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ġihino'i! ¹¹ Vaze 'ahoga niġa Iesu, ane zuni uhiu tuġure'ohe. Niġa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize eġe teite gaue'ete'e azaġa bo'aġano zeġe uġidu ahi da'o'e Iuda azaġa. Ze iġaiġa eġe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuġure vazegā. Ani zuni uhiu tuġure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iġaiġa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ġauġa nidu'a edere hauġadu, edau gigaranoga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neġa azaġa veize inare haġue'ohe. ¹⁴ Emeġe nego zu emeġe zamorone, doketa vazegā niġa Luka ebu Dema'a uhiu tuġure'ohe. ¹⁵ Izidi eġe'a uhiu tuġure'ete'e ġoe'a Laodikea neġano Badi'a mone ra'ete'e azaġa zeno'i ebu roġae 'ahoga, niġa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaġa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode hauġo'idene, hena, Laodikea ekalesiaġa veize tuġuro'i, zeġe kuru neġano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eġe'a tuġurirote'e fefaġa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauġa haġae hauġo'i!", rae no'i!

¹⁸ Eġe Paulo'a uhiu ġoe'a 'adi eġe 'evore hina mirine'ohe. Eġe'a Keriso hari manōga u'ano ġu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'i!

Tesalonika ekalesiağa azağani'a Badi'a mazao frote'e hağaiğa

² Emeğe kuru zamağano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iğaiğa manoga tauği ra'ohe. ³ Mazağa emeğe'a, Badi'a emeğe Mama mazao kurau'etene, iğaiğa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamaronne vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zeğe veize gau boro hağae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e goe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamaronne azağa, eme edeğa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeğe'a hari manoga haramo zinirotene, mene goere isoğa hina rehano, inarağeita haramido. E'e zamağano Vine Zağogani'a zae mazao gauadu, emeğe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeğa emeğe'a zae teite radiunute'e zamağano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeğe radoneo horonidotene, hari manoga'e mene guriro hariğa reido. ⁶ Za'e hari manoga mae gihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zağogani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoga mae gihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeğe hağai zuni Zuhi'a Boro hağai hağaiğano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a zae'a hağae'ete'e hağaiğa hariğa egaduni, zae hağai hağae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazağa Zuhi'a Boro hari manogani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamağano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariğa vaze nidu'a igi hağeğa. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. ⁹ Mazağa vaze nidu'a edeğa, ze'e, emeğe'a Tesalonika haba'ano hari manoga haramadu, zae'a mae gihinirote'e, e'e hariğa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge guriro badi'ağa higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'ağa da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuğureğa hağae'ete'e, e'e hariğa zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare gabonirote'e vazeğa, zuni mada gonagano hağai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madağano, ani eme gabofi'uma vazeğa.

2

Paulo'a Tesalonika neğano hağairote'e hağaiğa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeğa, emeğe'a Tesalonika neğano 'i'udirota'a'e, mene tauğe amiro. Mazağa zae geħağa hune'a e'ea hari manoga mae gihiniro. ² Za edeğa, emeğe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neğano vaze'a ifi sausufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neğa amirotene, emeğe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'ağano, rehano Badi'a hari manoga inare haramiro. ³ Mazağa emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro. ⁴ Rehano eme'e hari manoga haramo'ohe, mazağa Badi'a'a eme 'ai manoga radu, hari manoga harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğe'a haramo'etene, mene vaze'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano haramo'ohe. Badi'a ani emeğe zama faifaine giane'ete'e vazeğa.

⁵ Zae edeḡa, emeḡe'a ḡorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ḡau mouga radu mene so'e ḡorezinu. Badi'a huga ani eme haḡai edeḡa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vaze 'ahoga 'ahogani'a nife mae ḡihinoga radu gauido, ⁷ eme'e Keriso'a tuḡuirote'e apostoloḡa azaḡa 'ahine, nife boro azaḡa rouga zuni idaḡa. Rehano eme'e, roḡa'e'a ubuga duḡuru faifaize'ete'e teige, zae bo'aḡano roḡeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoḡa haramo zinirotene, ḡabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ḡau nidu'a haḡao ziniro. Mazaḡa emeḡe zamarone zae mazao'e boro bagaḡa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeḡa, emeḡe'a zae mazao Badi'a hari manoḡa haraminute'e zamaḡano, emeḡe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeḡe u'ano hadize mene modifine, mada'i zu ohere nidu'a gauido.

¹⁰ Hubehune za'e haḡaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeḡa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azaḡa teite, emeḡe'a radiunute'e madaḡano, haḡaife'e, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa zu duduḡa ebu mene ve'oḡa haḡaiḡa haḡainu. ¹¹⁻¹² Zae edeḡa, ohoze'a ubuga duḡuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡano radiu onamifine. Mazaḡa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe, mazaḡa za aḡua mazaḡano emeḡe'a Badi'a hari manoḡa haramo zinirota'a'e mene vaze ḡoere, rehano Badi'a ḡoere rae radu zae'a mae ḡihiniro. A'e hube Badi'a ḡoere. Ebu e'e ḡoe'ani'e, zae, Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e azaḡa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamaḡano Keriso Iesu niḡano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a haḡaidote'e teige haḡairo. Zeḡe'a Iuda azaḡa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaḡa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaḡa runedirota'a'e, Iuda azaḡani'a, ebu emeḡe hegofe bufirota'a zuni Iuda azaḡani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azaḡa'e, mene Iuda azaḡa mazao hari manoḡa haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ḡabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeḡe haḡai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maḡuno zenadu, naeḡa haḡaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neḡa azaḡa ḡiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neḡano Iuda azaḡani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azaḡa teiḡe emeḡe'a muhize iḡuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ḡiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ḡiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vaḡe bare amoga radu ibi vaḡe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vaḡe amihi reiro. Hubehune eḡe, Paulo'a bare bare ibiḡa vaḡiro rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazihni ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e madaḡano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naeḡa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. ²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manoḡa haramo'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu

onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manoḡa odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoḡa odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vase zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoḡa tauḡi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vase nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onaite'e madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niḡano rinede umize'ohe. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e ḡoe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'i! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negoḡo nabugo mazao ago haḡao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazaḡa 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e vaseḡa'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e ḡoe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu ḡoe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vaseḡa'e, mene vase iradugu ḡoe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihini! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i! ¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gaue'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vase 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ġihine'ete'e azaġani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aġu'a azaġa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuġa rano'i! Ze 'ane rune vazegā'e mene bare ġabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ġoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ġabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ġihinadu, rudarote'e azaġa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaġano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeġe'a 'ada zi'ete'e ġoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ġoe'a. Eme, ize ġaboga radiu'ete'e azaġa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaġa'e ibite ġabozi'uma. E'e enoganobu'u emeġe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaġa iġunoi raena'a ġihau huaune, tuġure viga ġihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaġano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaġani'a gezo ġabode iġuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ġaboga radiu'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe teite idaġa mae ġihifi'uma, ebu magube zamaġa diuġi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuġutuġu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eġe'a 'ada teate'e ġoe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaġa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaġa za edeġa tauġi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaġa'e. Ġonore'a ohere onaite'e teige onai'uma, ebu vase nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vase'a raena'a, "Eme uniho manogā maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaġano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roġae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduġa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaġa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaġa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ġonore'a zaguzaguzi'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu aġaġa zamaġano radiu'ete'e azaġa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaġano mene radiu'ete'e azaġa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaġa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haġaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaġa re'ore'e radiu'ete'e azaġa'e uzabo zamaġano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaġa'e uzabo zamaġano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai aġaġano radiu'e 'ahine, haġaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haġaiġa'e eme 'ahige haġai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vase zamari'uma. A'e uti vazegāni'a ahiri biriġa hina ahi'a 'ue'ete'e heuġa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ġabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazegāni'a utio vadini biriġa hina vadiga 'ue'ete'e heuġa. ⁹ Mazaġa Badi'a'a emeġe me'ofirota'a'e, mene maġunofeadu, emeġe sau'a naeġa rififine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuġunadu, emeġe sau'a naeġa mae vaġinadu, ġabofifine. ¹⁰ Ane'a onaite'e madaġano, eme'e ruga ga ġaboga rehano, ane teite ġabone tuġutuġu radoga veize, ani emeġe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eġe ġoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haġaiġa'e zae'a haġae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haġae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haġaiġa ġonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aġano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haġai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguzi'ete'e azaġa gubazo'i! ¹³ Zeġe'a zae veize gaue'ete'e haġaiġa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeġe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manogā zamaġano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuġa azaġa'e zeġe hadi gauġa veize iraduguzo'i! Zamaġa rereġa azaġa'e inarazo'i! Zoreġa azaġa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haġao'idene, sausaunate'e vazegā nina'a, e'e naeġa ago haġao'i, rae no'i! Rehano iġaiġa nabugota zuni vase

nidu'a mazao haḡai manōḡa da'o haḡae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manōḡa rehano, Badi'a mazao manōḡa tauḡi ro'i! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'i! Ebu manōḡa ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Ḡonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manōḡa teite mae ḡihiteto'i! ²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manōḡani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neğa ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. ² Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manōa zu zama rogeğa zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane hağai naeğa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manōa tauği ra'ohe. Eme 'ouge hağae'eta'a'e manōa. Mazağa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neğa neğano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiağa azağa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vase'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamağano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ 'Uguğa hağaiğani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada ġonagano ane ane hağai naeğa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diuğoga'e idağa rae re'uma veize, za'e aduga madağano 'ouge edau gigaraunu. ⁶ Badi'a'a hağae'ete'e hağaiğa'e nidu'a duduğa. E'ano'o zae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a'a e'e naeğa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azağa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manōa zini'uma, ebu emeğe zuni rifi'uma. E'e hağaiğa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruğa ġehağa teite zu ire roga duhuğa teite adureono'o furera'uma madağano, Badi'a'a hağai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ġihinoga mene urate'ete'e azağa zu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu hari manōa igi mode'ete'e azağa'e, Badi'a'a e'e sau'ağa naeğa zini'uma. ⁹ E'e naeğa'e radiu tuğutuğu gigi'ağa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozu'uma, zuni ane inarağa boro bagağano'o mae vağizi'uma. ¹⁰ E'e hağaiğa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azağani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ġihinirote'e azağa'e ane ağağa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeğe'a Iesu hariğa me'odo zinirote'e mae ġihiniro 'ahine, zae zuni zeğe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iğaiğa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idağa ra reifine. Ebu ane'a inarağa zenadu, zae'a hağai manōa nidu'a hağaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano hağai manōa nidu'a hağao'i! ¹² Emeğe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeğe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manōa zini'ete'e u'ano, vase vase'a zae hağai manōa horonadu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae hağai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vase sau'a hune'a furera'uma

¹ Nego nabudi, emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e zu emeğe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madağa 'ai feureha reite'e ġoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zağoğani'a e'e ġoe'a'e rae inare reite'e ga, vase'a haramirote'e ga, emeğe'a tuğurirote'e fefağa zamağano touga rae reite'e zuni ago ego'i! ³ Za'e e'eguğa ġuriroğa ġoe'a'e ago hune zu ego'i! Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vase ġehağani'a Badi'a ağireni'uma, ebu Badi'a goro ġoe'a rae mode'ete'e vazega sau'a huneğani'a furera'uma. Ani'e ġonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma.

⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vase'a Badi'a teiḡe kurau'ete'e ḡauḡa nidu'a agireni'uma, ebu Badi'a zu ḡau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuḡe ehoru'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeḡa, ḡoere 'adi'e eḡe'a zae teite radiudote'e madaḡano zido. ⁶ Zuni zae edeḡa, izidi aḡire vaseḡani'a furera'uma ibiḡa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ḡoitorirote'e madaḡanobu'u, ani'a furera'uma. ⁷ Badi'a goro ḡoe'a aḡirohau'ete'e zamaroneḡa sau'ani'a vase vase zamao sifu gaue'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaḡa aḡire vaseḡani'a gau'i'uma ibiḡa'e vase 'ahogani'a 'ue radi'uma, aḡire vaseḡa 'ue radiueta'a'e vaseḡa'e Badi'a'a mae vaḡini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaḡa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ḡoe'a inaraḡa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onait'e agaḡaḡa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vaseḡa'e Satani'a gau'i'uma ibiḡano gaue onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma. ¹⁰ Ebu aḡire vaseḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manōḡa, ḡoere huga mae ḡihinifone, Badi'a'a ḡabozifo rehano, ze'e mae ḡihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiḡano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manōḡa mene mae ḡihiniro ahine, Badi'a'a zeḡe zama mae ḡunuḡununi'uma, ebu ze 'ane ḡuriro ḡoe'a'e huga radu mae ḡihini'uma. ¹² Ze'e ḡoere huga, hari manōḡa mene mae ḡihiniro, ebu haḡai sau'a sau'a matu'uḡa haḡairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheḡe ḡorezi'uma, "Za'e sau'a haḡa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaḡa, eme iḡaiḡa zae u'ano Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe. Mazaḡa za 'ai ḡabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaḡoḡani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gaḡa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manōḡa mae ḡihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ḡabodoga rae zamaziro, ebu emeḡe'a hari manōḡa haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaḡa manōḡa zamaḡano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigaranadu, emeḡe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreḡa ḡoe'a zamare radiu'eno'i!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeḡe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haḡai manōḡa haḡaite'ea, zu ḡoere manōḡa reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emeḡe zamariro, ebu ane manōḡa u'ano inara rifi onamo tuḡutuḡu. Keriso'a emeḡe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuḡutuḡu ḡauḡa rifoga veize ḡoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuḡutuḡu ḡauḡa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaḡa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ḡoere 'ahoga'e 'ahiguḡa: Emeḡe veize kurano'i, zae'a hari manōḡa mae ḡihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manōḡani'a ḡarihe rovoḡifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaḡa sau'a huneḡa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaḡa mene vase nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ḡoitoroneḡa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. ⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubuḡa azaḡa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niġano eme 'ahige zihi: Iesu moneo ra'e rehano, tubuġa azaġa, zu emeġe'a ihozidote'e haġaiġano mene radiu'ete'e azaġa mazaono'o vaġino'i! ⁷ Zae edeġa, emeġe'a haġae'ete'e teige zae zuni haġaine manoġa. Emeġe'a zae teite radiunute'e madaġano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vase ogomu naeġa mene haġadu mene mae autauġinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haġaido. ⁹ Eme'e apostolo azaġa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauġoga idaġa rehano, emeġe'a gauadu ogomu hidido. Emeġe'a gau ġihau haġae'ete'e zae'a emeġe haġai horonadu, zae zuni 'ouge haġaifine. ¹⁰ Emeġe'a zae teite radiunute'e madaġano zina'a, 'Iniu vase gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubuġa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vase da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguġa azaġa'e, emeġe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niġano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e haġai manoġa haġae'ete'e moneo ago fuġozo'i!

¹⁴ Iniu vase'a emeġe'a fefao 'ada teate'e ġoe'a rae modo'idene, e'e vaseġani'a nagini haġae'ete'e ekalesia azaġa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani agire vaseġa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Ġonaga ġoe'a

¹⁶ Zama roġeġa rifi'uma Zuhi'a Boro, ane'a iġaiġa zae radone nidu'a zamaġano ane zama roġeġa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Ġonaga 'adi ġoe'a'e eġe, Paulo'a eġe 'evore hina uhiu ġoe'a mirihe'ohe. A'e eġe'a hubehune tuġureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manoġani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!